

Institusjonalisering og vekst

En studie av journalistikkforskningen i Skandinavia

Lisbeth Morlandstø

Abstract

Basert på en bred bibliografisk studie av journalistikkforskningen i Norge, Sverige og Danmark i perioden 1995-2009, tegnes et bilde av institusjonaliseringen av journalistikkforskningen i Skandinavia. Studien viser at det er Sverige som har ledet an i denne institusjonaliseringen, med universitetene i Stockholm og Göteborg som viktige brohoder. Senere har det skjedd en økende spredning av forskningsaktiviteten, både i Sverige og i de to andre landene, parallelt med en vekst i antall publikasjoner og en økende andel av publikasjoner med kvinnelige forfattere. En gradvis tettere kobling mellom den akademiske presseforskningen og de mer praksisnære journalistikkutdanningene synes å ha vært en viktig drivkraft både for veksten og institusjonaliseringen av journalistikkforskningen.

Keywords: journalism research, Scandinavia, institutionalizing, journalism education, bibliography

Introduksjon

Journalistikkforskning er et sterkt voksende forskningsområde i de skandinaviske land (Kabel 2008, Poteri 2010). Denne veksten har skjedd parallelt med en gradvis institusjonalisering av forskningsfeltet, både i Skandinavia og internasjonalt (Weaver & Löf-felholz 2008, Zelizer 2004). Det omfanget journalistikkforskningen er i ferd med å få gjør det relevant å undersøke nærmere hva som karakteriserer framveksten og institusjonaliseringen av dette forskningsområdet. Det er dette som er tema for denne artikkelen.

Institusjonalisering skjer, ifølge Berger & Luckmann (1966/2006) ”når forskjellige aktører deler vanemessige handlinger inn i typer” (s.71). At det etablerer seg en type forskning, som journalistikkforskning, som stadig flere forholder seg til, er derfor uttrykk for en slik institusjonalisering. Men institusjoner ”kan ikke skapes på et øyeblikk. Institusjoner har alltid en historie som de er produkter av” (ibid.). Det gjelder også for et forskningsfelt. Ifølge Brante (1980) ”visar en given vetenskaps uppkomstprocess och utvecklingshistoria att det vetenskapliga undersökningsobjektet vilar på ett visst mått av relativitet – det har konstituerats inom en viss politisk och ideologisk konjunktur” (s. 16). For journalistikkforskningen var den politisk-ideologiske konteksten preget av en relativt intens debatt, og til dels rivalisering, gjennom 1980- og deler av 1990-tallet, mellom bransje, utdanningsinstitusjoner og academia, både om hvorvidt det fantes, eller burde finnes en egen journalistikkforskning, og hvordan denne i så fall skulle avgrensnes. Relasjonen mellom disse tre aktørene skulle i stor grad komme til å

forme institusjonaliseringen av journalistikk som forskningsfelt. Mer konkrete uttrykk for institusjonaliseringen er etablering av egne tidsskrifter, som *Journalism Studies* og *Journalism: Theory, Practice and Criticism* (begge etablert i 2000), og det danske tidsskriftet *Journalistica* (etablert 2006).

Journalistikkforskningen er fortsatt gjenstand for en viss debatt, både om dens stilling og dens avgrensning. Likevel er det ikke spesielt kontroversielt å hevde at journalistikkforskning er et definert forskningsfelt, samtidig som det utgjør en integrert del av en mer generell medieforskning. Ytreberg (2008: 83ff) knytter journalistikkforskning først og fremst til spørsmål som angår mediatiseringen av politikk, offentlighet og demokrati. Internasjonalt har en slik avgrensning også en viss empirisk støtte (Zelizer 2004).

Denne artikkelen handler om journalistikkforskningen i Skandinavia. Artikkelen er basert på en bibliografisk studie av journalistikkforskningen i Norge, Sverige og Danmark i perioden 1995-2009. Målet med studien som helhet har vært å kunne tegne et bilde av institusjonalisering, omfang, innhold og utvikling av journalistikkforskningen i de tre skandinaviske land i den angitte perioden. Spørsmålene som reises i denne artikkelen er hvordan denne forskningen har vokst fram, hvordan veksten og omfanget fordeler seg mellom de tre land, og hva som har vært de viktigste drivkreftene i denne utviklingen.¹

Hva skal journalistikkforskning være?

Det har vært en pågående debatt gjennom flere tiår om hva journalistikkforskning er og bør være. Forskningen på journalistikkfeltet startet som presseforskning, knyttet til etableringen av institutter for presseforskning ved noen av våre skandinaviske universiteter på 1950- og 1960-tallet.² Presseforskningen tok først og fremst utgangspunkt i avisen som medium, var opptatt av nyhetsformidling som fenomen, og av registrering og kartlegging av publikums mediebruk og medievaner.³ Da de første journalistutdanningene ble opprettet på begynnelsen av 1960-tallet ble disse etablert utenfor universitetene, og selv om det også der ble drevet en viss forskning og fagutvikling så var det lenge et noe anstrengt forhold mellom utdanningsmiljøene og presseforskningen ved universitetene (Bjørnsen, Hovden og Ottosen 2009, Ghersetti og Weibull 2009, Minke 2009).

Jon Dørsjø (1983), tidligere rektor ved Norsk Journalisthøgskole i Oslo, tar tidlig på 1980-tallet til orde for at journalistikkforskning må være noe annet enn presseforskning: "Termen journalistikkforskning bringer i forgrunnen journalistens yrkesvirksomhet, dens premisser og praksis, formål og resultat. I begrepet presseforskning glir det aktuelle kommunikasjonsområdets egentlige aktør, journalisten, inn i en tåkeaktig anonymitet, der det åpenbart er godt for enkelte yrkesfremmede interesser å ha han/henne vel forvart" (s. 24).

Håkan Hvitfelt (1983: 112ff) argumenterer for at de "förhållandevis fåtaliga studier kring journalistik och nyhetsförmedling" har liten praktisk betydning for feltet fordi denne forskningen i hovedsak foregikk på de vitenskapelige institusjonene hvor forskerne var mest opptatt av sine "inomvetenskapliga problem, exempelvis sociologiska".⁴ Dette støttes av Furhoff (1986: 158) som hevder at "massekommunikationsforskning hittil endast undantagsvis har belyst själva journalistiken och dess villkor".

Hans Fredrik Dahl (1989) var av en ganske annen oppfatning og mente at forskningen i stedet burde fjerne seg fra den journalistiske praksis. Han tok til orde for

at ”forskningen om journalistikk må gå inn i en bred vitenskapelig debatt løsrevet fra journalistikkens anvendte tilknytning” (s.47). Andre, som Lars Furhoff (1986) og Britt Hultén (1995) mente derimot at det var behov for forskere med yrkeserfaring fra journalistikken som kunne bidra til et innenfraperspektiv i forskningen, som supplement til det rådende utenfraperspektivet.

Eksemplene over uttrykker noe av den strid som eksisterte mellom presseorganisasjonenes praktiske interesser og akademias interesse for teoribygging, altså en strid om hva journalistikkforskning burde dreie seg om, hvem som burde utføre den og hvor den burde forankres.⁵ I dag er denne striden langt på vei over. Utdannings- og forskningsmiljøene er tettere integrert, journalistutdanningene er forskningsbaserte og journalistikkforskningen er institusjonalisert som forskningsfelt.

Hvordan skal journalistikkforskning nærmere avgrenses?

Debatten som er referert foran handlet også om hvordan journalistikkforskningen skulle defineres og avgrenses. Dørsjø (1983) var av den oppfatning at journalistikkforskningen først og fremst burde interessere seg for den journalistiske praksis. Han sier at journalistikkforskning vil være ”forskning i journalistikken, dens innhold, dens midler og dens vilkår” (s.24). Kent Asp (1992) mener at journalistikkforskningen kan knyttes til tre ulike studieobjekt; journalistikken som produkt, journalistikken som arbeidsprosess og journalistikken som samfunnsfenomen (s.59).

I Danmark har Lars Kabel kartlagt dansk journalistikkforskning i to omganger. Han viser til to typer definisjoner av hva journalistikkforskning kan være. Den ene definisjonen er snever og ”lægger vægt på brugsværdi og et praksis-perspektiv” og tar ”udgangspunkt i den redaktionelle proces, i branchens og fagets behov” (2008: 15), noe som ligger nært Dørsjø og Furhoffs argument. Den andre og noe bredere definisjonen er mindre normativ og hevder at: ”Journalistikforskningens særpræg ligger i dens særlige studieobjekt: hvordan journalistikken skabes, dens indhold og form, og hvordan den relaterer sig til sine omgivelser” (s.16). Denne siste definisjonen stemmer bedre overens med Asp (1992) sine tre studieobjekt.

Også det danske tidsskriftet *Journalistica* knytter avgrensningen av journalistikkforskning til forskning som gjør journalistikken til objekt. I redaksjonens retningslinjer står det at artikler vil kunne aksepteres i tidsskriftet hvis ”journalistikken og konsekvenser for journalistikken står i centrum af artiklerne”.⁶ Selv om medier, kultur og politikk har betydning for journalistikken presiseres det at dette ”ikke er et tidsskrift for medieforskning, kulturforskning, politisk forskning eller andre tilgrænsende forskningsområder”. Artikler innsendt til tidsskriftet blir først antatt når journalistikken kan sies å være det sentrale objekt for den forskningen som presenteres.

Til tross for visse variasjoner synes de fleste å ville avgrense journalistikkforskning til forskning som gjør selve journalistikken til objekt. Journalistikk er, ifølge Eide (2011: 10); ”en moderne institusjon som innhenter, bearbeider og formidler informasjon som gjør krav på å være sann, og som kan være demokratisk relevant”. Ut fra en slik avgrensning kunne vi hevde at journalistikk som objekt består av journalistikkens arbeidsprosesser og vilkår, dens innhold, samt dens demokratiske relevans. Det siste kan sies å handle om journalistikkens samfunnsmessige rolle i relasjon til dens samfunnsoppdrag. Dette har også dannet utgangspunkt for avgrensningen i min egen studie.

Tidligere arbeider om journalistikkforskning

Det finnes ingen systematisk og sammenlignbar gjennomgang av skandinavisk journalistikkforskning, verken for den periode som her er valgt eller tidligere. Som allerede nevnt er det gjennomført noen nasjonale kartlegginger. I Danmark er det publisert to rapporter om dansk journalistikkforskning som til sammen dekker perioden 1996-2007 (Kabel 2002, 2008). Formålet var her å fremskaffe en kunnskapsoversikt på ulike delområder. Kartleggingen begrenser seg til danskspråklige publikasjoner, og inkluderingskriteriet er knyttet til publikasjonenes relevans for formålet, mer enn til tradisjonelle kriterier for vitenskapelig publisering. Det foreligger også en evaluering av dansk journalistikkforskning (Ministeriet for Videnskap, Teknologi og Udvikling 2006). Evalueringen konkluderer bl.a. med at forskningen har endret seg relativt lite, til tross for en betydelig vekst, og at det er den ”politologiske journalistikkforskningen” som dominerer (s.4).

I Sverige har Hadenius og Weibull (1997) redegjort for forskning om medier og journalistikk fra 1970 og fremover. De viser at journalistikkforskningen først og fremst var preget av journalistikkens uttrykksformer, ofte i et historisk perspektiv, men også knyttet til politisk og økonomisk journalistikk. Högschoolverket fikk i år 2000 gjennomført en oppsummering av den svenske journalistikkforskningen fra 1995-2000 (Jarlbro 2000). Oppsummeringen inneholder ingen vurdering av journalistikkforskningen, men forfatteren har noen konklusjoner. Den ene er at det meste av journalistikkforskningen ved millenniumsskiftet er knyttet til noen få institusjoner, og den andre at forskningen tross det er ganske mangfoldig: ”det gäller såväl frågeställningar, perspektiv som metodologiska angreppssätt” (s.87).

I en bok tilegnet Ulla Carlsson, *Norden och Världen. Perspektiv från forskningen om medier och kommunikation*, presenterer Eija Poteri (2010) en undersøkelse hun har gjort av medie- og kommunikasjonsforskning i de nordiske land fra 1975-2004. Hun har tatt utgangspunkt i Nordicom-basen og presenterer blant annet en tabell over journalistikkforskningen i Norden i dette tidsrommet. Et av hennes hovedfunn er at journalistikkforskning er et av de områdene av medieforskningen som har størst og jevnest vekst i Norden.

Det finnes også kartlegginger av mer avgrensede *deler* av journalistikk- og mediefeltet i de nordiske land, som Public Service forskning (Mølster 2009) og medieforskning på immigrasjons- og etnisitetsområdet (Horsti 2008).

Det er også utgitt en del publikasjoner med Journalistikkforskning som tema (Pressehistorisk selskab 1983, Carlsson og Lindblad 1992 og Norsk Medieforskning 1993). Publikasjonene gir ingen oversikt over journalistikkforskningen, men inneholder bidrag som diskuterer forskningsfeltets stilling og hva journalistikkforskning er og bør være, og bidrar som sådan til den institusjonalisering av forskningsfeltet vi har tematisert over.

Metode

Studien som ligger til grunn for denne artikkelen er en kvantitativ innholdsanalyse av vitenskapelige publikasjoner om journalistikk i Sverige, Danmark og Norge fra perioden 1995-2009). Materialet inneholder i alt 943 publikasjoner. Formålet har vært å kunne si noe om hva som karakteriserer dette forskningsfeltet og hvordan det har utviklet seg i denne perioden. Variablene som er utviklet knytter seg bl.a. til publiseringsår, hvilke me-

dier forskningen omfatter, tema for forskningen, type publikasjon, samt forskerens kjønn og institusjonelle tilknytning. Tema for forskningen er registrert i flere underkategorier.

Jeg vil under gjøre rede for studiens avgrensning, både med hensyn til journalistikk som forskningsfelt, tidsperioden som er valgt, det geografiske område og type publikasjoner. Derneest redegjør jeg for hvilke databaser som er anvendt og hvordan søkeprosedyren er gjennomført.

Avgrensning av studien

I undersøkelsen er journalistikkforskning avgrenset til å omfatte all forskning som har journalistikk som tema og studieobjekt. Med det menes her forskning som retter seg enten mot de journalistiske *produktene* (avistekster, TV-programmer osv), den journalistiske *praksis* (i redaksjonen), og de spesifikke *fagområdene* i journalistikken (etikk, språk, kildebruk osv). I tillegg har jeg, i likhet med tidsskriftet *Journalistica*, også inkludert forskning om journalistikkens *rammebetingelser* (økonomi, teknologi, eierskap, juss osv).

En konsekvens av kravet om at det er journalistikken som skal være objekt for forskningen er at resepsjonsforskning som helhet faller utenfor. Resepsjonsforskningen er rettet mot publikums bruk og opplevelse av journalistikken og ikke mot journalistikken selv. Asp (1992) drar noe av den sammen konklusjonen når han hevder at det i journalistikkforskningen er "... journalistiken och dess egenskaper som ställs i centrum för analysen. Massekommunikationsforskningen tar i stället sin utgangspunkt i mottagarens situation och egenskaper och de urvals- och tolkningsprocesser som äger rum hos individen" (s.66). I mitt prosjekt har jeg derfor valgt å holde resepsjonsforskning utenfor.

Hva så med underholdning? Det er liten tvil om at journalistikk kan være underholdende og at underholdning kan være et viktig element i den journalistiske produksjonen. Her er det anvendt skjønn, men forskning om underholdning er inkludert i den grad det er selve journalistikken som er objekt for forskningen.

Jeg har valgt å avgrense studien til den skandinaviskspråklige delen av Norden, altså til Norge, Sverige og Danmark, men inkluderer selvsagt også internasjonale publikasjoner fra forskere i disse land. Selv om Finland allerede tidlig var et foregangsland på det journalistikkfaglige området (Carlsson 1989) er både Finland og Island utelatt da jeg ikke vil kunne forholde meg til den journalistikkforskning som forligger på deres nasjonale språk.

Videre har jeg valgt å avgrense søket av journalistikkforskning til perioden 1995-2009. Avgrensningen framover i tid gav seg selv, da søket ble avsluttet primo 2010, men av ressursmessige grunner var det også nødvendig å gjøre en avgrensning tilbake i tid. Det er rundt midten av 1990-tallet at denne forskningen begynner å ta seg opp (Kabel 2008, Hadenius & Weibull 1997). Før 1995 var det mer sporadisk forskningsaktivitet om journalistikk og det aller meste kom i form av lærebøker og institusjonsinterne rapporter.⁷

Studien omfatter vitenskapelige publikasjoner, nærmere bestemt artikler, monografier og bokbidrag publisert i kanaler med rutiner for fagfelleevaluering, samt doktoravhandlinger.⁸ Med hensyn til fagfelleevaluering er det imidlertid ett unntak, nemlig *Nordicom Information*. Dette tidsskriftet har hatt en særstilling som publiseringskanal for nordisk medie- og journalistikkforskning siden 1979. Selv om *Nordicom Information* innførte fagfelleevaluering først i 2009 har jeg likevel valgt å ta med artikler som ble publisert i tidsskriftet i hele den perioden jeg studerer.

Denne avgrensningen innebærer at både hovedfags- og masteroppgaver, konferansebidrag, interne forskningsrapporter og rene lærebøker utelates. Å utelate lærebøker og instituttrapporter innebærer å utelate mye forsknings- og faglitteratur på feltet. Samtidig er det ikke vanlig å definere lærebøker og interne rapporter som vitenskapelig publikasjoner. Avgrensningen som her er gjort er i tråd med de kriterier for vitenskapelig publisering som anvendes av de fleste universiteter ved tildeling av publiseringspoeng, og det er en avgrensning som sikrer et tilfredsstillende grunnlag for sammenligning.

Datamaterialet

En ting er å avgrense hvilke publikasjoner som kan inngå, en annen er å finne dem. Hvor finnes en grei oversikt over vitenskapelige publikasjoner om journalistikk i Skandinavia? Et problem med svært mange kilder er at de gir begrensede muligheter for å avgrense søket. Jeg har valgt å forholde meg primært til to databaser; Nordicom og NORART. Nordicom er den mest oppdaterte databasen på nordisk medie- og journalistikkforskning. I tillegg til at forskere selv melder inn sine arbeider til Nordicom mer eller mindre systematisk, gjør dokumentalistene i hvert av de nordiske landene et nitidig arbeid for å registrere alt av relevant medie- og journalistikkforskning.⁹ NORART er en nordisk tidsskriftsdatabase. Denne basen er brukt som supplerende database for å kvalitetssikre de søk som er gjort i Nordicom.¹⁰ Datamaterialet omfatter til sammen 943 vitenskapelige publikasjoner. De aller fleste ble funnet i Nordicom, men supplerende søk i NORART gav ca. 70 publikasjoner som ikke var med i Nordicom. De fleste artikkelpublikasjonene fantes selvsagt i begge databasene.

Noen få publikasjonstitler er likevel funnet på annet vis ved at jeg i registreringen kom over referanser til relevante publikasjoner som ikke ble fanget opp verken av Nordicom eller NORART. Jeg la disse til materialet og velger å se dette både som en kvalitetssikring og en forbedring av dataene. Det er neppe mulig å fange opp alle vitenskapelige publikasjoner om journalistikkforskning i Skandinavia i den angitte perioden. Det har ikke vært et formål i seg selv å registrere alle publikasjoner, men å tegne et mønster av hva som karakteriserer journalistikkforskningen og hvordan den har utviklet seg i perioden. Disse mønster rokkes ikke ved at en og annen publikasjon kan ha falt ut. Det er ingen ting som tyder på at det skulle være systematiske bortfall i materialet.

En annen måte å registrere publikasjoner på kunne vært å gå via forsknings- og utdanningsinstitusjonene. Mitt materiale inneholder imidlertid publikasjoner fra hele 52 institusjoner og læresteder i de tre nordiske land. I tillegg har 96 publikasjoner forfattere med tilholdssted utenfor disse institusjonene. Det ville vært svært ressurskrevende, og kanskje umulig å fange opp like mange publikasjoner ved å gå via institusjonene og lærestedene.

Det forskes stadig mer på journalistikk

Hva er det så som karakteriserer utviklingen av journalistikkforskningen i Skandinavia? Det er selve veksten jeg er opptatt av i denne omgang og hvordan den fordeler seg mellom land og institusjoner. Tabell 1 viser utviklingen i antall publikasjoner i femårsintervall, både totalt og for det enkelte land.¹¹ Som vi ser er det mer enn dobbelt så mange publikasjoner i den siste femårsperioden som i den første.

Tabell 1. Omfanget av publikasjoner i femårsintervall etter land, i prosent

	Norge	Sverige	Danmark	Totalt
1995-1999	19	31	12	21
2000-2004	35	36	35	35
2005-2009	46	33	53	44
SUM	100	100	100	100
N=	368	315	260	943

Det er grunn til å tro at noe av den veksten i antall publikasjoner som vises i tabellen skyldes endret publiseringspraksis. Innføringen av publiseringspoeng som påvirker institusjonenes inntekter har skapt sterkere incitamenter for å velge formidlingskanaler som tilfredsstiller kravene til vitenskapelig publisering. Men selv om journalistikkforskningen over tid kanskje har hatt en sterkere publiseringsvekst enn andre deler av medieforskningen (Poteri 2010), så er det ingen bemerkelsesverdig økning sammenlignet med andre vitenskapsområder. Fra 2004 da publiseringspoeng begynte å gi økonomisk uttelling i Norge, og fram til 2009 økte antallet norske forskningspublikasjoner om journalistikk med 31 prosent. Til sammenligning økte det totale antallet publikasjoner ved norske universiteter med over 60 prosent.

Tabell 1 viser også en noe ulik utvikling i de tre skandinaviske land. Det er Sverige som har den klart største produksjonen i første femårsperiode. Det tyder på at Sverige har fungert som motor for journalistikkforskningen i Skandinavia. Men Norge og Danmark kommer etter og har begge større produksjon enn Sverige i den siste femårsperioden. Betyr det at journalistikkforskningen stagnerer i Sverige ut over på 2000-tallet?

La oss se litt nærmere på hvilke prosesser som kan skjule seg bak disse tallene. Som tidligere nevnt ble journalistutdanningene i alle de skandinaviske land først etablert utenfor universitetene, og hadde tettere kontakt med bransjen enn med academia i den første perioden.¹² Etter hvert skjedde det en institusjonalisering og en gradvis akademisering av journalistikken som fag og utdanning. Denne utviklingen startet tidligere i Sverige enn i Norge og Danmark. Det var Sverige som først ansatte professorer i journalistikk (omkring 1990). På det tidspunkt var journalistutdanningene i Göteborg og Stockholm allerede inkorporert i universitetene. Norge og Danmark fikk sine første professorer i journalistikk mer enn ti år senere. Dette forklarer trolig mye av den lederposisjon Sverige hadde når det gjelder vitenskapelig publisering om journalistikk i den første femårsperioden.

I dag er de fleste journalistutdanningene i Skandinavia innlemmet i, eller samarbeider tett med universiteter, flere av høyskolene som tilbyr journalistutdanning er blitt universiteter og flere universiteter har etablert egne utdanninger i journalistikk. Danmark hadde lenge bare en journalistutdanning, nemlig Danmark Journalisthøjskole i Århus, som er lokalisert utenfor universitet. På slutten av 1990-tallet fikk Danmark to nye journalistutdanninger, som begge var knyttet til universitetene, i henholdsvis Roskilde og Odense. Samtidig har den såkalte Bologna-prosessen ført til at utdanningene er blitt mer ensrettet og at de formelle kravene til forskningsbasert undervisning er de samme for alle institusjoner, både universiteter og høyskoler. Dette kan forklare mye av den utjevning i publisering som skjer i andre femårsperiode. Men det forklarer ikke hvorfor Danmark og Norge tilsynelatende parkerer Sverige i siste periode. For å komme noe

nærmere et svar på dette spørsmålet skal vi bryte publiseringen ned på institusjonsnivå.

Som nevnt i metodeavsnittet er forfatterne av publikasjonene som inngår i materialet fordelt på 52 ulike høgskole-, universitets- og forskningsinstitusjoner i Skandinavia. I tillegg er det 96 publikasjoner med forfattere som jobber utenfor høgskole- og universitetsmiljøene. Det er likevel noen institusjoner som skiller seg ut med særlig mange publikasjoner, og som på en måte leder an i forskningen og i institusjonaliseringen av forskningsområdet. Tabell 2 viser en oversikt over de ti institusjonene med størst publisering om journalistikk i Skandinavia, og som står for hele 60 prosent av forskningspublikasjonene om journalistikk i perioden. Som vi ser er det Universitetet i Oslo og Syddansk Universitet i Odense som topper listen totalt, og som har størst andel av publikasjonene i siste femårsperiode. Universitetet i Oslo har hatt relativt høy produksjon gjennom hele perioden, mens Syddansk Universitet har mer enn tredoblet sin publisering fra første til tredje periode. Men om vi ser på den første femårsperioden er Stockholms universitet totalt dominerende, med hele 19 prosent av publikasjonene. Göteborgs universitet er det nest mest publiserende lærestedet, men har likevel bare halvparten så mange publiseringer som Stockholms universitet.

Tabell 2. Utviklingen i antall publikasjoner etter institusjon, i prosent

Institusjon	1995-1999	2000-2004	2005-2009	Publikasjoner Totalt
Universitetet i Oslo	7	11	11	10
Syddansk Universitet	3	7	11	8
Stockholms universitet	19	5	4	7
Göteborgs universitet	10	10	4	7
Høgskolen i Oslo	8	7	5	6
Universitetet i Bergen	8	5	6	6
Københavns Universitetet	4	4	7	5
Örebro universitet	3	3	5	4
Roskilde Universitetet	3	3	5	4
Århus Universitet	2	2	4	3
Øvrige institusjoner	33	43	38	40
Sum	100	100	100	100
N=	189	333	412	943

* Institusjonstilknytning basert på førsteforfatter og det er ikke tatt hensyn til samforfatterskap, jfr. Fotnote 12.

At det er Stockholms og Göteborgs universitet som har størst publisering i siste del av 1990-tallet må sees i sammenheng med at det var nettopp ved disse institusjonene at akademiseringen av journalistutdanningene startet. Den utjevningen vi ser viser at flere institusjoner kommer etter. Men hvordan kan vi forstå den dramatiske nedgang som skjer ved Stockholms universitet, fra å stå for nesten en femtedel av den samlede publiseringen i første femårsperiode, til henholdsvis 5 og 4 prosent i de påfølgende periodene?

Det vi vet er at journalistutdanningen ved Stockholms universitet gjennomgikk en betydelig endring i starten av 2000-tallet, som bl.a. innebar en reduksjon av den praktiske innretningen på studiet og en sterkere integrering av journalistutdanningen i de øvrige medie -og kommunikasjonsstudiene på instituttet. Ghersetti & Weibull (2009:

199) beskriver endringene på denne måten: ”The program at University of Stockholm has stressed a research profile and developed courses in the science of journalism, which the student has to pass before being admitted to the more practical courses that are offered on a postgraduate level”. Dette innebærer at det skjer en sterkere vektlegging av de teoretiske momentene i utdanningen, på bekostning av de praktiske. En skulle kanskje forvente at en slik teoretisk orientering ville gå hånd i hånd med en sterkere forskningsorientering, som ville uttrykke seg i en økt vitenskapelig publisering på feltet.

Et sentralt trekk ved den akademisering som skjedde på dette feltet på begynnelsen av 1990-tallet (og litt senere i Danmark og Norge) var at den var knyttet til en integrasjon mellom en praktisk orientert journalistutdanning og et allerede akademisk medieforskningsmiljø. Det virker som om dette møtet mellom praksis og akademia – mellom praktiske problemstillinger og et akademisk miljø som inntil da hadde vært mest opptatt av seg selv og av andre akademiske miljø – virket særdeles stimulerende på forskningsaktiviteten. Det som skjer i Stockholm på begynnelsen av 2000-tallet kan sees som en svekking av dette sambandet, ved at universitetet på ny skapte større avstand til praksis og de problemstillinger som der ble opplevd som sentrale. Det handler neppe om en generell svekking av forskningsaktiviteten ved det aktuelle instituttet, men kanskje en svekking av interessen for spørsmål som knytter seg til journalistikk. Det skjer også en viss fragmentering av forskningen på 2000-tallet, særlig i Sverige hvor antallet institusjoner som publiserer forskning om journalistikk øker fra 15 i første periode til 19 i de to neste periodene. Men dette kan likevel ikke forklare den kraftige publiseringsnedgangen i Stockholm.

Hvilke publikasjoner utgis hvor, og av hvem?

I innholdsanalysen skiller jeg mellom fire typer publikasjoner; vitenskapelige monografier, kapitler i vitenskapelige antologier, vitenskapelige tidsskriftsartikler og doktoravhandlinger. I tabell 3 ser vi at halvparten av det totale antallet publikasjoner er kapitler eller artikler i vitenskapelige antologier. En tredjedel av publikasjonene er vitenskapelige artikler, mens vitenskapelige monografier og avhandlinger fordeler seg på ni prosent hver. Når det gjelder forskjellene mellom land, så er det norske forfattere som produserer flest monografier, mens Sverige har de fleste avhandlingene. Norge står for hele 60 prosent av det totale antall monografier, mens Sverige har hele 65 prosent av avhandlingene. Danmark fordeler seg, om en forholder seg til perioden som helhet, ganske nært gjennomsnittet, dog med en noe lavere andel avhandlinger.

Om en ser på endringer over tid fremkommer noen interessante mønster. Som påpekt tidligere har Danmark og Norge en sterk vekst i publikasjoner gjennom hele perioden, mens Sverige, som hadde den høyeste publiseringen i første periode, ikke har hatt vekst i resten av perioden. Vi stilte spørsmålet om dette kunne tolkes som uttrykk for en stagnasjon i svensk journalistikkforskning. Utviklingen i antall avhandlinger kan gi grunnlag for en noe annen tolkning. Ikke bare har Sverige to tredjedeler av samtlige avhandlinger, men antallet avlagte avhandlinger øker også kraftig gjennom perioden. Veksten var særlig sterk i begynnelsen av 2000-tallet, men har holdt seg gjennom hele tiåret. Dette tyder på at det fortsatt er et klart fokus på journalistikkforskning ved svenske universiteter, og at det skjer en rekruttering av nye forskere til feltet.

Tabell 3. Utviklingen i type publikasjoner etter land, i prosent

	Norge			Sverige			Danmark			Total
	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	
Vitenskapelig monografi	15	18	12	5	2	9	16	9	5	9
Bidrag i Antologi	36	53	34	72	57	39	39	69	48	50
Vitenskapelig artikkel	46	24	48	16	21	28	39	18	42	32
Avhandling	3	5	6	7	21	24	6	4	5	9
SUM	100	100	100	100	101	100	100	100	100	100
N=	69	129	170	98	113	104	31	91	138	943

* T1=tidsperioden 1995-1999, T2=tidsperioden 2000-2004 og T3=tidsperioden 2005-2009.

Et annet interessant utviklingsmønster gjelder bidrag i antologier. Som tabell 3 viser sto kapitler i antologier for hele 72 prosent av svenske publikasjoner i første femårsperiode (T1), for deretter å synke til 57 prosent i andre periode og 39 prosent i siste periode. For Norge og Danmark ser vi imidlertid at det er i andre periode at antologibidragene dominerer sterkest. Mønsteret er så tydelig at det er svært lite sannsynlig at det er tilfeldig. En mulig forklaring er at antologien som formidlingskanal har en særlig betydning i en oppbyggings- og institusjonaliseringsfase, ved at den bidrar både til å binde sammen forskningsmiljøer og til å skape en felles referanse for forskningsfeltet. En slik tolkning stemmer godt med det som tidligere er sagt om Sveriges ledende rolle i utviklingen på 1990-tallet. Antologiene fungerte trolig også som faglitteratur ved journalistutdanningene som i denne perioden møtte økte krav til forskningsbasert undervisning – først i Sverige, senere i Norge og Danmark. Utviklingen i antall avhandlinger kan indikere at den rolle Sverige har spilt ikke nødvendigvis er over, men at utviklingen kanskje er inne i en annen fase. Det må kunne forventes at i alle fall en del av de doktorander som ligger bak veksten i Sverige i perioden 2004-2009 vil fortsette som aktive forskere innenfor feltet i årene som kommer.

En annen mulig indikasjon på hvordan forskningsområdet utvikler seg i de tre land er innslaget av internasjonale (engelskspråklige) publikasjoner. Basert på resonnementet over skulle vi kunne forvente at formidlingen i en institusjonaliseringsfase først og fremst var rettet mot et hjemlig miljø, og altså hadde størst innslag av skandinavisk-språklige publikasjoner, mens den engelskspråklige publiseringen øker etter hvert som forskningsområdet blir mer etablert. Tabell 4 viser utviklingen i fordelingen mellom skandinavisk- og engelskspråklige publikasjoner for det enkelte land.

Tabell 4. Publiseringsspråk etter land for ulike tidsperioder, i prosent

	Norge			Sverige			Danmark			Total
	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	
Skandinavisk	83	86	73	89	74	58	84	81	74	77
Engelsk	17	14	27	11	26	42	16	19	26	23
SUM	100	100	100	100	101	100	100	100	100	100
N=	69	129	170	98	113	104	31	91	138	943

* T1=tidsperioden 1995-1999, T2=tidsperioden 2000-2004 og T3=tidsperioden 2005-2009.

Vi ser at 77 prosent av den totale publikasjonen er skandinaviskspråklig. Derimot ser vi en tydelig vekst i engelskspråklige publikasjoner gjennom perioden. Hele 70 prosent av engelskspråklige publikasjoner er publisert i siste femårsperiode. Veksten er imidlertid ulikt fordelt mellom de tre land, og igjen er det Sverige som leder an. I Sverige viser andelen engelskspråklige publikasjoner mer enn en fordobling fra første til andre femårsperiode (fra 11 til 26 prosent). Veksten i engelskspråklig publisering i Danmark og Norge kommer først i siste periode, hvor andelen når samme nivå som Sverige hadde i perioden før. Men veksten i Sverige fortsetter nesten like sterkt fra andre til tredje periode, fra 26 til 42 prosent. I tabell 3 så vi at Sverige i tredje periode fortsatt har en stor andel publikasjoner i antologier, men en god del av disse antologiene er nå engelskspråklige. Det samme er mange av avhandlingene. Den svenske journalistikkforskningen forholder seg i stadig større grad til et internasjonalt fagmiljø. Selv om det totale antallet publikasjoner er noenlunde stabilt, så flyttes vekten gradvis over på avhandlinger og internasjonale publikasjoner.

Poteri (2010: 88) som ser på hele bredden av medie- og kommunikasjonsforskning i Norden finner at 45 prosent av publikasjonene i årene 2007-2009 er engelskspråklige, og for svenske publikasjoner så mye som 56 prosent. I samme periode var 32 prosent av den skandinaviske journalistikkforskningen engelskspråklig, mens den for Sverige alene var 51 prosent. Dette styrker oppfatningen om at Sverige fortsatt på mange måter har en ledende posisjon i regionen, både i medie- og massekommunikasjonsforskningen som helhet, og i journalistikkforskningen. Det antyder også, om vi anvender internasjonalisering som mål, at journalistikkforskningen i Skandinavia samlet sett ikke er like etablert som den øvrige medie- og massekommunikasjonsforskningen, men at Sverige isolert sett er i ferd med å utjevne forskjellen. Det generelle mønsteret, hvor Danmark og Norge følger noen år etter Sverige, skulle tilsi at også de vil utjevne mye av disse forskjellene i årene som kommer. Dette synes samtidig å reflektere et internasjonalt utviklingsmønster. Weaver & Löffelholz (2008) mener at den institusjonalisering av journalistikkforskningen som har skjedd de siste tiårene betyr at feltet ikke bare er blitt stadig viktigere, men at "journalism research can no longer operate within national or cultural borders only" (s.3). Det foregår hva Wahl-Joergensen & Hanitzsch (2009) kaller en "global-comparative turn" i den internasjonale journalistikkforskningen i overgangen til et nytt årtusen.

Kvinnens andel øker

Hvordan ser så kjønnsfordelingen ut? Tabell 5 viser kjønnsfordelingen over tid når det gjelder førsteforfatter for hver av de tre skandinaviske land.¹³ Som vi ser har 66 prosent av de totale publikasjonene en mannlig førsteforfatter, mens 34 prosent av publikasjonene har en kvinnelig førsteforfatter. Dette ligger litt under fordelingen mellom kvinner og menn i forskerstillinger ved skandinaviske universiteter og høyskoler, hvor kvinneandelen er i overkant av 40 prosent.¹⁴ Vi ser imidlertid at andelen kvinnelige førsteforfattere øker over tid i alle de tre land. For landene samlet økte andelen fra 28 prosent i første femårsperiode, til 38 prosent i tredje periode. Denne utjevningen mellom kjønnene er noe vi finner igjen i flere deler av akademien. Blant annet så øker den kvinnelige forfatterandelen av avlagte avhandlinger ved norske universiteter fra 34 prosent i 2004 til 43 prosent i 2009.¹⁵

Tabell 5. *Kjønn på førsteforfattere etter land for ulike tidsperioder, i prosent*

	Norge			Sverige			Danmark			Total
	T1	T2	T3	T1	T2	T3	T1	T2	T3	
Kvinner	22	35	34	37	35	44	19	25	38	34
Menn	78	65	66	63	65	56	81	75	62	66
SUM	100	100	100	100	101	100	100	100	100	100
N=	69	129	170	98	113	104	31	91	138	943

* T1=tidsperioden 1995-1999, T2=tidsperioden 2000-2004 og T3=tidsperioden 2005-2009.

Når vi ser på utviklingen for det enkelte land så kan vi gjenkjenne noe av det samme mønster som er beskrevet over. Veksten skjer etappevis, men til litt ulik tid for de tre land. For Sverige kan vi liksom ane en vekst forut for den perioden undersøkelsen dekker, en vekst som i Norge og Danmark kommer henholdsvis i andre og tredje periode. Samtidig ser vi at veksten tar et nytt steg i Sverige i siste periode, til 44 prosent kvinnelige førsteforfattere.

Tabell 6 viser kjønn på førsteforfatter for de ulike typene publikasjoner. Både for antologibidrag og vitenskapelige artikler ser vi at kjønnsfordelingen for førsteforfattere er omtrent den samme som for alle publikasjonene samlet. Det kan bety at tilbøyeligheten til å benytte disse formidlingskanalene er omtrent den samme for begge kjønn. Vitenskapelige monografier domineres i større grad av menn, mens det er flere kvinner enn menn som doktorerer innenfor dette emnet. Det siste sammenfører trekk vi har sett over. Vi har sett at det er Sverige som har de fleste avhandlingene, som tyder på en sterk rekruttering til feltet. Sverige har også den høyeste andelen kvinnelige førsteforfattere. At flertallet av avhandlingene forfattes av kvinner kan bety at det rekrutteres mange kvinnelige forskere til feltet, som kan bidra til at kjønnsfordelingen blir ytterligere utjevnet i årene som kommer. Kjønnsperspektivet i journalistikkforskningen blir tematisert mer helhetlig i en egen artikkel (Morlandstø 2012b).

Tabell 6. *Førsteforfatters kjønn for ulike typer publikasjoner, i prosent*

	Vitenskapelig monografi	Bidrag i antologi	Vitenskapelig artikkel	Avhandling	Totalt
Kvinner	27	31	35	52	34
Menn	73	69	65	48	66
SUM	100	100	100	100	100
N=	90	467	298	88	943

Avslutning

Vi har i denne artikkelen sett på utviklingen av journalistikkforskningen i Skandinavia, basert på en bibliografisk studie av vitenskapelige publikasjoner i perioden 1995-2009. Spørsmålene som er reist er hvordan denne forskningen har vokst fram, hvordan vekst og omfang har fordelt seg mellom de tre skandinaviske land, og hva som har vært de viktigste drivkreftene i utviklingen.

Fremveksten av journalistikkforskningen skjedde noe etappevis og var ulikt fordelt mellom de tre land. Sverige hadde klart flest publikasjoner i den første femårsperioden, men ble tatt igjen og forbigått av Norge og Danmark i de to påfølgende periodene. Også med hensyn til institusjonalisering var det Sverige som ledet an. De fikk sin første professor i journalistikk om lag ti år før Norge og Danmark, ved Stockholms universitet, som alene sto for en femtedel av alle skandinaviske publikasjoner de første fem år. Andre utviklingstrekk i perioden er en gradvis spredning av forskningsaktiviteten til flere institusjoner, en forskyvning når det gjelder publiseringskanal fra bok til tidskrift, vekst i antall avhandlinger på feltet, økende andel internasjonale publikasjoner og vekst i andel kvinnelige førsteforfattere. Også på disse områdene har Sveige gått foran de to andre landene, noe som tyder på at Sverige har ført an i institusjonaliseringen av forskningsfeltet.

Med hensyn til drivkrefter tyder analysen på at de viktigste forklaringene ligger i måten forskningsfeltet ble institusjonalisert på, som en gradvis sammensmeltning mellom akademiske og mer praksisnære miljø. Det er denne integrasjonen, først i Sverige og senere i Norge og Danmark; først i Stockholm og senere ved andre institusjoner, som best forklarer de mønster som avtegner seg. Forklaringen styrkes også ved at endringer i journalistikkutdanningen i Stockholm, som innebar en svekking av relasjonen til praksismiljøene, følges av en kraftig reduksjon i forskningen om journalistikk. Det kan virke som om denne sammenføringen av praktiske og akademiske interesser som skjedde gjennom akademiseringen av journalistutdanningene hadde en vitaliserende virkning på journalistikkforskning. Det er også mulig at dette fortsatt er en virkning å regne med, og som kanskje til og med kan utnyttes enda bedre.

Notes

1. På bakgrunn av studien er det også skrevet en artikkel om journalistikkforskningens innhold i denne perioden (Morlandstø 2012a) og en artikkel om betydningen av kjønn i utviklingen av skandinavisk journalistikkforskning (Morlandstø 2012b).
2. Institutt for Presseforskning og Samtidshistorie ved Aarhus Universitet i 1954, Institutt for Presseforskning ved Universitetet i Oslo i 1958 og Avdeling for pressforskning ved Lunds universitet fra 1965. Se også Weibull 2009: 74.
3. Se også Olsson (2010) for en beskrivelse av Nordicom og massemedieforskningens framvekst i Göteborg på 1970-tallet.
4. Barbie Zelizer (2004) argumenterer for noe av det samme for den engelskspråklige journalistikkforskningen.
5. Se blant annet Nag (1996 og 1997), Ottosen (1997 og 2004) og Zelizer (2009)
6. <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/journalistica/about/editorialPolicies#focusAndScope> (lest 30.august 2010)
7. Poteri (2010) sin studie av Nordicom-publikasjoner med treff på søkeordet *journalistikk* viser derimot at det er mange publikasjoner også før 1995. Men at publikasjoner gir treff på søkeordet *journalistikk* betyr ikke nødvendigvis at journalistikken er objekt for forskningen, ei heller at det er en vitenskapelig publikasjon, som er to av kriteriene for mitt utvalg.
8. Det norske Universitets- og høyskolerådets rapport "Vekt på forskning" (2004: 25) bruker den samme definisjonen av vitenskapelige arbeider som gir publiseringspoeng. Det kan også opplyses at jeg har registrert hver enkelt artikkel eller bokkapittel i antologier, ikke antologien selv.
9. I følge Ragnhild Mølster, dokumentalist i Nordicom-Norge (per 2010), blir det meste hentet inn ved at dokumentalistene går systematisk gjennom universitetene og høyskolenes egne databaser, sjekker jevnlig instituttenes hjemmesider, går gjennom konferanseprogrammer og har nær kontakt med ulike forlag.
10. Jeg brukte søkeordet "journali?" for å fange opp artikler som omhandler journalistikk på en eller annen måte både i Nordicom og NORDART. Ordet "journali" er et relevant søkeord både for norske, svenske, danske og engelskspråklige publikasjoner. I NORDART, som ikke er en ren database for medie- og

journalistikkforskning, brukte jeg i tillegg søkeordene ”medie” og ”media” for å fange opp flere relevante artikler, både skandinaviskspråklige og engelskspråklige. Jeg prøvde også med flere andre søkeord, både i NORDART og Nordicom, for å forsikre meg om at det ikke var noen type publikasjoner som systematisk falt utenfor. Jeg søkte på ord som ”nyhet”, ”news”, ”tv”, ”television”, ”radio”, ”online”, ”digital”. Jeg fikk ytterst få reelle og nye treff på denne måten. Søkeordene gir treff på tittel og de nøkkelord som Nordicom og/eller forfatteren har knyttet til publikasjonen.

11. Definerings av opphavsland er basert på førsteforfatter. Noen (38) publikasjoner har forfattere fra flere land. Det betyr at en publikasjon med for eksempel svensk førsteforfatter og dansk andreforfatter, vil publikasjonen bli registrert som svensk, selv om forfatterne er rangert etter alfabetisk orden. Denne feilkilden er imidlertid ganske jevnt fordelt. Av publikasjonene med forfattere fra ulike land har 8 svensk førsteforfatter, 9 har dansk førsteforfatter mens 10 har norsk førsteforfatter. 11 publikasjoner har førsteforfatter fra et annet enn et skandinavisk land. Disse er registrert på første skandinaviske forfatter (5 norske, 4 svenske og 2 danske).
12. Jfr. Bjørnsen, Hovden & Ottosen 2009, Ghersetti & Weibull 2009 og Minke 2009
13. Det bør her nevnes at knapt en fjerdedel (23 prosent) av publikasjonene hadde mer enn en forfatter. Kjønnfordelingen blant andreforfattere var tilnærmet lik den for førsteforfattere og endrer derfor ikke det bilde som tegnes under.
14. Se Kunnskapsdepartementet 2009: 69ff for Norge, http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0202/2010A01C/UF0202_2010A01C_SM_UF23SM1101.pdf for Sverige og <http://www.dst.dk/Statistik/emner/forskning-udvikling-og-innovation.aspx> for Danmark.
15. <http://www.dbh.nsd.uib.no>

Referanser

- Asp, Kent (1992) 'Journalistik som forskningsområde', i Carlsson, Ulla & Anders Lindblad: *Forskning om journalistik, medier & kommunikation*. Göteborg: Nordicom.
- Bjørnsen, Gunn, Jan Fredrik Hovden & Rune Ottosen (2009) 'The Norwegian Journalism Education Landscape', in Terzis, Georgios (ed.) *European Journalism Education*. Bristol/Chicago: Intellect.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (1996/2006) *Den samfunnsskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Brante, Thomas (1980) *Vetenskapens struktur och förändring*. Karlshamn: Bokförlaget Doxa AB.
- Carlsson, Ulla (red.) (1989) *Nordicom-Information om massekommunikationsforskning i Norden*. Nr 1-2: 1. Göteborg: Nordicom.
- Carlsson, Ulla & Anders Lindblad (1992) *Forskning om journalistik, medier & kommunikation*. Göteborg: Nordicom.
- Dahl, Hans Fredrik (1989) 'Hva innebærer forskning om journalistikk?', i *Nytelevisjonens tid. Pressens Årbok*: 47-51. Odense: Pressehistorisk Selskab.
- Dørsjø, Jon (1983) 'Journalistikk-faget som ikke har funnet sin forskning', i *Pressens årbok. Nordisk forum for forskning og debat om massemedier*. Nr.2: 24-35. Odense: Pressehistorisk Selskab.
- Eide, Martin (2011) *hva er journalistikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Furhoff, Lars (1986) *Makten över journalistiken*. Stockholm: Natur och kultur.
- Ghersetti, Marina & Lennart Weibull (2009) 'The Swedish Journalism Education Landscape', in Terzis, Georgios (ed.) *European Journalism Education*. Bristol/Chicago: Intellect.
- Hadenius, Stig & Lennart Weibull (1997) *Massemedieforskning och samhälle: överväganden och förslag*. Utredning på uppdrag av Kulturdepartementet.
- Horsti, Karina (2008) 'Overview of Nordic media research on immigration and ethnic relations: From text analysis to study of production, use and reception', in *Nordicom Review*. 29(2): 275-293. Göteborg: Nordicom.
- Hultén, Britt (1995) 'Från litteraturvetare till journalistikforskare. En diskussion om möjliga utgångspunkter', i Carlsson, Ulla (red.). *Medierna i samhället. I går, i dag, i morgon*. Göteborg: Nordicom.
- Hvitfelt, Håkan (1983) 'Massekommunikationsforskning och journalistikforskning', i *Pressens årbok. Nordisk forum for forskning og debat om massemedier*. Nr.2: 107-118. Odense: Pressehistorisk Selskab.
- Jarlbrog, Gunilla (2000) 'Forskning kring media och journalistik', i Högskoleverket, *Journalistutbildningarna i högskolan. En utvärdering*. Högskoleverkets rapportserie nr. 3: 85-87. Stockholm: Högskoleverket.
- Kabel, Lars (2002) *Forskningen og dens resultater. En kortlægning af dansk journalistikforskning og analyse i perioden 1996-2001*. København: Danske Dagbladets Forening.
- Kabel, Lars (2008) *Dansk journalistikforskning 2002-2007. En kortlægning af forskningen og dens resultater*. København: Dagspressens Fond.
- Kunnskapsdepartementet (2009) *Tilstandsrapport for høyere utdanning*. Rapport.
- Ministeriet for Vitenskap, Teknologi og Udvikling (2006) *Evaluerings af dansk journalistikforskning*. Rapport.

- Minke, Kim (2009) 'The Danish Journalism Education Landscape', in Terzis, Georgios (ed.) *European Journalism Education*. Bristol/Chicago: Intellect.
- Morlandstø, Lisbeth (2012a) 'Tema med visse variasjoner – en studie av utviklingen i Skandinavisk journalistikkforskning', i *Norsk Medietidsskrift* nr. 4. Oslo: Universitetsforlaget.
- Morlandstø, Lisbeth (2012b) 'Den tvetydige forskjellen – om betydningen av kjønn i utviklingen av skandinavisk journalistikkforskning', i *Tidsskrift for kjønnsforskning* nr. 3/4. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mølster, Ragnhild (2009) Public service-forskning i de nordiske landene. En översikt, i Carlsson, Ulla & Eva Harrie (red.) *Nordiska public service-medier i den digitala mediekulturen*. Göteborg: Nordicom.
- Nag, Wenche (1996) *Medieforskningens hvem vet best. En studie av møtet mellom Akademia og Pressen*. Universitetet i Bergen: IMKs rapportserie nr. 28.
- Nag, Wenche (1997) 'Medieforskning som kamparena. En analyse av møtet mellom Akademia og Pressen', i *Norsk Medietidsskrift* nr.2: 87-104. Oslo: Novus Forlag AS.
- Norsk Medieforskerlag (1993) *Journalistikkforskning – et felt på nye veier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Olsson, Claes-Olof (2010) 'Nordicom och massmedieforskningens framväxt i Göteborg under 1970-talet', i Broddason, Thorbjörn et.al: *Norden och världen. Perspektiv från forskningen om medier och kommunikation*. Göteborg: Göteborg Universitet.
- Ottosen, Rune (1997) 'Akademisk, kommersiell eller distriktspolitisk? Journalistutdanningens jakt på identitet', i *Norsk Medietidsskrift* nr 1: 83-108. Oslo: Novus Forlag AS.
- Ottosen, Rune (2004) *I journalistikkens grenseland. Journalistrollen mellom marked og idealer*. Kristiansand: IJ-forlaget AS.
- Poteri, Eija (2010) 'Publishing of media and communication research in Finland and in other Nordic countries', in Broddason, Thorbjörn, Ullamaija Kivikuru, Birgitte Tufte, Lennart Weibull & Helge Østbye (red.) *Norden och Världen. Perspektiv från forskningen om medier och kommunikation*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Pressehistorisk selskab (1983) *Pressens årbok. Nordisk forum for forskning og debat om massemedier*. Nr.2. Odense: Pressehistorisk Selskab.
- Wahl-Jorgensen, Karin & Thomas Hanitzsch (eds) (2009) *The Handbook of Journalism Studies*. New York and London: Routledge.
- Weaver, David & Martin Löffelholz (2008) 'Questioning National, cultural, ND Disciplinary Boundaries: A Call for Global Journalism Research' in Löffelholz, Martin & David Weaver *Global Journalism Research, Theories, Methods, Findings, Future*, Blackwell Publishing.
- Weibull, Lennart (2009) 'Introduction" to part II: The Northern European/Democratic Corporatist Media Model Countries', in Terzis, Georgios (ed.) *European Journalism Education*. Bristol/Chicago: Intellect.
- Zelizer, Barbie (2004) *Taking journalism seriously. News and Academy*. California: Sage Publications Inc.
- Zelizer, Barbie (2009) 'Journalism and the Academy', in Wahl-Jorgensen, Karin and Thomas Hanitzsch (eds) *The Handbook of Journalism Studies*. New York and London: Routledge.
- Ytreberg, Espen (2008) *hva er medievitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tillfällig och flexibel

Arbetsmarknad och yrkesroller för journalister i förändring

Gunnar Nygren

Abstract

Den journalistiska professionen växte sig stark på 1900-talets stora redaktioner. Två studier vid Södertörns högskola undersöker hur den journalistiska arbetsmarknaden förändras under 2000-talet, och vad detta betyder för professionen. Det handlar om en växande andel tillfälligt anställda, om produktion som läggs utanför redaktionerna och om otydliga gränser mellan journalistik och andra områden. De två studierna undersöker vilken typ av arbeten som 436 nytexaminerade studenter går till, samt varför journalister lämnar facket (Journalistförbundet). Resultaten visar att den journalistiska arbetsmarknaden förändras – de flesta nyutbildade journalister får jobb utanför de stora redaktionerna och en stor andel har olika typer av tillfälliga anställningar. Allt fler arbetar i journalistikens gränsland mot information och PR och Journalistförbundet har svårt att organisera de unga journalisterna. En majoritet av dem som lämnar Journalistförbundet fortsätter arbeta med journalistik, och bland dem som också lämnar yrket är de osäkra anställningsförhållandena den viktigaste orsaken.

Keywords: professionalisering, arbetsmarknad, flexibel arbetskraft, multikompetens, Journalistförbundet, yrkesroll

Introduktion

De redaktionella landskapen i filmer som *Citizen Kane* och *Alla presidentens män* har präglat bilden av journalistyrket: stora redaktioner med en nästan industriell produktion, en långtgående arbetsdelning och hierarkisk organisation. I denna miljö växte 1900-talets journalistiska yrkesroller fram – såväl de enskilda stjärnreportrarna, de mäktiga redaktörerna och de många anonyma arbetarna i de stora redaktionerna.

Men vad händer när den journalistiska arbetsmarknaden förändras, när krav på flexibel produktion, multikompetens och outsourcing reducerar de stora redaktionerna? Bara under 2011 beslutade flera stora svenska dagstidningar att skära ner redaktionerna med totalt 200-300 tjänster genom såväl avgångsvederlag till de som säger upp sig, vikariestopp som uppsägningar (*Journalisten* 1 dec 2011). Redaktionerna krymper samtidigt som innehåll köps in utifrån eller från koncernkollegor. Färre ska producera lika mycket eller mer.

Två enkätundersökningar vid Södertörns högskola visar något av hur det journalistiska yrkesområdet ser ut idag – en undersökning av hur 436 tidigare studenter etablerat sig inom yrket två och fem år efter examen, samt en undersökning med svar från 381 tidigare

medlemmar i Journalistförbundet som lämnade facket (och delvis yrket) under 2007. Dessa två undersökningar gör inte anspråk på att ge hela bilden av den journalistiska arbetsmarknaden, den visar bara inträdet för Södertörnsstudenterna och ett genomsnitt av de som lämnade yrket under ett år. Men tillsammans ger de båda undersökningarna ett underlag för att diskutera tre frågor:

1. Hur ser arbetsmarknaden ut för nyutbildade journalister? Får de jobb, och i så fall på vilka typer av medier och redaktioner? Hur många får jobb inom journalistikens gränsområden som PR/information?
2. Hur ser dagens anställningsformer ut, både för de helt nyutbildade och för de med några år i yrket?
3. Hur påverkar den förändrade arbetsmarknaden en av de viktigaste professionella institutionerna, Journalistförbundet? Hur många unga journalister är med i facket, och varför lämnar så många journalister facket och/eller yrket?

Utifrån svaren på dessa frågor går det också att ta diskussionen ett steg vidare – vad betyder dessa förändringar för den journalistiska professionen och för den professionella autonomin? Finns det en koppling mellan en förändrad arbetsmarknad för journalister, självständighet i arbetet och gemensamma värderingar?

Villkoren på arbetsmarknaden är en av de faktorer som formar den journalistiska professionella kulturen. Hur denna yrkeskultur förändras är den centrala frågan i ett treårigt forskningsprojekt vid Södertörns högskola. I samarbete med forskare i Polen och Ryssland undersöks hur medieutvecklingen påverkar den journalistiska professionen i tre olika mediesystem – vad som är gemensamt och vad som skiljer i de tre länderna¹. Denna artikel syftar till att ge en utgångspunkt för analysen av journalisternas position i det svenska medielandskapet.

Några teoretiska utgångspunkter

Medieforskningen är tämligen ense i beskrivningen av en professionalisering av journalistiken under 1900-talet (t ex Schudson 2003, Engblom 2001, Hadenius/Weibull/Wadbring 2008). Hur denna professionalisering beskrivs varierar, men en utgångspunkt kan vara de tre dimensioner som Hallin/Mancini definierar i sin jämförelse av olika mediesystem (2004):

- **Autonomi:** att journalisterna har kontrollen över sin arbetsprocess, både individuellt och som grupp. Detta i motsats till mediesystem där journalistiken används av politiska och ekonomiska makthavare som ett instrument i kamp om makten.
- **Professionella normer:** att det vuxit fram tydliga normer och värderingar som omfattas av journalisterna, och som överförs och kontrolleras av dem själva genom t ex starka fackföreningar, etiska regelsystem, professionell utbildning och genom att sätta upp gränser mot andra yrkesgrupper.
- **Public serviceinriktning:** att journalistiken styrs av en altruism som sätter det allmännas bästa framför kortsiktiga vinster och egenintresse. Denna altruism är central i alla de yrken som kan definieras som professioner (Freidson 2001). Den utesluter inte att medieföretag också är vinstdrivande, men visar att journalistiken också har ett större samhällsansvar.

Journalistikens professionalisering var knuten till den process där medierna blev stora och mäktiga. Medieföretagen växte och det blev fler medier med radio och tv-kanaler som byggde upp stora organisationer med en tydlig public serviceinriktning (Djerf-Pierre/Weibull 2001). I dessa stora medieföretag var yrkesrollerna tydliga och arbetsdelningen långt driven. De påminde om fabriker som likt andra industrier dagligen producerade verklighetsbilder. Förutsägbarhet och rutinisering var centrala delar i dessa fabriker som var hierarkiskt styrda (Shoemaker/Reese 1996). Det var mediefabriker som låg nära "fordismen" och den industriella revolutionens massproduktion vid löpande band.

Under 1900-talets sista decennier utvecklades informations- och kommunikationsteknologin (ICT) som är grundvalen för det som ekonomerna kallar den tredje industriella revolutionen (Magnusson 2006). Detta tekniksifte påverkar hela samhället, och sociologer som Manuel Castells beskrev det som ett nätverkssamhälle där alla typer av produktion och sociala relationer förändras (1998). Även arbetsmarknaden har förändrats i alla typer av branscher, enligt en sammanfattning av den brittiske sociologen Anthony Giddens (2006) – de anställda ska vara mer flexibla och multikompetenta, de ska kunna arbeta självständigt i grupp och gå in i och ut ur olika projekt. Produktionen blir mer specialiserad och stora delar outsourcas till underleverantörer. Anställningstryggheten blir mindre, och istället beskriver Giddens arbetarna i denna kunskapsekonomi som *portföljarbetare* som med sina meritlistor går mellan olika arbetsgivare och tillfälliga anställningar.

Dessa nya sätt att organisera produktion kallas av en del forskare för *postfordism*, även om Giddens också är tveksam till termen – massproduktion och hierarkier finns också kvar i denna nya ekonomi (när det gäller industriproduktion har den bara flyttats till Kina, Indien och andra "tigerekonomier"). Detta nya arbetsliv har också inre motsägelser, betonar Giddens och refererar till kollegan Richard Sennett. Samtidigt som den nya tidens arbetare ska vara flexibla, anpassningsbara och rörliga så förväntas de också vara lojala med sina tillfälliga arbetsgivare, arbeta långsiktigt och ta ansvar.

"Portfolio worklife"

Mediebranschen är en central del av denna nya "kunskapsekonomi". Den holländske forskaren Mark Deuze har beskrivit hur mediearbetet förändras när nätverkssamhället blir mer "flytande", mer oförutsägbart och individualiserat (2007). Ett samhälle där arbete och andra delar av livet glider samman och mediekulturen bygger mer på deltagande. Även Deuze använder begreppet "portfolio worklife" när han beskriver de nya flexibla mediearbetarna som är multikompetenta, som kan jobba hur länge som helst (och får gå utan jobb när de inte behövs) och som accepterar allt större löneskillnader. Samtidigt innebär flexibiliteten att de nya journalisterna identifierar sig mer med professionens normer i stort, än med vilket medieföretag de råkar arbeta på för tillfället. Tryggheten i denna nya medievärld ligger inte i anställningen, utan i den kompetens och de nätverk som de enskilda journalisterna bygger upp och bär med sig mellan sina tillfälliga arbetsplatser.

Dessa arbetsplatser är inte heller desamma som tidigare, de stora redaktionerna är inte lika dominerande. Undersökningar från journalistutbildningar i Australien visar att de flesta nya journalister går till många mindre redaktioner och medier som växt fram, samtidigt som de stora medierna bantat sina redaktioner. De australiska forskarna lik-

nar arbetsmarknaden vid den ekonomiska teori som beskriver hur nya medier tjänar in största delen av sina pengar genom många små inkomstkällor – ”the long tail”. För de nya journalisterna finns nu en motsvarande ”long tail” av många små redaktioner som är den viktigaste arbetsmarknaden (Cokley/Ranke 2011).

Men det finns inga entydiga svar vad ett mer flexibelt arbete innebär för journalisterna. En studie av brittiska tv-journalister visar att det under 1990-talet blev färre anställda och fler frilansare, lönerna pressades ner och arbetsvillkoren försämrades. Det blev en ”dumbing down” av maktlösa journalister som också fick negativa konsekvenser för innehållet (Ursell 2003). En annan studie av frilansare inom brittisk tv-produktion 1994-1997 visar tydligt att frilanslivets osäkerhet skapar stress för de flesta. Motstrategier blir att försöka skapa nätverk och sprida riskerna genom flera uppdragsgivare eller genom att lämna arbetet med tv-produktion (Dex, Willis, Paterson, Sheppard 2000).

En amerikansk studie av tv-journalister pekar på samma utveckling med fler frilansare, men dessa frilansare var betydligt mer nöjda med sitt arbete och med friheten i sitt arbete än sina brittiska kollegor. En orsak till detta skulle kunna vara att frilansare i USA blivit fler i samband med att branschen växte, medan tv-journalister i Storbritannien fick bli frilansare i samband med att BBC fick skära ner (Ryan 2009). Ökad frihet i arbetet och en ökad osäkerhet är två sidor av samma mynt, betonar en brittisk forskare som undersökt ”portfolio work” bland äldre mediearbetare. På den ena sidan finns positiva saker som möjlighet att uttrycka sig, oberoende och kontroll över arbetet och på den andra sidan ökad osäkerhet och risk. Särskilt för de äldre som måste skaffa ny kompetens eller som hade problem med hälsan (Platman 2004).

En översikt av hur journalistik utvecklats som arbete visar en polarisering inom yrket mellan ett fåtal journalister som får höga löner och den stora majoriteten vars löner pressas ner och arbetsvillkoren försämras. Krav på multikompetens är viktiga, men värderas inte så högt. Andra traditionella krav på förmågan att söka information och värdera denna sänks, produktionen rationaliseras och kontrolleras i högre grad (Örnebring 2010). Samtidigt visar studier av brittiska journaliststudenter som etablerat sig i yrket att de ändå är nöjda – de satsar all sin tid i ett yrke där ungdom premieras, de varvar frilans med korta anställningar, journalistik med PR och ser inte så tydliga skillnader (Frith/Meech 2007)

Svenska journalister då?

Även svenska arbetslivsforskare ser samma generella trender som sociologen Giddens. De beskriver hur det blir fler tillfälliga anställningar, särskilt inom vissa grupper inom tjänstesektorn som vård och detaljhandel. Det blir fler ”egensysselsatta” och anställda på bemanningsföretag. Samtidigt har fortfarande de flesta ett fast jobb, och de svenska särdragen på arbetsmarknaden med textstarka fackföreningar består (Magnusson 2006).

De svenska journalisterna är relativt väl undersökta i de stora enkäter som gjorts vid JMG/Göteborgs universitet 1989-2005 (Asp m fl 2007). Dessa enkäter har gått ut till medlemmar i Journalistförbundet, och visar en påtaglig stabilitet både när det gäller journalistiska värderingar och synen på det journalistiska arbetet. De visar också en del förändringar i den journalistiska arbetsmarknaden – de tryckta tidningarna har färre journalister, medan etermedier och tidskrifter växer. Det blir också något fler tillfälliga anställningar, även om fortfarande 70 procent i den senaste enkäten 2005 hade en fast

anställning. Andelen frilansare är betydligt större i länder som Tyskland och Storbritannien där den ligger på 30-35 procent av journalistkåren, jämfört med Sverige där den är 13 procent (Journalisten 2011-10-20, Asp 2007).

Samtidigt finns det en osäkerhetsfaktor, enkäterna går bara till fackmedlemmar och har få svar från de växande områdena i journalistiken där den fackliga anslutningen är lägre: till exempel kommersiella etermedier, nätbaserade medier och produktionsbolag. Medlemsantalet i Journalistförbundet har sjunkit med 1300 sedan 1995, även om det vände och ökat något under 2010. I januari 2010 hade Journalistförbundet 17 508 medlemmar, varav 14 203 var aktiva medlemmar (övriga är pensionärer och studerande).

Studier av svenska frilansare visar samma dubbla bild som internationell forskning. De är oftast högutbildade och arbetar i storstadsområden, de flesta har fem eller färre kunder som de arbetar mot. De måste anpassa sig mer till kunderna än yrkeskollegor som är anställda, och de måste kunna skilja sina yrkesroller när de kombinerar arbete med journalistik och PR/information. Men de är nöjda med den frihet som frilansarbete ger dem (Edström/Ladendorf 2011)

Andra studier visar en bild av ett förändrat journalistiskt arbete med allt större krav på multikompetens och flexibilitet. Det ekonomiska trycket ökar på redaktionerna och en allt större del av arbetet koncentreras på produktion för alla de kanaler där ett mediehus idag publicerar sig. Produktionen av innehåll outsourcas till produktionsbolag och frilansare, samtidigt som mycket tyder på att genomströmningen i yrket ökar (Nygren 2008a och 2008b). Men dessa studier bygger främst på redaktionsstudier och enkäter med utvalda grupper av redaktioner, och ger ingen heltäckande bild av fältet.

Det finns alltså mycket som pekar på att det journalistiska arbetet och arbetsmarknaden påverkas i samma riktning som andra kunskapsintensiva yrkesområden. Frågan är då vad det betyder för nya journalister som ska ta sig in på arbetsmarknaden och för de som väljer att byta yrke och lämna journalistiken?

Två olika enkätundersökningar

Den här artikeln utgår från två olika enkätundersökningar som undersöker både de som är på väg in i yrket och journalister som lämnar yrket eller bara lämnar Journalistförbundet.

• **Alumniundersökningen på Södertörn 2009-2011.** I denna studie har det under tre år gjorts telefonintervjuer med journaliststudenter som varit registrerade på sista terminen av sin utbildning två och fem år efter examen. Det betyder att alla studenter som gått igenom utbildningen under åren 2004-2009 ingår i urvalet, sammanlagt 521 journaliststudenter. Av dessa har 436 svarat på frågor i telefonintervjuer, vilket ger en svarsfrekvens på 84 procent. De som inte svarat har det oftast inte gått att få tag på.

Södertörn är den yngsta av de fyra stora akademiska journalistutbildningarna. Profilen har länge varit inriktad mot nya medier, och 73 procent av de studenter som ingår i undersökningen har gått det treåriga programmet ”Journalistik och multimedia”. Övriga studenter i undersökningen har gått journalistutbildningar inriktade mot samhällsämnen eller naturvetenskap. Södertörns journaliststudenter är med sitt multimediaprogram inriktade mot de växande delarna av medierna i bred bemärkelse.

• **Exit journalistik.** Denna undersökning gjordes 2008 bland aktiva medlemmar som lämnade Journalistförbundet under 2007. Syftet var att undersöka varför medlemmar lämnade facket och/eller journalistyrket, bl a hur arbetsvillkor och anställningsformer påverkar de som lämnar yrket. En enkät gick ut till 795 tidigare medlemmar, och svar kom in från 381 personer (en svarsfrekvens på 48 procent). Resultaten från hela undersökningen finns redovisade i rapporten *Journalist – och sen då?* (Nygren 2010).

Tillsammans kan dessa två undersökningar ge några ledtrådar till hur den journalistiska arbetsmarknaden förändras. De ger också ett underlag för en diskussion om hur professionaliseringen av journalistiken påverkas av förändringar i det journalistiska arbetet – vilken betydelse har arbetsmarknaden för den professionella autonomin, för journalisters makt över sitt eget arbete?

Arbetsmarknaden för nya journalister

Varje år kommer det ut 800-900 nyutbildade journalister från alla Sveriges olika journalistutbildningar. Det finns fyra stora akademiska utbildningar, varav Södertörn de senaste åren tagit in flest studenter. Dessutom finns det flera mindre akademiska utbildningar och ett antal folkhögskolor.

I undersökningen från Södertörn ingår 436 tidigare studenter som svarat på frågor om hur de etablerat sig på arbetsmarknaden, tre årskullar som gick ut 2004-2006 och tre årskullar som gick ut 2007-2009. Undersökningen genomfördes 2009-2011, och det innebär att de tillfrågade studenterna gick sin sista termin två och fem år innan enkäten gjordes.

Av de 436 studenterna var det 65 procent som uppgav att de helt eller delvis arbetade med journalistik (tabell 1). De flesta arbetade heltid, och andelen heltider ökade från 45 till 49 procent efter fem år. Andelen deltider minskade betydligt mellan två och fem år efter examen, något som visar att de studenterna fem år efter examen antingen kunde få heltidsjobb eller hade lämnat journalistiken.

Tabell 1. *Journalistjobb* efter examen (procent)*

	Två år efter examen	Fem år efter examen	Totalt
Heltid	45	49	47
Deltid minst 50 %	11	4	8
Deltid 50 % eller mindre	11	10	11
Inte alls	33	37	35
Antal svar	240	196	436

* Definitionen av vad som är journalistiskt arbete gjordes av de fd studenterna själva när enkäten besvarades i telefon.

Av de 35 procent som inte arbetade som journalister, var det en dryg tredjedel som sa att det berodde på att de inte fick något journalistjobb. Resten ville inte arbeta som journalister, de var barnlediga, studerade etc. Av alla 436 fd studenter var det 17 som var arbetslösa, ca fyra procent.

Var finns journalistjobben?

De nyutbildade journalisterna hade hittat jobb både i de traditionella medieföretagen och som underleverantörer till redaktioner (frilansar, produktionsbolag och bemanningsföretag). Dessutom finns det olika typer av redaktionella jobb inom företag, myndigheter och organisationer, som av studenterna själva definierades som journalistik. I enkäten fick alla uppge i vilket företag de var anställda för tillfället, och dessa arbetsgivare delades i analysen in i sex kategorier (tabell 2):

Tabell 2. Typ av arbetsgivare för fd journaliststudenter (procentandel)

	Två år efter examen	Fem år efter examen	Totalt
Nyhetstidningar	25	21	23
Tidskrifter och förlag	12	18	15
TV- och radiokanaler	21	4	14
Företag, myndigheter, organisationer	14	20	16
Underleverantörer (frilans, produktionsbolag, bemanningsföretag)	27	30	28
Övrigt	2	7	4
Totalt	100	100	100
Antal svar	155	120	275

- *Nyhetstidningar* gav jobb åt 23 procent av dem som hade journalistjobb. De största grupperna var betalda morgontidningar (10 procent) och kvällstidningar samt gratis-tidningar (5 procent vardera).
- *Tidskrifter och förlag* gav jobb åt 15 procent. De flesta på det som brukar kallas veckopress (8,4 procent) och tidskrifter med inriktning mot teknik (3 procent).
- *TV- och radiokanaler* gav jobb åt 14 procent. Här dominerar public service helt med drygt 10 procent.
- *Myndigheter, företag och organisationer* gav jobb åt 16 procent av studenterna. Studenterna uppgav själva att det var journalistjobb, men samtidigt kan många av dessa arbeten vara knutna till informationssfären. Även organisationstidningar hör till denna kategori, och där varierar graden av journalistisk självständighet från helt fristående redaktioner till mer styrda produkter.
- Den största gruppen av studenter blir någon form av *underleverantörer* åt andra redaktioner, vare sig de arbetar som frilansare (egenföretagare 18 procent), på produktionsbolag (4 procent) eller i bemanningsföretag (6 procent).
- Fyra procent av alla studenter hade andra typer av arbetsgivare, t ex fristående webbplatser.

Det finns också en tydlig skillnad mellan de som varit ute i arbetslivet i två och fem år: Efter fem år är det färre som arbetar för TV- och radiokanaler samt för nyhetstidningar, medan det är betydligt fler som arbetar för tidskrifter, som underleverantörer och med jobb i journalistikens gränsland inom myndigheter, företag och organisationer. En

orsak till detta kan vara anställningsformerna – att det är lättare att få fast jobb i dessa områden. Mer om detta senare.

Det vanligaste är att de nya journalisterna blir reportrar, nästan hälften anger detta som huvudsaklig arbetsuppgift. Näst största gruppen blir webbredaktörer (19 procent) och redaktörer (16 procent).

Även om det bara är var femte som är webbredaktör, så är det betydligt fler som arbetar med webbpublicering. För hälften ingår webbpublicering varje dag eller flera gånger i veckan i jobbet. Detta tyder på att de arbetar för flera kanaler samtidigt, t ex både tryckta medier och webb. Det är också en tydlig skillnad mellan de olika utbildningarna, där de som gått multimediaprogrammet oftare arbetar med daglig webbpublicering. Som jämförelse kan nämnas att i hela journalistkåren arbetar ca 30 procent varje vecka med webbpublicering (Asp m fl 2007).

Tabell 3. *Ingår webbpublicering i jobbet? (procentandel)*

	Journalistik och multimedia	Journalistik med samhälle/naturvet.	Totalt
Varje dag	37	22	34
Flera gånger i veckan	13	22	16
Mer sällan	15	29	18
Aldrig	35	26	32
Totalt	100	100	100
Antal svar	222	63	285

Fler på tillfälliga anställningar

Bland de journalister som är medlemmar i Journalistförbundet är det ca 65-70 procent som har fast jobb, resten har tillfälliga anställningar eller arbetar som frilans. Omkring 15 procent är frilansare och 10 procent har visstidsanställningar. Fem procent är arbetslösa (Edström 2007, Journalistförbundets medlemsundersökning 2007).

Bland de unga journalister som etablerar sig som journalister är andelen med fast jobb mycket lägre, efter två år bara 27 procent (tabell 4). Men efter fem år har andelen med fast jobb stigit till 60 procent, främst är det vikarier och projektanställda som fått fast jobb. Andelen frilansare ligger kvar på drygt 20 procent och ytterligare 15 procent har fortfarande olika typer av tillfälliga jobb.

Tabell 4. *Anställningsformer för unga journalister (procent)*

	Två år efter examen	Fem år efter examen	Totalt
Fast jobb	27	60	40
Vikarie/inhoppare	30	9	21
Projektanställd	17	5	12
Praktikplats	3	1	2
Frilans	21	20	21
Annan anställning	2	5	4
Summa	100	100	100
Antal svar	162	123	285

Det är stora skillnader mellan olika typer av medier och arbetsgivare (tabell 5). De flesta av de som arbetar för tidskrifter har fast jobb, 78 procent. Även bland dem som arbetar på företag, myndigheter och organisationer har de flesta fast jobb. Andelen vikariat är högre inom de traditionella nyhetsmedierna, både på tidningar och TV- och radiokanaler. Särskilt inom etermedierna är det mycket få som har fast jobb, tre av fyra går på vikariat eller projektanställning. Detta kan vara en förklaring till att så få nyutbildade journalister finns kvar på TV- och radiokanalerna efter fem år.

Bland underleverantörerna är många frilansare med egna företag. Av dem som arbetar för produktionsbolag och bemanningsföretag har drygt hälften en tillfällig anställning.

Tabell 5. Anställningsformer i olika typer av medieföretag (procentandel)

	Fast jobb	Vikarie, inhoppare	Projektanställd	Praktikplats	Frilans	Annat	Totalt	Antal svar
Nyhetstidning	50	45	2	0	2	1	100	64
Tidskrifter	78	3	5	5	10	0	101	40
TV- radio	16	34	42	0	3	5	100	38
Företag, myndigheter, organisationer	60	16	13	7	2	2	100	45
Underleverant.	17	12	8	0	58	5	100	77
Fristående webb mm	64	9	18	9	0	0	100	11
Antal svar	116	60	33	6	52	7		275

Osäkert jobb ett skäl att byta yrke

Bland dem som lämnade journalistyrket under 2007 är bilden densamma, nästan hälften hade olika typer av tillfälliga jobb eller var frilansare. De flesta som slutade som journalister säger att de själva valde att byta yrke, 65 procent. När olika tänkbara skäl att byta yrke listas i enkäten med de som bytt yrke, så kommer osäkra anställningsformer högst upp på listan (tabell 6).

Tabell 6. De viktigaste skälen att sluta arbeta som journalist (procentandel som anger 5 eller 6 på en skala där 6=mycket viktigt)

För osäker anställningsform	33
Dåliga möjligheter till utveckling i arbetet	31
För dåliga arbetsvillkor/arbetsmiljö	31
Fick inget journalistjobb	29
Arbetet kändes inte meningsfullt	27
För dålig lön	19
För liten frihet i arbetet	17
Arbetsiderna passade mig inte	13

Tabellen bygger på enkäten Exit journalistik som gick ut till alla aktiva medlemmar som under 2007 lämnade Journalistförbundet. Antalet svar är 150, som är den andel som bytte yrke.

För både de nyutbildade journalisterna och för dem som väljer att lämna yrket verkar det alltså som om anställningsformerna är betydligt mer osäkra än för journalister i genomsnitt. De passar väl in i bilden av flexibla journalister som ska kunna gå in och ut i olika

tillfälliga jobb utifrån medieföretagens behov. När osäkerheten blir för stor väljer en del att lämna yrket. Eller att gå över till områden där andelen fasta jobb är större – till tidskrifter eller journalist/informationsjobb knutna till företag, myndigheter och organisationer.

Lönenivåer ganska lika

De flesta av de tidigare journaliststudenterna har uppgett vad de tjänar på journalistiskt arbete, omräknat till månadslön på heltid även för de som arbetar deltid. Det visar sig att medellönerna ligger ganska nära varandra i de olika kategorierna av arbetsgivare, runt 25 000 kr/mån (tabell 7). Det är ganska små skillnader mellan män och kvinnor, männens medellön ligger på 25 120 kr, medan kvinnornas är 24 866 kr. Lönerna gäller de år som enkäten genomförts, 2009-2011.

Högst är medellönen för de som arbetar för företag, myndigheter och organisationer. Men även de som arbetar för tidskrifter har något högre löner, även om spridningen är stor inom gruppen. Störst andel som tjänar över 30 000 kr/mån finns det på tidskrifterna.

Lägst ligger medellönen hos de som kallas "underleverantörer" där den största gruppen är frilansare. Där är det nästan en tredjedel som tjänar mindre än 20 000 kr/mån på journalistiskt arbete. Men även på tidskrifter och bland gruppen övriga (websidor etc) finns det många som tjänar under 20 000 kr/mån.

Tabell 7. Månadslön* inom olika sektorer (procentandel inom sektorn)

	Under 20000 kr	20- 25 000 kr	25- 30 000 kr	Över 30 000 kr	Medellön	Antal svar
Nyhetstidningar	5	39	37	19	26 208	59
Tidskrifter	16	9	47	28	26 384	32
Tv- och radiokanaler	5	38	51	5	25 937	37
Företag m fl	3	32	49	16	26 770	37
Underleverantörer	31	29	35	4	21 498	51
Övriga	30	30	30	10	22 050	10
Totalt alla sektorer	13	31	42	14	24 944	226
Antal svar	30	70	95	31		

* Månadslönen avser de år som enkäten genomfördes, 2009-2011.

Journalistikens gränser

I enkäten med de fd journaliststudenterna har de själva fått definiera om de arbetar med journalistik eller inte. En del av dem finns uppenbarligen i det som kan beskrivas som ett gränsland mellan journalistik och information/PR. Till exempel de som arbetar med information från företag och myndigheter eller de som arbetar på informationsföretag (11 procent av de som har journalistjobb).

Till detta kommer de studenter som inte har journalistjobb, men som själva säger att de arbetar med PR och information. Två år efter examen är det 15 procent som har denna typ av jobb på heltid, en siffra som fem år efter examen ligger på 38 procent (tabell 8). Sammantaget hel- och deltid är det nästan hälften av de journaliststudenter som inte fått journalistjobb, som arbetar med information och PR fem år efter examen.

Tabell 8. *Andel av de som inte har journalistarbete som arbetar med information och PR*

	Två år efter examen	Fem år efter examen	Totalt
Ja, heltid	15	38	26
Ja, mer än halvtid	4	5	4
Ja, mindre än halvtid	4	4	4
Nej	77	53	66
Summa	100	100	100
Antal svar	81	79	160

Denna bild stämmer väl med undersökningen av dem som lämnar journalistyrket. Den största enskilda gruppen som byter yrke går till nya jobb inom informations- och PR-sektorn, 28 procent. Men det är betydligt fler som anger att PR och information ingår i deras nya jobb, hälften av de som slutade som journalister jobbar med information på något sätt i sitt nya yrke.

Det finns alltså ett betydande gränsland mellan journalistik och information/PR. Rörelsen både bland de fd studenterna och bland de som lämnar journalistiken är från journalistik mot mer av informationsarbete där andelen fasta jobb är större och lönenivåerna ofta högre.

Hur detta gränsland ser ut framgår inte tydligt i enkäten, och är något som behöver undersökas mer i framtiden. Vad som är journalistik och inte kan också diskuteras. Inom informationssektorn finns både kundtidningar som t ex SJs Kupé som innehåller mycket journalistik och olika typer av kommunal information som gränsar till journalistikens roll. Inom organisationer och företag varierar graden av självständighet för journalistiskt arbete. Det finns många fackförbundstidningar som har en stor redaktionell självständighet, medan en del fackförbund som t ex Lärarnas riksförbund 2009 lade ut produktionen av sin medlemstidning på ett produktionsbolag när det blev konflikt med den anställda redaktionen.

Facket som yrkesförbund

Journalistförbundet har länge haft en hög organisationsgrad i de traditionella medieföretagen, enligt egen uppgift har förbundet över 90 procent av dem som sysslar med journalistiskt arbete som medlemmar. Men de senaste tio åren har förbundet märkt ökande svårigheter att organisera journalister i det expanderande medielandskapet utanför de stora ”gamla” medieföretagen. I en rapport till kongressen 2008 pekar förbundsstyrelsen på några områden där det är svårt att avgöra om det handlar om journalistiskt arbete eller inte:

- Webb sajter där journalistik blandas med andra typer av innehåll.
- Produktionsbolag som levererar innehåll till både TV- och radiokanaler, som gör personal- och kundtidningar.
- Frilansare som blandar journalistiskt arbete med annan verksamhet (t ex information, reklam och PR).

På dessa områden har Journalistförbundet svårt att få nya medlemmar, trots riktade satsningar mot t ex produktionsbolag. Det gäller också nya redaktioner med många yngre journalister, t ex nya tidskrifter och TV-kanaler. Det finns dessutom särskilda områden där Journalistförbundet har svårt att hitta medlemmar, t ex ekonomijournalister, där bara ca 65 procent är med i Journalistförbundet (Edström 2007).

Bland de unga journalister som just kommit ut på arbetsmarknaden är den fackliga anslutningen relativt låg, visar enkäten bland Södertörnsstudenterna (tabell 9). Två år efter examen är 41 procent av de studenter som arbetar med journalistik med i Journalistförbundet. Efter fem år har siffran ökat till 62 procent, betydligt under den anslutningsgrad på 90 procent som Journalistförbundet brukar hävda.

Men den fackliga anslutningen varierar också starkt mellan olika områden på den journalistiska arbetsmarknaden. Den är betydligt högre inom det som anses vara journalistikens kärnområden – nyhetstidningar, tidskrifter och radio- och tv-kanaler. Och betydligt lägre bland frilansare, andra underleverantörer, samt de som arbetar i gränsområden mellan journalistik och information.

Tabell 9. Facklig anslutning bland fd journaliststudenter (procentandel som är medlemmar i Journalistförbundet)

	Två år efter examen	Fem år efter examen	Totalt	Antal svar
Nyhetstidningar	62	92	73	64
Tidskrifter	44	77	63	40
TV- och radiokanaler	58	60	58	38
Företag, myndigheter, organisationer	14	42	29	45
Frilans, prod.bolag, bemanningsföretag	29	50	39	77
Övriga	0	50	36	11
Alla fd studenter som arbetar med journalistik	41	62	50	275

Även undersökningen Exit journalistik visar en lägre facklig anslutning. Undersökningen omfattade de som lämnade Journalistförbundet 2007, ett år när de flesta fackförbund tappade medlemmar pga höjda avgifter till arbetslöshetskassan. Journalistförbundet drabbades inte mer än andra, och siffrorna visar att de flesta som lämnade facket samtidigt fortsatte att arbeta med journalistik – 60 procent. Knappt 40 procent lämnade Journalistförbundet för att de bytte yrke (tabell 10).

De medlemmar som lämnade Journalistförbundet, men fortsatte arbeta som journalister fanns oftare i storstäderna. Många var frilansare eller arbetade som chefer inom medieföretagen, många var män. De flesta var etablerade journalister med mer än tio år i yrket, och det viktigaste skälet att gå ur var missnöje med för hög avgift. Medlemskapet i facket var inte så viktigt för identiteten hos dessa journalister.

De som också lämnade journalistyrket fanns i högre grad utanför storstäderna. Många arbetade på lokala medier, och var missnöjda med otrygga arbetsvillkor. Andelen kvinnor och yngre var också större bland de som lämnade yrket, än bland de som bara gick ur facket.

Tabell 10. Hur många av de som lämnade Journalistförbundet 2007 lämnade också journalistyrket?

	Lämnat yrket		Kvar i journalistiken		Totalt	
	Antal	Procentandel	Antal	Procentandel	Antal	Procent
Män	55	35,2	101	64,7	156	100
Kvinnor	88	40,9	127	59,1	215	100
Ej svar					10	
Alla svar	143	37,7	228	60,2	381	100

Journalistförbundet definierar sig själva som ett yrkesförbund, och i början av 1990-talet beslutades att informatörer och andra som inte kan kallas journalister inte ska få vara med. Som ett yrkesförbund har man en central roll i formeringen av normer och etiska riktlinjer, man definierar vad som är journalistik och inte. Därmed är också anslutningen till Journalistförbundet en viktig mätare på yrkesområdet och arbetsmarknaden.

En lägre anslutning till journalistförbundet kan betyda att journalistikens gränser är mer oklara, att många "mediearbetare" blandar olika typer av jobb som frilansare eller anställda i produktionsbolag/bemanningsföretag. Det innebär att de själva inte identifierar sig som journalister, och att det även är tveksamt om de klarar Journalistförbundets krav för medlemskap. Det kan också betyda att journalistiken i sin klassiska form krymper som andel i det samlade medieutbudet – att det blir mer av andra typer av "köpt" medieinnehåll.

En uppdelad arbetsmarknad

Undersökningen av de fd journaliststudenterna vid Södertörn ger en bild av arbetsmarknaden för unga journalister. Två olika grupper har fått svara på frågorna, två år efter examen och fem år efter examen. En sammanfattning visar tydliga skillnader både mellan olika typer av medier. Den visar också på tydliga skillnader mellan två och fem år efter examen från journalistutbildningen:

- **Nyhets tidningar** – en fjärdedel av de nya journalisterna arbetar på olika typer av nyhetstidningar två år efter examen. De betalda morgontidningarna ger flest jobb, men även gratistidningar och kvällstidningar ger jobb. Fem år efter examen är det något färre på tidningsjobb (21 procent), en anledning kan vara den höga andelen vikariat och att lönen ligger runt medelnivå. Den fackliga anslutningen är hög, ett tecken på att de identifierar sig som journalister.

- **Tidskrifter och förlag** – andelen som arbetar där ökar från 12 till 18 procent mellan två och fem år efter examen. En anledning kan vara den höga andelen fasta jobb, 78 procent av alla som arbetar på tidskrifter har tillsvidareanställning. Lönerna ligger också något över medel. Arbetsgivare är både större förlagshus som ger ut många tidskrifter, och mindre redaktioner. Den fackliga anslutningen är relativt hög.

- **TV- och radiokanaler** – två år efter examen arbetar 21 procent av studenterna på radio- och tv-kanaler. Men tre av fyra har olika typer av tillfälliga anställningar, och det

kan vara en förklaring till att det fem år efter examen bara är ett fåtal på tv och radio. Lönerna ligger också något lägre. Det är klart färre som är med i facket, något som kan hänga ihop med att de ofta måste byta arbetsplats.

• **Företag, myndigheter och organisationer** – inom denna sektor arbetar 20 procent av de som anger att de har journalistiskt arbete. Här finns en hög andel med fasta jobb och de högsta lönerna, och det kan vara en anledning till andelen inom denna sektor är större efter fem år. Däremot är bara 39 procent anslutna till Journalistförbundet, ett tecken på att en hel del av dessa arbeten kanske handlar mer om information än om journalistik.

• **Underleverantörer** – i denna grupp ingår både frilansare som är egenföretagare (18 procent) och anställda i produktionsbolag och bemanningsföretag (10 procent). Drygt hälften av de som har anställning har tillfälligt jobb, men de flesta är frilansare och därmed egenföretagare. Medellönen ligger långt under genomsnittet. Den fackliga anslutningen är låg, något som kan ha både ekonomiska orsaker och som kan bero på att egenföretagare inte har så stor nytta av facket. En del kanske blandar journalistiskt arbete med andra typer av uppdrag, och den journalistiska identiteten blir svagare.

Analysen visar att den journalistiska arbetsmarknaden är uppdelad mellan traditionella medier (dagstidningar, tidskrifter, radio-tv) och andra typer av journalistiska jobb. Två år efter examen arbetar sex av tio nya journalister från Södertörn på traditionella redaktioner, men de allra flesta har olika typer av vikariat. Fem år efter examen har de traditionella mediernas andel sjunkit till 43 procent, men de flesta har fått fast jobb. Istället är det fler som arbetar i det som kallas journalistikens gränsland – med information och företag/myndigheter/organisationer eller som frilansare och i produktionsbolag.

Den arbetsmarknad som de unga journalisterna möter skiljer sig från den bild som framträder i undersökningar med ett genomsnitt av journalister (t ex Asp m fl 2007). Andelen tillfälliga jobb är klart större och fem år efter examen arbetar nästan en tredjedel av de nya journalisterna som frilans, i produktionsbolag eller bemanningsföretag. Många unga journalister söker sig till jobb inom företag, myndigheter och organisationer där lönerna och andelen fasta jobb är högre. Samtidigt det många som inte identifierar sig som journalister, något som syns i det faktum att de flesta i dessa journalistikens gränsland inte är anslutna till Journalistförbundet. Till detta ska läggas de fd journaliststudenter som inte uppger att de arbetar som journalister, fem år efter examen har nästan hälften av dessa jobb med information och PR.

”5-10 år så går man vidare i livet”

Bilden av en tuff arbetsmarknad för unga journalister bekräftas i en intervjuundersökning med tidigare JMM-studenter från Södertörn (Emborg/Halling 2008). Tio tidigare studenter intervjuas om sin syn på utbildningen och journalistyrket. Björn som jobbar som analytiker och skribent i spelinformation på nätet säger att det är extremt tufft – ”det gått så bra som yrkeslivet har tillåtit det att göra”. Alice som är redaktör på en kändissajt är mer optimistisk:

Det är inte alls så mörkt som den allmänna uppfattningen var, att det skulle gå åt helvete... alla har fått jobb, sen om det varit frilans, vikariat, projektanställning eller att man hoppat hit och dit.

De intervjuade är ense om att arbetsmarknaden är tillfällig, ”man jobbar fem-tio år på ett ställe och sen går man vidare i livet och testar något helt annat”, säger Björn. En annan av studenterna, Gabriella som har fast jobb som reporter och programledare på lokalradion, berättar om en diskussion med en kollega:

Hon kände att det här är ett yrke där man inte kan vara kvar till pensionen. Och det betyder att jag inte heller kan få vara det... vilket ju är lite jobbigt. Det är lite grann ett yrke med åldernoja, känns det som. Det är ju mycket unga vikarier som kommer in hela tiden, som kommer in och slängs ut för att de inte kan få jobb. Jag vet inte... jag vill nog göra det här så länge jag får.

En annan av de tidigare studenterna har fått fast jobb som informatör i en kommun efter att ha ”jobbat som ett svin och hela baletten i just mediebranschen”. Men hon är nu 40 år, och månar mer om bra arbetsförhållanden och då blir det mindre att välja på. Att arbeta som informatör blir ett alternativ.

Slutsatsen av intervjuundersökningen är att journalistyrket blir bredare och mer otydligt. Utbildningen blir en väg ut i ett brett arbetsliv där journalistik är en av möjligheterna.

Södertörn ett specialfall?

Varje journalistutbildning har sin historia och sin egen profil. Södertörn är en ung högskola där journalistutbildningen haft en tyngdpunkt på webb och nya medier. Med sitt läge i Stockholm har studenterna tillgång till den största koncentrationen av mediejobb i landet, en rörlig arbetsmarknad med många medieföretag. Så frågan är om undersökningen av Södertörnstudenterna är representativ för hela arbetsmarknaden?

Samma typ av undersökning har gjorts i nio år vid JMG-Göteborgs universitet, en av de äldsta akademiska journalistutbildningarna. Den omfattar 1 460 studenter, och ger resultat som ligger ganska nära Södertörn². Den största skillnaden är att det är fler bland JMG-studenterna som arbetar på dagstidningar, och färre på tidskrifter. Kanske en återspeglings av att tidskriftsjobben är färre utanför Stockholm. Det är en något större andel av JMG-studenterna som får jobb i traditionella medieföretag, 59 procent jämfört med 52 procent på Södertörn. Å andra sidan är det en större andel på Södertörn som arbetar som underleverantörer, kanske för att det finns fler beställare av medieinnehåll i Stockholm.

De allra flesta journaliststudenter från Södertörn stannar i Stockholm, 84 procent av de som arbetar som journalister efter examen. Det betyder att resultaten från Södertörn mer återspeglar den journalistiska arbetsmarknaden i Stockholm, än i hela landet. Ändå är skillnaderna jämfört med journaliststudenter från Göteborg små och trenderna gemensamma på de områden där det går att göra jämförelser.

Slutsatser – en förändrad arbetsmarknad

Den journalistiska professionen växte sig stark på 1900-talets stora redaktioner. Där kunde journalisterna erövra en autonomi gentemot både mediernas ägare och gentemot starka källor och maktgrupper. Där växte det fram normer och värderingar om vad som

var bra journalistik, en professionell standard utvecklades och begrepp som objektivitet formulerades (t ex Schudson 2003). Professionella institutioner växte fram, i Sverige både Journalistförbundet och t ex det etiska regelsystem som inkluderade både Publicistklubben och tidningsutgivarna. Professionella utbildningar växte fram från 1960-talet och framåt (Petersson 2006).

Samtidigt fanns också en bild av journalisten som den ensamme hjälten, en ”murvel” som inte hade några lojaliteter. Begreppet ”frilans” sägs komma från romanen *Ivanhoe*, där den frie riddaren kunde erbjuda sin lans åt den som betalade. Denna föreställning om journalisten som ensamvarg har också funnits parallellt med professionens betoning av det gemensamma, en slags dialektik som ger plats i historien för både journalistiska stjärnor som Bang och Jolo och för en professionalisering som byggde på yrkesgruppens kollektiva styrka.

Men hur står sig denna professionalisering i mötet med ”postfordismens” flexibla arbetsmarknad? De nyutbildade journalisterna möter en arbetsmarknad som uppvisar de flesta av de drag som Anthony Giddens och Mark Deuze beskriver:

- De flesta av de nyutbildade journalisterna får mediejobb, men ofta utanför de stora redaktionerna och medieföretagen – på tidskrifter, på företag och myndigheter och som underleverantörer i form av frilansare och produktionsbolag.
- De flesta har olika former av tillfälliga anställningar de första åren, men efter fem år har en majoritet fast jobb. Osäkra anställningsformer är det viktigaste skälet att lämna journalistyrket.
- Skillnaderna är stora mellan journalister, både när det gäller löner och arbetsvillkor. Mellan de som kan få fast jobb och alla de som finns i den rörliga flexibla arbetskraften som går in och ut efter behov.
- Kraven på multikompetens är stora, hälften arbetar både för webb och för andra kanaler.
- Efter några år ökar andelen som arbetar i journalistikens gränsland med olika typer av information i företag och organisationer. Många av de som inte är journalister arbetar med information och PR.
- Journalistförbundet har svårt att organisera de unga journalisterna, särskilt i nya områden utanför de traditionella medieföretagen. Bara 62 procent av de som säger sig arbeta med journalistik är med i Journalistförbundet fem år efter examen.

Den journalistiska arbetsmarknaden är inget specialfall. Tvärtom visar arbetslivsforskning att de trender som syns i denna undersökning av nyutbildade journalister är ganska typiska för dagens arbetsmarknad som helhet, både i industrin och i den växande tjänstesektorn (Magnusson 2006). Nya sätt att organisera produktionen innebär både outsourcing och krav på bredare kompetenser, de anställda ska hela tiden vara anpassningsbara. Forskningen påpekar att en fast anställning på heltid bara gällt under en ganska kort period i industrialismens historia. Olika former av tillfälliga arbeten och deltidsarbete var tidigare mycket vanliga, och växer nu kraftigt på hela arbetsmarknaden.

Journalisterna är alltså ganska typiska för hur hela arbetsmarknaden förändras, både inom tillverkningsindustri och tjänstesektor. Det gäller också fackets försvagade roll, att andelen som är med i facket sjunker och färre omfattas av kollektivavtal. Det svenska

Journalistförbundet hör ändå till de starkare i Europa, och är fortfarande en del av ”den svenska modellen” med relativt starka parter på arbetsmarknaden.

Konsekvenser för professionen?

Har journalisternas arbetsmarknad någon betydelse för andra än journalister, är den mer än en rent facklig fråga? Om förändringar när det gäller anställningsformer och arbetsvillkor också påverkar förutsättningarna för den autonomi i arbetet som är en grundval för en självständig profession, så är svaret ja – då kan förändringar i arbetsvillkor också ha betydelse för journalistikens innehåll och för dess roll i samhället. Då påverkas också de normer och värderingar som utvecklats inom journalistiken.

Det finns inga direkta svar på dessa frågor i undersökningen om journaliststudenternas inträde på arbetsmarknaden. Men det finns flera tänkbara konsekvenser som delvis överlappar varandra och delvis även motsäger varandra.

En första konsekvens kan vara att de enskilda journalisternas autonomi minskar. Vikarier och projektanställda bråkar inte med sina chefer om de vill ha fortsatt jobb och frilansare måste anpassa sig till inköparna på redaktionerna för att skrapa ihop till månadslönen. Värderingar och normer hos denna ”flytande” arbetskraft anpassas till vad arbetsgivare och köpare efterfrågar, inte i första hand till journalistiska värderingar om allmänintresse och självständighet. Denna flytande arbetskraft blir ett journalistiskt proletariat som bär upp den dagliga produktionen utan att ha något att säga till om, som får gå när de blir ut-lasade för att ersättas av en annan vikarie. En del av den internationella forskningen pekar på detta (Ursell 2003, Örnebring 2010).

En andra konsekvens skulle kunna vara den motsatta – att flexibla och multikompetenta journalister ökar sin autonomi som bygger på den kunskap och erfarenhet de samlat på sig. Plattformen för dessa journalister är inte längre en arbetsgivare, utan den ”portfölj” de bär med sig mellan jobben. Denna kan utvecklas till att bli en eftertraktad profil som medierna söker efter i sin jakt på nya stjärnor. Eller åtminstone att de enskilda journalisternas kompetens är så efterfrågad att medieföretagen blir beroende av den. En utveckling av riddaren med den ”fria lansen” som söker nya uppdragsgivare. En del forskare ser dessa möjligheter (t ex Deuze 2007, Ryan 2009).

En tredje konsekvens kan vara att den journalistiska professionen blir både rörligare och otidigare. Gränslandet växer mellan journalistik och andra typer av medieinnehåll, och det kan bli mer normalt att blanda olika typer av arbete. Produktionsbolag och egenföretagare kan göra både journalistik, reklam och information/PR för att dra ihop till månadens lön. Något som tyder på mer diffusa gränser runt yrket är att färre bland de unga är med i Journalistförbundet, ett tecken på en mer osäker yrkesidentitet. De som inte klarar av den ”flexibla” tillvaron i journalistiken söker sig till tryggare och bättre betalda jobb på företag, myndigheter och organisationer. Men de som lämnar journalistyrket kan också tänka sig att gå tillbaka till journalistik på andra redaktioner med bättre villkor (Nygren 2010).

Vem är journalist i framtiden?

Under 2011 pågick en intensiv debatt bland journalister om den journalistiska yrkesrollen i framtiden. Debatten utgick från en essä av journalisten Anders Mildner som

hävdade att den gamla yrkesrollen var på väg att lösas upp i tider av växande sociala medier och interaktivitet på nätet (von Krogh 2011). I debatten var de flesta överens om att journalistik inte längre är frågan om en envägskommunikation, utan att det blir mer av dialog. Som ”årets förnyare” fick i november 2011 två journalister Stora journalistpriset för debatt-tråden ”prataomdet” på Twitter.

Den växande dialogen är den ena sidan av förändringen av den journalistiska professionen. Den andra sidan syns på arbetsmarknaden, i de nya journalisternas förutsättningar att etablera sig på en allt tuffare arbetsmarknad och uppluckrade yrkesroller. Den journalistiska professionen förändras snabbt, den ser annorlunda ut på denna sida sekelskiftet än under 1900-talets period av professionalisering och yrket som profession blir svårare att urskilja.

Inom andra yrkesområden som lärare och statliga tjänstemän diskuterar forskare om det pågår en de-professionalisering när marknadslogiken blir starkare än professionens egna kvalitetskrav och värderingar (Hasselberg 2009). Även när det gäller journalister kan man diskutera om inte förändringarna inom yrket innebär att man också där kan tala om en de-professionalisering – yrkesgruppen blir allt mer heterogen, yrkets gränser blir mer diffusa och professionens institutioner försvagas (Nygren 2008). Yrken och professioner förändras ständigt. Inom medieområdet har det hänt förr – grafiker på dagstidningar och tekniker på radio och tv har sett sina yrken försvinna i olika teknikskiften. Vem vet idag vad en ”Ludlowsättare” gjorde i tidningshuset?

En motkraft mot denna de-professionalisering är den växande debatten om yrkesrollen och om journalistikens framtid bland journalister. Denna debatt förs både i branschtidningar och på redaktioner, och försöker definiera journalistikens roll i ett förändrat medielandskap. Den tidigare refererade Simorapporten är ett svenskt exempel, ett annat finns i Storbritannien. Ett brittiskt forskningsprojekt betonar dubbelheten – journalistik som ett yrke under press som också försöker stå upp för de värderingar och de kvalitetskrav som präglade journalistikens professionalisering under 1900-talet (Fenton 2010, Witschge/Nygren 2009).

Noter

1. http://webappo.web.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=projekt_page_1304321089954
2. http://www.jmg.gu.se/utbildning/journalistutbildning/Efter_journalistutbildningen/

Litteratur

- Asp, Kent (red.) (2007) *Den svenska journalistkåren*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Castells, Manuel (1998) *Informationsåldern, band 1: Nätverkssamhällets framväxt*. Göteborg: Daidalos förlag.
- Cokley, John & Ranke, Angela (2011) 'There's a Long Tail in Journalism Education too', in Franklin/Mensing (ed.) *Journalism Education, Training and Employment*. New York/London: Routledge.
- Deuze, Mark (2007) *Media Work*. Cambridge: Polity Press.
- Dex, Shirley; Willis, Janet; Paterson, Richard; Sheppard, Elaine (2000) 'Freelance Workers and Contract Uncertainty: The Effects of Contractual Changes in the Television Industry', *Work, Employment and Society* vol 14, nr 2 pp. 283-305.
- Djerf-Pierre, Monika & Weibull, Lennart (2001) *Spegla, granska, tolka. Aktualitetsjournalistik i svensk radio och TV under 1900-talet*. Stockholm: Prisma.
- Edström, Maria (2007) 'Journalisters arbete och utbildning – omstrukturering pågår', i Asp, Kent (red. 2007) *Den svenska journalistkåren*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Edström, Maria & Ladendorf, Martina (2012) 'Freelance Journalists as Flexible Workforce in the Media Industries', *Journalism Practice* (1751-2786).

- Emborg, Elin & Halling, Marie (2008) *JMM – vad hände sen?* Huddinge: Södertörns högskola (C-uppsats i journalistik).
- Engblom, Lars Åke (2001) 'Varför professionalisering?', i Lindblom Hultén, Agneta (red.) *Journalisternas bok 1901-2001*. Stockholm: Svenska journalistförbundet.
- Fenton, Natalie (ed.) (2010) *New Media, Old News. Journalism and Democracy in the Digital Age*. London: SAGE.
- Freidson, Eliot (2001) *Professionalism – the Third Logic*. Chicago: University of Chicago Press.
- Frith, Simon & Meech, Peter (2007) 'Becoming a Journalist. Journalism Education and Journalism Culture', *Journalism* Vol 8(2) pp. 137-164.
- Ghersetti, Marina (2011) *Vad händer efter JMG?* PP-redovisning hösten 2011, opublicerad
- Giddens, Anthony (2007) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Hadenius, Stig; Weibull, Lennart; Wadbring, Ingela (2008) *Massmedier, en bok om press, radio och TV, nionde upplagan*. Stockholm: Ekerlids förlag.
- Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004) *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Journalistförbundets medlemsundersökning, mars 2007, nedladdad från www.sjf.se i november 2007.
- von Krogh, Torbjörn (red.) (2011) *Journalistroll – bakgrund till och debatt om journalistrollens förändring*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Magnusson, Lars (2006) *Håller den svenska modellen? Arbete och välfärd i en global värld*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Nygren, Gunnar (2008a) *Nyhetsfabriken – journalistiska yrkesroller i en förändrad medievärld*. Lund: Studentlitteratur.
- Nygren, Gunnar (2008b) *Yrke på glid – om journalistrollens de-professionalisering*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Nygren, Gunnar (2010) *Journalist – och sen då?* Huddinge: Södertörns högskola: (Journalistikstudier vid Södertörns högskola; 1).
- Petersson, Birgit (2006) *Från journalist till murvel. Journalistyrkets professionalisering från 1900 till 1960-talet*. Göteborg: Nordicom (Sylwan; 16).
- Platman, Kerry (2004) 'Portfolio Careers and the Search for Flexibility in Later Life', *Work, Employment and Society* vol 18(3) pp. 573-599.
- Ryan, Kathleen M (2009) 'The Performative Journalist – Job Satisfaction, Temporary Workers and American Television News', *Journalism* Vol 10 (5) pp. 647-664.
- Schudson, Michael (2003) *The Sociology of News*. New York/London; WW Norton & Company.
- Shoemaker, Pamela J. & Reese, Stephen D. (1996) *Mediating the Message. Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman Publishers.
- Ursell, Gill (2003) 'Creating Value and Value Creation in Contemporary UK Television: Or Dumbing down the Workforce', *Journalism Studies* Vol 4 (1) pp. 31-46.
- Witschge, Tamara & Nygren, Gunnar (2009) 'Journalism: A Profession under Pressure', *Journal of Media Business* 6 (1).
- Örnebring, Henrik (2010) 'Technology and Journalism-as-labour: Historical Perspectives', *Journalism* Vol 11(1) pp. 57-74.

Tidningar och tidskrifter

- Journalisten* 2 okt 2011: 'Många frilansar trots dåligt betalt'.
- Journalisten* 1 dec 2011: 'Sista natten med gänget'.

The Formation of the Genre System on Norwegian Broadcast Radio

Wenche Vagle

Abstract

This article deals with the formation and first development of the radio genre system in Norway in the interwar years (1925-1940). It is shown that the programmes of the 1920s were mostly imperfect reproductions of existent cultural forms. Yet, a beginning modernization of the genre repertoire took place in the 1930s. Whereas the rudimentary genre repertoire of the 1920s was built up through a plain copying from other domains in society, the latter half of the 1930s saw the introduction of a more advanced genre-generating process whereby new genres were formed through a mixing of two or more existing norms. This article also identifies a number of developmental trends that had their slow start in the 1920s and would mark the evolution of Norwegian radio's registers and genres ever since.

Keywords: early broadcasting history, radio programming in the interwar years, Norwegian radio genres and registers, developmental trends in radio's meaning patterns, text and genre history

Introduction

The topic of the present article is the establishment and initial development of the radio genre system in Norway. Historically, this phase in the evolution of the radio's genre system took place in the interwar years (1925-1940). With implicit or explicit reference to the radio's text history in the decades to follow, the article also identifies a number of developmental trends that had their slow start during these years.

The analysis has been guided by a number of analytical questions, such as: Which genres entered the radio medium, and when did they first appear? Which communicative goals and functions did they serve? Where did the genres come from – from which cultural domains within the Norwegian and international society? What did the textual structures of the genres “look like”? Did the transference of existing genres to the radio medium cause functional and/or structural changes? How much were the various genres exploited in the radio programming? If one looks at the radio's textual structures across the genre system as a whole, is it possible to detect developmental trends on the register level? When does the radio's genre structuration process go beyond the undeveloped norm transference stage and into the somewhat more advanced stage of genre mixture and synthesis?

Generally speaking, there are three kinds of data with concomitant methodical procedures that can be exploited for identifying, explicating and reconstructing the social norms, including genres, which underpin actual human practices:

- One might attempt to gain access to the actors' norms and competences by consulting *printed or written materials* that are indexical of the social norms under scrutiny. This method is known as *documentary analysis*.
- One might look for the norms in *the practices themselves*. In cases in which the practices under scrutiny are *discursive* (i.e., communicative actions mediated through signs and texts), methodologies such as *semiotic analysis*, *conversation analysis*, *text analysis*, *discourse analysis*, *frame analysis* and *genre analysis* are at the researcher's disposition.
- One might seek to "bring out" practitioners' own understandings using interview or questionnaire techniques.

Of the three research schemes, I have applied a combination of the first two, i.e., documentary analysis (Syvertsen 1992) and discourse analysis (Fairclough 1995), primarily genre analysis (Bhatia 1993; Swales 2000; Berge 1990, 1993). Since the historical dimension – change, stability and evolution over time – is part of the research interest, the data have been sampled from different points in time, and the descriptive-inferential procedures have comprised techniques for detecting patterns of diachronic shift and permanence (see Dahl 2004).

The analysis has been based on information extracted from primary as well as secondary sources. When it comes to secondary sources, Dahl's historical account of Norwegian broadcasting (1999) has been an invaluable source. As for primary sources, the following have been used:

- The official (and near-contemporary) history of the old private Oslo broadcasting company (1925-1933) (Hougen 1932).
- NRK's official Annual Reports and Klæbo 1954.
- NRK's radio programme archive.
- A collection of personal memoirs and nostalgic popular publications (Kirkvaag 1953 & 1980, Øksnevad 1946, Klæbo 1983, Hartberg 1986 and Jønsson [ed.] 1993).
- *Hallo! Hallo!* – a printed weekly programme magazine by Oslo Kringkastingselskap, which was taken over by the NRK after nationalisation in 1933.

To a large extent, the methodical procedures grew from the properties of the sources. The examination of the primary sources was carried out in chronological order beginning with the oldest material. The (re)reading of the secondary source material was steered by the temporal progression of the primary sources so as to allow me to use the various sources as checks and supplements to the others. The perused documentary sources are very explicit on matters of programming. The chronologically ordered examination of the primary source material allowed me to follow the unfolding of the genre system step by step.

Previous Research

Historical studies of the radio's programming, genres and textual practices are relatively few and far between in the Norwegian and international research literature. Nonetheless, aspects of the history of the radio's genres and linguistic registers – whether on

Nordic, European or American ground – shine through in a number of publications on the radio medium (for example Nørgaard et al. 1975-1978; Åberg 1999; Poulsen 2006; Scannell 1996; Minkov 1980; Crisell 1986; and Hilliard 1985). The register level, i.e., the patterned linguistic (and paralinguistic) choices realising the radio's range of speech genres, seems to have received more attention than the genre level. Jonsson has formulated a general hypothesis about the evolution of radio language, assuming that the use of language has moved away from stylistic traits associated with formal, ceremonial and literate contexts towards features characteristic of informal, everyday-like and oral situations (1991: 193). Nordberg has attempted to characterise register changes pertaining to the marking of authority relations (which she refers to as the relationship between medium and audience). Her observations for Swedish broadcasting are very similar to those made by Scannell for British broadcasting. Nordberg sees the trend as going from distantiated and authoritarian patterns towards relaxed, informal and interactive communicative styles (Nordberg 1998: 162).¹

When trying to generalise about the stylistic shifts that seem to have affected the linguistic practices of Norwegian and Swedish radio, Dahl and Nordberg have proposed generalised descriptions that capture similar tendencies summarised by Fairclough under the heading of conversationalisation (conversation, it will be recalled, is the prototypically spoken genre) (Fairclough 1995). Dahl and Nordberg perceive of the text norm changes in terms of a gradual progression from written towards oral modes of expression (Dahl 1999 [1975], Dahl 1999 [1978], Dahl & Bastiansen 1999; Nordberg 1991, 1998).

When it comes to the genre level, both Norwegian radio's original 1925 genre system and its subsequent evolution have in fact been cursorily described in Dahl's volumes about the history of Norwegian broadcasting from 1923 till 1981. When put together, the chapters on programmes, programme forms and programming policy yield an outline of the evolution of the medium's genres and registers (Dahl 1975/99, 1978/99 and Dahl & Bastiansen 1999).

The History of Norwegian Radio Broadcasting in Table Format

Since periodisations can be useful as initial orientations, allow me to present my periodisation of the history of Norwegian radio broadcasting juxtaposed with a widely accepted periodisation of Norwegian 20th century history taken from a much used textbook on the subject – Berge Furre's *Norsk historie 1905–1990* (1996). It is no doubt more than a coincidence that the periods of the two different periodisation schemes match each other almost perfectly.

“The broadcasting question” proved difficult to settle in the Norwegian context. Because of a lack of public means, a solution that placed the initiative and ownership in the hands of private interests was instituted in 1925. This settlement led to the formation of a system of four private, regional broadcasting monopolies situated in Oslo, Bergen, Ålesund and Tromsø, whose services were officially opened between 1925 and 1927. Among the companies, the oldest – the Oslo company *Kringkastingsselskapet A/S* – held a dominant position in Norwegian broadcasting until nationalisation in 1933, when the four companies were cashed in by the State and fused to form *Norsk Rikskringkasting* (NRK) (Dahl 1999: 68).

Table 1. *The History of Norwegian Radio Broadcasting Correlated with the Country's General History*

The History of Norwegian radio broadcasting ²		The general history of Norway in the 20th century	
		“The new working day” & World War I (1900-1920)	
VERY OLD RADIO (1925-33)		The interwar period I: Social crisis and splitting forces (1920-1935)	
OLD RADIO	PHASE 1 (1933-40)	The interwar period II: Towards a new social order – the dawn of the welfare society (1935-1940)	The social-democratic order (1933-1973)
	War “parenthesis”	The German occupation (1940-1945)	
	PHASE 2 (1945-1950)	The restoration (1945-1952)	
	PHASE 3 (1950-1960)	The social-democratic order I: Growth & hope (1952-1961)	
	PHASE 4 (1960-1968)	The social-democratic order II: Growth & protest (1961-1973)	
NEO-OLD RADIO (1968-1982)		The oil age and the crisis years (1973-1981)	
TRANSITION (1982-1993)		Back to the market (1982-1993)	
NEW RADIO (1993 onwards)		Post-industrial society (?) (1993 onwards)	

In the 1933 Broadcasting Act, the state-owned corporation was established as a nationwide broadcasting monopoly. Although the NRK was controlled by the state in matters concerning organisation and finance, it was fairly independent in its programming (Dahl 1999, Syvertsen 1992). The latter half of the 1930s saw large extensions in the medium's audience. Radio broadcasting became a mass medium with networks in all parts of the country, and the radio receiver became an ordinary household commodity, spreading "downward" in society to the lower social classes.

The Establishment of Radio Genres

The Emergence of the Radio's First Genre System

At the outset, Very Old Radio (VOR) was *music* radio with a share of musical content close to 60 per cent – spread over various types of music. The dominant *verbal* format was the straight talk.^{3, 4} Other typical verbal genres were news telegrams, weather reports/forecasts, and commercial advertisements. Programme announcements, as well as time signals, also belonged to the radio's repertoire of sounds from the beginning. Along with *The Children's Hour*⁵ on Saturdays and church services on Sundays, these genres formed the original programme skeleton (Hougen 1932: 22; Dahl 1999: 63ff, 387).

Over the course of 1925 and 1926, the inventory of the radio's genre system grew to comprise a number of new elements: recitations, adult education, drama, cabarets, evening prayers from the studio, and various kinds of announcements. The opening years also saw the first "microphone reportages". Topping the list of public events selected for transmission were concerts, talks and dramatic performances – together

with sports events (Hougen 1932: 60f, 93). In the early 1930s, a few live transmissions were even arranged *to* or *from* places abroad (Hougen 1932: 74ff). Despite the many production-technical weaknesses that hampered the production of outdoor broadcasts, the genre immediately started to expand (Hougen 1932: 61f) (see statistics in the appendix). In fact, the 1930s were the heyday of the live, full-length reportage on Norwegian radio.

The reportage is a “cover genre” consisting of text passages structured according to norms that constitute different genres in their own right. To begin with, radio sports reportages were practically monopolised by reports and running commentaries, whereas outdoor transmissions from public events like jubilee celebrations and official openings would also contain formal speeches and addresses. The interview, which later became a favourite reportage format, was taken into sporadic use in the late 1920s (Hougen 1932: 22ff; Dahl 1999: 73ff, 277). Although the reportage is a genre of information, it was quickly brought into use in the service of enlightenment and entertainment.

In 1927, three sister genres to talk were added to the repertoire: the *causerie*,⁶ the (Norw.) “*kronikk*”⁷ and the academic lecture. This was also the year when the gramophone cabaret, a genuine *radio* genre that was to keep growing on the schedule, became a normal part of programming. Incidentally, gramophone music was also increasingly exploited for filling pauses. Morning prayers and school broadcasts were taken on in 1931. Radio gymnastics, another international programme concept, came to Norway in 1930 but did not become a standard component of morning programming until after World War II (Dahl 1999: 320). Retransmissions of programming from international stations also appeared at regular intervals (Hougen 1932: 66f; Dahl 1999: 136).

Although they were not particularly frequent in the 1920s, soirees deserve special mention in a genre-developmental perspective. From 1928 onwards, a number of so-called “county soirees” featuring talks, causeries, recitations and musical performances were produced for the national network – as part of the ambition to integrate the nation culturally (Hougen 1932: 73ff). Together with the Children’s Hours, the gramophone cabarets, a few Saturday evening cabaret programmes, and a handful of school broadcasting productions in the early 1930s, the soirees represent the first instances of mixed or composite programme formats within Norwegian broadcasting (Dahl 1999: 86).

Another emergent genre that merits special mention is the pedagogical dialogue, which was used experimentally in school broadcasting from 1931 onwards with the expressed intention of providing variation and relief from the monotonous genre that still prevailed – in school broadcasts, just as in other verbal broadcasts – the straight talk (Hougen 1932: 29ff).

A Characterisation of the Radio’s Genre System in the Early 1930s

The programmes of the 1920s were mostly imperfect reproductions of existent cultural forms (predominantly “highbrow” ones). To a certain extent, *The Children’s Hour* and the gramophone cabaret were honourable exceptions to this rule.⁸ In the case of the gramophone cabaret, it was only the global structure of organisation that was adopted (from the domain of public entertainment). Its “content” – the playing of records – was a creation of the new medium. In the case of *The Children’s Hour*, the basic idea was

fetched from the institutions of the family and the school (Hougen 1932: 34). But on its transference to the new medium, the format instantly proved to have a radiophonic quality that sets it apart from the other programmes of the VOR era.

If these few “genuine” radio genres are kept out of the picture, the inventory of the radio’s genre system at the end of the VOR era looked something like the list below (sorted according to the source spheres of the different genres):

1. *Traditional genres from the public sphere*: concerts and other kinds of musical performances, dramatic pieces, cabarets, sketches, operas, talks, causeries, academic lectures, church services, formal speeches, programme announcements, gymnastics instruction, dialogues
2. *Genres from modern media (other than the radio)*: commercials, news telegrams, weather reports/forecasts, various other kinds of announcements (stock exchange quotations, foreign exchange quotations, fishery reports, price information of rural products), reportages (reports, commentaries and interviews), “kronikk-s”, lingua-phone-like language teaching
3. *Genres from the intimate sphere*: prayers, songs, recitation (of short stories, fairytales, fables, novels, poetry), soirees

A nutshell characterisation of the radio programming in the VOR era could read as follows: The daily programme was incoherent, consisting of lengthy individual broadcasts with shorter or longer pauses between them. The individual broadcasts, on their part, displayed a strong *internal* coherence since they generally featured homogeneous texts structured according to one, and only one, generic norm. The different genres had kept their original form – or rather: the form they had at the time of their adoption by the new medium. Among verbal formats, the monologue ruled supreme. Although the inventory of the system had immediately started to grow, the genre repertoire was still relatively small and uniform. With respect to the four communicative obligations stipulated in the Broadcasting Charter, the major part of the programming was devoted to the goal of popular enlightenment. Education was also strongly supported. Yet, the goals of information and entertainment were also addressed.

Developmental Trends Beginning in the VOR Era

As we have seen, the radio programming underwent changes already during the VOR era. Indeed, what surfaced with the early changes was a number of developmental trends which have come to mark the evolution of the radio programming ever since. The trends go in the directions of:

- Greater diversity and variation in forms and contents
- Enhanced continuity
- Shorter texts
- Serialisation
- Fixed scheduling

- Multi-voice formats
- Greater mixing of elements within programmes
- Growing accent on the communicative goals of information/actuality and entertainment (as well as opinion)

To complete the picture, one could also mention a couple of trends that did not emerge *as developmental patterns* until after the nationalisation of 1933, but rather took their starting points in the state of affairs that existed in the VOR era. These patterns of change are:

- The gradual shift from a narrow focus on culturally highbrow bourgeois topics towards a broader and more popular selection of topics, and
- The change in linguistic norm from the exclusive use of the traditional Dano-Norwegian standard (“Riksmål”) towards a more inclusive language policy allowing different varieties of the two written standards of Norwegian, as well as dialects and sociolects.

Regarding the development towards greater diversity and variation in the choice of content and genre, it set in from Day One. So did the strive for heightened continuity. As for the shortening trend, it was not very conspicuous in the VOR period. Still, the normal length of the radio talk or lecture was set to 30 minutes instead of 45, which was standard in other contexts (Dahl 1999: 83). Regarding serialisation, the first serialised dramatic production aired in 1926 (Dahl 1999]: 88).

The fixed programme schedule arrived late in Norwegian broadcasting – in fact, not before 1968 (Dahl & Bastiansen 1999: 390). But the tendency towards fixed scheduling existed from the very beginning, with the issuing at regular hours of time signals, announcements, and weathercasts in connection with newscasts (Hougen 1932: 78, Dahl 1999: 94). The cyclic character of the programming was further enhanced with the gradual establishment of a week-periodic service of thematic talks and “kronikk-s” (Dahl 1999: 63, 91, 259, 387).

Another developmental tendency which lay in embryo as the VOR era phased out was the pattern of change from monologue towards multiparty formats. The journalistic interview and the philosophical/pedagogical dialogue were early exponents of this trend. Their breakthrough came in the mid-1930s – at which time other interactive formats started to emerge as well.

When it comes to the trend towards a greater mixing of programme elements, it is not manifest before well into the 1930s. But as *an ideal* and in the form of precursors, the concept of “mixed or composite programmes” was already there in the VOR era. As we have seen, the only items in the programming that deserved the characterisation “mixed” were the occasional evening soirees and cabarets, the gramophone cabarets, and the weekly *Children’s Hour* on Saturdays (Dahl 1999: 86). Still, the programme makers strived to make the broadcasts more mixed, which shines through in their reporting on the programme production (Hougen 1932: 29ff).

Of the four overarching purposes broadcasting was expected to address, enlightenment remained the primary one in both the 1920s and 1930s (and continued to hold this position throughout the 1940s and 1950s). Education also held a strong position. Still, the germ of the growth in the other two declared goals – information/actuality and enter-

tainment – can in fact be found already in the VOR era. As for information/actuality, it was first and foremost in the rise of the reportage that its first expansion was manifested.

Entertainment *was* and *remained* the least significant of the four communicative goals of Norwegian radio broadcasting until, say, the beginning of the 1980s. In the very first years, entertainment was addressed in pure form only in *The Children's Hour* and in the transmission of a certain amount of light music, including jazz and dance music. Nonetheless, the feeble start of what was later to become a never-ending (?) evolutionary progression towards more and more entertainment can probably also be traced back to the VOR era. Most notably, the share of light music went up with the intensified use of the record player that followed from the introduction of the electric pick-up in 1927. So did the amount of live sportscasts – as part of the general expansion of outdoor broadcasts.

Seen and Heard was the name of the daily evening causerie programme that was initiated in December 1927 (and that stayed on the programme menu for decades). The communicative ambitions behind this genre newcomer were related partly to entertainment, partly to information/actuality – as can be seen in the argumentation originally used when the programme concept was suggested by the Programme Council:

One ought to introduce a short, daily evening causerie programme, *Sett og hørt*, which should have the ambition of treating – through lively and thought-provoking accounts and reflections held in a spiritual form – partly events of the day and issues of current interest, and partly other questions and thoughts that deserve, or can be expected, to be of interest and significance for people of our times.

Furthermore, it was pointed out that the causerie should be:

... in a form and with a content that can be expected to have a reviving, cheering and entertaining effect on the majority of listeners.

Against the background of a programming policy that was calibrated to avoid raising controversy in society and that explicitly proscribed opinion and party politics from the programme menu, it is interesting to note that the causerie – together with the “kronikk” – stealthily came to introduce the expression, discussion and formation of public opinion to the spectrum of communicative goals in Norwegian broadcasting (Hougen 1932: 58f, Dahl 1999: 103f, 274f).

Statistical Developments in Programming Across the 1930s

The new broadcasting order inaugurated by nationalisation in 1933 did not cause any radical changes in the programming overnight. Most aspects of the programming remained basically as before. But the latter half of the 1930s did in fact bring symptoms of a beginning modernisation of the programming output. When sorted into “increasing categories”, “decreasing categories” and “new categories”, a comparison of the programme statistics of 1933-1934 to those of 1938-1939 provides a first view of the development.

Table 2. *Statistical Developments in Programming across the 1930s (given in percentages)*

	1931	1933-1934	1938-1939
Increasing categories			
Gramophone music	12.6	15.6	17.5
Music in all	42.1	43.9	48.0
News & weather	7.1	7.0	11.3
Actuality broadcasts	7.1/10.0	6.7	8.1
Drama (theatre performances, radio plays, sketches, etc.)	1.6	1.3	1.8
Decreasing categories			
Church services & prayers	9.5	7.9	5.1
Recitation	3.4	} 14.8	1.6
Talks	12.4		} 9.5
Language teaching	2.9	3.8	
School broadcasts	2.2	1.8	1.5
Children & youth	2.6	2.0	1.6
Miscellaneous (notably announcements)	6.3	10.4	8.1
New categories			
Entertainment programmes	–	–	3.0
Discussions & debates	–	–	0.4

The Radio's Genre Growth in the 1930s

The first years under the NRK saw the introduction of a handful of new genres or programme formats, which fall into two groups: (1) multi-party formats and (2) the first truly radiophonic genres. The new multi-party formats of the 1930s were: *the classroom lesson*, *the conversation* (an enlightenment genre), *the discussion* and *the debate*. The radiophonic genre newcomers were: *the composite programme*, the “microphone rolling” format, *the sound picture*, and possibly also *the magazine* format, which seems to have had its feeble start on Norwegian radio in the late autumn of 1939.

The composite programme and the classroom lesson developed within school broadcasting. Norwegian school broadcasting followed the course set by other European broadcasting companies, to the effect that proper talks were losing ground to “composite programmes with dialogues, classroom lessons – or at least children – in front of the microphone for questions and answers, and also microphone visits on location” (NRK’s Annual Report 1933-1934, page 40). The multi-party opinion and enlightenment genres were first adopted by the Talks Department as alternatives to the straight talk. The sound picture was actually first used by the News and Actuality Department, but within a couple of years it had spread to the School Broadcasting Department, where it came to play a central role for decades to come.

The latter half of the 1930s represents a transitional phase in the medium’s text history. About half of the new genres were the result of plain genre transference or of copying from other domains in society – in the same way that the medium had built up its rudimentary genre repertoire in the 1920s. This goes for the multi-party genres. The

rest of the new genres, however, marked the introduction of a more advanced genre-generating process whereby new genres were formed through the mixing of two or more existing norms. Along with *The Children's Hour* from the VOR era, the remaining genre newcomers in the 1930s – the composite programme, the sound picture, and the magazine – were the first radio formats to be formed through such hybridisation processes. In many ways, these are the first radio genres that deserve the label *radiophonic*. Their formation presupposed the coming of recording technologies enabling rudimentary editing and montage techniques (see further Vagle 2007: 335f).

As before nationalisation, the radio's daily output consisted of a sequence of individual title or genre programmes – with shorter or longer pauses between them. This aesthetic based on title programmes remained the central principle of the radio's global text organisation until, say, the mid-1960s. Within the frames of this aesthetic, however, the systematic patterns of change that had emerged during the VOR era had their definite breakthrough, thereby initiating an evolutionary course that with time was to lead to fundamentally different ways of organising the global text structure – block formatting in the 1970s and 1980s, and eventually flow formatting in the 1990s.

Let us look more closely at the part of this process which belongs to the late 1930s. A most conspicuous aspect was that the length of the individual programmes was gradually reduced. This gave room for a larger number of titles within the frames of the daily transmission time, thereby opening up to greater variation and flexibility in the programming output (Dahl 1999: 257f). The shortening trend applied to talks and music programmes in particular. New programmes of short duration were introduced – notably a news commentary programme lasting ten minutes (NRK's Annual Report 1938-1939: 22).

The increased use of gramophone music was another factor in the development towards more varied programming and enhanced continuity. The share of gramophone music continued to grow throughout the 1930s. In fact, a major part of the general increase in transmission hours was filled with gramophone music. For obvious reasons, it was easier to achieve variation in the musical repertoire with the gramophone than with a standing radio orchestra. What is more, the playing of gramophone music was an excellent means for filling pauses of unpredictable length so as to improve the overall coherence of the programming output (Dahl 1999: 267). The new station jingle and pause signal that were taken into use in April 1939 contributed to the overall coherence, and also created a recognisable identity on part of the radio channel itself (NRK's Annual Report 1938-1939: 27). In 1937 the morning programme became coherent, which contributed to the beginning perception of the radio's output as a united whole.

In certain respects, the concern for enhanced flexibility, variation and continuity was at odds with the drive towards fixed scheduling and serialised content, which *also* became stronger as the decade progressed. In other respects, the developmental tendencies all pulled in the same direction – as factors in the generation of a recognisable, cyclic and – in time – seamless texture particular to the ether medium. Regarding serialisation, the “kronikk” service that had been built up in the 1920s continued along the same lines as before, whereas the lecture series kept expanding in terms of elaboration and audience reach throughout the 1930s (NRK's Annual Report 1933-1934: 40; Dahl 1999: 257f, 267, 283). The trend towards fixed scheduling took major leaps forward with the introduction of the first daily “timetable” in November 1937. Incidentally, this innovation was originally established as a means of managing the new demands on the

technical programming production deriving from the synchronisation of wavelengths. I cite the timetable in extenso, since it yields a concrete picture of what the national channel looked like (or rather sounded like) in the years before the war:

Part 1	11:30–11:45	Weather (new); school broadcasts; prayers and foreign exchange quotations
Part 2	12:55–15:00	Time signal; weather at sea (new on the national channel); fishery report; news; price information on rural products; afternoon concert (new on the national channel); local announcements (weather etc.)
	14:00	New weathercast for Eastern Norway and Southern Norway from the stations in the eastern part of the country and from Kristiansand
Part 3	16:30 till app. 23:00	The evening programme
	16:30–16:45	Gramophone concert
	16:45–17:00	Commercials
	17:00–17:05	Gale warning (new)
	17:00–18:45	Concert, talks, recitations, etc.

(Translated from NRK's Annual Report 1937-38: 12)

One should not overstate what was achieved in the way of more continuous programming in the 1930s. The pace remained slow, and the pauses between programmes were ample. It was the war that finally brought the American “continuity radio” to Europe but the new impulses, mediated through British and Swedish broadcasting, did not arrive in Norway until in the 1950s. Thus, it was only from this time onwards that the ideals of fewer pauses, a quicker pace, shorter programme segments, higher precision, and a more friendly listener address left their mark on the programming output in earnest (Dahl & Bastiansen 1999: 211ff).

The beginning tendency towards greater diversity and continuity on the level of the daily programming output was accompanied by a similar tendency on the level of the individual programme – namely, the trend towards more mixing of elements *within* programmes. Again, improvements in production facilities and technologies were crucial to the development (see further Vagle 2007: 326ff). One aspect of the development was the practice of mixing speech with music and sound effects. Another aspect was the method of combining text segments with different generic structures, which had started in the VOR era with *The Children's Hour* and the sporadically produced soirees. As one would expect, the practice of mixing speech, music and sounds was most notable within drama productions, but it was also taken up by school broadcasting. In fact, one of the new production technologies of the mid-1930s – the archive of recorded sound effects – was only exploited in school broadcasts (in pedagogical dialogues and in sound pictures) to begin with. With the expansion of the reportage, a third area of programming was quickly being affected by the new radiophonic multimodality, namely news and actuality.

The foremost carrier of the mixing trend was a new genre that was constituted under the name *the composite programme*. From a present-day perspective, it can be ascertained that the formation of this genre was part of a major shift in the basic principle of the radio's aesthetics – the shift *from genre to format*. This larger process of change

seems to have passed through four stages – with the characteristic programme forms in question being (1) the genre programme, (2) the composite or mixed programme, (3) the magazine, and (4) the flow format. The 1930s saw the emergence of the second stage, as well as the very first instances of the programme form that marked the third stage, namely the magazine.

The breakthrough of the composite programme came after the war, when the label *montage programme* was also taken into use. The composite programme, as it was called in the 1930s, was a genre of enlightenment and education (and still *is* – on the channel where it exists even today, NRK P2). As can be inferred from the name, composite programmes are constructed from material of various generic origins – causeries, poetry declamation, prose recitation, dramatised episodes, songs, music, commentaries, interviews, reportage clippings, discussion or conversation segments, ambient sounds, etc. The material is often pre-recorded. In the 1930s, programmes were composed of a relatively restricted number of these ingredients, and each segment was relatively long. In the decades following the war, the programme format grew increasingly more complex.

The radio magazine (or block format) also developed in the early 1930s – *within the contexts of European public radio services*, that is (Jauert & Prehn 1995: 135). In a Norwegian context the magazine is really a post-war phenomenon. Still, programme secretary Thorstein Diesen seems to have been involved in the production of the first instances of *Young Peoples' Radio Magazine* during the autumn of 1939 (Dahl, personal communication). As is well known, the breakthrough of the magazine format on Norwegian radio did not come until the early 1960s, with the popular morning programme *Reiseradioen/Nitimen*, which was formed in response to the new listener habits of “distracted secondary-activity listening”. The heyday of the format was also late in a Norwegian context, and did not take place until the 1970s and 1980s (Dahl & Bastiansen 1999: 377ff).

Of course, decisive preconditions for these trends are to be found at the technical level in the form of improved production and transference technologies (e.g., an increasing number of production rooms, a more ample supply of long-distance telephone lines and other technologies for fetching programming from outside the station, the construction of the so-called “high-frequency channel”, the coming of apparatuses for switching between different sound sources, and also of recording technologies and mobile production units) (see further Vagle 2007: 320ff).

However, what represented a major driving force for the described changes in the programming output were the new ideas about broadcasting-mindedness and ear-friendliness that arose in the mid-1930s. The first time this new awareness of presentational forms favourable to reception through the ear surfaced in the NRK's official documents was in 1934. In the Annual Report covering the budgetary year 1933-1934, the Chief of Programming notes that direct transmissions are still the most frequent, but – he says – “specially arranged programmes” are also being produced. Two years later, the medium-minded practice has evidently expanded. In the Annual Report covering the budgetary year 1935-1936, the development is described as follows:

Gradually, broadcasting has given up the practice of transmitting programmes that one is offered. It is becoming more and more common that the NRK itself takes the initiative and carries out the preparation and production of the programmes.

With this procedure, it is possible to make the programme as a whole more suited for listening, since one only has to take into account the broadcasting situation. Furthermore, one has broken the programmes down into shorter segments. As a result, the programmes are becoming less constrained, more varied and more many-sided, so that they to a certain extent can give a more complete picture of the country's cultural life.⁹

This novel broadcast-minded awareness quickly came to affect the programmes produced by the Talks Department and the Department of School Broadcasting as well as the Actuality and News Department.

This new self-consciousness on part of the young medium also extended to linguistic practices. It was as part of this idea that Chief of Programming Olav Midttun for the first time expressed the ambition that radio speakers should make an effort to use more oral forms of expression. Before the advent of recording and editing techniques, the elaborate, word-by-word manuscript was an indispensable tool for the production of radio speech, whether in monologue or dialogue format. Unfortunately, speech delivered from script is invariably accompanied by a flat tone colour and a certain lack of expressiveness. When practiced by untrained speakers quivering from nervousness in front of the microphone in a hot studio, the delivery tended to sound stiff and inauthentic (Nyre 2003: 152f). Despite the beginning effort to make radio speakers sound more natural, it would be several decades before this goal was realized.

The growth of the use of multi-voice formats obviously also contributed to the greater compositeness inside programmes. If the VOR era had seen a nascent pattern of change towards more use of multi-voice formats, the latter part of the 1930s saw its breakthrough. About half of the new radio genres that came into being between 1934 and 1939 were interactional ones (the genres in question being the classroom lesson, the enlightenment conversation, the discussion and the debate). As for the journalistic interview and the pedagogical dialogue, which had already emerged around 1930, they kept gaining ground throughout the 1930s. Still, monologue formats continued to dominate the verbal output until far into the 1960s.

The interview had arrived with the first introduction to radio of journalistic production practices around 1930, and as is well known this genre has kept growing in the medium ever since. The fate of the pedagogical dialogue was very different. Once introduced in the early 1930s, it quickly came to replace the talk or lecture as the most frequently exploited programme form in school broadcasting, where it remained a rising star throughout the 1930s, only to fall flat to Earth sometime during the war.

The chance of the new multi-voice formats was mixed. The classroom lesson – with its strained imitation of classroom activities (mostly teacher-class interrogation) – quickly proved to be an awkward form, and was taken out of use again (NRK's Annual Report 1936-1937: 18). When it comes to the discussion and the debate, these eventually became staple forms of talk in Norwegian broadcasting, but it took close to two decades for them to reach significant levels of exploitation (Dahl & Bastiansen: 1999: 214, 268).

In characterisations of Norwegian broadcasting before the 1980s, the story normally told about the monopoly periods¹⁰ is that the old programming policy with its traditional communicative goals stayed intact, more or less unaltered, the whole period.

Yet, radical changes did in fact affect *the relational dimension* of the communicative situation during the 1930s – simply because the identities of the communicating parties were transformed with nationalisation and the geographical and social spread of the new medium. In the VOR era, radio had belonged to the restricted social group of the urban bourgeoisie. The new state authority disturbed the symmetry between the production and reception sides that had formerly ruled. The inclusion of new social groups in the broadcasting experience, which resulted from the expansion of networks in all parts of the country and the lowered costs of receiver apparatuses, did away with the old order. The enlightenment project from the VOR era continued, but was carried out from a different perspective and with new attitudes vis-à-vis the beneficiary party. In fact, *two* new – and partly contradictory – stances to the audience appeared. The most well known is probably the paternalistic “schoolmaster” tone with which the state institution addressed its audience. But the period also saw the onset of a more democratic definition of the relationship, by which popular education was required to be provided, not only *for* the people, but actually also *by* the people. The most exploited *generic* means for achieving this new goal was the reportage interview. Since one of the declared objectives of the new institution was to be a forum of the national public sphere, the enlightenment project was gradually adjusted so as to comprise “political enlightenment” – hence, the emergence of opinion genres such as the debate and the discussion.

That the pace of change was slow is a truth in need of some modification. When it comes to the category of “Actuality”, it had in fact experienced a steep climb already during the VOR era and this climb continued throughout the 1930s. At this stage, certain *qualitative* developments also appeared. The old practice of merely reproducing NTB news telegrams was replaced by more independent methods of news gathering and editing. Furthermore, radio news stories acquired a structure that was different to that used by the press: stories were shortened and had more immediate news value. As a means of keeping listeners informed about the unfolding of processes that had been treated in former newscasts, one started to select topics and events for coverage more carefully so as to gain greater topical concentration and enhanced continuity from one newscast to the next (Dahl 1999: 271ff).

The reportage production also underwent significant changes in the latter half of the 1930s. The old practice of merely accepting “what was on offer” in society was gradually abandoned. Reportages were increasingly planned and created at the initiative of the NRK’s editorial leadership. Rather than simply distributing material that had been created for the purpose of non-broadcast situations, the NRK began to maintain its editorial right to select topics and events for radio programming independently of the interests and desires of the various providers of material. The coverage of foreign affairs also widened (Dahl 1999: 270ff).

Technical improvements evidently had a decisive impact on these discursive changes. In the case of reportage production, the most influential modernisations were the improvement of transference lines and the advent of sound-preservation media and mobile production equipment in the mid-1930s.

Entertainment was, and remained, the least significant of the four overarching communicative goals – in the 1930s and for decades to come. In terms of the share of the total number of broadcast hours, the percentage of entertainment programmes was a

mere 2.5 in 1935-1936 – rising to 3.0 in 1938-1939. To begin with, the entertainment programmes of the 1930s seem to have been produced in the tradition of the soirees from the 1920s – judging from a description by Chief of Programming Olav Midttun:

These programmes can last up to 2-3 hours. They are as varied as possible, with an orchestra ensemble, songs, ballads, recitation, sketches etc. by actors, cabaret artists and others (NRK's Annual Report 1935-1936: 29).

As the decade progresses, inventive genres like "radio ball" and "film clip programme" are mentioned with increasing frequency in the reports – together with traditional light music genres such as musicals and variety shows.

As the 1930s ebbed out and the history of the "new" medium approached a quarter of a century, the gradual shift in the weighting of its four privileged communicative goals, which was to mark its programming ever after, had become unmistakably manifest. Entertainment had come to stay, even if its breakthrough was still decades away (it would not come until the 1950s with the studio shows). When measured in terms of shares of the annual output, the amount of programming addressing the communicative goal of information had exceeded that of enlightenment.

Gradually, the various developmental trends identified in the analysis radically changed the character of radio output, but this is a story that belongs to later periods in the medium's history. It was not until the 1960s that the growth of news and actuality programming reached exponential heights. As for entertainment, it took yet another decade or two before such a rate of acceleration was reached – with the proliferation of new infotainment hybrids taking off in the 1980s.

Concluding and Widening the Historical Perspective

What the analysis above has uncovered can be interpreted as a continuous process of genre differentiation reflecting the growing complexity of Norwegian society in the 1920s and 1930s. When it comes to the generic innovation represented by opinion genres, it is particularly easy to identify the relevant agents of change on the societal level, namely nationalisation and the new role the medium was expected to play as a forum for the national public sphere.

This is how Dahl characterises Norwegian radio programming in the 1930s: it remained reproductive, even conservative, throughout the decade (1999 [1975]: 284). As the present study has shown, however, a beginning modernisation of the genre repertoire nevertheless took place during the 1930s. Radio programming was in fact qualitatively changed when the 1930s phased out as compared to what it had been when the decade began. The patterns of change that had emerged during the VOR era had gradually become more noticeable as the decade progressed. Even more interestingly, part of the modest growth that the genre system went through during these years had come about by way of a *different kind of genre-generation process* than before, namely hybridisation or the mixing of two or more existing genres. Thus, what we see in this shaping – I would claim – is the coming of a new, and different, phase in the medium's text history.

If one extends the historical perspective so as to look at the formation of the genre system of Norwegian radio as a whole, three different phases stand out relatively clearly. What appears is a genre structuration process that starts with *norm transference* and a

characteristic discontinuous, title-programme-centred aesthetic, only to progress through the *genre mixing & synthesis phase* with the gradual spreading of the block/magazine format, and then finally reaches the *norm innovation phase* with the advent of the flow format. Of course, there is a certain amount of overlap between the three phases, as there will always be when new cultural forms replace old ones. The table below displays the structuration process in some detail:

Table 3. *Structuration of the Genre System of Norwegian Radio*

Phases	Dominating mode of norm structuration	Description
Phase 1: 1925–1940	Genre transference	An essentially title-programme-centred aesthetic, although with infrequent and sporadic block-like programmes and with a beginning tendency towards fixed daily/weekly scheduling.
Phase 2: 1945–1987	Genre mixing and synthesis	<i>Just before the war:</i> Emergence of new radiophonic formats facilitated by improved production and transference technologies, notably the “composite programme” and the magazine. <i>1945-1950:</i> The global organisation of the schedule remains basically as before the war, but the trend towards shorter programmes continues and the total number of programmes increases. The block or magazine format slowly starts to gain ground – especially in programmes directed at children and adolescents. <i>1950-1960:</i> The magazine format continues to expand. The golden age of the family show, a mixed format. <i>1960-1968:</i> Definite breakthrough of the magazine/block format, but the schedule continues to be dominated by genre programmes. <i>1968-1981:</i> The ratio of magazines and traditional genre programmes is about 1:1. <i>1982-1987:</i> The heyday of the block format, which dominates in both the public-service sector and the non-profit, local-radio sector (where it fits in with the system of frequency sharing). The coverage of cultural topics, which used to be the bastion of title programmes, is now deferred to the magazine format. Yet, title programmes continue to have a certain hold on NRK P1 (the “old” P1 channel).
Phase 3: 1987 onwards	Genre innovation	With the opening-up to commercial local radio in 1988 comes the flow format and the establishment of American-style formatted radio. The original programme-centred aesthetic has become practically extinct. A rough estimate of the ratio between flow and block programming is 1:1.

Notes

1. Readers interested in an overview of the wider area of "radio research" might consult a research survey by Åberg, Vagle & Poulsen (1999). Readers looking for a systematisation of trends and traditions in Nordic broadcasting research might turn to Gramstad & Syvertsen (1997).
2. The labels used in this column, as well as the fundamental Old/New distinction, are inspired by Hujanen & Jauert (1998).
3. Talk in this context is used in its specialised sense as a genre label, corresponding to the Norwegian designation "foredrag".
4. All translations of genre labels from Norwegian are by the author, as are translations of citations from historical sources. The Norwegian originals can be found in my dissertation (Vagle 2007).
5. From the very beginning, the programme consisted of a mixture of generically different elements – songs, music, fairytales, animal fables, radio drama, etc. (Hougen 1932b: 33f).
6. The *causerie* is a light, entertaining version of the talk.
7. The Nordic genre known as the "kronikk" resembles the genre called news analysis in English-speaking societies.
8. Another exception can perhaps be made for the reportage, whereby new structural elements and informational functions immediately took form as a result of the brand new capabilities of the medium – notably, the medium's ability to report "live" on occasion from an event in progress via authentic sound documentation and its efficient, practically intermission-free distribution of messages. It nevertheless took 20 years or so before these new capabilities were fully naturalised and exploited for what they were worth.
9. Many of the same ideas about the specificity of listening, broadcast-mindedness (or "radiomässighet") and the use of differentiated programme forms for reaching larger groups of the audience were discussed within Swedish broadcasting in the mid-1930s (Nordberg 1998:149ff).
10. Broadcasting in Norway prior to 1981 comprises both the early period of regional monopolies (1925-1933) and the NRK monopoly (1933-1982).

Bibliography

- Bhatia, V.K. (1993) *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London & New York: Longman.
- Berge, K.L. (1990) *Tekstnormers diakroni. Noen idéer til en sosiotekstologisk teori om tekstnormendring* [The diachronicity of text norms. Some ideas on a sociotextological theory about text norm change]. MINS 33. Stockholm: Stockholm university
- Dahl, H.F. (1999) *Hallo – hallo! Kringkastingen i Norge 1920-1940* [Hello–Hello! Broadcasting in Norway 1920-1940]. Oslo: Cappelen.
- Dahl, H.F. & H. G. Bastiansen (1999) *Over til Oslo. NRK som monopol 1945-81* [Over to Oslo. NRK as a monopoly 1945-1981]. Oslo: Cappelen.
- Dahl, H.F. (2004) *Mediehistorie: Historisk metode i mediefaget* [Media history: history methodology in media studies]. Oslo: Damm.
- Fairclough, N. (1995) *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Furre, B. (1996) *Norsk historie 1905-1990* [Norwegian history 1905-1990]. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hartberg, Ø. (1986) *Onkel Lauritz* [Uncle Lauritz]. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Hougen, J. (1932) *Oslo kringkastingselskaps historie. Vol II: Programvirksomheten* [The History of Oslo Broadcasting Company, Vol. II: The Programming]. Oslo: Olaf Norli.
- Hujanen, T. & Jauert, P. (1998) 'The New Competitive Environment of Radio Broadcasting in the Nordic Countries: A Short History of Deregulation and Analysis', *Journal of Radio Studies* 5 (1).
- Jauert, P. & Prehn, O. (1995) *Lokalradio og lokal-tv. Nu og i fremtiden* [Local radio and local television. Now and in the future]. København: Kulturministeriet.
- Jonsson, Å. (1991) ' "Snälla Radiotjänst!" Sex decenniers lyssnarbrev med språkliga synpunkter' ["Dear Radio!" Six decades of letters to the editor from listeners concerning questions of language'], in: Brändström, A. & Åkerman, S. (eds.): *Icke skriftliga källor* [Non-written Sources]. XXI Nordiska Historikermötet. Umeå: Umeå University.
- Jonsson, B. (ed.) (1993) *Svingende bølger* [Swinging waves]. Oslo: Eidem Forlag.
- Kirkvaag, R. (1953) *Bak mikrofonen* [Behind the microphone]. Oslo: Aschehoug.
- Kirkvaag, R. (1980) *Kom nærmere!* [Come closer!]. Oslo: Gyldendal.
- Klæbo, A. (1954) *Dette er Norsk rikskringkasting* [This is Norwegian national broadcasting]. Oslo: Norsk rikskringkasting/Fabritius & sønners forlag.
- Klæbo, A. (1983) *Radioliv med NRK i 50 år* [Radio life with NRK through 50 years]. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

- Minkov, M. (1980) *Radio Journalism*. The International Organization of Journalists
- Nordberg, K. (1991) 'Skriftligt och muntligt i radion' ['Orality and literacy in radio'], in Brändström, A. & Åkerman, S. (eds.) *Icke skriftliga källor* [Non-written sources]. *XXI Nordiska Historikermötet*. Umeå: Umeå University.
- Nordberg, K. (1998) *Folkhemets röst. Radion som folkbildare 1925-1950* [The Voice of the Folkhem: Radio as Adult Educator 1925-1950]. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Nørgaard F. et al. (1975-1978) *De musiske udsendelser DR 1925-1975: Radioteater, musik, TVteater* [Music Programmes in Denmark 1925-1973: Radio Drama, Music, Television, Theatre]. København: Nyt Nordisk Forlag.
- Poulsen, I. (2006) *Radiomontagen og dens rødder. Et studie i den danske radiomontage med vægt på dens genrebærelse forudsætninger* [The Radio Montage and Its Roots. A Study in the Danish Radio Montage With Emphasis on Its Preconditions of Genre]. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Scannell, P. (1996) *Radio, Television & Modern Life*. Oxford: Blackwell.
- Syvrtsen, T. (1992) *Public Television in Transition. A Comparative and Historical Analysis of the BBC and the NRK*. Levende bilder 5 (1992). The Norwegian Research Council for Science and the Humanities (NAVF). Oslo & Trondheim: NAVF and the author.
- Swales, J.M. (2000) *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge applied linguistics series. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vagle, W. (2007) "*I think the listeners would like me to ask you, Mr Prime Minister, ...*". *The history of texts and contexts in Norwegian radio with emphasis on the early period*. Acta Humaniora 317. Doctoral dissertation, Faculty of Humanities. Oslo: University of Oslo.
- Øksnevad, T. (1946) *Det lå i luften* [It was in the air]. Oslo: Aschehoug.
- Åberg, C. (1999) *Den omärkliga tekniken. Radio- och tv-produktion 1925-1985* [The Unnoticeable Technology. Radio and Television Production 1925-1985]. Stockholm: Natur & Kultur

Appendix: Programme statistics, 1925 till 1938-1939*

Programme category		1925		1931		1933-1934		1934-1935		1935-1936		1936-1937		1937-1938		1938-1939	
	#	%	#	%	#	%	#	%	#	%	#	%	#	%	#	%	
Church services & prayers	-	6.2	269.5	9.5	7.9	7.4	225h 40m	6.8	210h 22m	6.4	209h 33m	6.0	178h 23m	5.1			
Discussions & debates	-	7.5	357.5	12.4	-	-	424h 24m	-	-	-	-	-	14h 9.9	9.9			
Talks		8.4	99	3.4	14.1		12.8		9.8		9.4		335h 46m*				
Recitation					14.8								58h1.6 8m				
Drama (theatre performances, radio plays, sketches, etc.)		0.9	47.5	1.6	1.3	1.8	84h 41m	2.6	60h 50m	1.9	66h 38m	1.9	64h1.8 12m				
Language teaching		1.8	88.5	2.9	3.8	2.0	62h 21m	1.9	51h 49m	1.6	55h 45m	1.6	Included in Talks?				
School broadcasts			62.5	2.2	1.8	1.4	48h 39m	1.5	52h 03m	1.6	51h 44m	1.5	51h1.5 53m				
News & weather		7.9	205.8	7.1	7.0	8.5	294h 01m	8.9	295h 18m	9.0	363h 2m	10.5*	400.1*	11.3			
Actuality broadcasts		0.3	203.5/ 289.5	7.1/1 0.0	6.7	9.4	315h 56m	9.5	353h 53m	10.8	291h 28m	8.4	285.4*	8.1			
Miscellaneous		5.6	185.8	6.3	10.4	9.1	246h 58m	7.5	272h 35m	8.3	286h 19m	8.3	288.9*	8.1			
Entertainment programmes	-		-		-		82h 11m	2.5	86h 50m	2.7	104h 20m	3.0	105h 33m	3.0			
Children & youth		3.2	75.8	2.6	2.0	2.0	57h 11m	1.7	48h 53m	1.5	48h 48m	1.4	55h1.6 08m				
Gymnastics	-		-		-		-		-		12h 50m	0.4	-				
Radio orchestra		21.4	166.5	5.8	6.9	5.7	223h 24m	6.7	210h 39m	6.4	220h 8m	6.3	1074h 09m*	30.5			
Symphony concerts		2.2	39	1.3	1.5	1.3	36h 53m	1.1	49h 37m	1.5	56h 48m	1.6					
Various music		34	647.5	22.4	20.0	18.6	587h 15m	17.7	558h 23m	17.0	763h 50m	22.0					
Gramophone music		0.4	364.5	12.6	15.6	18.3	623h 53m	18.8	708h 48m	21.6	613h 18m	17.7	615h*	17.5			
Music in all		58	1217.5	42.1	43.9	43.9		44.3		46.8		47.7	48.0				
Sum	Ca. 1215		2898.5		100	3279h	3313h 6m	100	3280h 40m	100	3469h 51m	100	3521h 36m	100			
Daily programme	3h 20m		7h 55m		9h/day		9h 3m/ day		9h/day		9.5/day		9.6/day				

* The table presents the programme statistics of the private Oslo broadcaster for the years 1925 and 1931, followed by the statistics for NRK's national channel ("Riksprogrammet") in the 1930s. The sources of the information are Hougen (1932b), NRK's Annual Reports, and Dahl (1999 [1975]: 369). For details on the categories and figures, see Yagle 2007: 488f.

Hvilke organer og opgaver er omfattet af offentlighedens ret til indsigt*

Oluf Jørgensen

I mange år har det været almindeligt at skelne mellem det offentlige og det private, og denne sondring lægges traditionelt til grund i politiske diskussioner og i juridisk, økonomisk og politologisk tænkning. Grænsen mellem det offentlige og det private er fortsat vigtig og har stor betydning for offentlighedslovgivningen. Undtagelser for oplysninger på grund af indholdet f.eks. oplysninger om privatliv, forretningshemmeligheder og privat kommunikation behandles senere i forskningsprojektet "Offentlighed i Norden". Denne artikel har fokus på hvilke organer og opgaver, der er omfattet af offentlighedens ret til indsigt.

Det er forholdsvis nemt at identificere den offentlige sektors kerneområder med den klassiske tredeling: Parlamentet har den lovgivende magt, statslige og kommunale myndigheder inklusive den politiske ledelse hører til kernen i den udøvende magt, og den dømmende magt ligger hos domstole.¹ En række opgaver og organer er vanskelige at placere, fordi de befinder sig i et blandingsfelt mellem den offentlige og private sektor, og denne gråzone er blevet større i de senere årtier.²

De nordiske offentlighedslove bygger som udgangspunkt på et organisatorisk kriterium, der betyder, at al virksomhed ved et organ enten er omfattet eller falder uden for. Funktionelle kriterier spiller en vis rolle som supplement. Ved et funktionelt kriterium lægges vægt på opgavernes karakter, og opgaver, der opfattes som offentlige, vil være omfattet af offentlighed, uanset om de varetages hos et offentligt organ eller ved private eller halvoffentlige organer. Andre opgaver, der varetages ved samme organ, er derimod ikke omfattet af et funktionelt kriterium. Både ved et organisatorisk og et funktionelt kriterium er spørgsmålet: Hvor stærk skal tilknytningen til det offentlige kerneområde være, og hvilke forhold skal der lægges vægt på i gråzonen.

Der er væsentlige forskelle på offentlighedsreglernes anvendelsesområde i de nordiske lande både med hensyn til kerneområdet og gråzonen. Der er spredte eksempler på inddragelse af forhold i den private sektor mest konsekvent i de norske love om miljøinformation og produktkontrol.

Det grundlæggende spørgsmål – hvilke områder af samfundslivet er omfattet af offentlighedens ret til indsigt – bliver belyst i denne artikel. Konventioner, love, forskrifter og afgørelser m.m., der henvises til, kan findes via link fra forskningsprojektets webside: <http://www.dmjx.dk/offentlighed-i-norden>.

* Närmare information om projektet sid. 77.

Internationale regler

Informationsfrihed og dermed offentlighedens ret til indsigt har i de senere år fået større vægt og indgår som en del af ytringsfriheden.

FN

De nordiske lande hører til de 167 lande (2012), der har forpligtet sig til at følge FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder. Informationsfrihed er i FN-konventionen en bestanddel af ytringsfriheden, der følger af konventionens article 19.

I 2011 vedtog FN's Menneskerettighedskomiteé (UNHRC) en bindende fortolkning af art. 19 og fastslog, at enhver har ret til at søge og modtage information. Begrænsninger skal være fastsat ved lov og kan kun fastsættes for at beskytte de hensyn, der er nævnt i konventionen: *"the rights or reputations of others, national security, public order, or public health or morals; and they must conform to the strict tests of necessity and proportionality."*

Menneskeretskomiteén præciserede, at retten til indsigt efter article 19 omfatter: *"all branches of the State (executive, legislative and judicial) and other public or governmental authorities, at whatever level – national, regional or local – are in a position to engage the responsibility of the State party. Such responsibility may also be incurred by a State party under some circumstances in respect of acts of semi-State entities."* Det tilføjes, at det organisatoriske kriterium skal suppleres med et funktionelt, der *"include other entities when such entities are carrying out public functions"*.³ Menneskeretskomiteén angav ikke hvilke kriterier, der er afgørende for om et halvoffentligt organ er omfattet, eller en opgave er *"public function"*.⁴

Europarådet

Den Europæiske Menneskeretskonvention art. 10 fastlår ligesom FN-konventionen, at ytringsfriheden kun kan begrænses for at beskytte de hensyn, der er opregnet, og et konkret indgreb kun kan foretages, når det sagligt set er nødvendigt i et demokratisk samfund. Informationsfriheden fremgår ikke ligeså klart som ved FN-konventionen, og Den Europæiske Menneskeretsdomstol har først i nyere domme udtalt, at ret til information er en nødvendig forudsætning for ytringsfriheden.⁵

Europarådet har i 2008 vedtaget den første internationale konventionen med generel betydning for indsigt i dokumenter ved offentlig forvaltning. Konventionen fastsætter en række minimumskrav og har en udtømmende opregning af offentlige og private beskyttelsesinteresser, der kan begrunde undtagelser for aktindsigt. Undtagelser kan kun fastsættes efter vurdering af sandsynligheden for skade ved offentlighed og afvejning mod interessen i offentlig indsigt.⁶

Konventionen bliver forpligtende for et medlemsland, når det selv har ratificeret og mindst 10 af de 47 lande, der hører til Europarådet, har gjort det. Det går langsomt, og i september 2012 har kun 6 lande ratificeret, og blandt de nordiske lande kun Sverige og Norge. Sverige måtte ved ratifikationen tage et væsentligt forbehold, fordi de svenske regler ikke sikrer klagemulighed, når den øverste statsmagt afslår indsigt.⁷

EU

De nordiske lande har forskellige relationer til EU. Finland inklusive Åland, Sverige og Danmark er medlemmer. Norge og Island er ikke medlemmer men tilsluttet det indre marked (EØS). Grønland og Færøerne er hverken medlemmer af EU eller tilsluttet det indre marked.

Ret til aktindsigt indgik i EU's charter om grundlæggende rettigheder i 2000, og EU fik regler om aktindsigt ved EU-organer i 2001.⁸ Forordningen gælder for aktindsigt, der søges ved Europa-Parlamentet, Ministerrådet og Kommissionen. EU kan ikke tilsidesætte nationale regler om aktindsigt, og indsigt i EU-dokumenter, der søges ved en myndighed i et medlemsland eller tredjeland, skal afgøres efter lovgivningen i det pågældende land.

Nationale love

Der er markante forskelle på opbygningen af love og regler om offentlighed i de nordiske lande.

Forfatninger

”Trykfrihetsförordningen”, der er en af de fire svenske grundlove, fastslår ikke blot et grundlæggende princip, men indeholder 18 paragraffer om retten til aktindsigt (TF 2 kap).

I Finland og Norge er offentlighed i forvaltningen sikret i grundlovene som overordnet princip. Den finske grundlov § 12 fastsætter, at enhver har ret til indsigt i dokumenter ved myndigheder, medmindre offentlighed af tvingende grunde er begrænset ved lov. I Norge er princippet om offentlighed fastslået i sammenhæng med informations- og ytringsfriheden i den norske grundlov § 100. Island er på vej med forslag til en ny grundlov, hvor offentlighed får en væsentlig placering.⁹ Den danske grundlov har en bestemmelse om offentlighed i retsplejen men intet om offentlighed i forvaltningen.

Offentlighedslove

Den svenske ”Trykfrihetsförordning” indeholder en udtømmende opregning af de grunde, der kan føre til begrænsninger i retten til aktindsigt, og fastslår, at begrænsninger skal fremgå af eller have grundlag i en særlig lov: Denne lov er ”Offentlighets- og sekretesslagen”, der både regulerer aktindsigt, tavshedspligt (”sekretess”) og meddelerfrihed.¹⁰ Loven indeholder specifikke regler for de enkelte forvaltningsområder og har mere end 400 paragraffer fordelt på 44 kapitler.

Den finske offentlighedslovgivning blev grundigt ændret i 1999 med en ny offentlighedslov.¹¹ Mange særregler blev ophævet, men der er fortsat regler uden for offentlighedsloven.

Den danske offentlighedslov fra 1970 – 1971 er ændret i 1985 og senere ved et par mindre ændringer. Ny offentlighedslov er på vej på grundlag af en betænkning fra Offentlighedskommissionen.¹² Danmark har fortsat mange undtagelser for offentlighed spredt i lovgivningen. Ifølge Offentlighedskommissionen var der 65 særregler i andre love i 2009.

En ny norsk offentlighedslov, der blev vedtaget af Stortinget i 2006, trådte i kraft 1. januar 2009.¹³ Efter loven skal undtagelser i andre love eller i medfør af andre love

ophæves, men der er fortsat en række tavshedspligtregler i andre love, der begrænser aktindsigt.

”Upplysningslögregin” er den islandske offentlighedslov. Forslag til ny offentlighedslov er under behandling i Altinget.¹⁴

Åland, Grønland og Færøerne har egne offentlighedslove for selvstyreanliggender. Åland har lov fra 1977,¹⁵ Færøerne fra 1993¹⁶ og Grønland fra 1994.¹⁷ Myndigheder i Åland er omfattet af den finske offentlighedslov, og myndigheder på Færøerne og Grønland af den danske offentlighedslov, når de udfører opgaver for rigsmyndigheder. Der er væsentlige forskelle mellem Ålands egen offentlighedslov og den nyere finske, mens offentlighedslovene på Færøerne og Grønland er tæt på den danske.

Kernen i den offentlige sektor

Den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt udgør kernen i den offentlige sektor.

Sverige

De grundlæggende offentlighedsregler i Sverige fremgår af ”Tryckfrihetsförordningen”. Den er kortfattet om anvendelsesområdet og fastslår blot, at reglerne gælder ved myndigheder (TF 2:3).

Det antages, at myndighedsbegrebet i ”Tryckfrihetsförordningen” svarer til samme begreb i en anden af de svenske grundlove ”Regeringsformen”.¹⁸ Regeringen og statslige forvaltninger på centralt, regionalt og lokalt niveau er omfattet. Det samme er kommunale enheder på lokalt og regionalt niveau inklusive institutioner. Kommunale styrelser og ”nämnder” (politiske udvalg) betragtes som myndigheder og er således omfattet.

De øverste politiske organer på centralt, regionalt og lokalt niveau regnes ikke for myndigheder, men er sidestillet med myndigheder (TF 2:5). Parlamentet ”Riksdagen”, ”landstingsfullmäktige” og ”kommunfullmäktige” er således omfattet af offentlighedsreglerne.

Domstolene regnes for myndigheder, og offentlighedsreglerne gælder både for almindelige domstole, forvaltningsdomstole og specialdomstole f.eks. Arbejdsdomstolen.

Finland

Den finske offentlighedslov omfatter myndigheder, og det opregnes i loven, hvilke organer, der er myndigheder (§ 4).

Statslige forvaltningsmyndigheder på centralt, regionalt og lokalt niveau er omfattet. Statslige embedsværk inklusive Præsidenten, ”Statsrådet” (regeringen) og ministrene er også (§ 4, 1, 1).

Statens ”affärsverk” f.eks. Forststyrelsen, Luftfartsværket og andre enheder, der varetager drift, udvikling, undersøgelser og forskning, er omfattet (§ 4, 1, 3).¹⁹

Kommunale og samkommunale organer er omfattet (§ 4, 1, 4). Det gælder både de politiske organer (”fullmäktige”, ”kommunestyrelsen”, ”nämnder”) og direktioner og institutioner. Kommunernes revisorer er også omfattet.

Parlamentet ”Riksdagen” er ikke omfattet af den finske offentlighedslov, men ”Riksdagens” administration er (§ 4, 1, 7). Den finske grundlov og Riksdagens arbejdsordning

har offentlighedsregler for behandling af lovforslag i Riksdagen og Riksdagens udvalg m.v.²⁰

Domstole og lignende organer er omfattet af den finske offentlighedslov (§ 4, 1, 2). Det gælder både de almindelige domstole (tingsretter, hovretter og högsta domstolen), forvaltningsdomstolene (länsrätter og högsta förvaltningsdomstolen) og specialdomstolene f.eks. forsikringsdomstolen.²¹

Danmark

Den danske offentlighedslov omfatter offentlige forvaltninger (§ 1). Statslige myndigheder f.eks. departementer inklusive ministrene er omfattet. Kommunale og regionale forvaltningsmyndigheder er ligeledes omfattet inklusive politiske organer og institutioner.

Offentlighedsloven omfatter ikke parlamentet "Folketinget".²² Domstolene er heller ikke omfattet af den danske offentlighedslov. Retsplejeloven har regler om mødeoffentlighed og aktindsigt i retssager. Den øvrige del af domstoles virksomhed f.eks. indkøb, administration og personaleforvaltning er ikke omfattet af regler om offentlighed. Folketinget og domstole er heller ikke omfattet af forslag til ny offentlighedslov.

Norge

Den norske offentlighedslov omfatter staten, "fylkeskommuner" og kommuner (§ 2, 1 a). Den politiske ledelse – regeringen, kommunestyre og "fylkesting" – er omfattet ligesom administrative organer f.eks. departementer, "fylkesmenn", regional statsforvaltning og kommunal administration. Institutioner og virksomheder, der organisatorisk hører til den statslige, regionale eller kommunale forvaltning, er også omfattet.

Parlamentet "Stortinget" er ikke omfattet direkte af offentlighedsloven, men Stortinget har vedtaget, at offentlighedsloven skal anvendes ved indsigt i Stortingets dokumenter inklusive administrative.²³

Domstole regnes for statslige organer og er omfattet af offentlighedsloven. Retssager m.v. er omfattet af retsplejelovens regler om offentlighed, men de øvrige dele af domstolens virksomhed er omfattet af offentlighedsloven f.eks. personaleforvaltning og indkøb.²⁴

Island

Den islandske offentlighedslov omfatter statslige og kommunale forvaltninger inklusive politiske ledelser og institutioner.

Det islandske parlament "Altinget" er hverken omfattet af den gældende offentlighedslov eller forslaget til ny lov.²⁵ Domstolene er heller ikke. Offentlighed i retssager reguleres af grundloven, domstolsloven og retsplejelove, mens domstolenes administration ikke er omfattet af regler om offentlighed.

Organer i gråzonen

Mange offentlige opgaver af meget forskellig karakter bliver varetaget af organer, der ligger i et blandingsfelt mellem den offentlige og private sektor.

Sverige

I svensk ret skelnes mellem offentlige myndigheder og "enskilda". Ved grænsedragningen lægger forvaltningsdomstolene vægt på, om organet bygger på et lovgrundlag, om opgaverne er lovregulerede, om virksomheden i sin natur er statslig eller kommunal, om ledelsen udpeges af myndigheder, finansiering med offentlige midler, og om organer står i et underordnet forhold til regeringen. F.eks. er Löntagerfondstyrelsen betragtet som myndighed, mens Sveriges Eksportråd ikke er.²⁶

Selskaber ("bolag"), foreninger og stiftelser betragtes ikke som myndigheder. Aktiebolag, handelsbolag, økonomiske foreninger og stiftelser, hvor kommuner og landsting har retligt bestemmende indflydelse, er dog omfattet af den svenske offentlighedslov (TF 2:3). Statslige myndigheders dominans har derimod ikke afgørende betydning.

Kriteriet opfyldes hvis kommuner og landsting enkeltvis eller tilsammen:

1. ejer aktier eller andele, der giver mere end halvdelen af stemmerne,
2. har ret til at udpege mere end halvdelen af medlemmerne i det ledende organ eller
3. udgør samtlige ubegrænset ansvarlige bolagsmænd i et handelsbolag.

Privatretlige ("enskilda") retssubjekter kan i øvrigt blive omfattet af offentlighedsreglerne ved angivelse i et bilag til offentlighedsloven. Ved angivelsen kan offentlighedsreglerne være begrænset til særlige opgaver, For en række uddannelsesinstitutioner, der er organiseret som selskaber, gælder offentlighedsloven for hele virksomheden.

Finland

Selvstændige offentligretlige organer er omfattet af den finske offentlighedslov (§ 4, 1, 5) f.eks. "Finlands Bank", "Folkpensionsanstalten" og Helsingfors Universitet.

Loven omfatter derimod som udgangspunkt ikke privatretlige organer f.eks. offentligt ejede selskaber, men lovens organisatoriske kriterier udbygges med et funktionelt, der betyder, at offentlige opgaver, der varetages af privatretlige enheder f.eks. selskaber, foreninger, stiftelser og enkeltpersoner, er omfattet (§ 4, 2).

Danmark

Det præciseres i forslaget til ny dansk offentlighedslov, at loven omfatter organer f.eks. selvejende institutioner og fonde, der enten er oprettet ved lov eller i henhold til lov. Det betyder, at f.eks. "Arbejdsmarkedets Tillægspension", "Lønmodtagernes Dyrtidsfond" og mange uddannelsesinstitutioner er omfattet. Det præciseres ligeledes, at loven omfatter selvejende institutioner, fonde, foreninger m.v., der er undergivet intensiv offentlig regulering, tilsyn og kontrol. Den gældende lov er blevet anvendt på disse områder.

Selskaber er som udgangspunkt ikke omfattet af den gældende offentlighedslov, selvom de er oprettet ved lov eller helt eller delvis ejes af staten eller kommuner. I forslaget til ny lov er selskaber som udgangspunkt omfattet, hvis mere end 75 % af ejerandelene direkte eller indirekte tilhører danske offentlige myndigheder. Et selskab kan undtages ved bekendtgørelse af vedkommende minister, hvis den ikke udøver forvaltningsvirksomhed og den altovervejende del af virksomheden er konkurrenceudsat. Børsnoterede selskaber er undtaget i forslaget.²⁷

Interesseorganisationerne Kommunernes Landsforening og Danske Regioner, der ikke er omfattet af den gældende lov, er omfattet af forslaget til ny lov.

Den danske offentlighedslov og forslaget til ny lov omfatter energiforsyningsvirksomheder inden for el, naturgas og varme er omfattet (§ 3, 2). Bestemmelsen er begrænset til virksomheder, der varetager driften, mens en selskabskonstruktion kan friholde koncernledelser. Ved el- og varmforsyningsanlæg angiver loven minimumskrav til kapaciteten, og små virksomheder falder uden for.

Norge

Selvstændige retssubjekter er omfattet af offentlighedsloven, når det offentlige har dominerende indflydelse (§ 2, 1 c og d). Loven har to organisatoriske kriterier for dominerende indflydelse. Efter det første er et organ omfattet, hvis staten, fylkeskommuner eller kommuner har en ejerandel, der giver mere end halvdelen af stemmerne (§ 2, 1 c). Kriteriet måles på den samlede indflydelse for de offentlige myndigheder, og det kan opfyldes både gennem direkte eller indirekte ejerskab.

Efter det andet kriterium er et selvstændigt retssubjekt omfattet, hvis staten, fylkeskommuner eller kommuner direkte eller indirekte har ret til at vælge mere end halvdelen af medlemmer med stemmeret i den øverste ledelse (§ 2, 1 d). Dette kriterium lægger også vægt på den samlede ret til indflydelse, og indirekte indflydelse via et andet selskab tæller med.

Det første kriterium vil typisk være relevant ved selskaber, og det andet ved stiftelser. Begge kriterier lægger afgørende vægt på, at det offentlige har retten til at dominere, men ikke om retten faktisk bliver udnyttet. Hvis et af kriterierne for dominerende indflydelse er opfyldt gælder loven som udgangspunkt for al virksomhed inklusive institutionsdrift, forretningsdrift og personaleforvaltning.

Et selvstændigt retssubjekt, hvor det offentlige har dominerende indflydelse, falder dog uden for offentlighedsloven, hvis det driver forretning i direkte konkurrence med og på samme vilkår som private virksomheder (§ 2, 1, 2). Konkurrence fra andre offentlige organer eller offentligt dominerede virksomheder kan ikke begrunde undtagelse. Konkurrencen skal angå hovedparten af virksomheden, og "A/S Vinmonopolet" er f.eks. ikke undtaget, selvom dele af varesortimentet også kan købes i private supermarkeder. Jernbanevirksomhed er ikke undtaget, fordi konkurrencen fra andre transportmidler f.eks. biler og fly ikke er direkte. Undtagelsen betyder, at f.eks. Statoil og Telenor falder uden for offentlighedsloven.²⁸

I en særlig forskrift, der supplerer offentlighedsloven, kan fastsættes andre undtagelser for selvstændige retssubjekter med offentlig dominans eller særlige dokumenter ved sådanne virksomheder. Andre selvstændige retssubjekter kan blive omfattet.

Island

Selvstændige offentligretlige organer er omfattet af den islandske offentlighedslov, mens privatretlige falder uden for.

Efter forslaget til ny lov vil selskaber, hvor det offentlige ejer 51% eller mere, blive omfattet. Et selskab kan undtages ved ministerbeslutning, hvis den altovervejende del af virksomheden er konkurrenceudsat. Statsministeriet skal føre en liste over selskaber, der er undtaget, og undtagelser skal genovervejes efter 3 år ifølge lovforslaget.

Offentlige opgaver uden for den offentlige sektor

Mange offentlige opgaver bliver udført uden for den offentlige sektor efter aftale med den enkelte myndighed eller på andet grundlag. Typisk vil den offentlige myndighed have et overordnet ansvar, føre tilsyn og betale for opgaven.

Sverige

I særlige tilfælde er dokumenter ved en privat virksomhed omfattet af de almindelige offentlighedsregler. Det gælder f.eks. når et privat konsulentfirma modtager jobansøgninger på vegne af en myndighed. Ved anmodning om indsigt skal myndigheden fremskaffe sådanne dokumenter fra den private virksomhed.²⁹

Opgaver, der varetages uden for den offentlige sektor, kan i øvrigt blive omfattet af de svenske offentlighedsregler ved angivelse i et bilag til "Offentligheds- og sekretesslagen". Det er en række opgaver f.eks. bilsyn ved "AB Svenske Bilprovning". Arbejdsløshedskasser er omfattet for sager om arbejdsløshedserstatning og medlemsafgifter. Fordeling af statsbidrag ved "Sveriges Riksidrottsförbund" og "Folkbildningsförbund" m.fl er omfattet.

Finland

Den finske offentlighedslov § 4 supplerer de organisatoriske kriterier med et generelt funktionelt kriterium. Offentlige opgaver, der udføres af privatretlige organisationer, virksomheder eller enkeltpersoner er omfattet, hvis der er tale om udøvelse af offentlig magt på grundlag af lov eller bestemmelse, der bygger på lov (§ 4, 2). Offentlighedsloven gælder for udførelsen af de offentlige opgaver, men ikke for andre opgaver ved den pågældende organisation. Afgørelser om aktindsigt træffes som udgangspunkt af myndigheden, der har outsourcet opgaven (§ 14, 1).

Begrebet offentlig magt er ikke nærmere defineret. Ifølge lovforslagets bemærkninger er der primært tænkt på opgaver, der berører enkeltpersoners retsstilling og faktiske forhold.³⁰ Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med offentlighedsloven § 5, der definerer hvilke dokumenter, der er myndighedshandlinger og dermed omfattet af loven. Til myndighedshandlinger hører bl.a. dokumenter, der er oprettet eller modtaget for at løse en offentlig opgave. Offentlighedsloven har således en bred anvendelse i relation til offentlige opgaver, der bliver udført af private virksomheder og andre privatretlige organisationer eventuelt af enkeltpersoner f.eks. sociale institutioner og private skoler.

Danmark

Offentlige opgaver, der udføres i den private sektor, er som udgangspunkt ikke omfattet af den gældende lov. På det sociale område er udførelsen af opgaver, der overlades til private, dog omfattet af offentlighedsloven.³¹

Afgørelser, der træffes af selskaber, foreninger, private virksomheder m.v., på en offentlig myndigheds vegne, kan blive omfattet, hvis ministeren på området fastsætter regler herom. Efter forslaget til ny lov bliver sådanne afgørelser som udgangspunkt omfattet.

Efter forslaget til ny lov skal en myndighed, der overlader en opgave til en privat virksomhed, sikre sig, at virksomheden løbende giver oplysninger om udførelsen. Der

forudsættes, at myndigheden indgår en aftale med virksomheden herom. Denne bestemmelse i forslaget skal gælde ved outsourcing af lovregulerede opgaver.

Norge

Selvstændige retssubjekter inklusive privatejede virksomheder er omfattet af offentligheden, hvis de har fået overdraget myndighed til at træffe afgørelser i konkrete sager eller udfærdige forskrifter (§ 2, 1 b). Offentlighedsloven gælder for dokumenter, der er knyttet til disse opgaver.

Island

Den gældende islandske offentlighedslov dækker ikke outsourcete opgaver.

Forslaget til ny lov omfatter privatretlige virksomheder for så vidt angår opgaver, der varetages på grundlag af lov, reglement eller kontrakt med offentlig myndighed. Efter forslaget skal anmodning om aktindsigt i en sag rettes til det organ, der skal træffe beslutning i sagen, uanset om det er offentligt eller privat.

Miljøoplysninger

Aarhus-konventionen fra 1998 indeholder regler om offentlighedens ret til indsigt i miljøoplysninger. Konventionen hører under United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), og næsten alle europæiske stater inklusive de fem nordiske har forpligtet sig til at følge konventionen.³² EU-direktivet om offentlighed på miljøområdet følger op på Århuskonventionen.³³

Aarhus-konventionen forpligter til høje offentlighedsstandarder for miljøinformation ved "Public authority", der på nationalt plan omfatter: "(a) Government at national, regional and other level; (b) Natural or legal persons performing public administrative functions under national law, including specific duties, activities or services in relation to the environment; (c) Any other natural or legal persons having public responsibilities or functions, or providing public services, in relation to the environment, under the control of a body or person falling within subparagraphs (a) or (b) above" (art. 2.2).

Konventionen omfatter offentlige tjenester, der kontrolleres af det offentlige, uanset opgaven udføres i eller uden for den offentlige sektor. Det gælder f.eks. varme-, elektricitets- og vandforsyning og kollektiv transport.

Danmark og Island har særlige love, der implementerer Aarhus-konventionen og EU-direktivet. I Sverige er kravene til indsigt i miljøinformation i den offentlige sektor reguleret af "offentligheds- og sekretesslagen", og en særlig lov er gennemført for offentlige opgaver, der udføres ved privatretlige organer. I Finland er miljøinformation omfattet af den almindelige offentlighedslov, og der er blot vedtaget en ændring af loven om vandtjenester for at sikre adgang til miljøinformation ved dette område.³⁴

Norge er gået videre end Aarhus-konventionens minimumskrav til anvendelsesområdet. Den norske lov om miljøinformation gælder for alle virksomheder, uanset om de er offentlige, halvoffentlige eller rent private. Alle brancher inden for erhvervslivet er omfattet f.eks. landbrug, fiskeri og industri. Loven gælder også for miljøinformation ved private ikke-kommercielle organisationer, og det er stort set kun private husholdninger, der ikke er omfattet. Den norske miljøinformationslov suppleres med offentlighedskrav

i produktkontrolloven om ”produktspecifik helseinformation”.³⁵

Videreudnyttelse af information

EU-direktivet om videreanvendelse af information fra offentlige organer (PSI-direktivet) stiller visse krav til videregivelse af information, som de enkelte medlemslande selv har bestemt skal være offentlige.³⁶

Direktivet omfatter den offentlige sektors kerneområder og visse selvstændige organer. Det vil med konventionens egne ord sige ”public sector body” eller ”the State, regional or local authorities, bodies governed by public law and associations formed by one or several such authorities or one or several such bodies governed by public law” (art. 2, 1).

Danmark og Sverige har vedtaget særlige love om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer (PSI).³⁷ Norge og Island har valgt at sætte regler om videreanvendelse af den offentlige sektors information ind i de almindelige offentlighedslove med angivelse af, at direktivets anvendelsesområde gælder. Finland har ikke særlige regler om implementering af PSI-direktivet.

Sammenfatning

Informationsfrihed og dermed offentlighedens ret til indsigt har i de senere år fået større vægt og er begyndt at indgå i den menneskeretlige beskyttelse af ytringsfriheden.

Kerneorganerne i den lovgivende, udøvende og dømmende magt er omfattet af art. 19 i FN’s konventionen om borgerlige og politiske rettigheder. FN-konventionen omfatter desuden halvoffentlige organer, der kan forpligte medlemsstaten, uden at konventionen angiver nærmere kriterier. Den europæiske konvention om aktindsigt omfatter administrative opgaver ved parlamenter og domstole, men ikke lovgivning eller retssager, og den overlader til medlemsstaterne selv at bestemme, i hvilket omfang halvoffentlige organer skal være omfattet.

FN-konventionen supplerer med et funktionelt kriterium, der omfatter offentlige opgaver, der varetages af private virksomheder eller andre enheder uden for den offentlige sektor. Ved forberedelsen af den europæiske konvention blev konstateret store forskelle mellem medlemslandene, og man opgav at nå frem til et fælles kriterium for offentlige opgaver. Den europæiske konvention begrænser det funktionelle kriterium til udøvelse af administrativ myndighed uden for den offentlige sektor.

Den svenske Riksdag og tilknyttede organer er omfattet af ”Tryckfrihetsförordningen” og ”offentlighets- og sekretesslagen”. Stortinget i Norge er ikke direkte omfattet af offentlighedsloven, men Stortinget har vedtaget regler om, at offentlighedsloven skal anvendes ved indsigt i Stortingets dokumenter inklusive administrationens dokumenter. I Finland er Riksdagens administration omfattet af offentlighedsloven. Altinget i Island og Folketinget i Danmark inklusive administration falder uden for offentlighedslovene. Offentlighed om parlamenternes behandling og vedtagelse af love er dog sikret med forskrifter og lignende. Danmark og Island lever ikke op til internationale konventioner, når offentligheden ikke er sikret ret til indsigt i parlamenternes administration.

Kernen af den udøvende magt er omfattet i alle nordiske lande. Det gælder statslige

forvaltningsmyndigheder på alle niveauer, kommuner og regionale enheder inklusive de politiske organer.

I Sverige, Finland og Norge er både retssager og domstolenes administration omfattet enten af de generelle offentlighedslove eller af særlige regler i retsplejelove. I Danmark og Island har regler om aktindsigt i retssager i retsplejelove, men lever ikke op til konventionerne, når offentligheden ikke er sikret ret til indsigt i domstolenes administrationen.

De nordiske lande har forskellige løsninger for gråzonen mellem den offentlige og den private sektor. Udgangspunktet er organisatoriske kriterier for hvilke organer, der er offentlige myndigheder eller forvaltninger. Den finske og norske lov har forholdsvis klare definitioner, og det gælder også forslag til nye love i Danmark og Island. De svenske lovregler bygger som udgangspunkt på et noget uklart myndighedsbegreb, men et bilag til "offentligheds- og sekretesslagen" supplerer med en specifik opregning af organer, der er omfattet.

Det er vanskeligt at vurdere, hvor mange organer, der er dækket af de forskellige organisatoriske kriterier. Det ser umiddelbart ud til, at den norske lov har en snæver dækning ved at lægge vægt på dominans ved udpegning af medlemmer med stemmeret, mens forslaget til ny dansk lov giver en bredere dækning ved at lægge vægt på regulering, tilsyn og kontrol. Bilaget til den svenske lov vokser, men omfatter langtfra alle organer, der har tæt tilknytning til den offentlige sektor.

Selskaber med offentlig ejerdominans er som udgangspunkt omfattet af offentlighedsreglerne i Norge og Finland og af forslag til ny islandsk lov. I Sverige er selskaber med statslig ejerdominans ikke omfattet, og forslaget til ny dansk lov omfatter kun selskaber, hvor mere end 75 % er ejet af offentlige myndigheder. Energiforsyningsvirksomheder over en vis størrelse er omfattet af den danske offentlighedslov uanset om de hører til den offentlige, halvoftentlige eller private sektor.

Når lovene tager udgangspunkt i organisatoriske kriterier er det nødvendigt med særlige regler for at fastholde offentlighed om outsourcete opgaver. Finland har den mest omfattende sikring af offentlighed, og Island er på vej med nyt lovforslag. Finland og Island supplerer således forholdsvis snævre organisatoriske kriterier med vide funktionelle kriterier, der lever op til artikel 19 i FN-konventionen. Den svenske model er baseret på specifik opregning i bilaget til "offentligheds- og sekretesslagen". Norge har som udgangspunkt kun offentlighed ved outsourcing af sager, hvor der skal træffes myndighedsafgørelser. Det danske forslag til ny offentlighedslov supplerer en regel om myndighedsafgørelser med en blød variant af et funktionelt kriterium, der forpligter myndigheder til at få løbende information fra virksomheder, der udfører outsourcete opgaver.

Aarhus-konventionen sætter en høj standard for informationsfrihed på baggrund af den menneskeretlige beskyttelse af miljø og sundhed. Miljøinformationslovene i Danmark og Island kopierer konventionens kriterier for anvendelsesområdet, mens den norske lov går videre og sikrer offentligheden ret til information ved private virksomheder. Med en bred tolkning af begrebet offentlige opgaver kan Aarhus-konventionens anvendelsesområde blive dækket af den finske offentlighedslov og den særlige svenske lov om miljøinformation ved privatretlige enheder.

Formål

Offentlighedsreglernes anvendelsesområde må vurderes i sammenhæng med reglernes formål. Tre eksempler fra internationale regelsæt illustrerer bredden i formål og udviklingstendenser.

Internationale regler

Demokratihensynet bliver klart markeret i Europarådets konvention om indsigt i dokumenter: "Transparency of public authorities is a key feature of good governance and an indicator of whether or not a society is genuinely democratic and pluralist, opposed to all forms of corruption, capable of criticising those who govern it, and open to enlightened participation of citizens in matters of public interest. The right of access to official documents is also essential to the self-development of people and to the exercise of fundamental human rights. It also strengthens public authorities' legitimacy in the eyes of the public, and its confidence in them."³⁸

Formålet med Aarhus-konventionen er at styrke menneskers ret til et rent miljø og sundhed: "In order to contribute to the protection of the right of every person of present and future generations to live in an environment adequate to his or her health and well-being, each Party shall guarantee the rights of access to information, public participation in decision-making, and access to justice in environmental matters in accordance with the provisions of this Convention."³⁹

Den offentlige sektor indsamler og producerer information på mange områder f.eks. om sociale forhold, økonomi, geografi, vejrforhold, turisme, erhvervsforhold og uddannelse. Formålet med EU-direktivet om videreanvendelse er at bidrage til udvikling af nye tjenesteydelser: "Den offentlige sektors informationer er et vigtigt kildemateriale for produkter og tjenester med digitalt indhold, og de vil få stadig større betydning som indholdsressource til de mobile indholdstjenester, der er under udvikling. En bred geografisk dækning på tværs af grænserne er også vigtig i denne forbindelse. Mere vidtgående muligheder for at videreanvende den offentlige sektors informationer bør bl.a. give de europæiske virksomheder mulighed for at udnytte disses potentiale og bidrage til økonomisk vækst og jobskabelse."⁴⁰

Nationale regler

Indførelsen af offentlighed i 1766 i Sverige var ifølge Nils Herlitz en reaktion mod et magtfuldkomment bureaukrati. Det skulle sættes under kontrol – ikke kun af rigets stænder men også af offentligheden. For det første skulle ret til pålidelig information om fakta tjene den almene oplysning. For det andet skulle den nye ret give indsigt i myndigheders synspunkter og stillingtagen.⁴¹ "Tryckfrihetsförordningen" udtrykker kort at formålene er at fremme en fri meningsudveksling og alsidig oplysning.

Den svenske "offentlighets- og sekretesslag" angiver ikke supplerende eller uddybende formål. I forarbejder til de svenske offentlighedsregler er opregnet flere formål bl.a. forvaltningens effektivitet. Korrekt og effektiv forvaltning bliver styrket, når myndigheder og medarbejdere ved, at deres handlinger til enhver tid kan blive genstand for offentlighed. Effektiviteten stimuleres også, når vital debat om samfundsforhold kan føres på et mere kvalificeret grundlag, fejl kan blive kritiseret og rettet og ubegrundet kritik mod korrekt arbejdende myndigheder får ikke grobund.⁴²

Formålet er i den finske offentlighedslov at give borgere og organisationer mulighed for kontrol af den offentlige magtudøvelse og anvendelse af offentlige midler, og dermed grundlag for stillingtagen, påvirkning og varetagelse af egne rettigheder og interesser (3 §).

Formålet med den norske offentlighedslov er at styrke informations- og ytringsfriheden, den demokratiske deltagelse, retssikkerheden for den enkelte borger, offentlighedens kontrol og tilliden til det offentlige.

De gældende offentlighedslove i Danmark og Island angiver ikke formålet. I begge landes forslag til nye love er formålene at styrke informations- og ytringsfriheden, borgernes deltagelse i demokratiet, offentlighedens kontrol med den offentlige forvaltning, mediernes formidling af information og tilliden til den offentlige forvaltning.

Sverige og Danmark har ikke angivet særlige formål for regler om indsigt i miljøinformation, der implementerer Aarhus-konventionen. Finland har som nævnt ikke vedtaget særlige regler. Den islandske og den norske lov har formål på linje med konventionen. Den norske miljøinformationslov angiver i § 1, at loven har til formål at sikre offentligheden adgang til miljøinformation og dermed gøre det lettere for den enkelte at bidrage til at beskytte miljøet, at beskytte sig selv mod sundheds- og miljøskade og at påvirke offentlige og private beslutningstagere i miljøspørgsmål.

EU-direktivet om videreanvendelse af information har ikke selvstændig betydning for adgang til information, men må virke i sammenhæng med nationale regler, og det er især ret til datasammenstilling, der har betydning. Der er ikke angivet særlige formål ved implementering i nordiske love. Den norske offentlighedslov nævner blot, at loven skal tjene til videreanvendelse af offentlig information. Den første paragraf i den danske lov om videreanvendelse betegnes som formål, men den konstaterer blot, at loven handler om minimumsstandarder for videreanvendelse af dokumenter og datasamlinger, som offentlige myndigheder er i besiddelse af.

Kommentar

De nordiske offentlighedslove har forskellige formuleringer om reglernes betydning for demokratiet. Offentlighedens mulighed for kontrol og borgernes deltagelse i demokratiet er vigtige formuleringer. Kun den finske lov sætter klart fokus på kontrol af magtudøvelsen. Mediernes betydning for formidling af information nævnes direkte i forslag til nye love i Danmark og Island. I Sverige markerer placeringen af regler i ”Tryckfrihetsförordningen”, at informationsfrihed er en af de væsentlige forudsætninger for pressefrihed.

Der er forskellige supplerende formål i de nordiske love. Den enkelte borgers varetagelse af egne interesser er nævnt i den finske lov og indgår i retssikkerhedshensynet i den norske lov. Hensynet til at stimulere forvaltningens effektivitet fremgår ikke i lovtekster, men indgår i forarbejder til de svenske offentlighedsregler. Hensynet til at sikre offentlighedens tillid er angivet som formål i den norske lov og i forslag til nye love i Danmark og Island.

Hensynet til erhvervsfremme med nye tjenesteydelser er ikke nævnt i de nordiske lovregler. Det kan skyldes, at PSI-direktivet ikke er implementeret i sammenhæng med regler om datasammenstilling, og uden denne sammenhæng giver direktivet ikke særlig mening.

Primære og sekundære formål

Der er grund til at skelne mellem primære formål, der er bærende for offentlighedsreglerne, og sekundære formål. De bærende formål er at styrke grundlaget for kontrol af magtudøvelsen og for borgernes deltagelse i demokratiet. Ret til information er meget vigtig for journalister og mediers mulighed for at give reel oplysning, undersøge forhold og stille kritiske spørgsmål. Det er et afgørende kendetegn for et genuint demokratisk samfund, at offentligheden har ret til information om den politiske og administrative magtudøvelse inklusive grundlaget for beslutninger.

Det er også vigtigt, at offentlighedsregler giver enkeltpersoner, organisationer og virksomheder mulighed for at varetage deres egne interesser. For det enkelte menneske kan information være vigtig for at træffe et valg, og det handler ikke kun om retssikkerhed. Regler, der giver ret til indsigt for parter eller for enkeltpersoner i egne data, er ikke tilstrækkelige. Disse regler forudsætter partstatus eller personregistrering og sikrer ikke det enkelte menneske, organisation eller virksomhed den information, der er brug for ved hverdagens valg. Offentlighed sikrer lige adgang til information og kan derfor også styrke fri og fair konkurrence mellem kommercielle virksomheder f.eks. ved udbud af opgaver og kontrakter.

Effektivitet er en vigtig sidegevinst. Offentlighed kan afsløre fejl, forsømmelser og magtmisbrug, men den præventive virkning er mindst ligeså vigtig, og offentlighed er generelt vigtig for at sikre inspiration. Gevinsten kan svækkes, hvis myndigheder bruger mange ressourcer på at behandle anmodninger om indsigt. For at få effektivitet i denne del af arbejdet må der stilles krav om effektiv dokument- og datahåndtering ved etablering og udvikling af ny it-systemer. Klare kriterier i lovene, begrænsning af undtagelser til det nødvendige i et demokratisk samfund, uddannelse af personale i offentlighedsregler og effektive klagesystemer kan også være vigtige bidrag til den samlede effektivitet.

Tillid til den offentlige forvaltning er også en vigtig sidegevinst, men kan ikke indgå på linje med de bærende hensyn. Offentlighed kan afsløre magtmisbrug og ineffektivitet, og så vil øget mistillid blive den kortsigtede konsekvens. Med et længere sigte er det rigtigt at angive tillid som et sekundært formål sammen med effektivitet.

Gråzonen

Den organisatoriske afgrænsning af den offentlige sektor er under stærkt pres, fordi opgaver i stigende omfang bliver varetaget af halvoffentlige organer eller outsourcet til private virksomheder.

Behovet for demokratisk kontrol, borgerdeltagelse, effektivitet og tillid bliver ikke mindre, fordi vigtige samfundsmæssige opgaver bliver udført uden for den offentlige sektor.

Generelt set har organer og opgaver i gråzonen forskellige former og grader af tilknytning til den offentlige sektors kerne f.eks.: 1) lovgrundlag, 2) helt eller delvis offentligt ejerskab, 3) udpegning af bestyrelsesmedlemmer eller ansættelse/godkendelse af anden ledelse, 4) koncessioner eller anden form for monopolstilling, 5) aftaler om løsning af offentlige opgaver eller 6) finansiering helt eller delvis med offentlige midler.

Det er nødvendigt at offentlighedslovene præciserer organisatoriske og funktionelle kriterier. Konkrete vurderinger af organisatorisk og funktionelle kriterier er beslægtede, men konklusionen gælder ved et organisatorisk kriterium for alle opgaver ved et organ, mens det kun gælder for visse opgaver ved et funktionelt kriterium. Organisatoriske

kriterier sikrer ikke offentlighed ved skift i ejerskab og organisationsformer, og funktionelle kriterier er nødvendige som supplement. Den danske offentlighedslovs regel om energiforsyningsvirksomheder illustrerer problemer ved organisatoriske kriterier. Dels kan de vigtigste informationer blive unddraget ved ændringer af koncernstrukturer, dels kan virksomhedsopgaver, der intet har med energiforsyning at gøre, blive omfattet.

I gråzonen vejer offentlighedshensyn tungt ved organer, der bygger på lov eller er undergivet bestemmende indflydelse fra myndigheder og ved opgaver, som ved lov, kontrakt eller på andet grundlag er overladt til private eller halvoftentlige enheder.

Samfundsmæssige forhold

I den internationale udvikling af menneskerettigheder indgår informationsfrihed i stigende grad som en vigtig del af ytringsfriheden. Det er ikke tilstrækkeligt, at mennesker frit kan give udtryk for tanker og meninger. Adgang til information er nødvendig for at sikre dokumentation og kvalificere ytringer om samfundsmæssige forhold. Omvendt er ytringsfrihed nødvendig for at sikre formidling af viden. Der er gode muligheder for synergieffekt, når ytringsfrihed og informationsfrihed udvikles sammen.

Ytringsfrihed er ikke begrænset til organer og opgaver i den offentlige sektor eller i den halvoftentlige gråzone. Den Europæiske Menneskeretsdomstol har fastslået, at ytringsfriheden omfatter forhold, der har generel interesse i den offentlige debat inklusive forhold ved private virksomheder og organisationer.⁴³

Det grundlæggende spørgsmål er, hvilke samfundsmæssige forhold, der skal være omfattet af offentlighed. Både primære og sekundære formål ved offentlighed lider skade, når informationsfrihed er afhængig af ejerskab, organisationsformer eller andre formelle strukturer.

Der er grund til overveje offentlighed ved væsentlige samfundsfunktioner, der varetages i den private sektor. Når persondatalove, der giver ret til indsigt i egne data, inkluderer den private sektor, kan det ikke være udelukket at indføre regler om offentlighed for visse forhold i den private sektor.

Regulering på et område viser, at der er samfundsmæssige interesser, og offentlighed sammen med regulering giver gode muligheder for synergieffekt. Offentlighed kan føre til større opmærksomhed om muligheder og problemer og kan styrke effektiviteten ved tilsyns – og klageorganer. Offentlighed kan desuden sikre mulighed for debat f.eks. om sikkerhed, kvalitet og priser.

De norske love om miljøinformation og produktkontrol viser en vej til at sikre borgerens ret til miljø- og sundhedsinformation, der har vital betydning ved hverdagens valg. Offentlighedshensyn har også stor vægt ved samfundets infrastruktur f.eks. forsyning med elektricitet, vand, varme, kollektiv trafik og telekommunikation uanset organisering og ejerskab. Når kontrol af magtudøvelse er et bærende offentlighedsformål, er der desuden grund til at overveje offentlighed om de funktioner i finanssektoren, der i de senere år har haft meget væsentlig betydning for demokratiets vilkår.

Noter

1. Sveriges forfatningstradition bygger ikke på Montesquieu's lære om magtens tredeling. Den dømmende magt blev ikke betragtet som en selvstændig magt. Se Johan Hirschfeldt, Domstolarna som statsmakt – några utvecklingslinjer, särtryck ur *Juridisk Tidskrift*, 2011 -12 nr. 1.
2. I den faglige litteratur er anvendt forskellige betegnelser for gråzonen f.eks. quasi-government, para-government organization, indirect public administration, blandingsadministration, offentlig forvaltning utanför myndighetsområdet og det halvoftentlige.
3. Human Rights Committee, 2011, General comment No. 34.
4. International Covenant on Civil and Political Rights (1966).
5. Case of Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary, final 14.07.2009 og Kenedi v. Hungary, final 26.08.2009. Se Kyrre Eggen, "Ytringsfrihet" (2002) side 654-658.
6. European Convention on Access to Official Documents, 18.06.2008.
7. Norge tog forbehold for at sikre mulighed for at undtage visse dokumenter vedrørende Kongehuset jf. offentleglova § 17.
8. The Charter of Fundamental Rights of the European Union, 18. December 2000, art. 42. Forordning fra 30/5/2001 om aktindsigt i Europa-Parlamentets, Rådets og Kommissionens dokumenter. EU-Kommissionen har i 2008 fremlagt forslag til ændringer i forordningen, COM 2008, 229 final, men behandlingen er ikke afsluttet.
9. A proposal for a new Constitution for the Republic of Iceland drafted by a Constitutional Council appointed by an Althingi resolution, 24.3.2011.
10. Offentlighets- og sekretesslagen (2009: 400) afløste i 2009 den tidligere sekretesslag fra 1980. Forarbejder findes i propositionen 2008/09: 150 og utskottsbetänkandet 2008/09: KU24.
11. Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (21.5.1999/621). Statsrådet udsendte i 2003 en redegørelse om den nye offentlighedslovs virkninger, og loven blev ændret i 2005.
12. Lov om offentlighed i forvaltningen (1985:572). Den tidligere regerings forslag til ny offentlighedslov L 90 2010-2011 blev ikke færdigbehandlet i Folketinget. Den nye regering har 3. oktober 2012 meddelt, at den vil genfremsætte dette forslag stort set uændret, og at flertal er sikret. Betænkning om offentlighedsloven 1510.2009 danner grundlag.
13. Lov af 19. maj 2006. Forarbejder findes i betænkningen "Ny offentlighedslov" (NOU 2003: 30).
14. Information Act 1996:50. Forslag til ny lov fremsat for Altinget nr. 140, 2011-2012.
15. Landskapslag 1977: 72 om allmänna handlingars offentlighet.
16. Lagtingslov nr. 133 af 10. juni 1993 om offentlighed i forvaltningen som ændret ved lagtingslov nr. 76 af 8. maj 2001 og lovbekendtgørelse nr. 837 af 23. juli 2004.
17. Landstingslov om offentlighed i forvaltningen nr. 9 af 13. juni 1994.
18. Bohlin, "Offentlighetsprincippet" (2010), side 58.
19. Specialmotivering til § 4 i propositionen.
20. § 50 i grundloven og § 43 a i Riksdagens arbetsordning af 17.12.1999.
21. Love fra 2007 om offentlighed ved forvaltningsdomstole henholdsvis almindelige domstole har specifikke regler.
22. Folketingets forretningsordenen overlader til Folketingets præsidium at fastsætte regler om adgang til information i Folketinget.
23. Regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter, nr. 166 (2008 -09).
24. Ifølge Offentlegforskrifta (§ 3, 1, 2) er bl.a. gebyrsager og salærer til forsvarere og sagkyndige også Lov om rett til miljøinformasjon (lov 9.maj 2003 nr. 31) næleforvaltning, offentlighedsloven. For at sikre opfyldelse af direktivet om omfattet af offentlighedsloven.
25. Altingets forretningsorden indeholder nogle bestemmelser om offentlighed.
26. Bohlin, "Offentlighetsprincippet" (2010), side 60.
27. Lovforslag til ny offentlighedslov, L 90 2010-2011.
28. Rettleiaer for offentleglova pkt. 3.3.2.
29. Bohlin, "Offentlighetsprincippet" (2010), side 51.
30. Specialmotivering til § 4 i propositionen.
31. Loven om retssikkerhed og administration på det sociale område § 43.
32. *Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters*. 46 lande har forpligtet sig 20.09.2012.
33. Direktiv om adgang til miljøinformation 2003/4/EF.
34. Den svenske offentlighets- og sekretesslag 10: 5 og lag om miljøinformation hos vissa enskilda organ (2005:181); dansk lov om aktindsigt i miljøoplysninger 660.2006; islandsk lög um upplýsingarétt um umhverfismál 2006 nr 23 med ændringer vedtaget 14.3.2012; finsk lag om ändring av 16 § i lagen om vattentjänster af 28. Januar 2005.

35. Lov om rett til miljøinformasjon af 9.maj 2003 nr. 31 og lov om kontroll med produkter og forbruktjenester § 10 med ændringer ved lovene nr. 31 2003 og nr. 23 2005. Se Ina Lindahl, Retten til miljøinformation, Innsyn side 147 – 153, redigeret af Arne Jensen og Finn Sjue.
36. Directive on re-use of public sector information (PSI) 2003/98/EF.
37. Lov om videreanvendelse af den offentlige sektors informationer (2005:596) og lag om vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen (2000:566).
38. European Convention on Access to Official Documents, 2008, præamblen pkt. 1.
39. Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters, art. 1.
40. PSI-direktivet 2003/98/EF, præamblen pkt. 5.
41. Nils Herlitz, Förvaltningens offentlighet i nordisk lagstiftning, Tidsskrift for rettsvitenskap, 1971, side 271.
42. SOU 1975:22 s 87.
43. The European Court of Human Rights, the case of Bergens Tidende and Others v. Norway judgment of 02-05-2000 and the case of Jerusalem v. Austria, judgment of 27-02-2001.

Offentlighed i Norden

Om projektet

Oluf Jørgensen

I foråret 2012 startede jeg forskningsprojektet ”Offentlighed i Norden” for at sammenligne offentlighedens ret til indsigt i de fem nordiske stater: Finland, Sverige, Norge, Island og Danmark. De nordiske lande er på mange måder nærtbeslægtede, men mine foreløbige studier har vist, at der er mange og væsentlige forskelle i offentlighedslovene.

Mit mål er at styrke kendskabet til regler og retspraksis i Norden og dermed styrke debatten om udvikling, der kan understøtte offentlighedens kontrol med magtudøvelsen og borgernes deltagelse i demokratiet. Ret til indsigt er afgørende for journalister og mediers dækning af samfundsmæssige forhold. En stærk offentlighedslov giver grundlag for dokumentation, mens en svag lov giver grundlag for rygter og spin.

Offentlighedsprincippet har en lang historie i Norden. Det er f.eks. veldokumenteret, at rødderne til det islandske parlament ”Altinget” går tilbage til år 930, hvor det startede med en årlig samling på ”Tingvellir”, hvor alle frie og ustraffede mænd kunne møde frem. Den oprindelige offentlighedsform – mødeoffentlighed – har fortsat væsentlig betydning og giver i vore dage ret til at overvære mange retsmøder og møder i parlamenter og andre besluttende politiske organer.

Offentlighedsformer, der giver indsigt i dokumenter i den offentlige forvaltning, blev først aktuelle langt senere end mødeoffentlighed. Sverige fik som det første land i verden regler om offentlighed i form af aktindsigt. Det skete med ”tryckfrihetsförordningen” i 1766, der havde regler om ret til indsigt i dokumenter hos offentlige myndigheder.¹ Finland fik offentlighedslov i 1951, men offentlighedsprincippet var kendt forinden i Finland i kraft af arven fra tiden under svensk overherredømme.² Norge og Danmark vedtog offentlighedslove næsten samtidigt i 1970 efter tilløb gennem et par årtier,³ mens Island først fik en lov i 1997. Selvstyreområderne har vedtaget egne offentlighedslove: Åland i 1977, Færøerne 1993 og Grønland 1994.

Med udviklingen af omfattende og bureaukratisk organisering af offentlig forvaltning og magt, blev retten til indsigt i dokumenter afgørende for kontrol af magten og for at skabe grundlag for en kvalificeret debat. Nye organisationsformer og outsourcing af offentlige opgaver i de seneste årtier giver udfordringer til lovgivningen for at undgå tilbagegang for offentlighed.

Den teknologiske udvikling i de seneste årtier giver også udfordringer. Traditionelle dokumentformer er i høj grad erstattet eller suppleret med databaser. Denne udvikling betyder, at ret til aktindsigt i traditionelle dokumenter må suppleres ret til dataudtræk og aktiv formidling på internettet for at offentligheden kan holde trit. Den teknologiske udvikling giver samtidig mulighed for at effektivisere informationsøgning og formidling.

Følgende emner vil indgå i forskningsprojektet ”Offentlighed i Norden”:

- Retsgrundlaget herunder internationale konventioner og EU-direktiver, grundlove, almindelige offentlighedslove og særregler bl.a. for miljøinformation.
- Offentlighedsreglernes formål.
- Hvilke organer og opgaver er omfattet herunder gråzonen mellem offentlig og privat sektor.
- Hvilke dokumenter og data er omfattet.
- Regler for myndigheders håndtering af information.
- Forskellige former for indsigt: Aktindsigt, datasammenstilling og aktiv information på internettet.
- Undtagelser og begrænsninger for at beskytte sagsforberedelse og beslutningsproces.
- Undtagelser og begrænsninger for at beskytte oplysningers indhold bl.a. om tavshedspligt, persondata, private forhold, forretningsvirksomhed, personale, statens sikkerhed og udenrigspolitiske forhold.
- Myndigheders behandling af anmodninger herunder tidsfrister og spørgsmål om elektronisk form.
- Klage- og kontrolsystemer: Administrative klageorganer, forvaltningsdomstole og ombudsmænd.
- Behandling af klagesager herunder tidsfrister, gennemførelse af afgørelser og eventuelle sanktioner.

Siden 1998 har jeg været ansat som underviser og forsker i informations- og forvaltningsret ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og tidligere ved Aalborg Universitet. Offentlighed i forvaltningen har i mange år været min faglige hovedinteresse, og jeg var medlem af den danske offentlighedskommission fra start 2002 til afgivelsen af betænkning 2009.

Med henblik på rådgivning har jeg etableret et netværk med kolleger i andre nordiske lande, der har stor indsigt i offentlighedslovgivning: Olli Maenpaa, professor i forvaltningsret Helsingfors Universitet. Per Hultengaard, chefjurist Tidningsutgiverna Sverige, Nils Øy, generalsekretær i Norsk Redaktørforening, og Pall Thorhallsson, chef for juridisk afdeling ved statsministerens kontor Island.

Bibliotekar Ketty Jensen, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, bidrager med informationssøgning og etablering af webside med projektinformation. Udviklingschef Steen K Rasmussen, der blandt andre opgaver er chef for Nordisk Journalistcenter, er Medie- og Journalisthøjskolens kontaktperson for forskningsprojektet.

Artiklen ”Hvilke organer og opgaver er omfattet af offentlighedens ret til indsigt” i denne publikation belyser et af projektets emner. Efter planen vil endelig rapportering om projektet være færdig 1. september 2014. Projektets webside bliver løbende udbygget med links til love og regler, forarbejder, vejledninger og projektinformation: <http://www.dmjx.dk/offentlighed-i-norden>

Noter

1. Offentlighed og pressefrihed blev afbrudt i perioden 1774 – 1809, frem til 1840 kunne kongen begrænse friheden, og regeringen kunne begrænse friheden frem til 1949 jf. Torbjörn Larsson, 1993, Den svenske statsskicket, Studentlitteratur, Lund.
2. Nils Herlitz, Förvaltningens offentlighet i nordisk lagstiftning, Tidsskrift för rettsvitenskap, 1971, side 260.
3. Den danske lov blev vedtaget 10.06.1970 og trådte i kraft 01.01.1971, mens den norske blev vedtaget 17.06.1970 og trådte i kraft 01.07.1971.

Datajournalistik – ett växande område

Gunnar Nygren, Ester Appelgren & Helge Hüttenrauch

Det finns många namn på den växande genre inom undersökande journalistik som använder statistisk analys, datorstödd textanalys och olika typer av grafisk visualisering. Detta område har varit föremål för ett samarbete mellan forskare vid Södertörns högskola och Pejlredaktionen vid Sveriges Television (SVT) under 2011/12. Syftet med samarbetet har varit att utveckla kunskap om arbetsmetoder inom datajournalistik och om publikens användning av den. Projektet har haft stöd från den statliga forskningsstiftelsen Vinnova, och går från hösten 2012 över i en ny fas där ytterligare sju medieföretag ska vara med under en tvåårsperiod.

Datajournalistik har sina rötter i USA. En av pionjärerna var Philip Meyer som redan i slutet av 1960-talet använde datorer för att analysera orsaker till upploppen i Detroit 1967. Genom att jämföra utbildningsnivå kunde han slå hål på myterna att det var utbildade ungdomar som stod bakom upploppen, något han fick Pulitzerpriset för (Vallance-Jones/McKie 2009). Begreppet ”computer assisted reporting” (CAR) växte i takt med att allt fler journalister lärde sig att använda kalkylprogram (spreadsheets) och statistik. Vid ett besök på Colombia School of Journalism i New York 1992 visade en av lärarna, Steven Ross, hur hela kurser lades upp utifrån inhämtning och analys av data (eget besök i mars 1992/GN).

Philip Meyer gav ut sin klassiker ”Precision Journalism – a Reporters Introduction to Social Science Methods” redan 1973 (senaste omarbetade utgåvan 2002). Där förklarar han hur CAR utmanar två av journalistikens starka traditioner – att passivt referera vad källorna säger och att en reporter ska vara naivt okunnig för att kunna se verkligheten med friska ögon. Istället ville Meyer anknyta till vetenskapliga metoder i journalistiken, och därmed kom han också att ligga nära den amerikanske journalistikens ideolog Walter Lippman (Meyer 2002). Meyer betonar insamling och analys när han beskriver arbetsprocessen i CAR, från hur data kan samlas in från myndigheter och andra källor till hur data kan göras åtkomligt och analyseras för att hitta mönster och orsaker.

I USA och Kanada har datajournalistiken utvecklats med betoning på inhämtning och analys. En av de senaste handböckerna definierar området så här:

At heart, it is simply reporting. Reporters use the raw data-chrunching power of the computer to manipulate information in order to uncover trends, patterns and facts that otherwise would remain hidden on some government hard drive (Vallance-Jones/McKie 2009: 1).

En organisation knuten till University of Missouri och organisationen Investigative Reporters and Editors (IRE) bildades 1989 (NICAR), och vid årliga konferenser samlas journalister från hela USA för att lära av varandra om arbetsmetoder (<http://www.ire.org/nicar/>).

Även om NICAR är knutet till ett universitet, så finns det inte särskilt mycket forskning om datajournalistik. Cox beskriver hur datajournalistiken växt fram i USA och vad begreppet CAR står för (2000). Det finns också några studier som beskriver exempel på datajournalistik på t ex New York Times (Royal 2010, Cohen 2011). De senaste tio åren har datajournalistiken också tagit steget över Atlanten, och arbetsmetoderna har etablerats i stora europeiska medier som t ex brittiska Guardian som har en hel avdelning på sin sajt som de kallar "Datastore" (<http://www.guardian.co.uk/data>). Inom det fristående European Journalism Center (EJC) utarbetades under 2011/12 en fritt tillgänglig handbok i datajournalistik (<http://datajournalismhandbook.org/>), och intresset växer nu även bland europeiska journalister. En finländsk översikt 2011 ger många exempel på hur ledande europeiska medier arbetar med datajournalistik (Sirkkunen et al 2011). I Europa används oftast termen datajournalism istället för CAR. Det återspeglar ett intresse inte bara för analysdelen av datoranvändningen, utan också för presentation och visualisering av både resultat och databaser på nyhetssajterna. Den finska studien betonar att datajournalistik i allt högre grad handlar om att ge publiken möjlighet att interagera med de data som presenteras, att publiken själv kan gå in och söka och skapa sin egen bild av vad databaserna kan berätta (Sirkkunen et al 2011). Därmed flyttar en del av den urvalsmakt som tidigare varit förbehållen journalisten över till användarna som kan göra egna urval och analyser utifrån sina egna intressen. De journalistiska tjänster som skapas kan vara både underlag för ett traditionellt journalistiskt berättande och för sökfunktioner som utgår från publikens intresse.

PSI-direktivet och journalistikens värde

Det finns flera faktorer bakom det ökande intresset för datajournalistik. En avgörande faktor är naturligtvis utvecklingen av ett nätbaserat mediasystem där publiken kan vara aktiv och söka den information man är intresserad av. Med nätets interaktivitet kan nya tjänster utvecklas som går utöver journalistikens traditionella enkelriktade modell. Nya programvaror för visualisering kan göra siffror och fakta tillgängliga för breda grupper.

En annan faktor är EUs direktiv om att myndigheters offentliga data ska göras allmänt tillgängliga (det sk PSI-direktivet). Bakom detta finns både kommersiella och demokratiska skäl, EU-kommissionens uppskattning är att marknaden för utveckling av nya tjänster kring offentlig data i Europa är värd 27 miljarder i form av nya affärsområden, jobb och tjänster som underlättar medborgarnas vardag. Men tillämpningen av detta direktiv är mycket ojämn, och bara i vissa länder pågår en långsam process av att göra offentliga data tillgängliga (Sirkkunen 2011).

En tredje faktor är medieföretagens sökande efter nya typer av innehåll som kan locka publiken till medierna, oavsett vilken typ av plattformar det handlar om (papper, online, mobil, TV, radio). I USA har publikerna till stor del flyttat från papperstidningarna till nätet. Men intäktskällorna för kvalificerad journalistik på nätet har varit begränsade vilket i sin tur inneburit stora neddragningar för den resurskrävande granskande journalistiken. I detta tomrum har flera journalistiska "non profit"-organisationer uppstått, privatfinansierade stiftelser som värnar om samhällsutvecklingen och demokratin. Organisationerna liknar en form av privatfinansierad public service, där vinstintresse inte är ett mål utan istället samhällsnyttan för medborgarna. Det mest framgångsrika exemplet i USA är ProPublica (propublica.org) som vunnit flera Pulitzer-priser de senaste åren för

sina avslöjanden. Andra exempel är Center for Public Integrity (iwatchnews.org), Sunlight foundation (sunlightfoundation.com) och California Watch (californiawatch.org).

För att nå maximal genomslagskraft arbetar dessa organisationer med kommersiella partners för att publicera sina avslöjanden. Den dyrbara, tunga researchen och det journalistiska grovjobbet görs alltså av de icke vinstdrivande organisationerna, medan själva publiceringen görs i samarbete med de traditionella medieorganisationerna för att nå maximalt antal tittare och läsare. Efter publiceringen har det sedan varit möjligt för alla andra som vill återpublicera materialet i sina tidningar eller webbeditioner att göra detta, utan kostnad. Detta har inneburit att lokal samhällsnyttig journalistik som annars inte gjorts har blivit möjlig att publicera.

Även om situationen i Europa inte är lika krisartad som i amerikanska medieföretag, finns samma sökande efter nya typer av innehåll som kan dra publik till medierna. Det finns också en stark public service, där nya typer av innehåll kan utvecklas i en ”non-profit”-miljö. I Sverige är det public service-tv som gått i spetsen för datajournalistiken, med en särskild redaktion sedan 2010 inom SVT. Den första tjänsten som SVT i samarbete med Sveriges Radio utvecklade var Valpejl som var en väljartjänst inför valet 2010 där alla drygt 50 000 kandidater som ställde upp i riksdags-, landstings- och kommunval fanns med. Besökaren kunde förutom uppgifter som fanns på valsedlarna ta del av deras inkomster och vilka bolagskopplingar de hade. Dessutom fanns det enkäter publicerade som hade skickades ut till samtliga riksdagskandidater och en valkompass där användarna själva kunde jämföra sina åsikter med såväl partiernas som de enskilda kandidaternas svar. SVT och Sveriges Radio fick Stora Journalistpriset som ”årets förnyare” 2010 för Valpejl. Sedan dess har Pejlrédaktionen utvecklat nya tjänster samtidigt som man arbetar tillsammans med både nyhetsredaktionen och andra program när det gäller datajournalistik (<http://www.svt.se/pejl>).

Arbetsprocessen i datajournalistik

Under 2011/12 har forskare på Södertörns högskola arbetat tillsammans med journalister från SVT-Pejl i en förstudie till ett större utvecklingsprojekt i datajournalistik. Forskarna kom från olika ämnen; journalistik, medieteknik och företagsekonomi. Förstudien finansierades med anslag från den statliga forskningsstiftelsen Vinnova.

Under förstudien har det genomförts en serie workshops med inbjudna experter. Forskarna och journalister från SVT gjorde en resa till den årliga NICAR-konferensen och IRE (Investigative Reporters and Editors) samt besökte redaktioner på medieföretag som New York Times och på stiftelser som ProPublica. Dessutom följde forskarna arbetet på SVT-Pejl under perioden, gjorde löpande intervjuer och även en användarstudie för en av de databastjänster som lades ut (se nedan). Förstudien dokumenterades löpande, och resulterade i en ny ansökan för ett större projekt från Vinnova.

Arbetsprocessen i datajournalistik har samma grundelement som i all annan journalistik, från idé till publicering och återkoppling från publiken. Processen kan förenklat beskrivas linjärt, men är lika lite linjär som all annan journalistik. De olika stegen i processen glider samman och arbetet förändras under hela processen. Den stora skillnaden jämfört med traditionell journalistik är samma som när det gäller andra former av undersökande och fördjupande journalistik – i datajournalistik handlar det inte i första hand om att referera vad olika källor påstår, utan att istället själv undersöka och ta fram

fakta som gör att journalisten kan påstå något. Med analys av olika typer av data kan journalisten själv berätta hur något förhåller sig – och sedan ta kommentarer från både de som berörs ("drabbade") och de som är ansvariga; myndigheter, politiker, företagsledare och andra makthavare (Hanson 2009).

Så här ser grundelementen ut i arbetsprocessen för datajournalistik:

Idé – ett datajournalistiskt projekt kan starta med en idé om något som borde undersökas, och sedan söker man fram data som gör detta möjligt. Men det kan också börja med ett dataset som kommer i journalistens hand, och man börjar ställa frågor till data för att se om det finns något av allmänintresse i detta. Båda sätten att börja projektet är möjliga, även om det enligt intervjuerna är vanligast att starta med en journalistisk idé.

Datainsamling – det vanligaste i CAR var från början att utgå från myndighetsdata. Med stöd av offentlighetsprincipen kan journalisten begära ut data, till exempel alla kandidater i det svenska valet 2010 till Valpejl. Valmyndigheten lämnade ut detta, men var inte skyldig att göra det digitalt. Därför fick redaktionen för Pejls scanna in namn och personnummer för alla 50 000 kandidater. Andra myndigheter som lämnat ut data digitalt är t ex Skolverket, Brottsförebyggande rådet och Statistiska Centralbyrån (SCB).

Även om myndighetsdata är den viktigaste källan, finns det också andra. Publiken/läsarna kan själva bidra med data på ett strukturerat sätt genom "crowdsourcing". Ett exempel är Svenska Dagbladets räntekarta: när bankerna inte ville lämna ut uppgifter om vilka boräntor som deras kunder betalar, vände sig tidningen till läsarna som fick fylla in ett begränsat formulär med de viktigaste uppgifterna om deras bolån. Sedan sammanställdes allt i en databas som hösten 2012 kom att innehålla uppgifter om närmare 14 000 bolån. Dessa lades också in på en karta, och det blev möjligt att på nyhetssajten gå in och jämföra sitt eget bolån med vad grannarna betalade. Dessutom genererade "räntekartan" en stor mängd artiklar där bankernas bolån granskades. Det är också möjligt att kombinera myndighetsdata och läsardata, något som SVT Pejls gjorde i projektet Brotspejl (se nedan).

En tredje typ av data är kringdata som kan användas för att illustrera och analysera, t ex geografiska data och demografiska data. Data kan också tas hem från nätet, t ex om man vill beskriva nätverk som växer fram i sociala medier som Twitter eller Facebook.

Bearbetning och analys – oftast måste data bearbetas innan det går att analysera dem, data måste rensas och läggas in i någon programvara för analys. Många journalister använder vanliga kalkylprogram som Excel eller Google spreadsheets för analys, andra använder mer avancerade statistikprogram som SPSS eller SAS. Det finns också olika programvaror för "text mining", för att kunna hitta mönster i stora textmängder t ex program som Wordle som skapar ordmoln ur texter.

I analysen ställer journalisten frågor till sitt dataset, istället för att fråga en intervjuperson. Med statistiska metoder försöker journalisten se samband och mönster i materialet. Ett annat syfte med analysen är att hitta "case" som är typiska och som kan illustrera det man vill berätta.

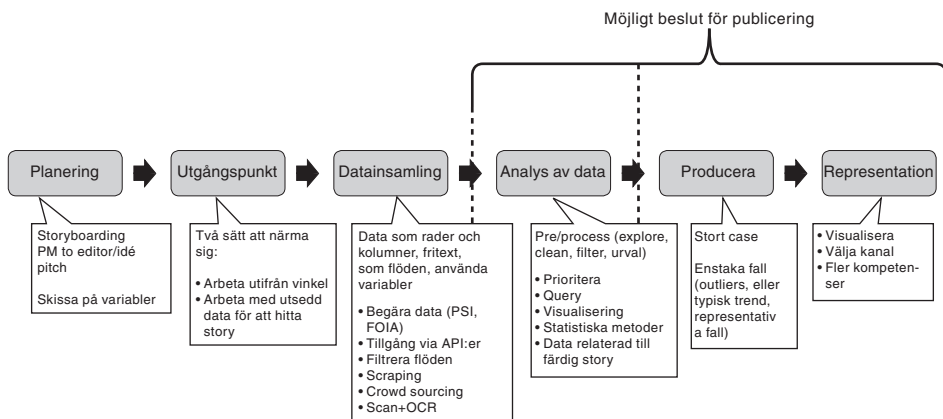
Journalistisk presentation – här går datajournalistiken över i välkända former där det gäller att berätta en historia så att den når fram till publiken. Det gäller att visa fall som är typiska för det som analysen säger, att hitta de ansvariga och fråga vad de gör åt detta. De nyheter som går att utvinna ur datamaterialet går att berätta i alla typer av kanaler, både som faktatexter om resultaten och som berättelser om människor. Dessutom tillkommer en ny dimension i nätpubliceringen, där kan hela datamaterialet läggas ut och göras sökbart för publiken. Det innebär att läsaren kan skapa sina egna nyheter och genom att hela grundmaterialet blir synligt skapas också en transparens i journalistiken. Läsaren som har skolbarn behöver inte nöja sig med Rapports inslag om de stora skillnaderna i betygsgenomsnitt – han/hon kan själv i Skolpejl gå in och ta fram betygsgenomsnitt i skolorna i sin egen kommun, jämföra lärartäthet och andelen behöriga lärare.

Med nya typer av programvaror kan statistik visualiseras på nyhetssajterna, siffrorna måste göras begripliga även för en publik som inte kan statistik. Adresser kan översättas till en karta med hjälp av Google Fusion, figurer kan göras rörliga för att beskriva en förändring som t ex Pejls siffror över hur inkomstfördelningen i Sverige spridits ut och skillnaderna ökat de senaste 20 åren. Dessa typer av visualiseringar har utvecklats av t ex Hans Rosling, professor i internationell hälsa, och hans organisation Gapminder, och kompetens därifrån har också knutits till SVT-Pejl.

Återkoppling till publiken – denna finns med under hela processen, särskilt om redaktionen arbetar med crowdsourcing. Det kan t ex handla om att efterlysa publikens berättelser om det ämne som är aktuellt, att ge utrymme för diskussioner och interaktiva inslag som t ex valkompassen där publiken testade sina åsikter i relation till partiernas politik. Det är också möjligt för redaktioner att lägga ut källmaterial och be publiken om hjälp för att analysera, att lägga ut rådata är både ett sätt att skapa transparens i processen och att inbjuda publiken att göra egna analyser och bidra med ny information (Sirkkunen 2012).

Beskrivningen av arbetsprocessen visar vad som hänt sedan Philip Meyer utvecklade CAR under 1960-talet. Då handlade det enbart om reportrar som använde datorer för att analysera myndighetsdata – nu är datajournalistik i hög grad en interaktiv process där publiken är viktig både som källa/producent och som aktiv användare av de data-mängder som publiceras.

Figur 1.

Arbetsprocessen i datajournalistik har en större tyngd på datainsamling och analys än i annan vardaglig journalistik. Figuren visar en linjär process, men i praktiken glider de olika stegen ihop. Det gäller till exempel de projekt som arbetar med crowdsourcing där publikens medverkan oftast kommer efter de första publiceringarna. Det sista stadiet i processen saknas också på bilden – publikens användning av de datajournalistiska tjänsterna och den återkoppling som sker till redaktionen.

Vardagsbrott i fokus

Ett exempel på datajournalistik är Brottspejl som producerades av Sveriges Television hösten 2011. Brottspejl lanserades 15 december under nyhetssändningar i Rapport och Aktuellt. Fokus var vardagsbrotten, och alla SVTs regionala redaktioner hade under en och samma dag den 6 december följt de brott som anmälades, intervjuat drabbade människor och följt upp vad polisen gjorde. Samtidigt publicerades en databastjänst som byggde på data från den myndighet som ansvarar från statistik om brottslighet, BRÅ. I denna databas kunde användarna se vilken typ av brott som anmälades lokalt och även se i hur stor grad dessa anmälningar klarades upp. De kunde också jämföra siffrorna med andra kommuner och med ett riksgenomsnitt, det fanns siffror på hur många poliser som arbetar i länet och hur allt detta relaterar till befolkningensmängden. På sajten fanns också en intervju med en känd kriminolog (professor Jerzy Sarnecki) samt namn och telefonnr till den lokala polischeferna.

Sajten presenterades i samband med nyhetsinslagen, och första dagen kom det 22 300 besökare. Sedan sjönk antalet, och hela första veckan kom det ca 46 000 unika besökare till sajten. Att jämföra med SVTs sajt som helhet som hade ca 2,6 miljoner unika besökare under veckan. Men även om det inte var så många som hittade till Brottspejls databas, så nådde resultatet ut i form av nyhetsinslag i de stora nyhetsprogrammen. En liten engagerad grupp gick sedan vidare till databasen.

Någon månad senare gjordes ett försök med crowdsourcing i samband med Brottspejl. Genom ett samarbete med programmet Veckans brott efterlystes publikens egna berättelser om hur de drabbats av vardagsbrott, och deras erfarenheter av hur polisen tagit hand om anmälningarna. 3000 tittare gick in på sajten och lämnade sina tips om att de varit utsatta för vardagsbrott och hur polisen agerat i samband med detta. Det fanns även en möjlighet att skicka in sin egen berättelse för publicering på SVT Pejls sajt, vilket mer än 300 personer gjorde. Alla dessa berättelser gjordes sökbara på Brottspejls sajt (utan att avslöja uppgiftslämnarnas namn), och dessutom kunde de regionala nyhetsprogrammen få bra "case" till sina uppföljningar på vardagsbrotten. Veckans brott kunde följa uppsatsningen med nya berättelser som visade verkligheten bakom statistiken. Rikspolischefen fick i studion svara på den kritik mot polisen som kom fram i många berättelser.

Inom forskningsprojektet gjordes en begränsad användarstudie av Brottspejl. Genom en webbenkät på sajten samlades svar in från 57 användare, en svarsfrekvens på 19 procent av dem som nåddes av enkäten. Av de som svarade hade 75 procent besökt sajten tidigare, de flesta var män (70 procent) och snittåldern var 48 år. Det vanligaste motivet för att besöka sajten var att man ville fördjupa sig för egen del (45 procent). Vanliga skäl var också att man ville fördjupa något man sett i ett tv-program samt för att få fakta till diskussioner med familj och vänner. I textkommentarer uttryckte många svarspersoner

positiva kommentarer – tacksamhet mot att SVT ger möjlighet till fördjupning på ett område där några av användarna ansåg att myndigheter försöker dölja viktiga fakta.

Brottspejl var en kombination av myndighetsdata och publikdata, men också en kombination av breda och smala kanaler. Redaktionen hade inga problem att få ut data från BRÅ i digital form, och gensvaret var stort när Veckans brott frågade efter tittarnas egna berättelser. Publiken fanns på två plan – den breda publiken såg nyhetsinslagen och programmet Veckans brott som byggde på både analysen av brottsdata och publikberättelserna, medan en ganska smal publik själv kunde fördjupa sig i brottsstatistiken i databasen på Brottspejl. Genom cross promotion kunde de breda formerna dra publik även till den smalare databasen, men bara under en begränsad tid. Databasen och de berättelser som kom från tittarna var dock förutsättningen för de nyheter som kunde produceras till de breda publikerna.

Många frågor för nya studier

Under hösten 2012 startar nästa etapp i projektet Datajournalistik. Södertörns högskola har fått fortsatt anslag från Vinnova för att under två år utveckla arbetsmetoder och en gemensam databank tillsammans med SVT och sex andra medieföretag samt SAS Institute som utvecklar mjukvara för statistisk analys. Försättningen har en miljöprofil, och den gemensamma databanken ska göra miljödata tillgängliga för journalister. Dessutom ska metoder utvecklas och kompetensen höjas på de deltagande redaktionerna. Metoderna är delvis desamma: en serie workshops, en nationell konferens om datajournalistik under 2014 och metodutveckling i samband med uppbyggnad av databanken.

Det finns många frågor runt arbetsprocessen som behöver fördjupas och undersökas:

- Hur är det med tillgängligheten på offentliga data? Hur fungerar offentlighet och ”open government” i praktiken?
- Många myndigheter kommersialiserar sina data genom att sälja dem genom olika typer av tjänster. Hur påverkar det tillgängligheten?
- Hur kan publikdata samlas in och struktureras på användbara sätt? Hur kan de verifieras och bearbetas?
- Hur kan datajournalistiken göras transparent, vad kan läggas ut och göras sökbart?
- Vilka etiska problem finns det i datajournalistik när det gäller t ex personlig integritet?
- Hur kan metoder i datajournalistik tillämpas på redaktioner? Vilka behov av ny kompetens finns det bland journalister?
- Hur kan data göras tillgängliga för publiken utan krav på förkunskaper när det gäller statistik? Vilken grafik fungerar och hur kan man bygga olika lager för användare med olika förkunskaper?
- Hur ser användarna på datajournalistik? Vilka krav har användare på datajournalistiska tjänster?
- Hur förhåller sig datajournalistik till medieföretagens traditionella affärsmodeller? Läsarbetalning och/eller annonsfinansiering?

För forskarna i projektet är rollerna dubbla; dels att delta i projektet för att utveckla arbetsmetoder och redskap och dels att dokumentera utvecklingsarbetet genom intervjuer, enkäter och ”fältanteckningar”. Projektet skiljer sig från traditionell forskning genom att vara en del av den process som forskarna samtidigt ska studera. Därmed ligger projektet nära det som tidigare kallats aktionsforskning, när forskaren inte som brukligt står vid sidan av som en ren observatör utan istället finns mitt ibland det som ska beforskas och deltar i en process (Rosengren/Arvidsson 2002). Metoden är inte särskilt vanlig i medieforskningen, men kanske just därför desto mer spännande.

Resultat kommer att publiceras löpande under projektet. Både i form av journalistik i de medier som deltar och i form av vetenskapliga artiklar från forskarna.

Referenser

- Cohen, S., et al (2011) *Computational Journalism*. Communications of the ACM, October 2011, vol. 54, no. 10
- Cox, M. (2000) *The Development of Computer Assisted Reporting*. A paper presented to the Newspaper Division, Association for Education in Journalism and Mass Communication, Southeast Colloquium, March 17-18, 2000, University of North Carolina, Chapel Hill.
- Hanson, Nils (2009) *Grävande journalistik*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Meyer, Philip (2002) *Precision Journalism. A Reporters Introduction to Social Science Methods*, forth edition. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Rosengren, Karl Erik& Arvidsson, Peter (2002) *Sociologisk metodik*. Stockholm: Liber förlag.
- Royal, C. (2010) *The Journalist as Programmer, A case study of The New York Times Interactive News Technology Department*, Sala de Prensa, WEB PARA PROFESIONALES DE LA COMUNICACION IBEROAMERICANOS, Junio 2010, Año XI, Vol. 6.
- Sirkunen, Esa; Aitamurto, Tanja; Lehtonen, Paulina (2011) *Trends In Data Journalism*, Helsinki: Next Media.
- Vallance-Jones, Fred & McKie, David (2009) *Computer Assisted Reporting, a Comprehensive Primer*. Oxford University Press.

GUNNAR NYGREN, Ph.D., Professor, Institutionen för kommunikation, medier och IT, Södertörns Högskola, Huddinge gunnar.nygren@sh.se

ESTER APPELGREN, Ph.D., Högskolelektor, Institutionen för kommunikation, medier och IT, Södertörns Högskola, Huddinge ester.appelgren@sh.se

HELGE HÜTTENRAUCH, Ph.D., Högskolelektor, Institutionen för kommunikation, medier och IT, Södertörns Högskola, Huddinge helge.huttenrauch@sh.se

The 4th ICTs and Society Conference

*Critique, Democracy and Philosophy in 21st Century Information Society.
Towards Critical Theories of Social Media*

Department of Informatics and Media, Uppsala University, May 2-4, 2012

Christian Fuchs

The main task of the conference *Critique, Democracy and Philosophy in 21st Century Information Society. Towards Critical Theories of Social Media* was to provide an opportunity to discuss and reflect on the role of critique, critical theory, and philosophy in the information society and in relation to the Internet and social media. In the conference opening session, I stressed the importance of being critical today and of conducting critical analyses and scholarship of media and communication in a global society that is shaped by crisis. The conference focused on discussing questions such as the following ones:

- What are the meanings and roles of critique and critical theory today?
- What are the conditions of critique today?
- What does it mean to study media and communication critically today?
- What does it mean to study digital media and the Internet critically today?
- In what society do we live today and what is the role of information in it?
- What is the role of crisis, capitalism, power, struggles, and democracy in contemporary society and how are they connected to digital media?
- What kind of theories and what philosophies do we need for understanding all of these phenomena?
- How can we bring about a just society?

The ICTs & Society Network (<http://www.icts-and-society.net>) was founded in 2008. It is an international group of scholars that focuses on fostering discussions and networking of people who conduct research about the role of ICTs and the Internet in the information society. The first conference took place in June 2008 at the University of Salzburg (Austria), the second one in June 2009 at the University of Trento (Italy), the third one in July 2009 at the Internet Interdisciplinary Institute of the Open University of Catalonia in Barcelona. In 2012, the ICTs and Society Conference was held in Sweden at Uppsala University, where the Department of Informatics and Media acted as host and main organizer. It was thus far the largest of the four conferences: There were approximately

170 attendees, 100 talks in parallel sessions, and 15 keynote talks in 7 plenary sessions. A generous funding of the event by Vetenskapsrådet – The Swedish Research Council, enabled the invitation of the keynote speakers. Besides Uppsala University and the ICTs and Society Network, also scholars from the following institutions were involved in the organisation of the conference: the European Sociological Association's Research Network 18: Sociology of Communications and Media Research, tripleC – Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society, the Unified Theory of Information Research Group (Austria), Aarhus University's Department of Information and Media Studies (Denmark), the Vienna University of Technology's Institute for Design & Assessment of Technology (Austria), and Jönköping University's School of Education and Communication (Sweden).

The Uppsala Conference

The opening plenary "Marx is Back: The Importance of Being Critical in Media and Communication Studies Today" was chaired by *Janet Wasko* (University of Oregon, USA). *Vincent Mosco* (Queen's University, Canada) focused on the critical and Marxist study of labour, media, and communication today. He pointed out the return of the interest in Marx and the importance of Marx as a) political economist, b) cultural theorist, c) journalist, and d) of Marx's work "The Grundrisse" for critically understanding media and communication today. He showed that numerous scholars contribute to Marxist studies of media and communication today. The central question would not be what the next big technology would be, but rather if knowledge workers of the world will unite. Convergence would not only be a process at the level of technology, organizations, and the labour process, there would rather also be trade union convergence that could potentially strengthen the labour side in class struggles. Vincent Mosco showed examples for trade union convergence in communication industries in Western countries, China, and India. The crucial question would be: Will knowledge workers of the world unite democratically and for democracy?

In the second talk of the opening plenary, *Graham Murdock* (Loughborough University, UK) analysed consumption, ideology, and exploitation in the time of digital commodities. Commons would be material and imaginative spaces, common resources, relations and rights. The enclosure of the commons would involve privatization, exclusion and expulsion. It would be a historical process that today also affects digital media. In addition, the promotional complex would have enclosed everyday life. Exploitation would be a structural category defined by asymmetric exchange that today also affects web 2.0 prosumers, whose time, attention, personal data, talent/skills, education/training and materials are exploited. Given exploitation's structural character, it would also be exploitation if people like being exploited (as e.g. in the context of "digital labour" on Facebook). Alongside the commodification and commercialization of culture, digital gift economies and revived public institutions would have emerged. There would be three forms of the media economy that are based on commodities, public good and gifts.

Further plenary sessions of the conference focused on "Towards a Global Sustainable Information Society: Information Society and Digital Media Ethics Today" (Gunilla Bradley, Wolfgang Hofkirchner, Charles Ess), "Social Media, Democracy and Politics in the Information Society" (Christian Christensen, Peter Dahlgren), "Karl.Marx@

Internet.com: Cybermarxism and the Critique of the Political Economy of the Internet and Social Media“ (Christian Fuchs, Nick Dyer-Witheford), “Feminism and the Political Economy of News and Knowledge Work in the Information Age” (Margareta Melin, Catherine McKercher), “The Internet Today: Prosumer Participation and/or the Alienation & Exploitation of Play Labour (Playbour)?“ (Tobias Olsson, Trebor Scholz), “The Internet and Critical Theory Today” (Mark Andrejevic, Andrew Feenberg).

Parallel sessions that featured a total of 96 talks were organised on the following topics.

- Tales and Theories of Commodification and Ideology: Informational Capitalism and Capitalist Media Today
- A Thousand Foucaults? A Thousand Deleuzes? Foucauldian and Deleuzian Perspectives on Social Media and Technology
- Digital Culture and the Digital Everyday: Whole Way of Life. Whole Way of Struggles?
- Facebook: Tool of Democracy? Tool of Protest? Tool of Surveillance? Diaspora: Tool of Ideology? Tool of Communism?
- The Antagonistic Lives of Knowledge Workers: Creativity, Precarity, Exploitation and Resistance
- Rise or Demise of the Public? The Public Sphere, Regulation, and Governance in the Media Age
- Surveillance 2.0? Commodification, Policification, and Discrimination in the “Surveillance Society”
- Democracy 2.0? Political Theories of the Internet
- Feminism 2.0? Gender and Family in the Age of Technoculture
- Reloading Karl Marx? Exploitation, Alienation, and Commodification in the Age of the Internet
- Philosophy and Ethics of Information: The Good and the Evil in the Information Society
- The Sociology and Political Economy of Consumption, Prosumption and Mobile Lifestyles
- Towards a Critical Theory of Social Media: The Dialectics of Empowerment and Disempowerment
- The Media – Alternatives and Commons: Towards a New Communism?
- Reason and Revolution Today: The Media in The Arab Spring, the Occupy Movement, and Beyond

Overall, the conference presentations showed a strong interest in Critical Media and Communication Studies, a profound engagement with philosophy, critical theory, and social theory, and an interest in the critical study of media, communication and digital media in the context of society, capitalism, and domination. Many conference partici-

pants pointed out the large presence of PhD students and younger scholars coming from various countries, who are conducting critical studies of media and communication and are inspired by and engaging with critical social theory and critical political economy. There was a diverse range of critical theories and critical philosophies that were employed in the presentations. A significant observation is that there was a large presence of political economy and Karl Marx's works in the presentations. The conference showed that there is a significant interest in Critical Media and Communication Studies as well as Critical Theory and Critical Political Economy of media, communication, ICTs, culture and the information society.

Gunilla Bradley (KTH, Sweden) focused in her plenary talk on foundations of Social Informatics and ICT ethics. She pointed out foundations of convergences that shape contemporary society: the convergence of computers, media, and telecommunications that forms ICTs, the convergence of the public, the home, and work that forms a life environment, the convergence of values, labour/markets, and technology that forms globalization, and the convergence of private roles, public roles, and professional roles that forms life roles. These structural changes form the foundations of the information society. Developments such as global war and crisis would today threaten the information society so that it is important to uphold the vision of a good information and communication society.

Wolfgang Hofkirchner (Vienna University of Technology, Austria) analysed potentials and risks for establishing a global sustainable information society. He distinguished three types of commons: common property in the economic-political system, common decisions in the political-cultural system, common values in the cultural system. The commons would be threatened by crises that advance particularism and fragmentation, fundamentalisms, authoritarian rule, financialization, the unequal distribution of wealth, the colonization of body and nature, the military-industrial complex, big businesses, and meaningless technologies. Social media would have ambiguous impacts on society. The greatest ambiguity would today be the one of the enclosure of the commons and movement for the reclaiming of the commons. Society would be in a great bifurcation, in which the outcome and future of society is undetermined, and that reactualizes the choice situation between barbarism and socialism.

Charles Ess (Aarhus University, Denmark) discussed digital media ethics and philosophy in 21st century information society. He pointed out that in the West there are developments away from privacy as individual entity towards group privacy, a movement from private property to collective property (e.g. open source, FLOSS, Pirate Bay), and from the individual self towards the relational self. In the East, there would be opposite tendencies. Digital media would enhance the emergence of hybridization that also affects the self so that an emotional-relational self would have emerged. Commodification would threaten privacy, autonomy, dissent, and freedom. In this situation, critical thinking and digital media ethics would be of high relevance.

Christian Christensen (Uppsala University, Sweden) analysed the role of WikiLeaks in contemporary society, especially the role of transparency and its relation to the mainstream media. He argued that WikiLeaks was facing the choice between spreading its leaks via alternative media and thereby facing the problem of elite access and via mainstream media, which pose a censorship risk. WikiLeaks would be about making power transparent and would have mainstreamed transparency. Slavoj Žižek

would have overestimated the power of WikiLeaks and underestimate the power of cooptation.

Peter Dahlgren (Lund University, Sweden) discussed social media and the civic sphere in the context of crisis, critique and the future of democracy. He argued that there are both optimistic and pessimistic views on the role of the Internet and society. Excessive pessimism should be avoided. Besides Marx's concept of critique, there would also be the one of Kant that focuses on epistemological critique and questions like: What do we know? How do we know? What can we know? Such a form of epistemological criticism would highlight discrepancies. Dahlgren argued that critique would have lost its punch today due to the decline of the left and the rise of neoliberalism. There would be a return of critique today without a central focus on class. The battles between culturalists and political economists in the 1990s would have been unproductive. One should avoid excessive inner-academic battles and focus on the complementarities of left scholarship. One would need less critique and more creative ways to engender hope, including the creation of sites of political participation.

Nick Dyer-Witheford (Western University, Canada) analysed Cybermarxism and cycles and circuits of struggle in 21st century capitalism. He argued that we are witnessing the emergence of a global *Gesamtarbeiter* (collective worker) – *Weltgesamtarbeiter*. There would today be a transnational commodity chain with precarious, feminized and migratory labour at its core. ICTs would tie together the global worker and the global commodity chain. Digital media would have been a condition of possibility of the current global crisis. The four wheels of struggle would be North American and European struggles against austerity measures, the Arab spring, struggles of Chinese migrant workers and peasant struggles in Latin America. Today's activism would involve people, who make use of digital media in their everyday lives. Social media would be a commodification apparatus, but also enable free association and digital activism. Chaos tendencies would today include high relative immiseration, geo-political conflicts and the ecological crisis. The question of our age would be if these crises could be overcome by establishing a new society. Students would play an important role in contemporary struggles. The task for critical academics would be to defend and deepen spaces for the critical analysis of the media and society.

Christian Fuchs' (Uppsala University, Sweden) topic was the critique of the political economy of social media and informational capitalism. He pointed out complementarities between Frankfurt School Critical Theory and Critique of the Political Economy of the Media. It would be a prejudice that both approaches are pessimistic and neglect agency and subjectivity. Contemporary society would be among other things an information society on the level of the productive forces and capitalistic on the level of the relations of production. Both Manuel Castells' and Henry Jenkins' approaches would lack the capacity to analyse the Internet and the information society critically. Digital labour would involve three elements: ideological user coercion, alienation of ownership and control, expropriation of value. Unpaid digital labour would be a manifestation of the emergence of a social factory and factory planet. The play labour of Internet prosumers would be based on the super-exploitation and enslavement of workers in developing countries. The notion of the participatory web would be an ideology. Revolutions would not be made on Twitter or Facebook, these would rather be tools for rebellions that emerge from and question actual power relations

and materialize themselves in spaces like Tahrir Square, Syntagma Square, Puerta del Sol, Plaça Catalunya, or Zuccotti Park. Needed would be an alternative Internet that can only be established by struggles for the strengthening of the commons.

Margareta Melin (Malmö University, Sweden) gave attention to the re-negotiation of journalistic work and strategies of resistance against precariousness and discrimination such as e.g. the strategy of flight as fight. She stressed the existence of struggles over symbolic power, in which the white, protestant, male elite would try to defend its hegemony of the newsrooms fiercely. Men that have various strategies to defend their hegemony would dominate journalism and online journalism. Women in journalism would have developed various strategies to react to this situation: the imitation of male strategies, freelance journalism in order to better integrate the professional and private role, the creation of separate feminist journalistic spaces and projects, and the appropriation of new media for struggles. Feminist resistance could make use of new media (such as blogs) in a playful way in order to constitute the strategy of flight as fight.

Catherine McKercher (Carleton University, Canada) presented foundations and results of a feminist political economy of labour and communication in precarious times that feature precarious work conditions. She pointed out that although most journalism students are female, men dominate newsrooms, especially in leading positions. But what happens with the other female students of journalism? Many of them would be freelancers and precarious workers. Precarious labour in journalism would be based on piecework and piece-wages. There would be a pressure to work for free, e.g. in the form of unpaid internships that last longer than in former times. Women would conduct three quarters of all unpaid internships. News media would use social media like Twitter and user-generated content for obtaining content without payment. Examples are CNN iReporter and the Huffington Post. The notion of participatory journalism would be exposed as ideology by the exploitation of unpaid workers. Resistance would be necessary and include boycotts, protests, unionization of freelancers, or lawsuits.

Tobias Olsson (Jönköping University, Sweden) analysed the “architecture of participation” of social media and whom it benefits. He first pointed out that and why web 2.0 constitutes an architecture of participation and that it is unclear who benefits from it. It could either be an architecture of participation for corporations, for consumers/prosumers or for citizens. A very common claim would be that social media allow customers to participate and result in a more democratic economy. The three different positions would be hard to combine. More empirical research would be needed about participation on social media. Tobias Olsson presented research results about Swedish social media platforms and analyzed which forms of participation they employ. He concluded that corporate models are more frequent, whereas consumer- and citizen-oriented models would occur sometimes.

Trebor Scholz (The New School, USA) focused on the analysis of the Internet as playground and factory. He argued that digital labour does not feel like labour, but the fact that Facebook has a market value of almost 100 billion US\$ would show that it is based on the expropriation of value created by play workers. There would be various forms of digital labour: waged, unwaged, emotional, co-innovative, no collar, public-spirited, data provision, geo-spatial, gameified, affective, mobile. Commercial-, peer- and governmental surveillance would constitute the violence of participation. Political

strategies against the expropriation of digital labour would be technical (promote data portability), legal (expand labour legislation to the Internet), social (unionization, hacking, jail breaking, decentralization), or education-based.

Mark Andrejevic (University of Queensland, Australia) analysed the uses of exploitation, the digital enclosure and the personal information economy. He argued that the contemporary Internet is characterized by the digital enclosure, a process in which users are separated from the ownership of their data so that a privatization takes place. Surveillance would be at the heart of the digital enclosure. The arising problems would however not simply be about privacy or targeted advertising, but exploitation. A survey among Australians showed that the more targeted ads are, the less people agree to be tracked and profiled. Exploitation would be a crucial concept for the analysis of corporate social media. The concept of exploitation would be important because a) it analyses how seemingly freely agreed upon wage labour is structured by coercion, b) it points towards forms of separation, c) it allows an ethical critique of coercion, the capture of value and alienation. The use of the exploitation concept for the analysis of social media would be linked to the engagement with Marx.

In the concluding plenary talk, *Andrew Feenberg* (Simon Fraser University, Canada) discussed how to philosophically think about the Internet as well as the role of the political strategies of the great refusal and the long march in Internet politics. He first made four observations about how Marx thought of technology:

- a. Marx was a social constructivist who saw science and technology as the outcomes of societal developments.
- b. Technology is a concrete object that is a unity of diverse elements.
- c. The appropriation of the productive forces enables the enhancement of individual capacities.
- d. Technologies (and other phenomena) have basic functions that take on certain meanings in certain cultural and economic circumstances.

The Internet would have antagonistic technical codes. One of it would be the Internet as consumption model that is based on non-hierarchical markets, broadcasting for delivery, data storage for data mining and online community as data source. Another one would be the Internet as community model, which is based on non-hierarchical communication, anonymity, broadcasting for mobilization, data storage for history and online communities. These two models would contradict each other. Andrew Feenberg asked Herbert Marcuse's question about political strategy: Should there be a great refusal or the long march through the institutions in order to defend and enhance the Internet community model?

Administrative and Critical Research

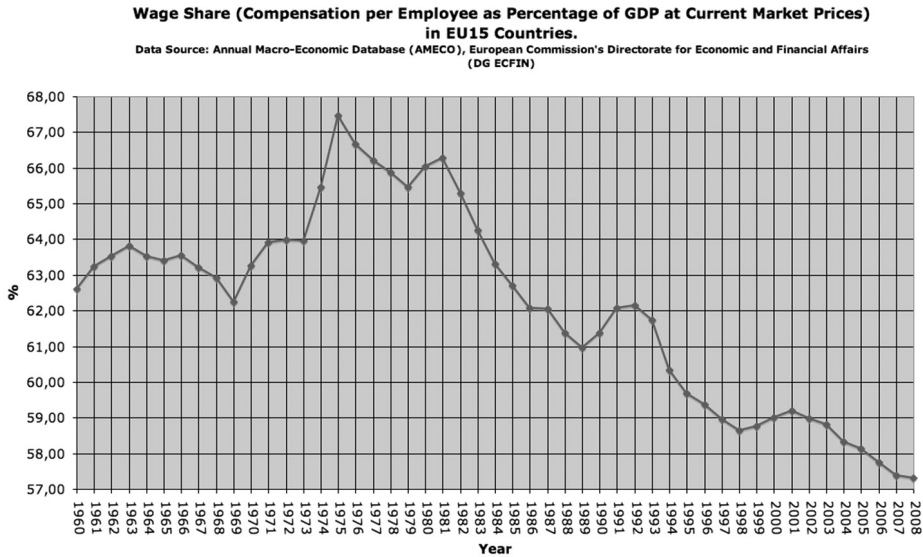
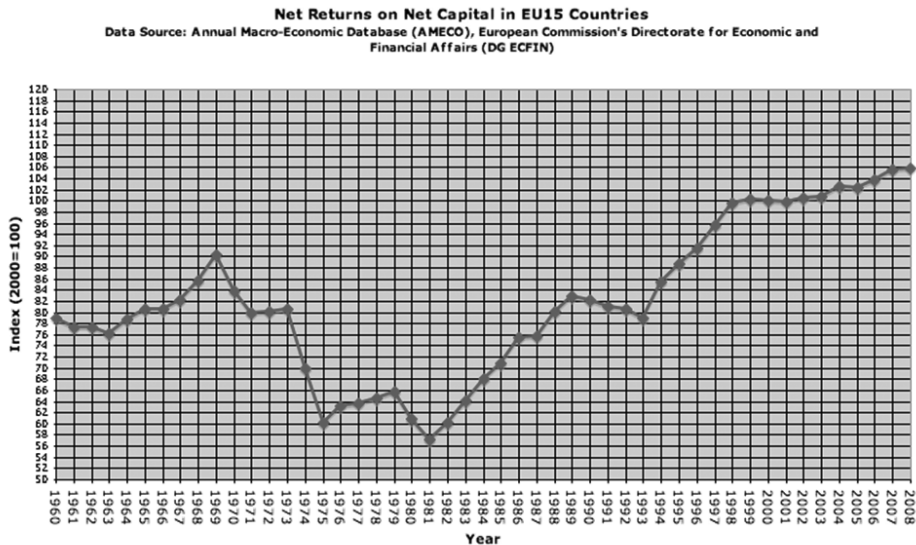
In an article published in the *Nordicom Review Jubilee Issue*, Ulla Carlsson (2007) describes the development that media and communication research today "tends to be more administrative, and short-term perspectives prevail at the expense of the long-term accumulation of knowledge. Too little time is devoted to academic debate and critique; there is no 'career value' in such undertakings. The leeway for independence and the freedom to utter unpleasant truths have diminished – perhaps not formally, but

de facto“ (Carlsson 2007, 224). Also Kaarle Nordenstreng (2007) sees a tendency for “administrative instead of critical research“ (Nordenstreng 2007, 212). Ulla Carlsson stresses in this context the importance of critical research: “We should not lose sight of the fact that, *power*, *identity* and *inequality* are still concepts of vital relevance in media and communication research“ (Carlsson 2007, 228). We should not “by default leave science-based media philosophy and media criticism to others“ (Carlsson 2007, 228). Peter Golding (2005) has argued in this context for the need to rediscover the critical analysis of power and inequality: “First, it is vital we rediscover the relevance of the concepts of power, identity and inequality at the heart of our analyses. [...] Second, media research must reassert its connection to questions of values“ (Golding 2005, 541).

These voices remind us of the importance of being critical and conducting critical research within Media and Communication Studies. From a praxeo-onto-epistemological perspective on science, we can define Critical Media and Communication Studies as studies that focus ontologically on the analysis of media, communication, information, and culture in the context of domination, asymmetrical power relations, exploitation, oppression, and control by employing epistemologically all theoretical and/or empirical means necessary for doing so in order to contribute at the praxeological level to the establishment of a participatory democracy (Fuchs 2011).

Many societies have been undergoing vast structural changes in the past decades, including the rise of neoliberalism, a tendency towards the commodification of everything (including public education, knowledge, the commons, the media), the rise of postmodernism, a low presence and low intensity of social struggles, a conservative backlash, the precarization of work (including areas within knowledge work and the knowledge industries), etc.

During the past four decades, a general trend can be found that economic productivity has vastly increased and that this has benefited corporate profits at the expense of wages. This development can be statistically verified by comparing the growth of productivity, the wage rate (the ratio of the national wage sum and the GDP) and total annual profits. Corporate profits have been raised by the relative decrease of wages. In the EU15 countries, productivity increased from an index value of 49.7 in 1960 to one of 104.6 in 2009 (data source: AMECO – Annual Macro-Economic Database). During the same time, total annual corporate profits increased from 100.0 billion € to 2979.8 billion € and the wage share dropped from 62.7 to 57.3 (data source: AMECO – Annual Macro-Economic Database). In the USA, productivity increased from an index value of 60.6 in 1960 to one of 105.7 in 2005 AMECO – Annual Macro-Economic Database (data source: AMECO – Annual Macro-Economic Database). During the same time, total annual corporate profits increased from 131 billion US\$ in 1960 to 3594.8 billion US\$ in 2009 and the wage share dropped from 65.3 to 60.8 (data source: AMECO – Annual Macro-Economic Database). In Japan, productivity increased from an index value of 36.4 in 1960 to one of 112.8 in 2009. During the same time total annual corporate profits increased from 6.6 billion Yen to 97.2 billion Yen and the wage share dropped from 73.2 to 58.5 (data source: AMECO – Annual Macro-Economic Database). Similar calculations can be made for other parts of the world. Figures 1 and 2 compare the decrease of the wage share to the relative increase of annual profits in the EU15 countries. This analysis again shows rising profits through a relative decrease of wages and thereby displays that the relative rise of profits was achieved by a relative decrease of wages.

Figure 1. *The development of the wage share in the EU15 countries***Figure 2.** *The development of profits in the EU15 countries*

How can these developments be theoretically interpreted? Rosa Luxemburg argued that what Marx (1867, part 8) termed primitive accumulation is a continuous process that is necessary for the existence of capitalism. She wrote: “capitalism needs non-capitalist social organisations as the setting for its development, that it proceeds by assimilating the very conditions which alone can ensure its own existence” (Luxemburg 1913/2003, 346). As a result, “capital must go all out to obtain ascendancy over [...] territories and social organizations” (Luxemburg 1913/2003, 346). David Harvey argues that various forms of continuous primitive accumulation based on colonizing spaces are needed for overcoming capitalist crises of overaccumulation. Contemporary capitalism is for Harvey based on a specific form of primitive accumulation that developed after 1970:

neo-liberal capitalism (Harvey 2005, 184, 188, 190) or “imperialism as accumulation by dispossession” (Harvey 2005, 137-182) .

Accumulation by dispossession employs four strategies for turning assets into profitable use, that is, the commodification of everything (Harvey 2005, 165ff):

1. the privatization and commodification of public assets and institutions, social welfare, knowledge, nature, cultural forms, histories and intellectual creativity (the enclosure of the commons);
2. financialization that allows the overtaking of assets by speculation, fraud, predation, and thievery;
3. the creation, management, and manipulation of crises (for example the creation of debt crises that allow the intervention of the IMF with structural adjustment programs so that new investment opportunities, deregulations, liberalizations and privatizations emerge);
4. and state redistributions which favour capital at the expense of labour (Harvey 2005, 160-165; Harvey 2006, 44-50).

In the climate of neoliberal capitalism, it has been easier and more opportune to conduct administrative research and as a consequence critical research has suffered and has definitely been institutionally weakened. In parallel to the development that society has been increasingly colonized by the instrumental logic of commodities, academia, the social sciences and humanities have been colonized by the logic of Business Studies.

Conclusion

The new global crisis has shown that global capitalism has difficulties to continue to exist in the mode that it has acquired in the past decades. Accumulation by dispossession has strongly increased inequality and the finance-based regime of accumulation has coupled with the redistribution of wealth from the working class to companies and the rich increased the crisis-proneness of capitalism and resulted in a new world-economic crisis of capitalism.

New struggles and rebellions as well as attempts to introduce an even more brutal neoliberal regime have emerged. It is unclear how the future of capitalism will look like. For the social sciences, it is also unclear how their own future will look like. There are both opportunities and great risks: the opportunity to renew the critical spirit of the social sciences that has suffered under the hegemony of neoliberalism as well as the risk that the social sciences in general and critical approaches in particular will be even more cut back, structurally discriminated, and weakened due to the potential emergence of a hyperneoliberal regime of regulation.

Much will depend on how the political situation will develop in the coming years in various countries and regions of the world. In my view, the critical spirit and the interest in critical research that has guided the Uppsala conference, are signs that there is an interest in a renewal of Critical Media and Communication Studies. It is unclear, how large this potential is, if it can constitute a counter-hegemony to the hegemony of administrative research and if new opportunities for institutionalizing critical research exist and can be fostered. All we can say is that there are indicators for a certain renewed

critical potential. What we need to do next, in my opinion, is to find creative ways and projects to realize and institutionalize these potentials. This is definitely easier said than done. If those, who are interested in fostering critical research, join forces and create collective spaces for critical research, then we are definitely on the right way. The Uppsala conference was in my opinion a successful contribution to the project of renewing Critical Media and Communication Studies in times of neoliberal capitalism, global crisis, and uncertainty. Much remains to be accomplished and to be done.

References

- Carlsson, Ulla (2007) Media and Communication Research. Past, Present and Future. Reflections from a Nordic Horizon. *Nordicom Review Jubilee Issue*: 223-229.
- Fuchs, Christian (2011) *Foundations of Critical Media and Information Studies*. New York: Routledge.
- Golding, Peter (2005) Looking Back and Looking Forward. The Risks and Prospects of a Not-so-young Field. *Gazette: The International Journal for Communication Studies* 67 (6): 539-542.
- Harvey, David (2005) *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Harvey, David (2006) *Spaces of Global Capitalism. Towards a Theory of Uneven Geographical Development*. London: Verso.
- Luxemburg, Rosa (1913/2003) *The Accumulation of Capital*. New York: Routledge.
- Marx, Karl 1867 *Capital. Volume I*. London: Penguin.
- Nordenstreng, Kaarle (2007) Discipline or Field? Soul-searching in Communication Research. *Nordicom Review Jubilee Issue*: 211-222.

Recensjoner

Redaktör: Ragnhild Mølster, Nordicom Norge

Christina Holtz-Bacha & Jesper Strömbäck, J. (eds.)

Opinion Polls and the Media. Reflecting and Shaping Public Opinion

Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2012, 291 s.,

ISBN 978-0230278899

En sier gjerne at de moderne meningsmålingene så dagens lys en gang på 1930-tallet, gjerne i forbindelse med George Gallups nye metoder som innebar representative utvalg på en helt annen måte enn det en hadde hatt tidligere. Gallup klarte på bakgrunn av 3000 respondenter å forutsi valgutfallet i USA, mens *Literary Digest*, som tidligere hadde hatt suksess med å sende ut liksom-stemmesedler til sine abonnenter, bommet grovt, selv om over 2 millioner mennesker sendt inn stemmesedlene om hva de hadde tenkt å stemme. Gallups genistrek var at han forstod at det ikke betydde noe hvor mange som ble spurt, men hvor representative de var for populasjonen. I dag er typisk de fleste slike utvalg på om lag 1000 personer, noe som med en rimelig grad av sikkerhet kan fortelle oss noe om den faktiske situasjonen i en nær sagt hvilken som helst populasjon. Siden den gang har antallet gjennomførte meningsmålinger mer eller mindre steget for hvert år som er gått, og det er etter hvert også vanskelig å se for seg denne utviklingene uten også å se på medienes betydning.

Christina Holtz-Bacha og Jesper Strömbäck har sammen redigert denne antologien som nettopp har som mål å undersøke samspillet mellom den faktiske opinionen, massemediene og meningsmålingene. Strömbäck spør i sitt innledningskapittel om det er slik at mediene reflekterer eller former den offentlige opinion når de bruker og gjennomfører meningsmålinger. Å skulle svare på dette innebærer imidlertid at man også reflekterer over hva 'public opinion' faktisk er; hvilken rolle mediene har spilt og spiller i utviklingen og publiseringen av menin-

gsmålinger; og ikke minst hva mulige konsekvenser av publiserte meningsmålinger har eller kan ha for både den faktiske opinionen og for politikken og politikerne.

Boka er delt inn i tre deler, hvor både den første delen, *Theoretical and Methodological Approaches*, og den siste og tredje delen, *Effects and Consequences of Published Opinion Polls*, i stor grad behandler disse spørsmålene teoretisk. I midtdelen, *The Media's Publication of Opinion Polls*, finner vi seks bidrag som tar for seg forholdet mellom mediene og meningsmålinger i en rekke ulike land. Disse seks bidragene er i ulik grad basert på historiske analyser og noe empirisk arbeid knyttet til medienes bruk av meningsmålinger, dette kommer jeg tilbake til litt senere.

Her er det imidlertid noe å innvende mot redigeringen av boka. Del 3 som tar for seg effekter og konsekvenser hører riktignok i en streng kronologisk forstand hjemme i siste halvdel, men jeg tror det ville vært hensiktsmessig for bokas mulighet til å kommunisere med et publikum som ikke kjenner denne litteraturen spesielt godt fra før, om også del 3 hadde vært plassert før de mer historisk og empirisk orienterte undersøkelsene fra hvert enkelt land. Da kunne man i større grad beredt grunnen for de ulike virkninger publiseringen av meningsmålinger kunne tenkes å ha på både publikum og politikere, for case-studiene knyttet til hvert enkelt land kommer. I tillegg ville for eksempel Moy og Rinkes kapittel (kapittel 11, *Attitudinal and Behavioral Consequences of Published Opinion Polls*) som er en del av del 3, hørt godt sammen med Thomas Petersens kapittel

(kapittel 3, *Regulation of Opinion Polls: A Comparative Perspective*) fra del 1 om reguleringer knyttet til publisering av meningsmålinger.

I all hovedsak er kapitlene i del 1 og 3 lesverdige og interessante, og de tar opp sentrale deler som er viktige både for å forstå den historiske konteksten til begrepet om 'public opinion' (Splichals kapittel 2, og til dels Strömbäcks innledningskapittel). Særlig fremstår Slavko Splichals bidrag som informativt, og som en god inngang til lesere uten særlig kjennskap til denne litteraturen. Det er også i dette kapitlet vi får den mest grundige og kritiske gjennomgangen av et av de uttalte kjernepunktene i boka, forholdet mellom meningsmålingene og den faktiske opinionen. En kunne derfor ha ønsket seg at dette ble tydeligere reflektert i de mer empiriske orienterte bidragene i boka, og at i de større grad undersøkte empirisk hvordan publiserte meningsmålinger også er med på å forme opinionen.

Også Petersens kapittel om regulering av meningsmålinger er nyttig lesning, men jeg kunne gjerne ha ønsket meg en noe bredere dekning av dette, gjerne koblet sammen med refleksjoner om effekter og påvirkning av publiserte meningsmålinger, slik Moy og Rinke foretar i sitt kapittel senere i boka. Slik kapitlet nå fremstår bringer det ikke vesentlig mye mer informasjon enn allerede tilgjengelige publikasjoner som for eksempel Spangenberg (2003) eller Donsbach (2001), som er mer rapportpregede publikasjoner knyttet til argumenter for og imot regulering av meningsmålinger og publisering av disse, særlig knyttet til valgkontekster.

Også redaktørenes avsluttende kapitler (Strömbäcks kapittel 12 og Holtz-Bachas kapittel 13) er gode oppspark til videre forskning, men fremstår som de selv også vedgår, som noe underutviklede. Etter 80 år med moderne meningsmålinger er det altså fortsatt mye vi ikke vet.

Del 2, hvor de empiriske case-studiene er plassert, fremstår som bokas svakeste. Dette er særlig knyttet til tre aspekter; bokas litt for løse redigering, usikkerheten knyttet til hvorfor akkurat disse seks landene er med (Tyskland, USA, Brasil, Australia, Sør-Afrika, Taiwan), og til slutt, de noe begrensede analysene som foretas. Jeg begynner med det siste punktet.

Når man snakker om mediens publisering av meningsmålinger har en særlig (og etter min mening i for stor grad) vært opptatt av om mediene lever opp til de retningslinjer som bransjen (via organisasjoner som WAPOR, AAPOR, og ESOMAR) har satt. Det er ingen tvil om at det er viktig at mediene bidrar med informasjon om metoder som er brukt,

tidspunkt for undersøkelsen, hvem som har betalt for den og utført den, samt feilmarginer etc. (den interesserte leser kan finne disse på nettsidene til WAPOR, AAPOR, eller NCPP). Sett fra publikums side er det imidlertid vel så viktig at denne informasjonen, og de begrensningene den legger på tolkningene av resultatene formidles og forklares av journalistene. For eksempel er det viktigere at en journalist kritisk vurderer om de statistiske feilmarginene gir grunn til å si at man har observert endring eller ikke, enn at han publiserer feilmarginene med liten skrift i tilknytning til grafikken. Det er også viktigere for publikum å vite hva det betyr at en har en lav svarprosent på en web-survey, enn at det kun står at undersøkelsen er gjennomført som enn en web-survey med slik og slik svarprosent.

Dette reflekteres imidlertid i liten grad i de ulike empiriske bidragene i boka (kapittel 5-10). I den grad det undersøkes hvordan mediene presenterer meningsmålinger er det stort sett med henblikk på de ovennevnte kriteriene, som altså er viktige, men sannsynligvis relativt uforståelige for en stor del av publikum som altså nok kunne ha trengt en ytterligere journalistisk bearbeiding av denne informasjonen.

Kapitlene som dreier seg om de empiriske case-studiene er også for løst redigert i forhold til resten av boka, det er få referanser mellom disse kapitlene og de mer teoretiske bidragene, og i noen grad er disse kapitlene preget av en for anekdotisk fremstilling. Selv om det absolutt er interessante passasjer i en del av kapitlene, som for eksempel Mattes bidrag om Sør-Afrika, hvor vi får vite en del om meningsmålingenes bidrag til utformingen av demokratiet etter apartheid på 90-tallet, er det vanskelig å finne en rød tråd gjennom disse kapitlene. Dette knytter også an til mitt tredje ankepunkt knyttet til disse kapitlene, begrunnelsen eller heller mangelen på en god begrunnelse for hvorfor akkurat disse seks landene er valgt. Vel representerer de geografisk sett flere verdenshjørner, og flere ulike politiske systemer, men noen ytterligere begrunnelse er det vanskelig å finne. Det fremstår også som noe lite gjennomtenkt å la forfatterne av disse bidragene ha såpass frie tøyler når det gjelder forholdet mellom historisk gjennomgang, meningsmålingenes plass i det politiske systemet, og det før nevnte poenget med mediens presentasjon av målingene. Alt i alt kan en kanskje si at visjonene i de mer teoretiske og metodiske bidragene i bokas første og siste del i mindre grad følges opp på en fruktbar måte i bokas andre del.

Til tross for disse innvendingene er boka et kjærkomment bidrag til et felt hvor det til tross for mange gode bidrag er mye ugjort. Denne boka kan forhåpentligvis, slik redaktørene selv peker på helt avslutningsvis, bidra som et oppspark til videre forskning, selv om jeg nok kunne ønske at boka selv hadde bidratt med noe mer av dette i den empiriske delen.

*Audun Beyer
Institutt for medier og kommunikasjon
Universitetet i Oslo*

Arne H. Krumsvik

Medienes privilegier – en innføring i mediepolitikk

Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget, 192 s., ISBN 978-82-7147-347-1

Arne H. Krumsviks på én gang kortfattede og stofmættede bog om "Medienes privilegier" beskæftiger sig med udvalgte sider af norsk mediepolitikk. De emner, som bogen tager op, er mediestøtte, regulering af public service-medierne (som på norsk kaldes almenkringkastning) og ejerskabsregulering. Som baggrund for analysen af disse tre mediepolitiske kjerneområder giver Krumsvik dels en kort gennemgang af de officielle målsætninger for norsk mediepolitikk og dels en indføring i de forskellige mediebranchers aktuelle situation set fra en virksomhedsøkonomisk tilgang. Bogens sidste kapitel har form som et efterord, hvor Krumsvik reflekterer over mediepolitikens ofte konserverende funktion, altså det forhold, at megen mediepolitikk tager sigte på at bevare et mediesystem, som er under forandring, og at mange af aktørerne først og fremmest kæmper for at bevare deres privilegier. Pointen er, at dette i virkeligheden står i vejen for at gennemføre nødvendige ændringer.

Mange af de problemstillinger, Krumsvik behandler i bogen, spiller ikke blot en viktig rolle i norsk mediepolitikk, men har også en bredere europæisk relevans, bl.a. fordi medierne i stigende grad opererer på tværs af de nationale grænser og er underlagt EU's forskjellige former for regulering (som EØS-medlem er Norge på dette område ikke anderledes stillet end EU-medlemslandene). Som overordnet teoretisk udgangspunkt knytter Krumsvik da også an til Hallin og Mancinis mediemodeller, herunder teorien om en voksende homogenisering, hvor den nord-vest-europæiske demokratisk-korporative mediemodel med betydelig direkte mediestøtte og omfattende statslig regulering af medierne, bevæger sig i retning af et mere liberalt mediesystem. Krumsviks analyse peger

Referanser

- Donsbach, W. (2001) *Who's Afraid of Election Polls? Normative and Empirical Arguments for the Freedom of Pre-Election Surveys*. Amsterdam: ESOMAR/WAPOR.
Spangenberg, F. (2003) *The Freedom to Publish Opinion Poll Results. Report on a Worldwide Update*. Amsterdam: Foundation for Information.

på, at Hallin og Mancinis overordnede tese har gyldighet også i Norge, men at utviklingen dog langt fra er så entydig og lineær, som man kunne forvente, når man ser på de strukturelle forhold, der ligger bag. Krumsvik ser tydeligvis utviklingen hen imod en liberal mediemodel som ønskværdig, bl.a. fordi han har et vågent øje for konflikten mellom statslig regulering og yttringsfrihet, som man ellers let overser i de skandinaviske velfærdsstater, hvor tilliden til staten er betydelig større end i de fleste andre lande.

I de senere år har mediepolitikk og medieregulering utviklet sig til et prominent forskningsemne, hvilket afspejler dette områdes voksende økonomiske og samfundsmæssige betydning – og de mange kulturelle og sociale utfordringer, medieudviklingen har ført med sig. Der findes en del vigtige norske bidrag til denne forskning, blandt de mest kendte er nok Trine Syvertsens *Mediemangfold. Styring av medie i et globalisert marked* (2004) og Helge Østbyes *Mediepolitikk. Skal medieutviklingen styres?* (1995). Krumsviks bog falder naturligt ind i denne tradition og er først og fremmest betydningsfull i kraft af at levere en opdateret analyse, idet den koncentrerer sig om den norske medieudvikling og utviklingen i mediepolitikken inden for det seneste tiår. Dermed afspejler den i særlig grad de vilkår, som er opstået som følge af den voksende mediekonvergens og de ændrede markedsvilkår.

Krumsvik vil imidlertid ikke blot ajourføre tidligere analyser, men også anskue medieudviklingen på en anden måte, end den der hidtil har været dominerende. Han finder, at medieforskningen primært har behandlet medieudviklingen ud fra en kulturpolitisk synsvinkel, som næsten per automatik gør statslig

mediestyring relevant, men til gengæld overser betydningen af mediernes markedsmessige fundering. I et så kommercielt mediesystem som det norske er det en relevant og yderst fornuftig betragtning, og Krumsviks analyse af mediemarkedet og konkurrenceforholdene er da også både væsentlig og interessant. Det, der står i fokus, er et markeds helt basale dynamik, nemlig mulighederne for fortjeneste, som her udpeges som den centrale drivkraft. I den sammenhæng er forskellige (medie)privilegier bare at betragte som elementer i den samlede lønsomhed.

En anden vigtig side af Krumsviks analyse er, at han fastholder, at medierne ikke udgør én samlet sektor på trods af den voksende mediekonvergens, men at de forskellige medier har temmelig forskellige vilkår, når det gælder konkurrence og indtjening. Digitaliseringen og den øgede internationalisering virker ganske enkelt forskelligt på de forskellige medier, og at det derfor er nødvendigt at belyse de specifikke forhold, som gælder for de enkelte sektorer. Han analyserer konkurrence- og markedsforholdene i avisbranchen, i fjernsynsbranchen og i branchen for netmedier. Hvor aviserne udfordres af annonce- og nyhedstjenester på nettet, er problemet i tv-branchen især øget konkurrence mellem eksisterende aktører, mens net-branchen er udfordret af stærkt konkurrence bl.a. på grund af lave etableringsomkostninger og vanskeligheder ved overhovedet at opnå fortjeneste. Det er vigtige forskelle, for de har stor betydning for, hvordan medieregulering virker i praksis.

Bogen er i væsentlig grad baseret på materiale, der indgår i den statslige rapport om norsk mediestøtte, NOU: *Lett å komme til orde, vanskelig å bli hørt – en moderne mediestøtte* (2010), som Krumsvik har været sekretariatsleder for. Store dele af bogen kan i virkeligheden ses som en lidt opstrammet version af denne den statslige rapport. Faktisk er det kun bogens kapitel 4 om radio og fjernsynsregulering og kapitel 5 om ejerskabsregulering, som er helt nyskrevne. Det er der ikke nødvendigvis noget galt i, men det synes dog at medføre en vis ujævnhed i fremstillingen, hvor de dele af bogen, som bygger på mediestøtterapporten, fremstår væsentligt mere veldokumenterede end de øvrige dele, som i højere grad bygger alene på dokumentanalyser.

Gennemgangen af pressestøtten og vanskelighederne ved at gennemføre en omlægning, som giver plads også til nye medier, er sammen med analysen af den statslige koncessionspolitik på tv-området informative og demonstrerer tydeligt, hvor forskellig en situation dagbladene og fjernsynet befinder sig i. Når det gælder analysen af fjernsynsreguleringen, bliver nogle af begrænsningerne i Krumsviks branchebaserede og virksomhedsøkonomiske tilgang

imidlertid tydelige. Han overser således betydningen af en programpolitiske udvikling, som konkurrencen på tv-markedet har initieret, og som har gjort NRK langt mere vedkommende for seerne. Der er her tale om en dynamik mellem marked og stat (regulering), som har skabt langt større programpolitisk spillerum og en højere grad af uafhængighed. Når Krumsvik skriver, at NRK "gir oss ikke vesentlig andre typer medieinnhold enn det rene kommersielle kanaler ville gitt oss" (s. 129), er det ganske enkelt forkert. NRK's programflade er væsentlig anderledes end eksempelvis TV 3's – både når det gælder genremangfoldighed og hvilke målgrupper sendefloden orienterer sig mod.

Et andet problem, som følger af Krumsviks tilgang, er, at han i for ringe grad forholder sig til den regulering, der sigter mod at undgå konkurrenceforvriddning, når tidligere adskilte mediesektorer på grund af digitaliseringen bliver konkurrenter. Det gælder bl.a. kravet om forhåndsgodkendelse af NRK's nye tjenester, hvor der eksplicit tages skridt til at begrænse NRK's effekt på markedet. Krumsvik peger på, at markedsudviklingen og dereguleringen på tv-området har ført til mere mangfoldighed og mindre indgreb i mediernes ytringsfrihed (s. 132). Forhåndsgodkendelsesproceduren for NRKs nye tjenester peger for mig at se i en helt anden retning, og det er svært at se, hvordan den slags forhåndscensur reelt skulle kunne bidrage til ytringsfrihed.

Det kan i øvrigt også undre, at Krumsvik slet ikke forholder sig til, at EU's regulering under tiden står direkte i vejen for at gennemføre fornuftig regulering på nationalt plan. Dette er eksempelvis tilfældet, når TV 3 i kraft af sit satellit-up-link fra England reelt unddrager sig norsk jurisdiktion og dermed underminerer nogle af de kulturpolitiske målsætninger, som den norske reklamelovgivning tilstræber.

Som en indføring i mediepolitik synes jeg, at Krumsviks bog er ret snæver, men som et bidrag blandt andre vejer den til gengæld tungt. Jeg savner en bredere teoretisk ramme for forståelse af mediepolitik og af dens forankring i samfundsteori, som bedre kunne begrunde, hvordan mediepolitik virker i et samspil med andre politikområder. Desuden savner jeg en mere nuanceret forståelse af, hvad de forskellige medier kan, og hvordan mediereguleringen indholdsmæssigt kommer til udtryk. Den markedsanalytiske tilgang er vitterlig spændende og vigtig, men de mediepolitiske problemstillinger bliver simplificeret for meget, når man helt ser bort fra mediernes indhold.

Henrik Søndergaard
Institut for Medier, Erkendelse og
Formidling,
Københavns Universitet

Aktuella forskningsprojekt

Danmark

LARM Audio Research Archive	107
Digital Humanities Laboratory (DigHumLab)	114
Andra forskningsprojekt	117

Finland

Media Systems in Flux. The Challenge of the BRICS Countries (Brazil, Russia, India, China and South Africa)	119
Andra forskningsprojekt	124

Norge

Gendering ICT in Everyday Life. A Comparative Study of Practices in Family and Extra – Family Contexts	126
Andra forskningsprojekt	129

Sverige

Gendering ICT Arbete inom ramen för Riksbankens Jubileumsfond i Sverige. Vardagslivets och kulturens medialisering	131
Andra forskningsprojekt	133

LARM Audio Research Archive

En forudsætning for forskning i det digitale humaniora er opbygningen af en forskningsinfrastruktur, hvor de digitale og digitaliserede medier og materiale kan lagres, tilgås og bearbejdes. I september 2012 søsattes et højt profileret dansk infrastrukturprojekt, DigHumLab (se side 114), som har til formål at skabe helt nye rammer og muligheder for forskning i digital humaniora. Arbejdet med en forskningsinfrastruktur er dog ikke nyt i Danmark. Nordicom ser her nærmere på LARM Audio Research Archive, et omfattende projekt om forskning i auditiv kulturarv, som er ved at træde ind i sit afsluttende år.

Formål

LARM Audio Research Archive (LARM) er et dansk infrastrukturprojekt, som blev påbegyndt i januar 2010 og forventes afsluttet ved udgangen af 2013. LARM er et interdisciplinært projekt, som har til formål at skabe en digital infrastruktur, som kan understøtte forskeres arbejde med Danmarks Radios (DR) radioarkiver. LARM-projektet omfatter en bred vifte af emner og fag, men centralt for alle deltagere er interaktionen med DRs radioarkiver.

LARM-infrastrukturens centrale mål har som udgangspunkt været at opbygge en infrastruktur, der skal tilgængeliggøre den radiofoniske kulturarv for forskere og studerende nationalt set og understøtte udviklingen af et forskningsfelt inden for auditiv kultur. Infrastrukturen er altså en teknisk infrastruktur til brug for forskning og undervisning samt formidling af viden om den auditive kulturarv og samtidig et tværdisciplinært netværk af interagerende forskere med fokus på radio, lyd og lydarkiver. Den tekniske infrastruktur er ligeledes et tværdisciplinært projekt baseret på interaktion mellem arkivarer, udviklere og forskere knyttet til kulturarvsarkiver, kulturarvsproducenter, forskningsinstitutioner og museer.

Det overordnede formål med LARM er at skabe et digitalt arkiv med de fornødne værktøjer og en bibliografi, som muliggør at forskere kan søge og annotere i radioarkiverne. Målet er streamet adgang til forskere og studerende til over en million timers radio, men herudover arbejdes også på en infrastruktur med et interface, som tilpasses efter de behov, forskerne i LARM har. Forskning i lydarkiver adskiller sig væsentligt fra forskning i tekstbaseret kildemateriale, og LARM-projektet har således til formål at forske i arkiverne, alt imens der forskes i de platforme, lydforskningen kræver. Dette betyder et tæt samarbejde it-udviklerne.

Projektstruktur

LARM er overordnet inddelt i fem *work packages*, som beskæftiger sig med hhv.: 1) projektledelse, 2) teknologi, 3) udviklingen af en nationalbibliografi for radio, 4) arbejdsgrupper, og 5) cases. Her gennemgås kort indholdet i udvalgte work packages.

Teknologi

Centralt i LARM er teknologien og udviklingen af en digital platform og et digitalt arkiv, som i 2013 vil indeholde mere end en million timers optagelser. Systemet kaldes the Cultural Heritage Archive Open System, eller i daglig tale CHAOS. Det digitale arkiv indeholder det fulde program for DRs P1, P2 og P3 i perioden 1989-2005, samt optagelser fra Københavns Radio, SKY, 100FM, regionale stationer og meget mere. CHAOS er meget mere end et lyd-arkiv. Systemet stiller allerede nu en række værktøjer til rådighed til at lytte, annotere, linke og lave playlister af optagelserne. CHAOS vender vi tilbage til senere i artiklen.

Udviklingen af en nationalbibliografi for radio

Udviklingen af en bibliografi for den nationale radiofoniske kulturarv (udsendelser fra DR fra 1925 og frem) baserer sig på de såkaldte ”hvide programmer”. De hvide programmer er kort fortalt de programoversigter, DR gennem tiden har fremsendt til publikation i dagspressen. De hvide programmer består dog ikke kun af den planlagte sendeflade, men også supplerende sider med rettelser, tilføjelser og ændringer. Statsbiblioteket har fået digitaliseret de hvide programmer og OCR-scannet siderne med de planlagte sendeflader og siderne med de efterfølgende rettelser i forhold til det planlagte program.

Arbejdsgrupper

Arbejdsgrupperne er det centrale forum for forskningsudvikling i LARM. De understøtter mere almene interdisciplinære perspektiver med relevans for LARMs medlemmer og har til opgave sammen med projektledelsen at sikre kvalitet og kvantitet i forskningen. Det er også her, mere langsigtede forskningsstrategier for de særlige faglige indsatsområder udformes, fx arkivernes forandring i mødet med digitale løsninger, den humanistiske forsknings udvikling i og med implementeringen af digitale forskningsværktøjer, infrastrukturens rolle for den fremtidige forskning, udviklingen af nye forsknings- og formidlingsformater, samt forskningsdesign i lyset af den digitale udvikling og brugernes ændrede rolle i brugen af audio og arkiver.

Forskningsprojekter

Den sidste work package indeholder en række forskningscases, der specifikt interagerer med DRs radioarkiv og også med andre auditive arkiver. Disse cases forholder sig til den radiofoniske kulturarv fra en variation af forskningsperspektiver varierende fra interaktionsdesign over informationsvidenskab, mediesociologi, sprogforskning og kulturvidenskab. Hensigten med disse cases er at levere forskningsspecifikke kravspecifikationer til den tekniske infrastruktur og desuden at teste og forbedre udviklingen af infrastrukturen i samarbejde med de tekniske udviklere, arkiver, informationsvidenskabelige specialister og interaktionsdesignere. En væsentlig opgave er herudover at udvikle forskningsprojekter inden for auditiv kultur og kuratering.

Forskning i LARM

I det følgende ser vi lidt nærmere på nogle af de forskningsprojekter, der konkret arbejdes med i LARM. Det er i variationen af disse forskningsemner, den digitale humaniora og forskningsprojekter omkring digital infrastruktur for alvor viser sin spændvidde og sit potentiale. Her følger et udpluk af den forskning, der foretages i LARM.

Birger Larsen, lektor ved Det Informationsfaglige Akademi, er leder af projektet ”Design og evaluering af informationsarkitektur”. Formålet er dels at analysere og identificere generelle behov og informationssøgende adfærd blandt humanistiske forskere med henblik på at opnå adgang til og drage nytte af radio- og lydkildernes kulturelle arv, dels at undersøge og understøtte udvalgte forskere og forskningsområder, deres specifikke behov og søgeadfærd. Et andet teknologiprojekt er ”Interaktionsdesign”, som Thomas Marcussen, ph.d-studerende ved Kolding Designskole står bag. Projektets opgave er at udvikle metoder, som kan engagere LARM-forskerne i arkiverne på nye måder.

Flere projekter har fokus på sproget i arkiverne. Det gælder for eksempel projektet ”Radiooralitet”, som består af to del-projekter: et ph.d-projekt af Anna Lawaetz med titlen ”Stemmebrug og stemmeidealer i DRs Radio 1925-2009” og specialkonsulent ved Institut for Kunst og Kulturvidenskab ved Københavns Universitet Bente Larsens forskning i radiodrama og dramarelaterede programmer. Jacob Thøgersen, lektor ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet, står i spidsen for projektet ”Sprogpolitik og sprogvariationer”, som studerer sprogpolitikken i Danmarks Radio og de ændringer, der forekommer i sproget.

Flere forskningsprojekter under LARM-paraplyen knytter sig meget specifikt til radioen. Projektet ”Radio på nye platforme” ledes af Per Jauert, lektor ved Institut for Æstetik og Kommunikation ved Aarhus Universitet. Projektet har som formål at undersøge, hvordan radioen i Danmark på de tre platforme: den analoge, den digitale (DAB) og på internettet (webradio) har influeret på brugernes anvendelse af DRs radiokanaler. Forskningsprojektet ”Formation og information -radioen som kulturformidlende instans, DR som national stemme” ledes af Erik Svendsen og omhandler dels radioføljetonen Familien Hansen og dels en beskrivelse af DR som kulturformidlende og kulturskabende instans.

Et andet forskningsprojekt i radioarkiverne, ”Radioens Auditive Syntaks”, indeholder ligeledes to delprojekter: ”Urbane Soundscapes i Radioen” under ledelse af Jacob Kreutzfeldt, samt ”Jingler og kendingsmelodier i DRs radio” ved Torben Sangild, begge er post.doc ved institut for Kunst og Kulturvidenskab ved Københavns Universitet. Projekterne undersøger elementer i radioens udtryk, der ikke er velbelyste hverken i forskningssammenhæng eller i arkivpraksis, mere specifikt forekomsten af bylyd eller af jingler i udsendelser.

I den mere kunstneriske ende står Morten Michelsen, lektor ved Institut for Kunst- og Kulturvidenskab ved Københavns Universitet, for et forskningsprojekt om ”Pop musik”, og Morten Søndergaard, lektor ved Institut for Kommunikation på Københavns Universitet, leder casen ”The Unheard Avantgarde”, som blandt andet har resulteret i en lydudstilling.

CHAOS-Platformen

To væsentlige indsatser i 2012 har været at migrere det oprindelige webinterface til det nuværende workspace LARM.fm og at implementere sendeplansdata fra 1925-1983 (de hvide programmer) i direkte relation til arkivets radiofiler. Teksten fra de hvide programmer er søgbar og øger væsentligt sandsynligheden for hits i de ellers dårligt metadaterede udsendelser. Søgemulighederne er blevet forbedret ved implementering af de hvide programmer, udvidede søgemuligheder (tema og datofiltre) og mere effektiv visning af søgeresultater. I søgeresultaterne er hvert objekt nu visualiseret, og desuden er der som en første raffinering af søgeresultatet skabt mulighed for at sortere i de fremsøgte filer.

Eksistensen af denne bibliografi over radio- og tv-udsendelser i DR udgør i sig selv en væsentlig kilde til mediehistorien og vil derfor være umiddelbar relevant i historisk og kulturhistorisk research og forskning.

Det nye webspace er udviklet med afsæt i forskernes ønsker til funktionaliteter. Alle funktionaliteter er generiske og er udviklet på baggrund af eksisterende software, som er tilpasset til forskning inden for det humanistiske felt. Infrastrukturen udvikles ikke til snævert fagspecifikt brug i erkendelse af, at der allerede findes meget raffinerede digitale analyseværktøjer inden for fx sprogvidenskab og akustik. Funktionaliteterne bliver derfor udviklet til generelt at understøtte tilgængelighed til og analyse af primært tidsbaserede kilder til forskning inden for humaniora og forskning inden for fx sundhedsvidenskab og samfundsvidenskab. Platformens anvendelighed i forhold til mange faglige discipliner er tænkt ind i projektet fra starten med etableringen af de ti forskningscases, hvor forskernes opgave er at teste infrastrukturen, mens den udvikles, og at medvirke til dels at raffinere udviklede værktøjer, dels at beskrive nye behov for værktøjer.

Hensigten er, at forskerne ikke bare skal kunne søge og lytte i direkte relation til arkivet, men at de skal kunne analysere og annotere lyden i projektspecifikke kontekster (mapper og projektark-sider) i workspacet. Det skal være muligt at arbejde i kollaborative processer i selve workspacet.

Der er indført en **mappefunktionalitet** med mulighed for at samle udvalgte objekter i tematiske eller projektorienterede mapper som kan deles med andre i samme projekt. Mapperne skal ses som et første skridt i retning af den egentligt projektorienterede organisering og beskrivelse af materiale.

Metadatering og kollaboration

I løbet af 2012 implementeres en **metadateringsfunktionalitet** med mulighed for metadatering på tre niveauer udviklet af projektets informationsvidenskabelige medarbejdere: Stamdataniveau (proveniens), LARM-niveau og projektniveau. Det første niveau sikrer, at ethvert objekt i det omfattende digitale arkiv kan identificeres. Det andet niveau sikrer, at alle udsendelser kan beskrives på et generelt form- og indholds niveau og mulighederne for beskrivelse understøttes af tilpassede picklister baseret på EBU-standarder. Det tredje metadateringsniveau er projektspecifikt i den henseende, at anvendelsen kan begrænses til et enkelt forskningsprojekt med særlige behov for at beskrive og bestemme kilderne. Denne metadatering kommer til at foregå i projektspecifikke metadateringsark, som knyttes til lyd-kilden, men på en måde, så informationerne kan være låst for andre end projektdeltagerne. På projektniveau skal der altså ikke tages hensyn til internationale standarder for metadatering. Projekterne kan tage afsæt i egne metadateringsmanualer. Og projekterne kan på sigt tilgængeliggøre beskrivelserne af udsendelserne for alle brugere. Derved indgår beskrivelserne som del af den almene brugerberigelse af arkivets kilder.

En del forskere vil vælge at analysere og beskrive radioudsendelser ved hjælp af meget specialiserede analyseværktøjer til audio og video, men er samtidig interesserede i at dele viden i direkte relation til LARM-arkivets kilder. Derfor etableres i løbet af 2012 en **upload/downloadfunktion**, der gør det muligt at dele metadata og andre former for dokumentation af de tidsbaserede kilder. Konsekvensen af disse forbedringer er, at man som forskningsgruppe eller undervisningshold kan dele alle dokumenter og lydfiler i projekt/kursus-specifikke mapper. Man kan altså etablere sin egen kuraterede samling af lyd/video med tilhørende

dokumentation, med andre ord et selvstændigt arkiv, der kan deles med flere eller bevares som dokumentation for en forsknings- eller undervisningsproces.

Med årets udgang er projektet altså tættere på den vision for procesorienteret kollaboration i direkte tilknytning til arkivet, som var et af de oprindelige mål med LARM-arkivet. Allerede i den erkendelsesproces, der har ført til udviklingen af værktøjerne ligger kimen til udvikling af faglige metoder til forskning og læring i relation til digitale kilder og værktøjer, som vil blive det langsigtede udbytte af en infrastruktur som LARM.

Udfordringer

Opbygningen af en teknisk infrastruktur som LARM-infrastrukturen er som nævnt baseret på tværdisciplinært samarbejde mellem de mange fagligheder, der er repræsenteret i projektet. Det har krævet et kulturelt og terminologisk oversættelsesarbejde, som har været udfordrende og frugtbart. Specielt har samarbejdet mellem de kulturvidenskabelige forskere og projektets udviklere været tæt med jævnlige møder og workshops om udvikling. Den store øvelse for forskerne har været at tænke sig ud af den traditionelle rolle som kunde i softwarebutikken og i stedet at indgå som part i selve udviklingsprocessen. For udviklerne har det omvendt været en udfordring at tænke ud over rollen som leverandør af ydelser og i stedet udfordre forskernes forventninger ved at præsentere anderledes bud på løsninger, end forskerne selv har været i stand til at tænke frem. Ideelt set bør alle implicerede parter i et udviklingsprojekt som LARM-infrastrukturen sidde i det samme rum. Kun i det reelt tværdisciplinært organiserede laboratorium kan man åbne den maksimale videndeling, og den optimale fremdrift i udviklingsprocesserne kan man lidt slogan-agtigt formulere som gevinsten ved et meget tæt samarbejde.

Selvom det tætte samarbejde mellem forskere og udviklere kunne have været endnu tættere, har det omvendt været en stor fordel at kunne profitere af udviklernes samarbejde med andre brugercommunities på den tekniske objekthåndteringsplatform CHAOS. Udviklerne er del af et internationalt miljø og er bredt orienteret inden for teknologiske løsninger til arkiver og broadcastere i kraft af en række samarbejder på tværs af institutioner og landegrænser. Resultatet er, at udviklerne kan implementere løsninger i LARM-infrastrukturen (LARM.fm), som er udviklet på bestilling af andre brugercommunities (EBU, DR, dansk kulturarv.dk m.fl.) og betalt af disse. Denne synergieffekt gør, at LARM får mere for pengene, end hvis udviklingen skulle finansieres af egen bevilling – og også gode tekniske løsninger, som ikke er tænkt frem inden for projektets rammer.

Med 11 involverede institutioner og mere end 50 personer på lønningslisten er LARM på mange måder et mangehovedet uhyre, og det har været en udfordring at få alle parter til at opleve, at der er noget at hente ved dette samarbejde på tværs af fagligheder, institutioner og interesser. En væsentlig forudsætning for projektets succes er den meget grundige afklaring af interesser og mål i projektets ansøgningsfase. Dernæst har det været den løbende og relativt tætte kommunikation med alle parter, først og fremmest gennem månedlige møder med lederne af projektets mange delprojekter. Ligeledes er der skabt rum for dialog om generelle eller specifikke emner på internater, workshops og seminarer.

LARM har som mål haft at øge viden om ophavsret, radio, digitale arkiver, teknologi-udvikling, metodeudvikling og formidling af kulturarven. Derfor har LARM-projektet som en vidensstrategisk leverance udbudt kurser, seminarer, talks, udstillinger og workshops i læringsprogram VITALE ARKIVER. Et erklæret mål med dette program er at udbrede

kendskabet til LARM-projektet såvel som til de radiofoniske kilder til kulturhistorien. Programmet henvender sig derfor ikke blot til de forskere og studerende, der kan få adgang til de digitaliserede radioprogrammer, men også til almindelige danskere med interesse for denne del af kulturarven. Resultatet er, at der gradvist er blevet opbygget et netværk af interesserede forskere, studerende, radioproducenter og almindelige radiolyttere, som hver på deres måde bidrager til berigelse af radiokulturarven gennem diskussioner, men også gennem væsentlige vidnesbyrd om radioproduktion og lytterkulturer.

Forskningsafkast

Det seneste år har givet forskningsafkast på forskellig måde: Dels er der produceret en række forskningsartikler, der tager afsæt i sproglig, musikalsk eller kulturvidenskabelig analyse af specifikke radiokilder, fx er der artikler på vej om radiojingles, stemmeidealer i radioen, radiolytning, det talte sprog i radioen og rumetablering i radioens soundscapes. Yderligere er der skrevet artikler om udviklingen af det digitale kurateringsværktøj CHAOS app og visualisering af lydarkiver. Desuden har forskningen i radiokilder udmøntet sig i udstillinger af lyd, fx Morten Søndergaards kuratering af den nordiske afdeling af den europæiske Sound Art-udstilling på ZKM i Karlsruhe og udstillingen "Det du hører..." på Danmarks Mediemuseum.

Sidstnævnte udstilling er kurateret af to LARM-stipendiater. Den ene er Heidi Svømmekjær, der er stipendiat på RUC med et projekt om radioføljetonen Familien Hansen og deltager i etableringen af et europæisk netværk for forskning i Women's Radio, og den anden er Christian Hviid Mortensen, der også er museumsinspektør på mediemuseet i Odense. Både denne udstilling og udstillingen på ZKM udmærker sig ved at være interaktive. De inviterer de besøgende til at tage del i udfoldelsen af udstillingen.

Der er flere kuraterede kunstprojekter på vej. LARM-stipendiaten Trine Friis Sørensen har inviteret to kunstnere til på baggrund af research i DR's arkiver at give et kunstnerisk bud på, hvad arkivet er for et fænomen, og hvordan arkivets indhold kan revitaliseres. Resultatet er udmøntet i Kajsa Dahlgrens reenactment af en radiodebat fra 1970'erne (Museet for samtidskunst, marts 2013) og i Olof Olsons artists performances om funky tale på P3 i begyndelsen af det. Hans turne falder i øvrigt sammen med 50'året for P3.

Arbejdet lige nu består i at beskrive den anden dimension af infrastrukturen, den sociale eller fysiske infrastruktur som etableringen af den tekniske infrastruktur på mange måder danner grundlaget for.

LARMs i alt 8 ph.d.ere udgør en væsentlig ressource her, flere af dem har været eller er på studieophold hos radioforskere i udlandet (fx David Hendy og Paddy Scannell), og de har også været deltagere i nationale og internationale seminarer og workshops.

Som direkte konsekvens af tilgængeliggørelsen af de radiofoniske kulturarvskilder, muligheden for virtuelt forskningssamarbejde via den teknologiske infrastruktur og den nationale og internationale netværksopbygning arbejdes der nu på at udvikle internationale forskningsprojekter i relation til LARM. Det forventes, at der i relation til kommende forskningsprojekter også vil være fortsat udvikling eller nyudvikling af digitale værktøjer til analyse af lyd. Arbejdet med den nuværende platform har ikke blot forbedret mulighederne for at kunne tilgå og analysere lydkilder, det har også afdækket begrænsningerne i de værktøjer, der allerede er til rådighed. Ud af det eksisterende er altså opstået behov for og ideer til meget mere. Det er det, LARM håber at bygge videre på ved at etablere nye udviklingsprojekter ovenpå det eksisterende projekt.

Interaktion med LARM

LARM glæder sig meget til at byde andre forskere indenfor. Den videre udvikling af infrastrukturen er helt afhængig af, at den bliver brugt og udfordret. Arkivet er på sin side helt afhængig af brugerberigende indholdsbeskrivelser. Selvom dele af LARM-konsortiet også er del af et forskningsprojekt (Cosound-projektet), der skal medvirke til at udvikle automatiserede former for indholdsberigelse, fx ved hjælp af talegenkendere og mønstergenkendelse, er der stadig et stykke vej til det bliver en realitet.

LARM håber at kunne gøre en del af disse kuraterede samlinger tilgængelige for alle typer af brugere ved at frikøbe dem for rettigheder. Desuden – og nok så væsentligt – vil radiobibliografien (de hvide programmer) ligge uden for login, og derfor er denne kilde til radiohistorien også offentligt tilgængelig.

LARM-infrastrukturen er udviklet til brug i forskning og undervisning og er allerede nu åben for alle interesserede forskere og undervisere på videregående uddannelser. De skal blot henvende sig til projektleder Bente Larsen, som straks opretter dem som brugere. Denne løsning er midlertidig og bliver snarest erstattet WAYF-adgang. Det gør det let at tilgå arkivet og nemt at administrere. Inden årsskiftet forventer LARM at kunne introducere en velkomstsider med tutorials og kuraterede og velbeskrevne samlinger af radioudsendelser, som kan medvirke til at åbne arkivet for brugere, som ikke har nærmere kendskab til dets indhold.

LARM-infrastrukturen er helt unik på europæisk og nordisk plan. Som infrastruktur er den længere fremme i udvikling end mange andre infrastrukturer. Med hensyn til tilgængelighed giver infrastrukturen adgang til en af de største samlinger af lyd nationalt som internationalt. LARM vækker da også international opmærksomhed og får mange henvendelser fra udenlandske arkiver og radioforskningsmiljøer, som er interesserede i at se nærmere på infrastrukturens indhold og funktionaliteter. Her inviterer projektet gerne indenfor til besigtigelse på bestemte præmisser. Alle interesserede forskere og arkiver i nordisk kontakt er derfor velkomne til at henvende sig for at få en introduktion til arkivet.

Larms website: <http://www.larm-archive.org/>

Digital Humanities Laboratory (DigHumLab)

What is DigHumLab?

DigHumLab is Denmark's first digital humanities laboratory. Humanities-based disciplines are greatly affected by the rapid growth and change of tools, methods and audiences, and DigHumLab aims to enhance research within communication and media studies by developing infrastructures for the study of a) online and archived web materials and, b) digitized legacy media collections.

DigHumLab will provide more efficient and relevant access to Danish and European collections of sound and image media, and will host smaller experimental labs where skills, methods, and tools will be made available for all national researchers. Workshops and seminars in the sphere of digital humanities will be organized, and European and international collaboration in line with DigHumLab's vision and aims will be sought.

The Vision

DigHumLab aims to set a new digital agenda for humanities research in Denmark, and push humanities research in new directions through the integration of digital technologies into their research methods. The vision for the laboratory – as stated on the project website – is to rejuvenate fields of research within the humanities and social sciences through:

- broad access to digital sources and research data
- development of software-supported analysis methods
- collaborative forms of work and new research concepts
- internationalization of classic specialist research skills and emerging interdisciplinary fields of research

International infrastructures provide access to archives, tools and development programs, with the aim of raising the quality of the research and giving researchers the opportunity to raise new questions and new perspectives on existing research. In short, DigHumLab will make available large quantities of digital material, and build platforms and infrastructure to help analyze, annotate and explore new patterns and connections.

Work Packages

Three work packages have been set up with different research themes: 1) Language-based Materials and Tools, 2) Media tools, and 3) Interaction and design studies.

Language-based Materials and Tools

The Language-based Materials and Tools work package is led by Professor Bente Maegaard, director at Centre for Language Technology (CST), University of Copenhagen. The main

activities are all of a nature such that they aim at and contribute to:

- enhancing Danish research infrastructure for the humanities by identifying and adding language based materials and tools to the existing Danish CLARIN repository, and by encouraging the creation and development of new materials and tools
- making the research infrastructure known among Danish humanities scientists by offering and contributing to Ph.D.-courses, workshops, seminars and training courses for scientists
- fulfilling the Danish contractual obligations and commitments as the founding member of the European Research Infrastructure Consortium, CLARIN

Based on a survey of existing available materials and tools, the work package will select materials of all types for the first and subsequent waves of inclusion into the existing Danish CLARIN platform. The work package will continue the development of the technical Danish CLARIN infrastructure platform to make it able to present the materials and the processes carried out on them by the tools in the ways needed by the research communities, e.g. through visualization.

Media Tools

The work package on Media Tools has a dual focus on developing tools to enable research into both the internet, and sound and images. The Media Tools work package is headed up by Niels Ole Finnemann, Professor, MSO, Dr. Phil. at the Department of Aesthetics and Communication at Aarhus University, and **Niels Brügger**, Associate Professor and Head of the Centre for Internet Studies at Aarhus University.

The part of the work package concerned with the internet is called NetLab, and is working closely with Netarchive; a joint initiative of the State and University Library and the Royal Library aimed at archiving the Danish part of the internet. Netarchive has so far solely been concerned with archiving the internet, but as part of this work package the aim will be to develop tools for analyzing the vast quantities of material. Read more about this initiative on www.netlab.dk.

The second part of the media tools work package focuses on developing tools for sound and image media to extract metadata, and develop tools and research maturation in relation to radio, TV, film, video and related documents. The State and University Library together with other national heritage institutions will make available large quantities of digitized material enabling researchers to develop tools for generating research data based on large volumes of data; a method previously mostly reserved for text-based subjects.

Interaction and Design Studies

The rise of information and communication technologies has made it necessary to rethink many factors relating to communication, interaction and experience to better suit the new digital reality. This is the focus of the third work package, Interaction and Design Studies, headed up by Ellen Christensen, professor at Aalborg University, and Johannes Wagner, professor of Communication at the University of Southern Denmark in Kolding.

The aim of this work package is to establish a national research infrastructure with a focus on the experimental environments within the humanities. This will be achieved through a preparation and establishment phase, incorporating a number of existing infrastructures, and

the establishment of contemporary new laboratory facilities. The laboratory has a special focus on interaction between humans and technology. Supporting the development of relevant investigation protocols and development of and compliance with scientific ethical standards will therefore be a major focus area. A resource linked to the research infrastructure will therefore be established which can support this work.

High Priority Project

The Ministry of Science, Innovation and Higher Education has contributed a grant of DKK 30 million to the development of the DigHumLab; the establishment of which was named as a priority in the ministry's roadmap for research infrastructure in 2010. DigHumLab is intended to promote research in the humanities and social sciences, education and knowledge exchange by providing access to digital resources and developing new research methods and practice. Additionally, a number of ph.d-projects will be connected to the DigHumLab.

FACTS

DIGHUMLAB is a national consortium of four Danish universities: Aalborg University, Aarhus University, the University of Copenhagen and the University of Southern Denmark. Together with the State and University Library and the Royal Library, the laboratory will work to promote access to digital research resources, the development of research tools and education as well as their strengthening ties to international networks.

Project manager: **Erik Champion**, echa@adm.au.dk

Project secretary: **Lene Elsner**, lels@adm.au.dk

Project website: www.dighumlab.dk

Project management is based at Aarhus University

Andra forskningsprojekt

- **Calm Surveillance: Overload, Attention and Affectivity in the Cultural Imagination of Ubiquitous Surveillance Technologies**

Orwells Big Brother samfund, Foucaults Bentham-inspirerede Panoptikon og Kafkas paranoide labyrintverdener er alle metaforer, der har været brugt til at indkredse og forstå moderne overvågningssamfund. Traditionelt lægger definitioner af overvågning vægt på menneskelig kontrol. Imidlertid rummer udbredelsen af allestedsnærværende teknologi en anden form for overvågning, der fungerer usynligt i baggrunden: for eksempel radiofrekvens-chippen i pakken, der gør den sporbar, GPS-navigationen i bilen, eller når prisen på online-indkøb er determineret af tidligere transaktioner. Disse former for teknologisk, rutinemæssig registrering af information kan ikke karakteriseres som overvågning i traditionel forstand og kan derfor heller ikke beskrives på tilfredsstillende vis af de traditionelle overvågningsmetaforer, der har domineret det 20. århundrede. Dette projekt har til formål at identificere metaforer og figurer i samtidskunst, film og romaner, som indfanger og artikulerer tilstedeværelsen af disse teknologier og deres kulturelle effekt. Værkerne kredser tematisk såvel som formmæssigt omkring overload, opmærksomhed og affekt. Hvordan adskiller vi relevant fra irrelevant information? Hvad er konsekvenserne, når selektionen foregår på et niveau under vores bevidste opmærksomhed? Hermed kortlægges overvågningens affektive implikationer, som en vekselvirkning mellem nødvendighed, frygt og begær, der gentolker Big Brother, Panoptikonet og Slottet for det 21. århundrede.

Kristin Eva Albrechtsen Veel, kristinv@hum.ku.dk

Københavns Universitet, Institut for Kunst og Kulturvidenskab

Projektperiode: 1. feb. 2013 – 31. jan. 2015

Finansieringskilde: Det frie forskningsråd, kultur og kommunikation (DKK 1.742.970)

- **Meaning across Media. Cross-media Communication and Co-creation**

Udviklingen og udbredelsen af mobile og netværksbaserede medier har skabt forhåbninger såvel som bekymringer i den offentlige debat såvel som indenfor medie- og kommunikationsforskningen. Mens nogle ser de nye, 'sociale' medier som grundlag for en deltagelsesorienteret mediekultur, advarer andre om at den selv samme deltagerkultur medfører at professionalisme og kvalitet bliver udraderet. Mens nogle fremhæver mediernes demokratiske potentiale og bruger overskrifter som 'Facebook revolution' om det aktuelle oprør i Mellemøsten, så pointerer andre at det stadig er de store medieinstitutioner der styrer store dele af medieproduktionen og at de nye medier også bruges af magthaverne. Dette projekt indtager en position mellem disse yderpoler og sætter medieudviklingen ind i en historisk kontekst samtidigt som der fokuseres på de nye roller for og forhold mellem brugere og producenter, som mobile og netværksbaserede medier og tværmedial kommunikation indebærer. Dagens mediebrugere anvender i stigende grad en bred vifte af medietyper og –genrer i dagligdagen og de gør dette med mange forskellige formål. Og efterhånden som medierne udvikler sig til righoldige og forbundne platforme (computeren, mobiltelefonen, internettet) så anvender brugerne ikke blot medierne hver for sig men også i varierende kombinationer. Og de nye mediers deltagelsesorienterede karakter medfører at brugerne ikke blot er forbrugere af medieindhold men også i varierende grad selv bidrager som producenter.

Kjetil Sandvik, sandvik@hum.ku.dk

Københavns Universitet, Centre for Communication and Computing

Internetadresse: http://ccc.ku.dk/news/meaning_across_media/Project_description_-_meaning_across_media.pdf/

Projektperiode: 2012 – 2015

Finansieringskilde: Det frie forskningsråd, kultur og kommunikation (DKK 6.464.127)

- **The Power of the Precarious Aesthetics**

Projektet skal undersøge hvorfor dårlige og in-transparente kamerabaserede billeder, paradoksalt nok kan virke stærkere og mere forførende end tilsyneladende gode og transparente billeder. Den manglende transparens i disse billeder opstår ofte ved, at kameraet ryster under optagelsen, eller ved at tekniske problemer under overførsel eller lagring skaber visuel støj. Til trods for at sådanne billeders paradoksale kraft har været observeret af André Bazin, som opfattes som en af filmteoriens grundlæggere, er de indtil videre ikke blevet systematisk undersøgt. Samtidig synes disse billeder nu mere populære end nogensinde. Lige fra dramatiske film, over kunstscenens kamerabaserede billeder til tv-nyhedernes udsendelser fra det arabiske forår, kan vi observere utydelige billeder. Hvad enten denne utydelighed udspringer af mangelfuld teknologi eller fysisk håndgemæng, så fornægtes vi den oversigt kamerabilleder oftest giver, samtidig med at billederne kan blive mere dramatiske, retorisk overbevisende og emotionelt gribende. Dette projekt undersøger den operative logik, hvorfra disse billeder henter sin retoriske og emotionelle kraft, så vi bedre kan forstå deres forskellige virkemåder i de nævnte områder og medier.

Arild Fetveit, fetveit@hum.au.dk

Københavns Universitet, Department of Media, Cognition and Communication

Projektperiode: 2012 – 2015

Finansieringskilde: Det frie forskningsråd, kultur og kommunikation (DKK 4.731.875)

Presentationer från
Heidi Reidel Sørensen
Nordicom-Danmark

www.nordicom.gu.se/?portal=mr

Media Systems in Flux

The Challenge of the BRICS Countries (Brazil, Russia, India, China and South Africa)

This project is concerned with comparing media systems and journalism doctrines in the new coalition in global politics known as “BRICS” – Brazil, Russia, India, China and South Africa. This provides a challenge to conventional ways of approaching media systems and the role of journalism in society.

Background

The question of a media system is a pivotal issue in studies of media and communication in rapidly changing national economies and cultures faced with globalization. *Comparing Media Systems* by Hallin and Mancini (2004) has become for scholars and students alike one of the most quoted books in the field, at least in Europe. Parallel to this is the perspective opened up by *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies* (Christians et al. 2009) which has precipitated the move of the canonical *Four Theories of the Press* (Siebert, Peterson and Schramm 1956) from a pervasive framework-building status to the field’s history of ideas. A broader context for all this is provided by the tide of internationalization and de-westernization of the field (Curran and Park 2000; Thussu 2009).

An important contribution to comparative media studies was made by the late Swedish scholar Jan Ekecrantz (2007) in an article based on a conference at the Moscow State University. He discussed the evolution of media/society models from the traditional quadrant of politics-economics-technology-culture to a post-modernist culture-audience version and proposed an “integrated institutional model” which would accommodate the changing sociopolitical situations (pp. 78-79). And he did this in the context of post-communist Russia, including “the neo-authoritarian state and the clash of media civilizations” (pp. 91- 93).

In the same spirit, Nordenstreng (2010b) points out that the old way of viewing Russia as something special is no longer so valid. Also, an overview of the media in contemporary Russia (Nordenstreng and Pietiläinen 2010) shows that, despite setbacks in the movement from autocracy to democracy, the overall picture is not totally gloomy. A collection of contributions from earlier Finland Academy’s research projects on media in Russia (Rosenholm, Nordenstreng and Trubina 2010) presents quite a varied landscape. Indeed, the Russian media system is in flux – as is the whole country highlighted by the title of the Finland Academy’s

Russia in Flux Research Programme 2004-2007. The same flux metaphor is also applicable to the rest of Central and Eastern Europe and indeed to China – a perspective highlighted by Colin Sparks (2010). Actually Ekecrantz (2007) was also led from examining Russia to considering China, as were Nordenstreng and Paasilinna in the anthology from the Academy project on Russian media in the 1990s (Nordenstreng, Vartanova and Zassoursky 2001).

Moreover, Sparks' important essay raises critical questions about the theoretical basis of comparing media systems. Like the concept of a media system, the question of comparison – at a time of global integration also makes nation-states increasingly problematic although by no means obsolete – has also become a vital topic in media and communication studies, as demonstrated by the *Handbook of Comparative Communication Research*, which includes an overview by Sonia Livingstone (2011). Highlighting the same trend is *Comparative Media Systems: European and Global Perspectives* (Dobek-Ostrowska et al. 2010).

Objectives

From this background, the research objectives of the project are given as follows:

First, the project will critically examine the *theoretical concepts* of

- a) media system
- b) role of media and journalists in democracies
- c) freedom and independence of media by placing the BRICS countries within a global context.

This analytical investigation follows the line of the PI's earlier work (Nordenstreng 2000; 2007; 2010c; 2011).

Second, the project will investigate the *empirical situation* of

- a) citizen participation in and through media
- b) professional orientation of journalists
- c) education of journalists in the BRICS countries in a comparative context.

The participation of citizens as non-professionals in and through media is a central issue in the field as demonstrated by Carpentier (2011) and Dahlgren (2009). It is high on the agenda in the Western industrialized countries, both in the practice of civic journalism and in the theory of democratic media. However, it is also emerging as a hot topic in the BRICS countries along with the gradual awakening of the civil society and increasing tension between the market and the party/state interests as highlighted in the case of China by Zhao (1998; 2008). This topic will be pursued in the research team by Leonardo Custodio from the Brazilian perspective, Svetlana Pasti from the Russian perspective and Peixi Xu from the Chinese perspective. India as an established democracy and South Africa as a new democracy constitute important points of comparison.

The professional orientation of journalists is a topical issue particularly under conditions of development and socio-economic transition as shown by Ramaprasad (2003) and Pasti (2007). This topic will be pursued in the research team first and foremost by Svetlana Pasti with a focus on Russian journalists (see Pasti, Chernysh and Svitich, forthcoming). Comparative research will be carried out in the other BRICS countries. In South Africa, for example, debates are currently raging about what the professional orientation of journalists should be in relation to the state and the developmental project (see Wasserman 2010).

The education of journalists is an issue which attracts relatively much public and political attention in most countries but has not been widely studied, except in Europe (Terzis 2009). UNESCO (2007) has also promoted model curricula for the developing countries, and the 2nd World Journalism Education Congress in South Africa in 2010 presented an update showing

the way ahead.³ The BRICS countries offer a challenging case for comparative analysis in this topic, too, as was shown by the example of comparisons between journalism education in South Africa and Brazil (Wasserman and De Beer 2010). An overall hypothesis of the project suggests that the group of BRICS countries provides an intriguing platform for studying media systems, with both differences and similarities in their socio-economic development and political structures. The urgent challenge they present concerns democracy in general and the role of media and journalism in democracy in particular. Given the exploratory nature of the project it would be premature to venture more detailed hypotheses.

The first objective regarding the three conceptual aspects is typical desk research based on critical reading of the literature and joint reflection by the research team. The topics of a media system, media and journalists in democracies as well as freedom and independence of the media will be jointly covered by the research team under the coordination of the principal investigator, leading to two edited volumes.

The second objective with three components will be studied using conventional methods in related research. Each topic will be examined with reference to empirical material gathered in the five countries and analyzed comparatively. Special emphasis in analysis will be placed on conceptual-theoretical work with the support of the international research team in an attempt to avoid the empiricist's dilemma of concrete material determining the paradigm followed. On the other hand, each topic will use empirical material partly drawn from existing research in the countries concerned and partly based on new empirical data gathered from selected samples in a comparable way.

Researchers involved

Kaarle Nordenstreng, Project manager and specialist on international communication
University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre
kaarle.nordenstreng@uta.fi

Mika Aaltola, Specialist on international relations
The Finnish Institute of International affairs
mika.aaltola@fia.fi

Jyrki Käkönen, Specialist on international relations
University of Tampere, School of Management
jyrki.kakonen@uta.fi

Jukka Pietiläinen, Specialist on media in Russia
University of Helsinki, Aleksanteri Institute
jukka.pietilainen@helsinki.fi

Iiris Ruoho, Specialist on media culture
University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre
iiris.ruoho@uta.fi

Svetlana Pasti, Specialist on media in Russia
University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre
svetlana.pasti@uta.fi

Peixi Xu, Specialist on media in China
University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre
xupeixi@gmail.com

Leonardo Custódio, Specialist on media in Brazil, Doctoral student
University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre
leonardo.custodio@uta.fi

In the BRICS countries there are other colleagues who have agreed to be involved in the project (names are listed at the website of the project)

Project period: 01-09-2012 – 31-08-2016

Source of financing: Academy of Finland

Website of the project: <http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/BRICS.html>

Bibliography

- Carpentier, Nico (2011) *Media and Participation: A Site of Ideological-democratic Struggle*. Bristol: Intellect.
- Christians, Clifford, Theodore Glasser, Denis McQuail, Kaarle Nordenstreng and Robert White (2009) *Normative Theories of the Media: Journalism in Democratic Societies*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Curran, James and Myun-Jia Park (eds) (2009) *De-Westernizing Media Studies*. London: Routledge.
- Dahlgren, Peter (2009) *Media and Political Engagement: Citizens, Communication and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dobek-Ostrowska, Boguslava, Michal Glowacki, Karol Jakubowicz and Miklos Sükösd (eds) (2010) *Comparative Media Systems: European and Global Perspectives*. Budapest – New York: Central European University Press.
- Ekecrantz, Jan (2007) Post-Post-Communist Media? A Challenge for Comparative Media Studies. In Elena Vartanova (ed.), *Media and Change*. Moscow: Media Mir and Faculty of Journalism, Moscow State University, pp. 75-94. Available at <http://www.uta.fi/jour/henkilokunta/nordenstreng/Ekecrantz2007.pdf>
- Hallin, Daniel and Paolo Mancini (2004) *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Käkönen, Jyrki, Snajay Chaturvedi and Anita Sengupta (eds) (2011) *'Euro-Asia' at the Crossroads. Geopolitics, Identities and Dialogues*. New Delhi: SHIPRA.
- Livingstone, Sonia (2011) Challenges of Comparative Research: Cross-national and Transnational Approaches to the Globalising Media Landscape. In Frank Essler and Thomas Hanitzsch (eds), *Handbook of Comparative Communication Research*. New York: Routledge.
- Nordenstreng, Kaarle (2000) Media and Democracy: What is Really Required? In Jan van Cuilenburg and Richard van der Wurff (eds), *Media & Open Societies: Cultural, Economic and Policy Foundations for Media Openness and Diversity in East and West*. Amsterdam: Het Spinhuis, pp. 29-47. Available at <http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/laitos/Media&OpenSocieties.pdf>
- Nordenstreng, Kaarle (2007) Myths about Press Freedom. *Brazilian Journalism Review* 3(1): 15-30. Available at http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/laitos/myths_about_press_freedom.pdf
- Nordenstreng, Kaarle (2010a) Searching for the Constituents of Media Systems. Paper presented at the 3rd European Communication Conference in Hamburg, 12-15 October 2010. Available at http://www.uta.fi/jour/henkilokunta/nordenstreng/Media_systems.pdf
- Nordenstreng, Kaarle (2010b) The Russian Media System: Something Special? In Elena Vartanova (ed.), *Content, Channels and Audiences in the New Millennium: Interaction and Interrelations*. Moscow: Faculty of Journalism, Moscow State University, pp. 183-186. Available at http://www.uta.fi/jour/henkilokunta/nordenstreng/Russian_Media_System.pdf
- Nordenstreng, Kaarle (2010c) Liberating Freedom from Libertarian Myths. In Robert Fortner and Mark Fackler (eds), *Ethics & Evil in the Public Sphere: Media, Universal Values & Global Development. Essays in Honor of Clifford G. Christians*. Cresskill, NJ: Hampton Press, 2010, 207-218.
- Nordenstreng (2011) Free Flow Doctrine in Global Media Policy. In Robin Mansell and Marc Raboy (eds), *The Handbook of Global Media and Communication Policy*. Chichester, West Sussex, UK: Wiley-Blackwell, 2011, 79-94.
- Nordenstreng, Kaarle and Jukka Pietiläinen (2010) Media as a Mirror of Change. In Tomi Huttunen and Mikko Ylikangas (eds), *Witnessing Change in Contemporary Russia*. Helsinki: Aleksanteri Institute (Kikimora Publications Series B 38), pp. 136-158. Available at <http://tampub.uta.fi/handle/10024/66231>
- Nordenstreng, Kaarle, Elena Vartanova and Yassen Zassoursky (eds) (2001) *Russian Media Challenge*. Helsinki: Aleksanteri Institute (Kikimora Publications Series B 20).

- Pasti, Svetlana (2007) *The Changing Profession of a Journalist in Russia*. Tampere: University of Tampere. Available at <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7101-8.pdf>
- Pasti, Svetlana, Michail Chernysh and Luiza Svitich (2012) Russian Journalists and Their Profession. In David H. Weaver and Lars Willnat (eds), *The Global Journalist in the 21st Century*. New York: Routledge, pp. 267-282.
- Ramaprasad, Jyotika (2003) The Private and Government Sides of Tanzanian Journalists. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 8(1): 8-26.
- Rosenholm, Arja, Kaarle Nordenstreng and Elena Trubina (eds) (2010) *Russian Media and Changing Values*. Milton Park: Routledge.
- Siebert, Fred, Theodore Peterson and Wilbur Schramm (1956) *Four Theories of the Press: The Authoritarian, Libertarian, Social Responsibility and Soviet Communist Concepts of What the Press Should Be and Do*. Urbana: Illinois University Press.
- Sparks, Colin (2010) China's Media in Comparative Perspective. *China Media Colloquium International Journal of Communication* [Online] 4:0, 552-566. Available at <http://ijoc.org/ojs/index.php/ijoc/article/view/754/431>
- Terzis, Georgios (ed.) (2009) *European Journalism Education*. Bristol: Intellect.
- Thussu, Daya (ed.) (2009) *Internationalizing Media Studies*. New York: Routledge.
- UNESCO (2007) *Model Curricula for Journalism Education*. Paris: UNESCO. Available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001512/151209E.pdf>
- Wasserman, Herman (2010). Freedom's just another word? Perspectives on the media freedom and responsibility in South Africa and Namibia. *International Communication Gazette* 72(7): 567-588.
- Wasserman, Herman and Arnold De Beer (eds) (2010). Journalism in the Global South: South Africa and Brazil. Special issue of *Communicatio* 36(2).
- Zhao, Yuezhi (1998) *Media, Market, and Democracy in China: Between the Party Line and the Bottom Line*. Chicago and Urbana: University of Illinois Press.
- Zhao, Yuezhi (2008) *Communications in China: Political Economy, Power and Conflict*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Andra forskningsprojekt

• *Addressing Male Citizens: Porn, Politics and Empowerment in the Finnish Men's Magazines from 1940s to 1980s*

The project focuses on the historical development and social significances of Finnish men's magazines. The research asks what kind of public spaces the Finnish men's magazines have provided and what kind of forms of agency the magazines have offered. A distinctive characteristic of the Finnish men's magazines is their manifold mixture of pornographic and general interest content, as well as political content. The huge popularity of Finnish men's magazines combining politics and pornography suggests that men's magazines have functioned as forms of political as well as sexual excitement. The research contributes to the academic knowledge of the Finnish men's magazines which have so far been neglected topics in the Finnish history writing.

The body of research material consists of a selection of annual volumes of the Finnish men's magazines published between 1940s and 1980s, in addition to interviews, official documents and company archive materials.

Laura Saarenmaa, project manager, laura.saarenmaa@uta.fi

University of Tampere, School of Communication, Media and Theatre, COMET

Project period: 01.09.2012 – 31.08.2015

Source of funding: Academy of Finland

• *Interpersonal Communication Competence in Virtual Teams (InViTe)*

The research project focuses on interpersonal communication competence needed in virtual (technologically mediated and often dispersed) teams in working life. By means of instant messaging, email, webconferencing, audioconferencing and videoconferencing, for example, members of virtual teams communicate with one another in a distributed setting. Today, technologically mediated work such as virtual teaming is an integral part of the operations of various organizations. The importance of communication competence has been acknowledged in face-to-face encounters in the workplace. However, very little is so far known about the kind of social and interpersonal competence that is required in technologically mediated collaboration.

The project is interested in the communicative activities of long-term, often long-distance virtual teams in work-related contexts of companies and public organizations as well as NGOs. We investigate team members' interpersonal communication competence for outcomes of virtual teaming. The project is guided by the assumption that interpersonal communication competence is crucial in fostering effectiveness and productiveness of virtual teams. However, the features and dimensions of competence may not be the same as in face-to-face teams.

Maarit Valo, project manager, maarit.valo@jyu.fi

Department of Communication, University of Jyväskylä

Marko Siitonen, project participant

Tarja Valkonen, project participant

Margarethe Olbertz-Siitonen, project participant

Mitra Raappana, project participant, doctoral student

Website of the project: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/viesti/en/research/projects/invite>

Project period: 01.01.2011 – 30.12.2014

Source of financing: Academy of Finland

- ***Populism as Movement and Rhetoric***

In Finland as elsewhere in Europe, rapid social change, multicultural challenges, social inequality, and the way different kinds of threat are disseminated by the media for public imagination, have given rise to populist protests and appeals to cultural values usually combining anti-elite and anti-immigrant nationalism with nationally and locally bounded demands of social justice. This project is focused on the populist movement and populist rhetoric in Finland. The main emphasis is on the analysis of textual documents on the Internet and in print, including discussion forums, blogs, newspaper articles, and political programs. Populism is studied as a phenomenon with multiple sources and multiple agendas. Issues of nationality, Europeaness, ethnicity, gender, and environmental issues are studied in their Finnish articulations in an intersectional manner by five researchers, against the backdrop of the new public sphere and the intermingling of the private and the public in it.

Urpo Kovala, project manager, urpo.kovala@jyu.fi

University of Jyväskylä, Research Centre for Contemporary Culture

Project period: 01.09.2012 – 31.03.2016

Source of financing: Academy of Finland

Presentationer från
Eija Poteri
Nordicom-Finland
www.nordicom.gu.se/?portal=mr

Gendering ICT in Everyday Life

A Comparative Study of Practices in Family and Extra – Family Contexts

This project studies discourses and practices of gender and ICT by looking at how the discourses of gender and ICT pertain to everyday life. It seeks to investigate in what ways, how and to what extent gender plays a part in actual uses of ICT.

Nordic countries are recognized as advanced users of computers and telecommunication technology both in public spheres and households. The region is also renowned for its focus on gender equality. Paradoxically competence in ICTs and their use-patterns are highly skewed in the Nordic countries and reducing the “gender gap” in ICT competences is hence an area for concern. Simultaneously ICT is associated with ‘misuse’; unwanted internet content, asocial behaviour, obesity, etc. This study seeks to probe into these matters by carefully investigating competence and use-patterns by various actors and in various social contexts. In this way the project aims at making a difference – it seeks to provide reliable information that can be used in sensible ways to meet challenges – especially related to gender issues – that accompany the technological revolution we are in the middle of.

Previous research has focused on quantitative self-reporting on ICT practices, as well as discourses that surround ICT use of females. What we know very little about are the actual ways ICTs are linked to people’s everyday lives even though many have argued for the need to turn away from the exclusive concern with texts and meanings to the terrain of how people live and experience the changed world around them. Moreover, Nordic research has given much attention to ICT uses in public arenas such as schools and workplace. Much use of ICT does however take place in homes. Surveys find such use to be strongly associated with gender and age in that young people and men are much more involved with the digital world than are older women. Conventions and moralities of ICT practices are in this respect embedded in and can be seen as partly an outcome of everyday family practices. Our knowledge of how the actual uses of ICTs takes place and are given meanings in homes and private/leisure contexts and relations is in this respect dramatically scarce in light of how much time and money people report spending on such activities.

It is furthermore an important concern in this project that gender is never operative in isolation and that therefore gender must be studied in relation to other factors that affect people’s practices. Hence the study can be termed a study of intersectionality and it therefore not only the question of how gender interact with other factors is central but so is the often overlooked question of how important gender is. Thus, the overall *thematic* and empirical theme is ***how and to what extent gender plays a part in ICT-use in everyday life, and in different forms of life?*** while our main *theoretical* aim is to develop a perspective on gender which is based on a radical practice perspective.

To make the thematic question manageable and provide new empirical knowledge the project focus is on ICT-use in families and among young females. Families/homes is a focus because the setting is existentially important and hence ICT-use is layered with a great deal of moral evaluation and gendered practices. This provides us with an easier intake to the cultural stuff that surrounds such thing-person practices.

The project is composed of two research themes, four project modules (grand discourse, local discourses, practice and theorizing) and 6 sub-projects. The research themes are (i) gendered ICT-use in *families*, and (ii) *young females' gaming* and online activities (partly outside, partly in homes).

The research questions are specified as follows:

1. *How are attitudes towards use, regulation and morality of ICT affected by gender?* This question requires mapping of men and women's expressed views on this topic. It requires investigation of public discourses on ICT and gender, on local discursive formation on the same, as well as observed ICT-related practices.
2. *To what extent is gender, as something people see themselves as and 'perform', made relevant and how does it vary in specific communicative context of ICT-use?* As with the previous question we wish to investigate this with a wide fan of methods.
3. *What consequences do the massive increase in homes and persons' use of ICTs affect gender?* Gender exists as prototypical cultural ideas enacted and embodied through practices. We wish to investigate how the prototypes – as they are expressed in public discourses – as well as gendered assumption, and gendered and gendering practices change with this socio-technological change. Moreover, we assume that such changes are context-dependent so that ideas about gender and ICT vary both in relation to e.g. home vs. public spheres, and in relation to different ICTs.

Results

The project has already several publications but there will be more to come.

Some publications so far:

- Linderorth, J. (2012) 'Why gamers don't learn more: An ecological approach to games as learning environments', *Journal of Gaming and Virtual Worlds*, vol. 4, no. 1.
- Lerche Møller, M. & Storm-Mathisen, A. (2012) Local discourses on gender and ICT – a strategic survey in three Scandinavian communities. Project Note. Oslo: SIFO. National Institute for Consumer Research.
- Linderorth, J. (2011) Gender in virtual courtships. The position as 'woman' in online games. Paper presented at the conference 'Gender in education'.
- Smedsrud, E. (2011) *Sjetteklassingers digitale hverdag: Forvaltning av kjønn og kapital i barnas IKT-praksiser*. Masteravhandling. Universitetet i Oslo: Sosialantropologisk institutt.
- Darbandi, C. (2011) *Kjønn, identitet og IKT. En studie av 12-13 åringers forhold til spill og sosiale medier*. Masteravhandling, Universitetet i Oslo, Sosialantropologisk institutt.
- Helle-Valle, J. (2010) "Language-games, in/dividuals and media uses: what a practice perspective should imply for media studies", pp. 191-211. In B. Bräuchler & J. Postill (eds.) *Theorising Media and Practice*. New York: Berghahn.
- Linderorth, J. (2010) Världen som spelplan. Gränsöverskridande i onlinespelskulturen. Stockholm: Medierådet.
- Helle-Valle, J. (2009) "'Si aldri nei til å gå ut med venner fordi du spiller på WoW.' Om nettspill, disiplinering og kommunikative kontekster", pp. 171-198. In K. Asdal & E. Jacobsen (eds.) *Forbrukerens ansvar*. Oslo: Cappelen.

Institutions taking part in the project

SIFO (Norway)

LinCS, University of Gothenburg (Sweden)

Copenhagen Business School (CBS) (Denmark)

Participants

Jo Helle-Valle, Project manager, Senior researcher at SIFO, Social anthropology.

Ardis Storm-Mathisen, Senior researcher at SIFO. Sociology.

Ingrid Kjørstad, PhD candidate, researcher at SIFO.

Erikka Smedsrud, UiO/SIFO

Chimen Darbandi, UiO/SIFO

Birgitte Tufte, Dr. media literacy, Professor, Center for Marketing Communication, The Copenhagen Business School CBS.

Ole Christensen, Senior researcher, Professionshøjskolen UCC, Copenhagen

Jonas Linderøth, Post.doc. researcher at LearnIT, University of Gothenburg.

Project period: 2009 – 2013.

Finance:

Total budget: 7.5 mill NOK

External funding from NOS-HS: ca 4.4 mill. NOK

Own funding from SIFO, University of Gothenburg and CBS: ca. 3.1 mill NOK

Andra forskningsprosjekt

• *Kunst! Makt! Seleksjon og forhandling i norsk kunstliv*

Dette er et tverrfaglig forskningsprosjekt om maktproblematikk i norsk kunst i dag. De fire kunstfeltene som skal belyses er scenekunst, litteratur, musikk og billedkunst. Begreper som "makt og kunstenes autonomi" og "kvalitetsforståelser" angir hovedfokus i prosjektet, som spesielt skal studere kulturpolitiske og -økonomiske betingelser for kunst- og kulturproduksjon i Norge i dag. Prosjektet tar utgangspunkt i feltanalytisk teori og er planlagt som en integrert og tverrfaglig utforskning av koblinger og relasjoner mellom 1) institusjonelle, politiske og økonomiske forhold og deres betydning for det kunstneriske handlingsrom og fordelinger av anerkjennelse (symbolsk kapital), og 2) de kunstneriske prosesser, estetiske valg og erfaringer som gjøres i forbindelse med verkproduksjon og -resepsjon i konkrete situasjoner og verk. Prosjektet tematiserer dermed forholdet mellom en institusjonell orden, preget av politisk styring og kulturindustrielle markedslogikker, og en kunstnerisk orden, preget av verdier som handler om kunstnerisk frihet, kreativitet og kvalitet i kunsten. Fire kunstfelt skal studeres i et komparativt perspektiv: Både scenekunst, litteratur, musikk og billedkunst, vil bli analysert og sammenlignet i prosjektet innenfor en felles teoretisk ramme, der maktfordelinger og maktrelasjoner innenfor og mellom felt blir spesielt studert.

Prosjektets hovedmål er å skaffe til veie og formidle til allmennheten, empirisk og vitenskapelig basert kunnskap om hvordan maktfordelinger og maktforhold styrkes og svekkes innenfor dagens norske kunst- og kulturliv. Prosjektet skal utvikle systematisk komparasjon av spesifikke maktfordelinger og maktforhold i og mellom de fire kunstfeltene. Spesielt skal prosjektet studere utviklingstrekk i eksterne relasjoner de siste 5-10 år mellom kunstfeltene og de kulturpolitiske og kulturøkonomiske institusjonene i Norge. Formidling skal prioriteres, og i den grad det er hensiktsmessig skal aktører og institusjoner i kunst og kulturliv involveres i dialoger og offentlige ordskiftet.

Tore Slaatta, faglig prosjektleder, tore.slaatta@media.uio.no

Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon

Helge Rønning

Ove Solum

Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon

Anne Helene Lorentzen

Universitetet i Oslo, Senter for tverrfaglig kjønnsforskning

Susanne Østby Sæther

Universitetet i Oslo, Institutt for filosofi, kunsthistorie og klassiske språk

Fredrik Engelstad

Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Håkon Larsen

Trygve Guldbrandsen

Lise Kjølørød

Universitetet i Oslo, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

Per Mangset

Heidi Stavrum

Høgskolen i Telemark

Ole Marius Hylland

Knut Løyland

Telemarksforskning

Prosjektperiode: 01.09.2011 – 31.12.2014.

Finansieringskilde: Norges Forskningsråd (NFR) (4 000 000 NOK)

• **Nyttig og imaginær: Servicejournalistikken i NRK**

Prosjektet skal studere forbruks- og servicejournalistikken oppkomst og vekst som journalistisk diskurs siden slutten av 1970-årene. Denne utviklingen er et av de mest markante trekkene i norsk og vestlig journalistikk de senere årene. I kjølvannet av velstandsutviklingen, nisjemedienes suksess og frakoplingen fra partiene, utviklet service-journalistikken seg med egne teknikker og genrer. Prosjektet skal analysere hvordan pressen og i dette konkrete prosjektet særlig hvordan NRK TV har gjort forbruker- og livsstiljournalistikk til et underholdende og populært område. Prosjektet spør: Hva slags emner behandles med hvilken form? Hvilke rolle tilskrives publikum, hvordan redefinerer denne journalistikken nyhetsjournalistikken nyhetskriterier, Hva er programvertens rolle og scenografiens signaler? I hvilken grad og hvordan formidles nytte, rådgivning, veiledning, service, velvære og livsinnstillinger? Hvilket individ og hvilket hverdagsliv fremstilles? Hvilke selvrealiseringsmuligheter lanseres? Hvordan anvendes underholdnings- og opplevelselementer? Hvordan, med hvilke genrer, sirkles mottakeren inn i et stadig mer komplekst forbrukersamfunn? Og ikke minst – hvordan påvirker dette allmennkringkastingen og dens legitimitet? Funnene skal publiseres i SIFO-rapport, gjennom en masteroppgave og som artikkel.

Jo Helle-Valle, prosjektleder, jo.helle-valle@sifo.no

Statens institutt for forbruksforskning (SIFO)

Ardis Storm-Mathisen

Statens institutt for forbruksforskning (SIFO)

Terje Rasmussen

Universitetet i Oslo og SIFO, Institutt for medier og kommunikasjon

Marcela Frugård (masterstudent)

Prosjektperiode: 01.01.2012 – 31.12.2012

Finansieringskilde: Rådet for anvendt medieforskning (RAM) (250 000 NOK)

Presentationer från
Ragnhild Mølster
Nordicom-Norge

www.nordicom.gu.se/?portal=mr

Vardagslivets och kulturens medialisering

*Arbete inom ramen för
Riksbankens Jubileumsfond i Sverige*

Områdesgruppen Vardagslivets och kulturens medialisering påbörjade verksamheten 2012.

I allt fler sammanhang ses ett tilltagande beroende av kommunikationsmedier som central faktor bakom avgörande samhälleliga och kulturella förändringar. Alla medieformer kan förvisso betecknas som sociala, men sociala medier och den användargenererade webben antyder att digitala medier numera ingår i vardagen på ett sätt som inte tidigare varit fallet. Medier är rentav människors vardag, och denna omfattande medialiseringprocess har i djupet omvandlat mänskliga relationer och socio-politiska maktförhållanden, beteenden, värderingar, den professionella mediemarknaden, förhållandet mellan medieinstitutioner och andra institutioner samt olika former av estetiska uttryck.

Medialiseringen och dess socio-politiska uppmärksammas ofta. Mediernas betydelse sägs exempelvis växa över tid i en framåtriktad process där olika former av mediering antas spela allt större roll – i allt fler institutionella och sociala sammanhang. Politikens medialisering är ett exempel på ett sådant synsätt, religionens ett annat. Men medialiseringsbegreppet har även mer kulturella och vardagliga aspekter, som hittills inte varit föremål för lika mycket forskning som det som rör politiken och andra samhälleliga institutioner. Medialiseringens kulturella former accentuerats av de digitala mediernas genomslag, men kan också spåras långt tillbaka i kommunikationshistorien, i synnerhet utanför de etablerade medieinstitutionerna.

Områdesgruppen *Vardagslivets och kulturens medialisering* gör det möjligt att bättre förstå medialisering som ett genomgripande kulturellt och samhälleligt fenomen som verkar på många nivåer i tillvaron. Sedan några år tillbaka kan man konstatera ett ökande intresse för medialiseringsspörsmål i vid bemärkelse, nationellt såväl som internationellt – och därtill både inom och utanför en vetenskaplig forskningskontext. Angränsade teman ägnas allt större uppmärksamhet genom projekt, konferenser och nätverk, som engagerar olika forskare i skilda ämnen men är också synnerligen omdebatterade i medievärlden, kulturlivet och politiken.

Områdesgruppens uppgifter

Områdesgruppen fokuserar på tvärvetenskapligt gränsöverskridande studier av skärningsytorna mellan medier och övrigt kultur- och vardagsliv. Gruppen kan bidra till att vidareutveckla forskningen kring medialisering från en kulturvetenskaplig synvinkel. Den ska främja den vetenskapliga diskussionen om medialiseringprocesser, kartlägga forskningsbehov och stimulera till ny forskning, möta intressen och erfarenheter i mediernas och kulturens sfärer. Den ska även driva fram samlande och fördjupande insatser för att skapa synergier mellan vetenskapsområden, utgöra en plattform mellan forskare och företrädare för kulturlivet, mediebranschen och politiken samt knyta an till nordisk och internationell spetskompetens på området.

Ledamöter

André Jansson, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, Karlstads universitet

Anne Jerslev, professor, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet

Eva Swartz Grimaldi, styrelseledamot i bland annat SVT, Nobel Media och Stockholms Konserthus

Göran Blomqvist, vd, Riksbankens Jubileumsfond

Johan Fornäs, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, Södertörns högskola

Maria Wikse, forskningssekreterare, Riksbankens Jubileumsfond

Mats Ekström, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, JMG, Göteborgs universitet

Pelle Snickars, forskningschef, Kungliga biblioteket.

Tina Ehn, riksdagsledamot (MP)

Ulrika Knutson, journalist, f.d. ordförande Publicistklubben

Andra forskningsprojekt

• *Narratives of Europe. Perspectives from its North-East Periphery*

This project investigates how Europe is identified in narratives from the greater Baltic region. It focuses on how “Europeanness” is fabricated and narrated in one of Europe’s dynamic peripheries. Focusing on the region’s philosophical, political, literary, musical, art and media discourses, a systematic and comparative analysis is made of how European identity is articulated differently depending on national context and narrative genre. The project thus makes comparisons in three dimensions: how does the narration of European identity vary (1) between centre and periphery; (2) between national subregions of the Baltic area; and (3) between narrative genres of communication.

In the relatively peripheral greater area surrounding the Baltic Sea, neighbouring countries with divergent experiences have chosen distinct paths vis-à-vis the European project of unification, offering excellent clues to the diverse facets of ongoing refigurations of what Europe means. The project mainly focuses on Russia, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Germany, Czech Republic, Romania, Finland and Sweden. In this region, concepts of Europe are intensely cultivated and debated, challenging the notion of the Baltic and East European region as the Eastern “Other” and suggesting that they in many ways tend to be more active Europeans than many in Central or Western Europe. Discursive tensions will be scrutinised between “Fortress Europe” and Europe as communicative node, unity and diversity, stability and mobility, universalism and particularism. There are variously emphasised traces of Christian heritage, colonial history, Enlightenment ideas of progress, experiences of war, or reference to old and new transnational connections.

Six subprojects deal with European narratives in (A) phenomenological philosophy; (B) political movements, (C) literature, (D) visual arts, (E) popular music, and (F) contemporary media genres. The project will organize annual workshops and result in individual articles and a joint anthology report. It links core disciplines within the Critical and Cultural Theory research area of Södertörn University (Media and Communication Studies, Philosophy, Aesthetics and Art Studies), and make them imminently relevant to the Baltic area studies of BEEGS and CBEES.

Johan Fornäs, projektledare, johan.fornas@sh.se

Carl Cederberg, carl.cederberg@sh.se

Stefan Jonsson, stefan.jonsson@sh.se

Anne Kaun, anne.kaun@sh.se

Katarina Macleod, katarina.macleod@sh.se

Södertörns högskola, Institutionen för kultur och kommunikation

Projektperiod: 01.01.2012 – 31.12.2014

Finansiering: Östersjöstiftelsen

• ***Intern kriskommunikation. Strategier och metoder för offentliga organisationers interna krishantering***

I detta projekt fokuseras medarbetarnas betydelse och metoder ska tas fram för att utveckla intern kriskommunikation. Detta kan i sin tur skapa bättre möjligheter för samhället och organisationer att hantera kriser.

Det är människors tolkning av en händelse som avgör om den blir klassificerad som hot, risk eller kris och de handlingar som följer. Människor agerar utifrån sin förståelse och tolkning av en händelse. Förståelsen uppstår i stor utsträckning i kommunikationen med andra. Formell kommunikation, till exempel via intranät och personalmöten, är viktiga för medarbetarnas förståelse. Dock är den informella kommunikationen, som sker i korridorer, genom e-post och bloggar, än viktigare.

Medarbetarna kan på ett tidigt stadium fånga upp svaga signaler på förändringar i och utanför organisationen. Medarbetarna tolkar signalerna och agerar för att förändra situationen så att en kris kan mildras eller helt undvikas.

Projektet ska bidra med nya och viktiga kunskaper inom området intern kriskommunikation samt ta fram strategier som kan hjälpa offentliga organisationer att undvika kriser som kan få stora negativa konsekvenser för samhället.

Mats Heide, projektledare, mats.heide@isk.lu.se

Charlotte Simonsson, charlotte.simonsson@isk.lu.se

Lunds universitet, Campus Helsingborg, Institutionen för strategisk kommunikation / ISK

Projektperiod: 01.01.2011 – 31.12.2013

Finansiering: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap / MSB (2 900 000 SEK)

• ***Mad Women. Genus- och sexualitetsperspektiv på reklam och marknadsföring i Sverige 1850-2010***

Detta postdoc-projekt syftar till att nyansera och problematisera bilden av reklambranschens historia ur genus- och sexualitetsperspektiv. Projektet är uppdelat i ett antal mindre studier avsedda att belysa såväl genusarbetsdelning, identitetsskapande, konsumtionskultur som könskodat företagande inom den svenska reklambranschen och dess produkter.

Annonss- och massmediemarknaderna har historiskt varit tätt knutna till varandra och olika populärpressgenrer har utvecklats mot olika konsumentgrupper. Grundläggande i den svenska mediehistorien är ett konkurrensförhållande mellan det kommersiella och det ideella, vilket gör att den svenska reklambranschen måste analyseras i relation till både mediemarknadernas speciella ägandeförhållanden och till statens regleringar av kulturella uttryck.

Inom genus- och sexualitetsforskningen har en mediekritisk hållning generellt varit rådande, där kommersiella drivkrafter ansetts påverka hur könsidentitet och sexuell subjektivitet skapats i populärkulturen. Hur dessa kommersiella krafter sett ut, hur de varit organiserade och hur detta förändrats över tid har däremot endast i mindre utsträckning undersökts utifrån ett genus- och sexualitetsperspektiv. Projektet är tänkt att fylla denna kunskapslucka genom att vidga perspektiven både på branschen som sådan och på dess produktion genus- och sexualitetsteoretiskt.

Projektet bygger även på historisk forskning om könad konsumtion, där män historiskt uppfattats som försörjare och kvinnor som konsument. I projektet studeras dels hur den kvinnliga konsumenten konstruerats i populärpressen, men också framväxten av en manlig (både hetero- och homosexuell) konsument.

Klara Arnberg, projektledare, klara.arnberg@ekhist.umu.se

Stockholms Universitet, Ekonomisk-historiska institutionen

Projektperiod: 01.01.2012 – 31.12.2013

Finansiering: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap / FAS (1 600 000 SEK)

- ***Globala mödrar. Om den svenska mediebilden av internationellt surrogat-mödraskap och internationell adoption***

Detta projekt undersöker bilden av internationellt surrogatmödraskap och internationell adoption i svenska medier.

Genom en jämförelse med adoption placeras surrogatmödraskap in i en historisk och global kontext som synliggör dess etiska problematik. Som adoptionsland intar Sverige en särställning internationellt genom att vara det land i världen som har flest utlandsadopterade per invånare. Det finns många paralleller mellan internationell adoption och surrogatmödraskap, inte minst beträffande den etiska problematiken kring etnicitet, relationen i-land / u-land och barnets relation till sitt biologiska ursprung, som detta projekt kommer att behandla närmare.

Med digitalisering, webbaserade medier samt nya visningskontexter som mobiler och surfplattor, har medierna, och framförallt den rörliga bilden, stärkt sin ställning i våra liv.

Projektets inriktning på medier innebär att de inte bara betraktas som transparenta behållare för ett innehåll. De anger också ramarna innehållet. Studien omfattar olika sorters medier, i första hand film och tv men också websidor och tryckta medier. Den bidrar till vår förståelse av hur mediekulturen påverkar vårt sätt att se och tänka på familj, föräldraskap och deras relation till större samhälleliga och globala sammanhang. I den omförhandling som pågår i Sverige kring den nya globaliserade familjen spelar film och tv en avgörande roll. Den svenska situationen visar hur teknologisk innovation och social förändring bearbetas i rörliga bildmedier. Inte minst tv spelar en drivande roll, vilket SVT:s serie *Barn till varje pris?* (2011) och dess roll som opinionsbildare i den pågående debatten kring surrogatmödraskap är ett exempel på. I *Barn till varje pris?* möter vi ett svenskt manligt samkönat par som anlitat en surrogatmamma i Indien. Exemplet visar tydligt hur olika maktordningar baserade på kön, sexualitet, klass etnicitet och ras samspelar i frågan om surrogatmödraskap. Ett huvudsyfte i projektet är att analysera den speciella dynamik som uppstår när dessa olika maktordningar korsas.

Johanna Lundström Gondouin, Projektledare, johanna.gondouin@mail.film.su.se
Stockholms universitet, Enheten för filmvetenskap

Projektperiod: 01.01.2013 – 01.01.2015

Finansiering: Vetenskapsrådet (2 635 000 SEK)

- ***Piratkopieringens ideolog. En studie av piratkopiering, upphovsrätt och modernitet i Sverige, USA och Australien***

Projekt syftar till att studera piratkopieringens och piratrörelsens internationella utbredning som ett politiskt och ideologiskt fenomen, exemplifierat genom piratpartier och andra upphovsrättskritiska organisationer i olika delar av världen. Studiens målsättning är att undersöka hur den retorik som präglar 2000-talets digitala piratrörelse förhåller sig till de idéer och ideal som präglat synen på upphovsrätten i det förflutna och dess relation till det moderna samhällsbygget. Studien fokuserar på piratpartier och andra piratorganisationer i Sverige, Australien och USA och de olika organisationernas framväxt analyseras utifrån den retorik som partierna utvecklar och de reaktioner de möter i respektive länder. Studien har således ett internationellt fokus och men den har också en fast svensk förankring eftersom Piratpartiet ursprungligen är ett svenskt fenomen som har inspirerat till liknande initiativ i mer än 60 andra länder. USA och Australien utgör här exempel på hur idén om ett piratparti omformuleras i två olika kulturella och juridiska kontexter. Projektet vilar på ett antal längre fältstudier av piratorganisationer i de olika länderna, men analyserna av det empiriska materialet kommer också att förankras i ett teoretiskt och kulturhistoriskt sammanhang.

Martin Fredriksson, Projektledare, martin.fredriksson@liu.se
Linköpings universitet, Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur / ISAK

Projektperiod: 01.08.2012 – 01.08.2015

Finansiering: Riksbankens jubileumsfond (2 200 000 SEK)

• ***Mellan organisationsintresse och demokratiskt uppdrag – utmaningar inom mediehantering i socialtjänst, polis och skola***

Detta projekt undersöker mediehanteringsformer inom socialtjänst, polis och skola. Dessa organisationer ställs inför olika utmaningar med avseende på mediehantering. Socialtjänsten har till exempel blivit föremål för intensiv mediekritik i enstaka fall och medierelationer försvåras av sekretessregler. För polisen är massmedier en viktig resurs för att få allmänhetens hjälp i pågående brottsutredningar. Offentligt drivna skolor ställs idag inför en allt hårdare konkurrens från friskolor, något som innebär att marknadsföring blir centralt. Syftet med detta projekt är att jämföra mediehantering inom socialtjänst polis och gymnasieskola.

Projektet berör grundläggande frågor om hur offentliga organisationer reproducerar sin legitimitet i det medialiserade samhället. Frågan om i vilken utsträckning ambitioner att framställa den egna verksamheten i positiv dager går ut över öppenhet med dess brister är fundamental för förståelsen av den medialiserade demokratin. Att för första gången genomföra en empiriskt jämförande studie om mediehantering inom offentlig sektor ger en ökad och fördjupad kunskap om olika förhållningssätt till mediehantering och vilka effekter detta har för den dagliga verksamheten. På ett mer konkret plan blir projektets resultat relevanta för en fortsatt utveckling av det offentliga öppenhet mot det omgivande samhället. Resultaten är också relevanta för andra verksamheter inom den offentliga sektorn, som till exempel hälso- och sjukvården, försvarsmakten, försäkringskassan, osv.

Stefan Sjöström, Projektledare, stefan.sjostrom socw.umu.se
Umeå universitet, Institutionen för socialt arbete

Projektperiod: 01.01.2012 – 01.01.2014

Finansiering: Vetenskapsrådet (4 158 000 SEK)

• ***Ritual Communication in Global Crisis***

Projektet Ritual Communication in Global Crisis syftar till att utreda huruvida journalistiken i globala kriser präglas av engagemang gentemot de involverade snarare än av opartiskhet. Är det så att journalister istället för att representera den verkande kraft som står mellan nationella/supranationella auktoriteter och medborgarna, istället för att representera det naturla och opartiska observatörspektivet tillskriver sig själva en involverad och aktiv roll i vilken de tjänar som de lidandes förespråkare och hanterar frågor om ansvarsutkrävande från ett humanitärt perspektiv som förbiser auktoriteterna? För att studera dessa frågor utgår projektet ifrån journalistik som rituell kommunikation – ett synsätt där journalistik är mer än informationsförmedling utan också ett medel att skapa social gemenskap. Med detta perspektiv följer, i min mening, en syn på journalisten som aktör – inte en observatör. Spänningen mellan den involverade och den opartiska journalistrollen kommer att undersökas empiriskt med hjälp av journalistintervjuer och fokusera på hur barn hanteras i globala kriser.

Maria Hellman, Projektledare, maria.hellman@ims.su.se
Stockholms universitet, Enheten för journalistik, medier och kommunikation

Projektperiod: 01.03.2012 –

Presentationer från
Karin Poulsen
Nordicom-Sverige

www.nordicom.gu.se/?portal=mr

Aktuella samarbeten inom Europa

Medierna i fokus för projekt inom European Science Foundation

The flagship activity of European Science Foundations strategic arm, 'Forward Looks' enable Europe's scientific community, in interaction with policy makers, to develop medium to long-term views and analyses of future research developments with the aim of defining research agendas at national and European level. 'Forward Looks' are driven by ESF's Member Organisations and, by extension, the European research community. Quality assurance mechanisms, based on peer review where appropriate, are applied at every stage of the development and delivery of a 'Forward Look' to ensure its quality and impact.

One of the projects within 'Forward Looks' is *Media Studies: new media and literacies*. This project is a joint activity between the Humanities and Social Sciences in ESF.

Media Studies: New Media and New Literacies

The field of media studies, broadly conceived, will become more and more important in the coming years. It is therefore equally important that we – scientists, policy makers and citizens – make sure that we do the things that need to be done. However, this will require choices and these are not trivial. To set these priorities in a responsible manner, it is important to not only take into account the institutional and organizational diversity of the relevant academic disciplines and traditions, but also to acknowledge the diverging needs of a wide variety of stakeholders.

The ESF Forward Look "Media studies: new media and new literacies" aims to meet this need by identifying a common, European research agenda and specifying the institutional frameworks that would help advance the organizational cohesion of European media research.

Objectives

The first objective of this Forward Look is to define a set of key research questions that, given the challenges posed, need to be addressed in the next 5 to 10 years.

Closely linked is the second objective: to propose a new research agenda in discussion with relevant science-policy organisations, practitioners, technological developers and other stakeholders from across Europe. Ingredients for such an agenda include:

- the systematic development of sustained, interdisciplinary approaches (both conceptual and methodological)
- the strengthening of international scholarly interaction and response-mode collaboration between humanities and social science scholars
- forging a theory-driven knowledge transfer and systematic ties between the academy and commercial and policy stakeholders across key sectors in Europe

The Forward Look aims to develop such an agenda in the form of a set of concrete recommendations for actions.

Following from the previous point, the final objective is to raise awareness at the science-policy level of the importance of taking up those new essential questions and policy challenges.

Duration: January 2012 – June 2013

Background

Rationale

Societal trends – Media impinge upon almost all aspects of contemporary life, and they are constitutive of key financial, social and cultural processes. To study media is therefore an important pathway for understanding fundamental processes in society and in understanding the human condition. As is only too evident, media have undergone profound changes in the past two decades which can – as is done in this FL – be characterized in terms of digitization, globalization and commodification. Given the central role of media in our daily lives, the important, general question presents itself as to these “new” media – and the implications of technological changes for “old” media – affect our lives.

Policy trends – Most policies focus on ICT literacy (computer literacy, information literacy) defined as a transparent tool for virtual collaboration, information processing and learning in the work place or in education (e-learning). Media literacy is a broader term than just ICT literacy, embracing the shaping, sharing, (critical) evaluation and use of print as well as audiovisual and digital media. On national as well as European levels, divides remain between definitions of ICT literacy versus media literacy. All policy documents agree that more systematic and trans-border research is needed in order to facilitate effective policy-making but views as to the appropriate aims and outcomes of such research differ amongst public and private stakeholders.

Scientific trends – Media studies have developed at most European universities, but in rather disparate ways – from sub-sections within a mother discipline to independent, interdisciplinary departments both in commercial as well as academic traditions. Even though media studies have developed strong international research societies, examples of European research collaboration are still few.

Thematic Organisation of the Forward Look

In the current Forward Look, four different avenues or themes have been identified as deserving an in-depth “look forward”:

- Political engagement in an age of mediatization: enablers and constraints for democratic developments
- Creative economy or creative culture? Shaping and sharing of media content as a specifically economic or as a wider social resource
- Digital divides and their relation to class, gender, generation, ethnicity and region
- Identity-formation: from Facebook networks to institutional forms of cultural heritage.

Methodological Approach

Each of the four themes listed above will be taken up in a dedicated thematic workshop in which the research questions within the themes will be further reframed and refined. Fol-

lowing the thematic workshops, a synthesis workshop will be held in order to take stock and facilitate the preparation of the final report. The outcome of the synthesis workshop will be an advanced draft of the final report. This version will be discussed with a larger representation of academics and stakeholders in a final conference before publication.

Intended Outcomes

The main output of the FL will be the final report proposing a new research agenda for the scientific community and raising awareness at the science policy level. It will include an executive summary of the outcomes of the project. This final report and executive summary will be widely disseminated within the research community at scholarly events as well as within science policy circles.

Activities 2012

Thematic workshop 1 – Political engagement in an age of mediatization: enablers and constraints for democratic developments

Chairs:

Dr. *Claudia Alvares*, Lusofona University, Portugal

Prof. *Peter Dahlgren*, Lund University, Sweden

Date: 16-17 June 2012

Location: Lisbon

Thematic workshop 2 – Creative economy or creative culture? Shaping and sharing of media content as a specifically economic or as a wider social resource

Chairs:

Prof. *Ola Erstad*, University of Oslo, Norway

Prof. *Gustavo Cardoso*, Instituto Superior das Ciências do Trabalho e da Empresa, Portugal

Date: 18-19 June 2012

Location: Lisbon

Thematic workshop 3 – Digital divides and their relation to class, gender, generation, ethnicity and region

Chairs:

Prof. *Hannu Nieminen*, University of Helsinki, Finland

Prof. *Colin Sparks*, Hong Kong Baptist University, Hong Kong

Date: 7-8 June

Location: Helsinki

Thematic workshop – Identity-formation: from Facebook networks to institutional forms of cultural heritage

Chairs:

Prof. *Johan Fornäs*, Södertörn University, Sweden

Dr. *Charis Xinaris*, European University, Cyprus

Date: 17-18 May 2012

Location: Nicosia, Cyprus

Governance Structure

The Scientific Committee, chaired by Professor Peter Golding (Northumbria University) and Professor Slavko Splichal (University of Ljubljana), consists of leading scientists in the field and is responsible for the day-to-day implementation of all Forward Look activities. The Scientific Committee is composed of the following members:

- Prof. *Peter Golding*, Northumbria University, United Kingdom (joint Chair)
- Prof. *Slavko Splichal*, University of Ljubljana, Slovenia (joint Chair)
- *Cláudia Álvares*, Lusofona University, Portugal
- Prof. *Gustavo Cardoso*, Instituto Superior das Ciências do Trabalho e da Empresa, Portugal / COST Domain Committee “Individuals, Societies, Cultures and Health (ISCH)
- Prof. *Ola Erstad*, University of Oslo, Norway
- Dr *Nicholas Jankowski*, eHumanities Group, KNAW, Netherlands
- Prof. *Colin Sparks*, Hong Kong Baptist University, Hong Kong
- Dr *Charis Xinaris*, European University – Cyprus, Cyprus

The quality of the Forward Look is monitored by the *Quality Reference Group*, composed of representatives of the two Standing Committees with a direct stake in the Forward Look – the Standing Committee for the Humanities (SCH) and the Standing Committee for the Social Sciences (SCSS) – and other stakeholders, including the European Commission, European Research Council and professional organizations in the field. The Quality Reference Group is composed of the following members:

- Dr *Nina Kancewicz-Hoffman*, Head of Humanities and Social Sciences Unit, European Science Foundation (Chair)
- Ms *Anne Deltour*, European Commission, DG Information Society and Media – Audio-visual and Media policies
- Ms *Susanne Ding*, European Commission, DG Education and Culture – MEDIA Programme and media literacy
- Prof. *Kirsten Drotner*, Danish Research Centre on Education and Advanced Media Materials (DREAM), University of Southern Denmark, Chair Scientific Committee for the Humanities at Science Europe
- Prof. *Francois Heinderyckx*, Université Libre de Bruxelles, President European Communication Research and Education Association (ECREA), President-Elect-Select International Communication Association (ICA)
- Prof. *Jan Jiráček*, Centre for Media Studies, Charles University Prague, member ESF Standing Committee for the Social Sciences
- Dr *Balázs Kiss*, Institute for Political Sciences, Hungarian Academy of Sciences, member ESF Standing Committee for the Social Sciences
- Dr *Angela Liberatore*, European Commission, DG Research and Innovation
- Prof. *Rūta Marcinkevičienė*, Vytautas Magnus University, Vice-president of the Research Council of Lithuania, member ESF Standing Committee for the Humanities
- Prof. *Alain Peyraube*, CNRS / EHESS, Paris, member Scientific Council European Research Council

- Prof. *Annabelle Sreberny*, School of Oriental and African Studies, University of London, Past President International Association for Media and Communication Research (IAMCR)
- Ms. *Erika Widegren*, Executive Director Permanent Platform Atomium Culture
- Prof. *Peter Golding*, Northumbria University, United Kingdom (joint Chair)
- Prof. *Slavko Splichal*, University of Ljubljana, Slovenia (joint Chair)
- *Cláudia Álvares*, Lusofona University, Portu
- Prof. *Gustavo Cardoso*, Instituto Superior das Ciências do Trabalho e da Empresa, Portugal/COST Doma
- Prof. *Ola Erstad*, University of Oslo, Norway
- Dr *Nicholas Jankowski*, eHumanities Group, KNAW, Netherlands
- Prof. *Colin Sparks*, Hong Kong Baptist University, Hong Kong
- Dr *Charis Xinaris*, European University – Cyprus, Cyprus

Vad är European Science Foundation?

The establishment of the European Science Foundation (ESF) in Strasbourg in 1974 was one of the earliest milestones on the road to achieving real cooperation in European research. The ESF began life with a membership of 42 academies and research councils in 15 countries; in 2012 it counts 72 Member Organisations (MOs), including research funding organisations, research performing organisations, academies and learned societies, in 30 countries.

As an independent, non-governmental organisation dedicated to pan-European scientific networking and collaboration, the ESF has had a key role to play in mediating between a multitude of heterogeneous research cultures and agencies. The ESF hosts an array of instruments to accommodate various types and levels of international collaboration, within Europe and beyond.

The ESF's unique characteristic in this area is its responsiveness to the scientific community, in contrast with the more targeted approaches taken by the European Commission. Many of the instruments operated by the ESF, e.g. Exploratory Workshops, EUROCORES (European Collaborative Research scheme), Research Networking Programmes (RNPs) and ESF Research Conferences, are designed to respond to needs articulated by the research community. Open calls for proposals are published on an annual basis, so that the themes for programmes, networks and workshops are gathered from the research community, in line with the ESF's bottom-up principles. This is particularly welcome in research areas which might not otherwise be prioritised for funding on an international level.

In recent years, the ESF's profile has shifted from being mainly a facilitator of collaborative research and networking to also providing a platform for Member Organisations to develop joint strategic operations and synergy among themselves. By influencing the strategic agendas of MOs in this way, greater leverage over a much larger European budget and agenda is achieved. In other words, the ESF maximises the impact of its support to the research community by combining bottom-up and topdown approaches to scientific cooperation."

Source: <http://www.esf.org/about-esf/what-is-the-european-science-foundation.html>

Nytt europeiskt nätverk

ISCH -Individuals, Societies, Cultures and Health

ISCH COST Action IS1202 Dynamics of Virtual Work

Duration: July 2012 – October 2016

ICTs have had a major impact on the content and location of work. Digitisation of information has transformed labour processes whilst telecommunications have enabled jobs to be relocated globally. But ICTs have also enabled the creation of entirely new types of ‘digital’ or ‘virtual’ labour, both paid and unpaid, shifting the borderline between ‘play’ and ‘work’ and creating new types of unpaid labour connected with consumption and co-creation of services. This affects private life as well as transforming the nature of work. Because of the gender division of labour, this affects women and men differently.

The changing geography of virtual work and the emergence of new value-generating virtual activities have major implications for economic development, skills and innovation policies. However these are poorly understood because they have been studied in a highly fragmentary way by isolated researchers.

This COST Action will distil knowledge to enable policymakers to separate facts from hype and develop effective strategies to generate new employment and economic development in Europe. It will bring together experts in the fields of communications, innovation, management, digital media, creative industries, technology, employment, economics, sociology, geography, gender studies and cultural studies to consolidate theory, map this emerging field, support early stage researchers and develop new research agendas.

Among the Nordic researchers involved can be found Christian Fuchs, Uppsala University, Department of Informatics and Media Studies and Unified Theory of Information Research Group, Austria. Fuchs is functioning as vice Chair of the Cost action, Dr Bjarku, Valtysson, IT University of Copenhagen, Tobias Olsson, Lund university and Stina Bengtsson, Södertörn University

EU kartlägger jämställdheten i medierna

EU:s jämställdhetsinstitut EIGE, European Institute of Gender Equality, undersöker under 2012/2013 hur EU:s medlemsstater sköter sig när det gäller jämställdheten i medierna.

EIGE har i uppdrag att granska hur EU:s medlemsstater lever upp till de åtaganden som finns i den så kallade Pekingplattformen, *Beijing Platform for Action* som antogs på FN:s kvinnokonferens i Beijing 1995. Man enades då om tolv huvudområden som viktiga för att uppnå jämställdhet, ett är ”Kvinnor och medier” som handlar om att ge kvinnor större tillgång till medier samt att motverka stereotypa skildringar. Samtliga EU:s 27 medlemsstater har skrivit under *Beijing Declaration and Platform for Action for Equality, Development and Peace* (BPfA) vilket också innebär att man lovat att vidta åtgärder.

Irland är ordförandeland i EU våren 2013 och har beställt undersökningen om jämställdhetsläget i medierna. Studien genomförs av ett forskarnätverk under ledning av Karen Ross, University of Liverpool, och Claudia Padovani, University of Padova. Studien undersöker bland annat jämställdheten på ledande medie företag i samtliga EU:s medlemsländer + Kroatien (sammanlagt 99 företag). Resultatet kommer att publiceras som en rapport av EIGE under 2013 och materialet kommer att finnas tillgängligt på www.womenandmedia.eu. (Delmålet i Pekingplattformen om att motverka stereotypa skildringar i medierna berörs inte.)

EU har tagit fram indikatorer för alla områden inom *Beijing Platform for Action* utom medier och mänskliga rättigheter. Därför är ett av syftena med den kommande rapporten att föreslå indikatorer för jämställdhet inom medieområdet. Bland tidigare jämförande studier kan nämnas *Global Media Monitoring Project* som vid upprepade tillfällen granskat nyhetsinnehåll i det globala nyhetsflödet, senast 2010 i 108 länder (www.whomakesthenews.org), några EU-länder har dock alltid saknats. Det samma gäller den globala redaktionsstudien *Global Report on the Status Women in the News Media* (Byerly och IWMF 2011) som undersökt redaktionsläget på drygt 500 redaktioner i 59 länder. 13 europiska länder ingår i IWMF-studien, bland annat Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Nordicom har agerat som expert åt EIGE i processen att ta fram utlysningen. Med EIGE:s rapport om kvinnor och medier kommer det att finnas en möjlighet att se mönster inom EU. Förhoppningsvis kan även data från Norge och Island tillföras databasen så att nordiska jämförelser blir möjliga.

EIGE har hittills gjort kartläggningar av EU:s arbete i förhållande till Pekingplattformen när det gäller med Kvinnor och ekonomi (2011), Kvinnor och miljö (2012) och Våld mot kvinnor (2012).

Läs mer på EIGEs hemsida:

<http://www.eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

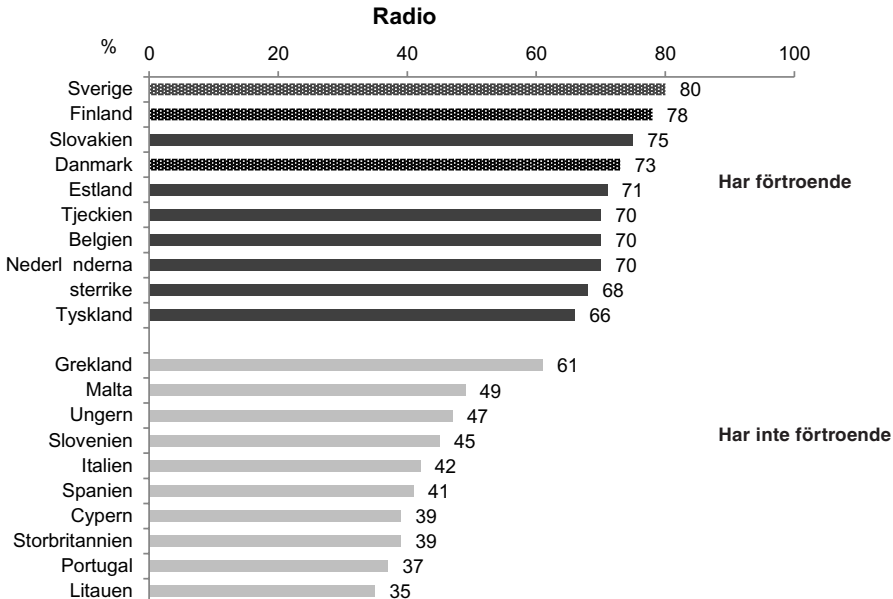
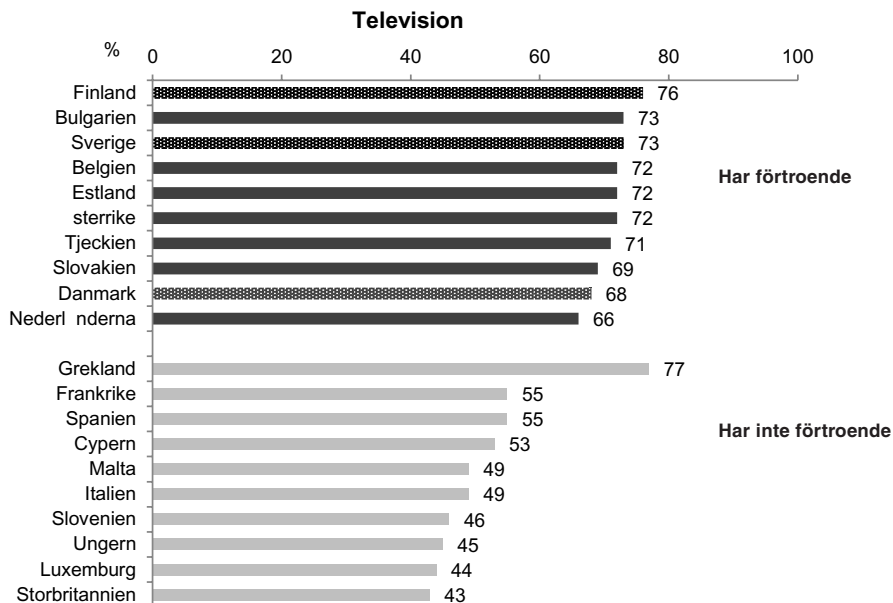
Study on area J of the Beijing Platform for Action: Women and Media in the European Union
<http://www.eige.europa.eu/content/eige-2012-oper-07>

Duration: January 2012 – June 2013

Förtroende för olika medier

från EU-kommissionens Eurobarometer

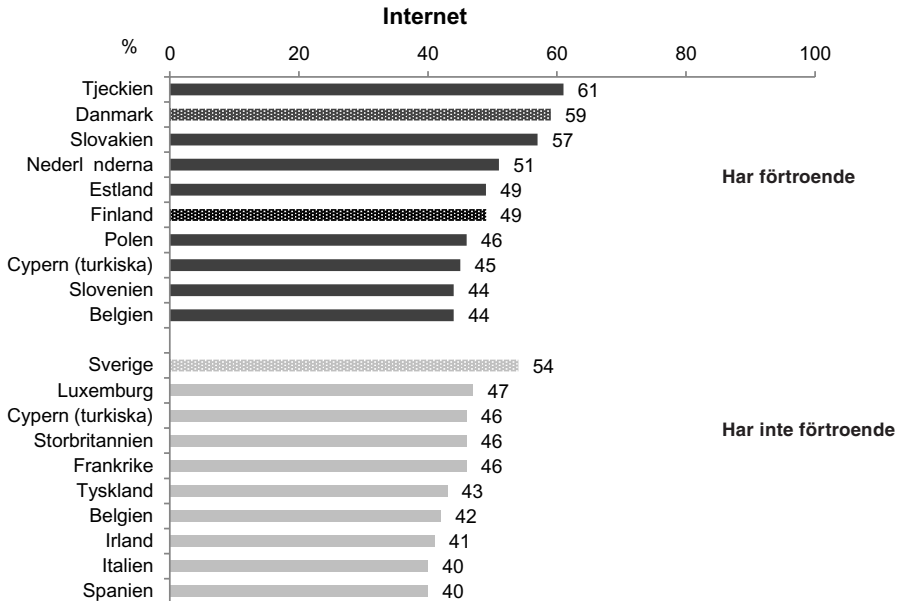
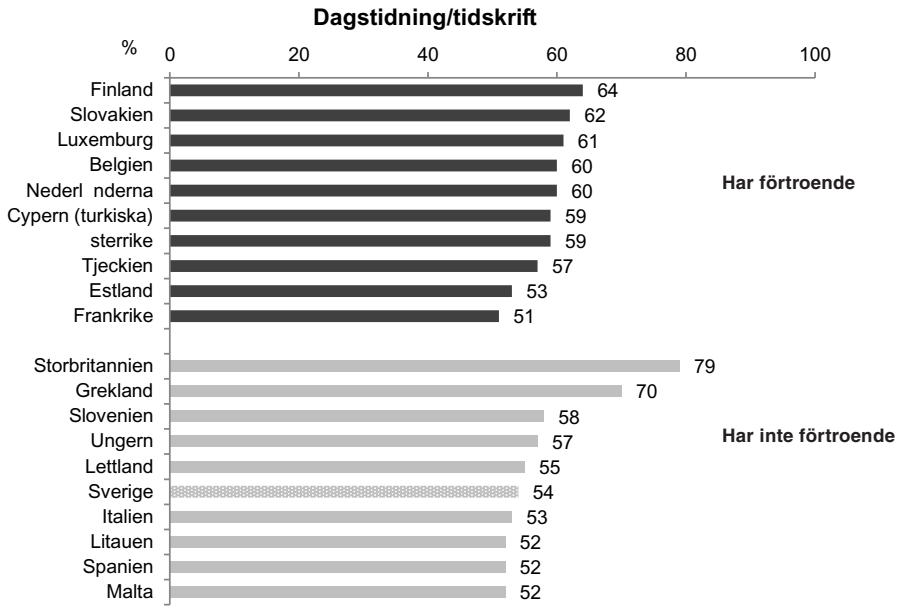
De tio länder i EU där flest medborgare HAR respektive INTE HAR förtroende för olika medier

Frågan som ställs lyder: "I would like to ask you a question about how much trust you have in certain institutions. For each of the following institutions, please tell me if you tend to trust it or tend not to trust it".

Källa: Eurobarometer 76, Media use report, february 2012 (bearbetad av Nordicom).

De tio länder i EU där flest medborgare HAR respektive INTE HAR förtroende för olika medier

Frågan som ställs lyder: "I would like to ask you a question about how much trust you have in certain institutions. For each of the following institutions, please tell me if you tend to trust it or tend not to trust it".

Källa: Eurobarometer 76, Media use report, february 2012 (bearbetad av Nordicom).

Ny litteratur

från Nordicoms databas NCOM

Danmark	152
Finland	158
Norge	162
Sverige	168

Litteratur från Nordicom's databas NCOM

Danmark

Dokumentalist: Heidi Reidel Sørensen

Det hybride museum

Unge brugeres deltagelse gennem produktion og deling af indhold i et fysisk museum

Vitus Vestergaard, Odense, Syddansk Universitet, Institut for Litteratur, Kultur og Medier, 2012, 231 p., ph.d.-afhandling.

Afhandlingen undersøger unges brug af museumsrum, som tillader deltagelse gennem produktion og deling af indhold. Til dette formål indføres begrebet det hybride museum, som beskriver museer, der aktivt søger at understøtte dannelsen af en brugergenereret meningsøkonomi. Når den brugergenererede meningsøkonomi samek-

sisterer med museets institutionelle meningsøkonomi, er der tale om en hybrid meningsøkonomi.

Afhandlingen identificerer i analysen af det hybride museum to grundlæggende forskellige museale tankesæt, et industrielt og et post-industrielt. Afhandlingen opererer i krydsfeltet mellem museologi, medieteorier og læringsteori. Den museologiske dimension fokuserer på brugeradfærd og brugeroplevelser. Den medieteoritiske dimension fokuserer på sociale medier og ikke-professionel medieproduktion. Den læringsteoretiske dimension fokuserer på sociale og kreative læreprocesser.

Danskernes brug af nyhedsmedier 2011

En pejling af danskernes færd i nyhedsuniverset

Kim Christian Schrøder & Christian Kobbernagel, Roskilde, Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier, 2012, 58 p., ISBN 9788799536009.

Denne rapport fremlægger de første resultater af en spørgeskemaundersøgelse af danskernes brug af nyhedsmedier, gennemført i november 2011. Undersøgelsen følger op på en tilsvarende undersøgelse gennemført i 2008 og gør det således muligt at kortlægge de ændringer i danskernes nyhedsvaner, som er indtruffet i den treårige periode fra oktober 2008 til november 2011 – ændringer, som især handler om udbredelsen af nyheder på mobile og bærbare medieteknologier og om den faldende interesse for at læse trykte aviser.

Formålet med rapporten er at bidrage til det faktagrundlag, hvorpå man kan diskutere og vurdere, hvordan nyhedsmediernes i Danmark fungerer som vidensressourcer, der bidrager til oplysningen af borgerne.

Byens digitale liv

Digital Urban Living

Martin Brynkskov, Kim Halskov & Lars Kabel (eds.), Aarhus, Forlaget Ajour, 2012, 192 p., ISBN 9788792816061.

Byens digitale liv udforsker de nye digitale lags udfordringer og potentiale inden for medierarkitektur, interaktive installationer og medieprodukter på mobile og andre platforme. Bogen formidler resultaterne af en række analyser og eksperimentelle udviklingsprojekter, foretaget i regi af forskningscentret Digital Urban Living fra 2008 til 2012.

Realismen i dansk film

Birger Langkjær, København, Samfundslitteratur, 2012, 450 p., ISBN 9788759315989.

Realismen er en central strømning i dansk film fra 1940'erne og til i dag, der rummer mange af periodens filmiske hovedværker. Den tæller film fra Ditte Menneskebarn over Bal-laden om Carl-Henning til Pelle Erobreren og En kærlighedshistorie. Det er typisk seriøse (frem for muntre) film, men alligevel også filmfortællinger

der engagerer et forholdsvis stort publikum. Realismen skaber billeder af en aktuel eller historisk virkelighed, men samtidig udfolder den sig også inden for en række grundlæggende temaer knyttet til mennesket som et socialt og identitetssøgende individ. Herved bliver filmene til mere almene fortællinger om det at være menneske.

I bogen argumenteres der for, at der gennem dansk filmhistorie og parallelt med internationale filmbevægelser udvikles tre prototyper: Den sociale realisme, den eksistentielle realisme og den psykologiske realisme. Realismen er således en bestemt måde at lave film på, der sammen med folkekomedien har domineret dansk film i over et halvt århundrede. Realismen i dansk film analyserer film af instruktører såsom Bjarne og Astrid Henning-Jensen, Henning Carlsen, Nils Malmros, Bille August, Per Fly, Ole Christian Madsen m.fl.

Survival is Success

Journalistic Online Start-Ups in Western Europe

Rasmus Kleis Nielsen & Nicola Bruno, Oxford, Reuters Institute for the Study of Journalism, 2012, 108 p., ISBN 1907384081.

All around Europe, new journalistic ventures are launched on the internet even as legacy media like newspapers and broadcasters are often struggling to adapt to a new communications environment. This book systematically assesses how they are doing. Based on analysis of nine strategic cases from Germany, France, and Italy, it shows

that the economics of online news today are as challenging for new entrants as they are for industry incumbents.

Though internet use and online advertising is growing rapidly across Europe, it is not clear that this alone will provide the basis for new forms of journalism. The start-up scene in Europe is still at a stage where survival must be seen as a form of success in itself. The report shows clearly how the opportunities to achieve sustainability differ in important ways from country to country; underlining that what is needed is more than mere imitation of initiative launched in the United States or elsewhere.

Kampen om ansigtet

Fotografi og identifikation

Mette Mortensen, København, Museum Tusculanum, 2012, 324 p., ISBN 978876536974.

Bogen analyserer id-fotografiet som et fælles afkom af den politiske praksis og den visuelle kultur. Forfatteren påviser, at id-fotografiet er en prægnant og magtfuld visuel fremstilling af identiteten, som staten og det afbildede individ hver især har stærke interesser investeret i: Id-fotografiet videregiver en række for myndighederne essentielle informationer om køn,

race, klasse og personlige kendetegn, men hænger som en reproduktion af ansigtet også tæt sammen med individets forståelse af sig selv. Id-fotografiet er en del af en visuel kultur, hvor intet synes mere uomgængeligt end repræsentationer af ansigtet.

Media Empowerment and Democracy in the Global South

Poul Erik Nielsen, Norbert Wildermuth, Ursula Pleisner & Anne Mette Thorhauge (eds.), MedieKultur. Journal of Media and Communication Research. 2012, vol. 28, No. 52, SMID, 200 p., ISSN 19019726.

The past decade has witnessed significant changes in media environments worldwide, prompted by the advent of web 2.0, the unprecedented spread of mobile phones, and new ways of exploiting old technologies. Rural areas in the Global South are experiencing rapid transition from periods of limited mediated access to the 'outside world' to a new multi-faceted mediated access due to the sudden and often simultaneous introduction of private and community radio, cable and satellite television, and high mobile phone penetration. Meanwhile, in urban settings from Kathmandu to New York, people have access to diverse forms of 'hypermedia spaces' (Kraidy, 2007), while an explosion of electronic mass media and new ICT, especially social media, have created new forms of social and political communication.

This issue of MedieKultur aims to present a wide range of studies addressing the effects of the emergence of new media in the Global South; the changes in everyday communication patterns, and how these changes alter existing social relations at both individual and society levels.

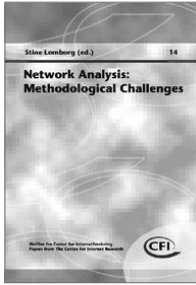
Articles in theme section: *Models of and approaches to the station management of six African community radio broadcasters* (Linje Manyozo, Goretti Nassanga Linda, Claudia Lopes), *Engagement, bonding, and identity across multiple platforms: Avaaz on Facebook, YouTube, and MySpace* (Anastasia Kavada), *Wearing shades in the bright future of digital media: Limitations of narratives of media power in Egyptian resistance* (Karin Gwinn Wilkins), *Discourses of positionality and the challenges of democratization in the global south: The case of Nepal and Cameroon* (Jacob Thorsen, Teke J. Ngomba), *Learning about "wicked" problems in the Global South. Creating a film-based learning environment with "Visual Problem Appraisal"* (Loes Witteveen, Rico Lie), *Moving mountains with mobiles: Spatiotemporal perspectives on mHealth in Nepal* (Arul Chib, Faiz B. Mohd Irwan Law, Muhammad Nazran Ahmad, Nadia Bte Mohamed Ismail), *The empowerment potential of public sector software (PSS)* (Pradip Ninan Thomas)

Articles in open section: *Facebook – selvfremskrivning, small talk og social regulering [Facebook: Self representation, small talk, and social regulation]* (In Danish) (Anne Scott Sørensen), *Moralpolitik og marketing – Dansk Folkepartis brug af pressemeddelelser [Moral politics and marketing – The use of press releases by Dansk Folkeparti]* (In Danish) (Orla Vigso).

Network Analysis

Methodological Challenges

Stine Lomborg (ed.), Aarhus, Aarhus Universitet, Center for Internetforskning, 2012, 58 p., ISBN 9788791163142, ISSN 16015371.

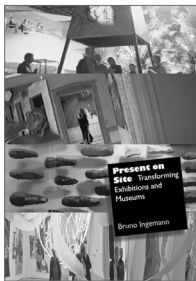
In April 2011 the Centre for Internet Research hosted a seminar entitled 'Network analysis – methodological challenges'. The aim of the seminar was to begin addressing the methodological and analytical opportunities and challenges of studying the internet through the prism and tools of network analysis. Four invited speakers presented very different

conceptual reflections on and uses of network analysis as part of ongoing research within the field of internet studies. This anthology presents the outcome of the seminar's rich discussions of some of the core conceptual, methodological and analytical issues raised in the approaches to network analyses of the internet.

Present on Site

Transforming Exhibitions and Museums

Bruno Ingemann, Lejre, Visual Memory Press, 2012, 396 p., ISBN 9788799510108, ISBN (electronic) 9788799510115.

This book is written at the intersection between the visitor and the presenter. The museological framework and the various theoretical concepts in the field of exhibitions and museums focus on the user, on complex interaction, on communication and, thereby, on the mediation and dissemination necessary for the encounter between the visitor and the institution to be

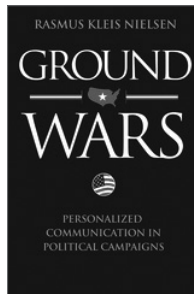
a valuable and rewarding experience in the transformational process.

Present on site is relevant for researchers and practitioners in the field of museum communication and media. Even the most practical and usable insight must be driven by theoretical perspectives that open up for viewing common knowledge from new perspectives that transforms the well-known into something new.

Ground Wars

Personalized Communication in Political Campaigns

Rasmus Kleis Nielsen, Princeton and Oxford, Princeton University Press, 2012, 250 p., ISBN 9780691153056, ISBN (electronic) 9781400840441.

Political campaigns today are won or lost in the so-called ground war--the strategic deployment of teams of staffers, volunteers, and paid part-timers who work the phones and canvass block by block, house by house, voter by voter. Ground Wars provides an in-depth ethnographic portrait of two such campaigns, New Jersey Democrat Linda Stender's and that of

Democratic Congressman Jim Himes of Connecticut, who both ran for Congress in 2008.

Rasmus Kleis Nielsen examines how American political operatives use "personalized political communication" to engage with the electorate, and weighs the implications of ground war tactics for how we understand political campaigns and what it means to participate in them. He shows how ground wars are waged using resources well beyond those of a given candidate and their staff. These include allied interest groups and civic associations, party-provided technical infrastructures that utilize large databases with detailed individual-level information for targeting voters, and armies of dedicated volunteers and paid part-timers. Nielsen challenges the notion that political communication in America must be tightly scripted, controlled, and conducted by a select coterie of professionals.

Identity-formation on YouTube

Investigating audiovisual presentations of the self

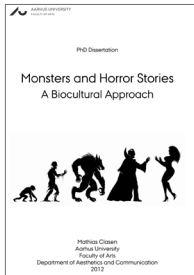
Thomas Mosebo Simonsen, Aalborg Universitet, Institut for Kommunikation, 2012, 262 p., ph.d.-afhandling.

This dissertation investigates the construction of online and mediated identity on YouTube. It is argued that audiovisual presentations of the self with user-generated content (UGC) are regarded as authentic identities that appear as extensions of the self, simultaneously regarded and presented as reality. The construction of identity on YouTube is especially noticeable in specific modes of the UGC; the first-person presentations of the self, also referred to as "Vlogs", which thus will be the main analytical focus of this dissertation.

The project draws on an empirically based investigation of 900 YouTube videos, where a sample of content has been collected and coded in a designed database.

Monsters and Horror Stories **A Biocultural Approach**

Mathias Clasen, Aarhus, Aarhus Universitet, Institut for Æstetik og Kommunikation, 2012, 185 p., ph.d.-afhandling.

The aim of this dissertation is to construct a biocultural theory of horror fiction and to apply this theory to selected well-known works of horror literature: Bram Stoker's *Dracula* (1897), Richard Matheson's *I Am Legend* (1954), and Dan Simmons' *Song of Kali* (1985). The author draws on recent findings in cognitive and evolutionary psy-

chology to account for the structure and function of horror fiction. The new theory, and the analytical framework for interpretive criticism that it entails, has the strength of being vertically integrated, that is, consistent with the evolutionary social sciences. This dissertation is the first sustained effort in the field of biocultural horror theory.

A short version of this dissertation called "Monstre" will be published in November 2012 in Danish.

Ways of Virtual World-Making **Actors and Avatars**

Sisse Siggaard Jensen, Roskilde, Roskilde Universitetsforlag, 2012, 484 p., ISBN (electronic) 9788778673909, Doktordisputats / Doctoral dissertation.

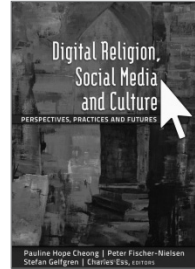
The dissertation "Ways of Virtual World-making: Actors and Avatars" is about some of the many choices that lead human actors to engage with large online roleplaying games and social virtual worlds. The study addresses questions about how the choices made make sense to human actors in their daily life and communication. In several case studies, we follow

the choice and co-design of virtual world and avatar, the social relationships formed, the expressions of self and the navigation through physical and virtual worlds. The cases have been followed over time and with the methods of virtual ethnography and 'in situ' iterative video interviews. Thus, the choice of methods reflects the methodological approach of "following the human and nonhuman actors" in their daily life online as well as offline.

Digital Religion, Social Media and Culture

Perspectives, Practices and Futures

Charles Ess (ed.), Oxford, Peter Lang, 2012, 338 p., ISBN 9781433114748, 9781433114745, ISBN (electronic) 9781453905692.

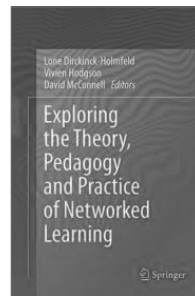

This anthology collects some of the best and most current research and reflection on the complex interactions between religion and computer-mediated communication (CMC). The contributions cohere around the central question: how will core religious understandings of identity, community and authority shape and be (re)shaped

by the communicative possibilities of Web 2.0? The authors gathered here address these questions in three distinct ways: through contemporary empirical research on how diverse traditions across the globe seek to take up the technologies and affordances of contemporary CMC; through investigations that place these contemporary developments in larger historical and theological contexts; and through careful reflection on the theoretical dimensions of research on religion and CMC. In their introductory and concluding essays, the editors uncover and articulate the larger intersections and patterns suggested by individual chapters, including trajectories for future research.

Exploring the Theory, Practice and Pedagogy of Networked Learning

Vivien Hodges, Lone Dirckinck-Holmfeld & David McConnell, New York, Springer Science & Business Media B.V., 2012, 318 p., ISBN 9781461404958, ISBN (electronic) 9781461404965.

This book collects the most relevant and current research findings on networked learning, technology and enhanced learning, and the most up-to-date information on networked learning from the 2010 Networked Learning Conference. The focus is on learning, not just on the technology to support it.

This volume provides information on current trends and advances in research on networked learning, technology enhanced learning, and e-learning. Specifically, it provides cutting edge information in the areas of:

Designing and Facilitating Learning in a Networked World, Methodologies for Research in Networked Learning, Learning in Social Networks, embedding Networked Learning in Public and Private Organizations, Problem based Networked Learning, Social Justice and Social Responsibility in Networked Learning, Networked Learning and Knowledge Management in the Workplace, Globalization and Multiculturalism in Networked Learning, Networked Learning and International Development, Participation and Alienation in Networked Learning, Practice Based Research for Professional Development in Networked Learning.

Computerspil og de nye mediefortællinger

Bo Kampmann Walther, Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2012, 192 p., ISBN 9788759316306

Computerspil er populære som aldrig før. Men de er også i stigende grad blevet en kulturel importvare: tv-serier, film og virale videoer på nettet låner med arme og ben fra computerspil. Det gælder deres æstetik, deres form, måden de fortæller historier på, og måden de aktivt inddrager brugerne på.

Computerspil og de nye mediefortællinger handler om denne "ludificerende konvergens", dvs. det forhold, at medierne ikke alene smelter mere og mere sammen, men netop gør det med computerspillet som et centralt og dominerende medie.

Bogen er en introduktion til computerspillet som et nyt supermedie og en samtidig invitation til at gå nye veje i analysen af de hybridmedier, som dukker frem i disse år.

Annan ny litteratur

Andersen, Christian Ulrik; Cox, Geoff: *World of the News – The World's Greatest Peer-reviewed Newspaper of In/Compatible Research*. Aarhus, Aarhus Universitet, Center for Digital Urban Living, 2012, 32 p., ISBN 8791810205.

Hestbæk Andersen, Thomas; Smedegaard, Flemming: *Diamanten – En model til kommunikationsplanlægning*. Frederiksberg, Samfundslitteratur, 2012, 194 p., ISBN 9788759315866.

Hjarvard, Stig; Mortensen, Mette; Redvall, Eva Novrup (eds.): *Northern Lights. Film & Media Studies Yearbook*. 2012, Bristol, Intellect Ltd., ISSN 1601829x, ISSN (Online) 20400586.

Artikler

Bechmann, Anja: Towards Cross-platform Business Models: Four Patterns of Circulation and Control. In: *Information, Communication and Society*. 2012; ISSN 1369-118X.

Berg, Christian Edelvold; Lund, Anker Brink: Financing Public Service Broadcasting: A Comparative Perspective. In: *Journal of Media Business Studies*. 2012; Vol. 9, No. 1, p. 7-22, ISSN 1652-2354.

Bro, Peter: License to Comment: The Popularization of a Political Commentator. In: *Journalism studies*. 2012; Vol. 13, No. 3, p. 433-446, ISSN 1461-670X.

Bruun, Hanne: Political Satire in Danish Television: Reinventing a Tradition. In: *Popular Communication*. 2012; Vol. 10, No. 1-2, p. 158-169, ISSN 1540-5702.

Brügger, Niels: Australian internet histories: Past, Present and Future: An afterword. In: *Media International Australia Incorporating Culture and Policy*. 2012; No. 143, p. 159-165, ISSN 1329-878X.

Brügger, Niels: L'historiographie de sites Web: Quelques enjeux fondamentaux. In: *Le Temps des Medias*. 2012; No. 18, p. 159-169, ISSN 1764-2507.

Ebsen, Tobias; Dalsgaard, Peter; Halskov, Kim: Mediearkitektur: bygninger er fremtidens medie. In: *Byens Digitale Liv*. Brynskov, Martin; Halskov, Kim; Kabel, Lars (eds.). Aarhus, 2012, p. 97-106. ISBN 9788792816061.

Ess, Charles: At the Intersections Between Internet Studies and Philosophy: "Who Am I Online?": Introduction to the special issue on Personal Identity Online. In: *Philosophy & Technology*. 2012; Vol. 25, No. 3, p. 275-284, ISSN 2210-5433.

Fritsch, Jonas: From Signal to Signification in Interactive Environments. In: *Journal of Aesthetics and Culture*. 2012; Vol. 4, p. 1-8.

Have, Iben: The Musicalized Soundtracks of Armadillo: Emotional Realism and Real Emotions. In: *SoundEf-*

fects – An Interdisciplinary Journal of Sound and Sound Experience. 2012; Vol. 2, No. 1, p. 155-170.

Heilesen, Simon: Human Behaviors with Podcasts. In: *Encyclopedia of Cyber Behavior*. Yan, Zheng (ed.). Hershey PA, Idea Group Publishing, 2012, p. 178-188. ISBN 978-1-4666-0315-8, ISBN (elektronisk) 978-1-4666-0316-5.

Iversen, Sara Mosberg: Biblioteksorientering via PlayIn. In: *Danmarks Biblioteker*. 2012; Vol. 1, p. 10-11, ISSN 1397-1026.

Johansen, Stine Liv: Den medialiserede leg. In: *Medialisert barndom: digital kultur i barnehaven*. Oslo, 2012, p. 20-29. ISBN 9788215020259.

Just, Sine Nørholm: Who Owns the Housing Bubble?: Market Formation as Rhetorical Circulation. In: *Embedded: in Business, Politics & Society*. 2012; Vol. 2, No. 1, p. 72-89, ISSN 2245-0564.

Just, Sine Nørholm; Christiansen, Tanja Juul: Doing Diversity: Text–Audience Agency and Rhetorical Alternatives. In: *Communication Theory*. 2012; Vol. 22, No. 3, p. 319–337, ISSN 1050-3293.

Jørgensen, Kristine: Between the Game System and the Fictional World: a Study of Computer Game Interfaces. In: *Games and Culture: A Journal of Interactive Media*. 2012. p. 1-22.

Knudsen, Britta Timm; Stage, Carsten: Contagious Bodies: an Investigation of Affective and Discursive Strategies in Contemporary Online Activism. In: *Emotion, Space and Society*. 2012; Vol. 5, p. 148-155, ISSN 1755-4586.

Kock, Christian Erik J: Retoriske uskikke i offentlig debat – illustreret med eksempler fra prostitutionsdebatten. In: *Rhetorica Scandinavica*. 2012; No. 59, p. 94-107, ISSN 1397-0534.

Kock, Christian Erik J.: The Identity of Rhetoric as a Scholarly Discipline and a University program. In: *Rhetorica Scandinavica*. 2011, p. 40-55, ISSN 1397-0534.

Korsgaard, Mathias Bonde: Creation and Erasure: Music Video as a Signalitic Form of Practice. In: *Journal of Aesthetics and Culture*. 2012; Vol. 4.

Ladegaard, Jakob: "Glad All Over": Om fodbold, kulturindustri og Crystal Palace F.C. In: *The Piccadilly Line No 4: Remnants from a World Exhibition*. Handberg, Kristian; Pedersen, Peter Ole (eds.). Aarhus, Forlaget * [asterisk], 2012, p. 151-164, ISBN 9788792733115.

Levensen, Karin Tweddell; Nielsen, Janni: Innovating Design for Learning in the Networked Society. In: *Exploring the Theory, Pedagogy and Practice of Networked Learning*. Dirckinck-Holmfeld, Lone; Hodgson,

Vivien; McConnell, David (eds.). New York, Springer Science+Business Media B.V., 2012, p. 237-256, ISBN 9781461404958, ISBN (elektronisk) 9781461404965.

Pedersen, Peter Ole: War, Lies and Video: Documentary Features of the War Film Genre in the Post-Media Age. In: *Film in the Post-media Age*. Newcastle upon Tyne, Cambridge, Cambridge Scholars Publishing, 2012, p. 255-271, ISBN 978-1-4438-3753-8.

Pennington, Jody: Society, Culture, and Filmic Representations: Theoretical Considerations. In: *Anglo Files, Journal of English Teaching*. 2012; No. 163, p. 48-53, ISSN 1395-881X.

Riis, Morten S: An Interview with The Steam Engine. In: *World of the News: The World's Greatest Peer-reviewed Newspaper of In/Compatible Research*. Andersen, Christian Ulrik; Cox, Geoff (eds.). Aarhus, Berlin, Center for Digital Æstetik-forskning, 2012, p. 19. ISBN 87-91810-20-5.

Stage, Carsten: Screens of Intensification: On DIY Concert Videos of Lady Gaga and the use of Media Interfaces as Tools of Experience Intensification. In: *Journal of Aesthetics and Culture*. 2012; Vol. 4, p. 1-11.

Stockfelt, Ola; Lønstrup, Ansa; Sangild, Torben: Radiolab – Three Different Approaches: Listening to Voice and Polyphony in Radiolab. In: *SoundEffects – An Interdisciplinary Journal of Sound and Sound Experience*. 2012; Vol. 2, No 1, p. 114, 126-138, 153-154.

Thomsen, Bodil Marie Stavning: Melancholia – verdens dionysiske undergrund. In: *Peripeti – tidskrift for dramaturgiske studier*. 2012; No. 17, p. 8-20, ISSN 1604-0325.

Thomsen, Bodil Marie Stavning: Signalitic, haptic and real-time material. In: *Journal of Aesthetics and Culture*. 2012; Vol. 4.

Valtysson, Bjarki: Europeana – The Digital Construction of Europe's Collective Memory. In: *Information, Communication and Society*. 2012; Vol. 15, No. 2, p. 151-170, ISSN 1369-118X.

Westenholz, Ann: Conclusion and Reflection. In: *The Janus Face of Commerical Open Source Software: An Investigation into Institutional (non)work by Interacting Institutional actors*. Westenholz, Ann (ed.). Frederiksberg, Copenhagen Business School Press, 2012, p. 145-175. ISBN 9788763002479, 8763002477.

Westenholz, Ann: Companies' Involvement in Open Source Software Communities. In: *The Janus Face of Commerical Open Source Software: An Investigation into Institutional (non)Work by Interacting Institutional Actors*. Westenholz, Ann (ed.). Frederiksberg, Copenhagen Business School Press, 2012, p. 19-52. ISBN 9788763002479, 8763002477.

Finland

Documentalists Päivi Lukin & Eija Poteri

Identity-Related Media Consumption

A Focus on Consumers' Relationships with their Favorite TV Programs.

Jenniina Halkoaho, Vaasa, Vaasan yliopisto, 2012, 257 p., ISBN (elektronisk) 978-952-476-396-7. Doctoral dissertation.

Different media vehicles hold a significant role in our contemporary society as important objects of consumption and influential cultural institutions. The field of the study is consumer research and it investigates media consumption from a symbolic perspective as an identity constructing activity. Media contents are approached as products and services that consumers can buy and use. The purpose of this study is to uncover how consumption of television programs and identity construction are connected. In other words, purpose is to investigate different ways in which consumers make use of television programs to construct their identities as well as make sense of their selves, others and social relations in their everyday lives.

Videography in Consumer Culture Theory

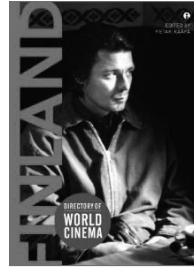
An Account of Essence(s) and Production.

Joel Hietanen, Helsinki, Aalto University School of Economics, 2012, 233 p., ISBN 978-952-60-4661-7, ISBN (elektronisk) 978-952-60-4662-4. Doctoral dissertation.

Liberated into the online virtual spaces through digitalization, video media has become an omnipresent part of our lives. Simultaneously, the videographic method for conducting and expressing ethnographic research has received increasing attention in the field of consumer culture theory (CCT). Yet, as is the usual case with nascent and still marginal research orientations, the publications about the method have been relatively descriptive, and thus have not explored the potential of the approach from a philosophical perspective. This dissertation addresses this gap and develops a possible ontology and epistemology for conducting and expressing research on video media. How is videographic expression different compared to text and photography?

Directory of World Cinema: Finland.

Pietari Kääpä (ed.): Bristol, Intellect, 2012, 320 p., ISBN 9781841506173.

The book provides historical and cultural overviews of Finland's cinema. Over the course of their contributions to this volume, scholars from a variety of disciplines construct a collective argument that complicates the dominant international view of Finnish cinema as a small-scale industry dominated by realist art-house films. The

contributors approach the topic from a variety of angles, covering genre, art, and commercial films; independent productions; blockbuster cinema; and Finnish cinema's industrial and historical contexts. By paying heed to Finland's cultural industries within the broader context of international political, economic, artistic, and industrial developments, they depict an ever-changing national film culture that plays a dynamic role in the global cinematic landscape.

Pictorial Practices in a "Cam Era"

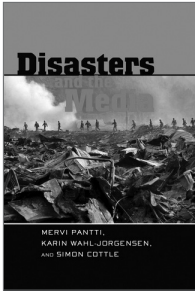
Studying Non-Professional Camera Use.

Asko Lehmuskallio, Tampere, Tampere University Press, 2012, 362 p., ISBN 978-951-44-8846-7, ISBN (elektronisk) 978-951-44-8847-4. Doctoral dissertation.

With a dramatic increase of pictorial media around us that can be used to present and transmit things seen, such as digital cameras, mobile camera-phones, webcams, and image software, ever more people have become producers of pictures for others to see, and it is often not that clear how these pictures are used and for what purposes. In short, cameras have become ubiquitous companions of our everyday life. This research focuses on two main research questions: 1) how do we use cameras at a time in which they are ever more available, and 2) how do these cameras mediate our actions? In order to answer the research questions, this research is situated within a wider context of a growing body of research on images and the visual, with a theoretical perspective on pictures that is applied and extended to networked cameras and their uses. A larger context of visual orders based on related research is worked out in which non-professionals use camera pictures. Empirical case studies of actual uses are performed, and the ways in which the findings show cameras to mediate our actions are taken into account separately.

Disasters and the Media

Mervi Pantti & Karin Wahl-Jorgensen & Simon Kottle, New York, Peter Lang, 2012, 235 p., ISBN 978-1-4331-0825-9.

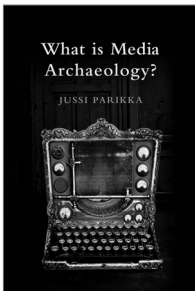

Disasters in today's globalized world are becoming not only more frequent but, often, more catastrophic. The media play a critical role in communicating and making sense of these cataclysmic events. This book offers insights into how news media today make disasters culturally meaningful and politically important. It looks at how globalization is affecting

the meanings of disaster but also considers the continued relevance of nations and their citizens as interpretive frameworks. It examines how journalists' witnessing of disasters is changing in response to new technologies, including social media, and how the ideal of objectivity might be challenged by new, more emotional and more compassionate forms of story-telling premised on an injunction to care.

What is Media Archaeology?

Jussi Parikka, Chichester, Wiley-Blackwell, 2012, 200 p., ISBN 978-0-7456-5026-5.

The book offers an introduction to the emerging field of media archaeology and analyses the innovative theoretical and artistic methodology used to excavate current media through its past. The book examines the theoretical challenges of studying digital culture and memory and opens up the layers of contemporary media culture. The author contextualizes media

archaeology in relation to other key media studies debates including software studies, German media theory, imaginary media research, new materialism and digital humanities.

Media accountability in Tanzania's multiparty democracy

Does self-regulation work?

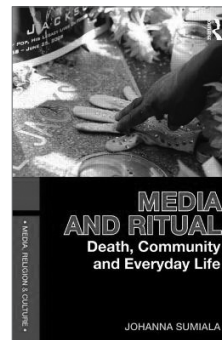
Ayub Rioba, Tampere, Tampere University Press, 2012, 279 p., ISBN 978-951-44-8935-8, ISBN (elektronisk) 978-951-44-8936-5. Doctoral dissertation.

In this research the author sets out to interrogate the effectiveness of an independent and voluntary media council, in spearheading self-regulation of media in a young democracy. The focus was on the Media Council of Tanzania (MCT), which was introduced in 1995 after the country had embarked on liberal democratic reforms. While many countries in Africa are turning to Tanzania to learn from the experience of the MCT in spearheading self-regulation of media, there appears to be a conspicuous lack of comprehensive knowledge about the effectiveness of the mechanism in ensuring media accountability. For example, in which ways do historical realities in Africa support notions such as liberal democracy and self-regulation that were re-introduced to Africa in the early 1990s? Or is there any evidence which suggests that self-regulation, spearheaded by a voluntary media council like MCT, can be effective in promoting media freedom and accountability in a young democracy like Tanzania? What do journalists and other media stakeholders think about the effectiveness of an independent, voluntary and non-statutory council like the MCT in spearheading self-regulation?

Media and ritual

Death, community and everyday life

Johanna Sumiala, London, Routledge/Taylor and Francis Group, 2012, 152 p., ISBN 978-0-415-68433-0, 978-0-415-68432-3, ISBN (electronic) 978-0-203-09487-7.

The author explores the interweaving of rituals, communication and community. She uses the tools of anthropological enquiry to examine a variety of media events, including the death of Michael Jackson, a royal wedding and the transgressive actions which took place in Abu Ghraib, and to understand the inner significance of the media coverage of such events. The book

deals with theories of ritual, media as ritual including reception, production and representation, and rituals of death in the media.

Annan ny litteratur

Articles

- Ala-Fossi, Marko: For better pictures on radio: how Nokia's efforts for multimedia radio have shaped the radio landscape in Finland. In: *The Palgrave Handbook of Global Radio*. Hendricks, John Allen (ed.). Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2012, p. 109-128, ISBN 978-0-230-29-307-6.
- Ala-Fossi, Marko: Social obsolescence of the TV fee and the financial crisis of Finnish public service media. In: *Journal of Media Business Studies*. 2012; Vol. 9, No. 1, p. 33-54, ISSN 1652-2354.
- Almonkari, Merja; Isotalus, Pekka: Two perspectives on the communication skills of political leaders. In: *International Journal of Strategic Communication*. 2012; Vol. 6, No. 3, p. 246-267, ISSN 1553-118X.
- Ampuja, Marko: Globalization theory, media-centrism and neoliberalism: a critique of recent intellectual trends. In: *Critical Sociology*. 2012; Vol. 38, No. 2, p. 281-301, ISSN 0896-9205.
- Halttu, Janne: Reporting in the sphere of legitimate controversy: the Irish press and the 2003 Iraq crisis. In: *Irish Communications Review*. 2012; Vol. 13, p. 66-82.
- Harju, Auli: Social media and civic participation in the classroom: the joys and challenges of a co-creative media education project. In: *Media Education Research Journal (MERJ)*. 2012; Vol. 3, No. 1, p. 38-49, ISSN 2040-4530.
- Hellman, Matilda; Rantala, Varpu: Codependence, madness and glamour: narratives of women celebrity addicts in Internet tabloids. In: *Cultures of Addiction*. Lee, Jason (ed.). Amherst, Cambria Press, 2012, ISBN 9781604977998.
- Jaakkola, Maarit: Promoting aesthetic tourism: transgressions between generalist and specialist subfields in cultural journalism. In: *Journalism Practice*. 2012; Vol. 6, No. 4, p. 482-496, ISSN 1751-2786.
- Jyrkiäinen, Jyrki; Heinonen, Ari: Finnish journalists the quest for quality amidst new pressures. In: *The global journalist in the 21st century*. Weaver, David H.; Willnat, Lars (eds.). New York, Routledge/Taylor and Francis Group, 2012, p. 171-186, ISBN 978-0-415-88576-8.
- Karppi, Tero; Sotamaa, Olli: Rethinking playing research: DJ HERO and methodological observations in the mix. In: *Simulation & Gaming*. 2012; Vol. 43, No. 3, p. 413-429, ISSN 1046-8781.
- Kauppi, Teemu; Pörhölä, Maili: School teachers bullied by their students: teachers' attributions and how they share their experiences. In: *Teaching and Teacher Education*. 2012; Vol. 28, No. 7, p. 1059-1068, ISSN 0742-051X.
- Keinonen, Heidi: Early commercial television in Finland: balancing between East and West. In: *Media History*. 2012; Vol. 18, No. 2, p. 177-189, ISSN 1368-8804.
- Kivimäki, Sanna: Working-class girls in a welfare state: Finnishness, social class and gender in Aki Kaurismäki's Workers' Trilogy (1986-1990). In: *Journal of Scandinavian Cinema*. 2012; Vol. 2, No. 1, p. 73-88, ISSN 2042-7891.
- Koivisto, Juha; Lahtinen, Mikko: Conjuncture, politico-historical. In: *Historical materialism*. 2012; Vol. 20, No. 1, p. 267-277, ISSN 1465-4466.
- Koponen, Jonna; Pyörälä, Eeva; Isotalus, Pekka: Comparing three experiential learning methods and their effect on medical students' attitudes to learning communication skills. In: *Medical teacher*. 2012; Vol. 34, No. 3, p. 198-207.
- Kunelius, Risto; Väliaverronen, Jari: From reporting to storytelling: mediating the political public sphere in Finland from the 1960s to 2005. In: *Communication @ the center*. Jones, Steve (ed.). New York, Hampton Press, 2012, p. 215-230.
- Louhiala-Salminen, Leena; Kankaanranta, Anne: Language as an issue in international internal communication: English or local language? If English, what English?. In: *Public Relations Review*. 2012; Vol. 38, No. 2, p. 262-269, ISSN 0363-8111.
- Louhiala-Salminen, Leena; Kankaanranta, Anne: Professional communication in a global business context: the notion of global communicative competence. In: *IEEE Transactions on Professional Communication*. 2011; Vol. 54, No. 3, p. 244-262.
- Luoma-aho, Vilma; Vos, Marita; Lappalainen, Raimo; Lämsä, Anna-Maija; Uusitalo, Outi; Koski, Aleks; Maaranen, Petri: Added value of intangibles for organizational innovation. In: *Human Technology: An Interdisciplinary Journal on Humans in ICT Environments*. 2012; Vol. 8, No. 1, p. 7-23.
- Moring, Tom; Mykkänen, Juri: Modes of professional campaigning: a four-country comparison in the European parliamentary elections, 2009. In: *International Journal of Press/Politics*. 2012; Vol. 17, No. 2, p. 145-168, ISSN 1940-1612.
- Palttala, Pauliina; Vos, Marita: Quality indicators for crisis communication to support emergency management by public authorities. In: *Journal of Contingencies and Crisis Management*. 2012; Vol. 20, No. 1, p. 39-51, ISSN 0966-0879.

Palttala, Pauliina; Boano, Camillo; Lund, Ragnhild; Vos, Marita: Communication gaps in disaster management: perceptions by experts from governmental and non-governmental organizations. In: *Journal of Contingencies and Crisis Management*. 2012; Vol. 20, No. 1, p. 1-12, ISSN 0966-0879.

Pasti, Svetlana; Chernysh, Mikhail; Svitich, Luiza: Russian journalists and their profession. In: *The global journalist in the 21st century*. Weaver, David H.; Willnat, Lars (eds.). New York, Routledge, 2012, p. 267-282, ISBN 978-0-415-88576-8.

Pörhölä, Maili; Lahti, Henna: The use of interpersonal communication technologies to establish and maintain peer relationships. In: *The impact of technology on relationships in educational settings*. Costabile, Angela; Spears, Barbara (eds.). London, Routledge/Taylor and Francis Group, 2012, p. 55 – 65, ISBN 978-0-415-61007-0.

Valaskivi, Katja: Dimensions of innovationism. In: *Post-secular society*. Nynäs, Peter; Lassander, Mika; Utriainen, Terhi (eds.). London, Transaction Publishers, 2012, p. 129-156, ISBN 978-1-4128-4610-3.

Virtanen, Ira A.; Isotalus, Pekka: The essence of social support in interpersonal communication. In: *Empedocles: European Journal for the Philosophy of Communication*. 2012; Vol. 3, No. 1, p. 25-42, ISSN 1757-1952.

Vuorinen, Maarit; Uusitalo, Outi; Vos, Marita: Mapping critical factors in brand management contributing to innovation. In: *Journal of Business Studies Quarterly*. 2012; Vol. 3, No. 4, p. 58-76, ISSN 2156-8626.

Worthington, Debra; Fitch-Houser, Margaret; Välikoski, Tuula-Riitta; Imhof, Margarete; Kim, Sei-Hill: Listening and privacy management in mobile phone conversations: a cross-cultural comparison of Finnish, German, Korean and United States students. In: *Empedocles: European Journal for the Philosophy of Communication*. 2012; Vol. 3, No. 1, p. 43-60, ISSN 1757-1952.

Yagodin, Dmitry: Blog Medvedev: aiming for public consent. In: *Europe-Asia Studies*. 2012; Vol. 64, No. 8, p. 1417-1435, ISSN 0966-8136.

Norge

Dokumentalist: Ragnhild Mølster

Mediene og terroraksjonen

Studier av norske mediers dekning av 22. juli

Svein Brurås (ed.), Oslo, Unipub AS, 2012, 155 p., ISBN 978-82-7477-573-2.

Da bomben sprang ved Regjeringskvartalet 22. juli klokka 15:25, startet et kaotisk nyhetsdøgn som satte mediene på store prøver. Denne antologien presenterer fire studentarbeider fra Høgskulen i Volda om mediens dekning av 22. juli. Boka gir bl.a. innblikk i:

- Store ulikheter mellom NRK og TV 2s dekning av terroraksjonen.
- Hvordan mediens tolkning av terroraksjonen endret seg da gjerningsmannens identitet ble kjent.
- Hvordan ofre for terrorhandlingene opplevde å bli avbildet uten samtykke.
- Twitter som en viktig nyhetsskilde 22. juli.

Nyhetsvurderinger

På innsiden i fem redaksjoner

Svein Brurås, Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, 254 p., ISBN 8271473654.

Hvilke kvalitetskriterier legger en moderne nyhetsredaksjon til grunn for utvelgelse, bearbeiding og presentasjon av nyheter? Hva er det som i pressfolks øyne kjennetegner «den gode nyhetssak»? Journalister og beslutningstakere i redaksjonen foretar hele tiden valg og prioriteringer ut fra egne forestillinger om kvalitet, både på den enkelte nyhetssak og på

produktet som helhet. Redaktøren og hans forskergruppe har i en uke vært «flue på veggen» under redaksjonsmøtene i fem ledende nyhetsredaksjoner – i Aftenposten, Dagbladet, Nettavisen, NRK Dagsrevyen og TV2-nyhetene – og har fulgt arbeidet med saker som redaksjonen selv har vurdert som viktige og «gode». Hvordan oppstår ideene? Hvilke prioriteringer gjøres, og hva med metode- og kildevalg? Hvilke grep gjøres for at saken skal tilfredsstillende redaksjonens forestillinger om hva som er en god sak?

Gravende journalistikk

Metode, prosess og etikk

Guri Hjeltnes & Morten Møller Warmedal, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 2012, 419 p., ISBN 9788205400313.

I denne boka gis det en grundig innføring i undersøkende journalistisk metode. Dette gjøres med praktiske eksempler, teknikker som virker og presseetiske avveininger. I boka vises hvilke verktøy man kan bruke, hvilke utfordringene man møter og prosessene man må gjennom. Den gravende journalistikken settes inn i et større samfunnsperspektiv, med

særlig vekt på utviklingen av nye digitale medier. Hva slags plass den gravende journalistikken har i det nye mediesamfunnet og hvordan morgendagens gravejournalistikk vil arte seg, diskuteres også.

Redaksjonell kvalitet

Kvalitetssikring, evaluering og måling av journalistikk

Ragnhild Kr. Olsen, Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, 268 p., ISBN 978-82-7147-352-5.

De store strukturelle endringene på mediemarkedet gjør det viktigere enn noensinne å jobbe systematisk med kvalitetssikring av journalistikken. Skjerpet konkurranse om publikums gunst og tillit, krever målrettet arbeid med å utvikle og forbedre det journalistiske produktet. Denne boken handler om kvalitetsarbeid i redaksjonen. Med utgangspunkt i journalistikkens

samfunnsrolle, gir den en innføring i ulike tilnærminger til kvalitetssikring og -utvikling i mediehuset.

Digital litteratur

En innføring

Hans Kristian Rustad, Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, 116 p., ISBN 9788202372712.

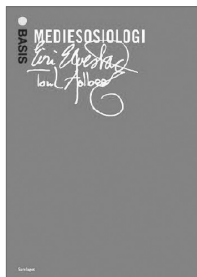

De siste tiårene har det oppstått en ny type litterære tekster, skrevet for skjerm og ikke papir. Ved siden av skrift tar tekstene i bruk modaliteter som bilder, verbalspråk, lyd, musikk og bevegelse, og de involverer leseren og kanskje også datamaskinen i tekstskapingen gjennom organiseringsprinsipper som hypertekst og kybertekst.

Denne boka gir en oversikt over digital litteratur med vekt på skandinaviske eksempler, og diskuterer hvordan den digitale litteraturen gir et bilde av vår tid og utfordrer vårt litteraturbegrep.

Mediesosiologi (2. ed.)

Toril Aalberg & Eiri Elvestad, Oslo, Det Norske Samlaget, 2012, 165 p., ISBN 9788252180732.

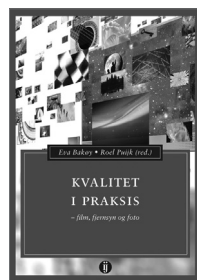
I denne boka blir forskingshistorie og teoretiske retninger gjennomgått, og forfatterne viser kva media har å seie for demokrati, identitet og sosial ulikskap. Boka gir oversikt over fagfeltet mediesosiologi og er meint som ein vegvisar til forskinga på området. Den overordna problemstillinga er forholdet mellom media og samfunn. Forfatterne presenterer også sentrale studiar om rolla som media spelar i samfunnsutviklinga, kva dei har å seie for demokrati, identitet og sosial ulikskap, og kva for rolle dei spelar i ei globalisert verd. Den nye utgåva er oppdatert med ny empiri og nye skildringar av strukturar og reguleringar i mediesektoren. Boka har også med fleire mediesosiologiske perspektiv, slik som ritualteori og forskning knytt til generasjonsforskjellar.

terer også sentrale studiar om rolla som media spelar i samfunnsutviklinga, kva dei har å seie for demokrati, identitet og sosial ulikskap, og kva for rolle dei spelar i ei globalisert verd. Den nye utgåva er oppdatert med ny empiri og nye skildringar av strukturar og reguleringar i mediesektoren. Boka har også med fleire mediesosiologiske perspektiv, slik som ritualteori og forskning knytt til generasjonsforskjellar.

Kvalitet i praksis

Film, fjernsyn og foto

Eva Bakøy & Roel Puijk (eds.), Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, 187 p., ISBN 978-82-7147-353-2.

Hvilke kvalitetskriterier finner vi innen film-, fjernsyns- og fotobransjen? I denne artikkelsamlingen retter forfatterne søkelyset mot virksomheter som har vært lite studert, til tross for at de bedriver profesjonell kvalitetsvurdering av visuelle produkter, og har betydelig innflytelse på tilbudet i vår visuelle kultur.

Hvilke kvalitetskriterier er viktige for spillefilmkonsulenter, dokumentarfilmfestivaler og Nasjonalbibliotekets avdeling for filmrestaureering? Hvordan håndterer NRK-ledelsen kvalitet, og hvilke rammevilkår gjelder for produksjon av kvalitetsdrama for fjernsyn? Hva er et godt pressebilde, og hvordan ivaretas kvalitet best i forbindelse med digitalisering av stillbilder? Det er disse spørsmålene boken søker å gi svar på.

Digitalt fortalte historier

Refleksjon for læring

Kristin Holtet Haug, Grete Jamissen & Carsten Ohlmann (eds.), Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, 256 p., ISBN 9788202364366.

Vi omgir oss med stadig flere fortellinger overalt i hverdagen, og kravene til å kunne uttrykke seg kreativt i tekst, bilde og ord har blitt en nødvendig kompetanse både i barnehage, skole, høyere utdanning og i arbeidslivet. Boka er en samling artikler som kan åpne for en forståelse av hvilke læringsmuligheter som kan ligge i en teknisk sett

helt enkel digital fortelling til å formidle personlig erfaring, informasjon og refleksjon på en spennende kreativ måte for barn, studenter, lærere, forskere, virksomheter og offentlige institusjoner.

Valgets nyhetsrammer

Produksjon, innhold, opinion

Audun Beyer, Oslo, Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, 2012, 271 p., ph.d.-afhandling.

Avhandlingen viser at medienes prioriteringer av det politiske spillet, av maktkamp, valgstrategier og meningsmålinger fremfor fokus på de politiske sakene må måles og vurderes på en annen måte enn det som tidligere har vært vanlig innen forskningen. Mange innen akademia har ønsket mer vekt på de politiske sakene og mindre på det politiske spillet; nyhetssaker som behandler en bredere tematikk har vært foretrukket fremfor enkelttekstempler; og konflikt- og personfokusering har i stor grad vært ansett som negative størrelser. I avhandlingen argumenterer Beyer for at måten medienes prioriteringer har vært målt på er for grovkornet. Nyhetssaker er ikke bare enten spill- eller saksorienterte, de inneholder ofte flere ulike fokus, som belyser både strategi, konkurranse og de politiske sakene. Dermed må også den til tider voldsomme kritikken mot medienes prioriteringer av spillet i stedet for saken nyanseres. Både TV2 og NRK kritiseres ofte for å vektlegge spillet for mye. Beyer finner at TV2 og NRK skiller seg fra hverandre gjennom sin nyhetsdekning i valgkampen i 2009. TV2 prioriterer fremstillinger preget av noen sterke vinklinger, mens NRK har noe mer perspektivrike fremstillinger. Avhandlingen viser også med tydelighet hvordan dominerende fremstillingsformer også har rom for balanserende perspektiver og vinklinger, slik at en spillorientert nyhetssak gjerne også kan inneholde viktig og relevant saksinformasjon.

Social implications of the Internet and social networking sites

A user typology approach

Petter Bae Brandtzæg, Oslo, Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, 2012, ph.d.-afhandling.

Hvordan bruker vi Internett generelt og sosiale medier som Facebook spesielt? Petter Bae Brandtzæg viser i sin avhandling at til tross for en utvikling mot et mer sosialt og interaktivt Internett, er de fleste av oss fortsatt passive brukere. Nettbruken i Norge har tidoblet seg siden år 2000, men en hyperrask teknologisk utvikling gjør at ikke alle henger med. I avhandlingen beskriver Brandtzæg fem brukertypologier innen sosiale medier basert på et representativt utvalg av brukere i Norge i alderen 15-75 år (basert på tall fra 2010, Norstat): 1) Sosialiseringsbrukere (34 prosent) – primært sosial interaksjon med venner og familie. 2) Lurkere (29 prosent) – primært kiking og bidrar sjeldent med eget innhold. 3) Sporadiske brukere (23 prosent) – bruker svært sjeldent, kun nå og da. 4) Diskusjonsbrukere (9 prosent) – primært debatt og diskusjon. 5) Avanserte brukere (5 prosent) – bruker svært mye og til masse forskjellig, og bidrar med innhold. Passive brukere, som Sporadiske

brukere og Lurkere, utgjør tilsammen den største andelen av brukerne i sosiale medier (52%), også unge mennesker havner i disse brukerkategoriene. Digitale skiller handler derfor ikke bare om alder, slik mange later til å tro, men om ulik tilgang til Internett og utstyr, og ikke minst, store forskjeller innen bruk og brukerkompetanse. Langt på vei dominerer jenter/kvinner bruken av de nye sosiale mediene. Avhandlingen viser dessuten at Norge har de mest avanserte brukerne sammenlignet med andre land i Europa, men Norge har derfor også store digitale skiller i befolkningen.

Making sense of mobile media

International working notions, strategies and actions in convergent media markets

Vilde Schanke Sundet, Oslo, Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, 2012, 353 p., ph.d.-afhandling.

Hvordan håndterer etablerte massemedier innovasjon og endring? Og hvilken rolle spiller bransjens forestillinger om ny teknologi i innovasjonsprosessene? Dette er sentrale spørsmål i Vilde Schanke Sundets avhandling, som drøfter hvordan etablerte norske medie- og teleinstitusjoner tilpasset seg en ny mediehverdag i perioden 2000-2009. Sundet finner at mediebransjen utviklet en leve-eller-dø-retorikk der satsing på innovasjon og nye tjenester ble fremstilt som helt essensielt å overleve. Særlig har forventningene vært høye til mobilen som en ny medieplattform, velegnet for nye tjenester og forretningsmodeller. De visjonære forestillingene om hva mobilen kunne brukes til resulterte dog ofte i langt mer nøkterne strategier og tjenester. Avhandlingen avdekker et sprik mellom hvordan bransjen forestiller seg bruken av mobilt medieinnhold som en "livbøye" for en industri i "krise", og hva de faktisk legger til rette for.

Norwegian climate change policy in the media

Between hegemony and good sense

Andreas Ytterstad, Oslo, Universitetet i Oslo, Institutt for medier og kommunikasjon, 2012, 285 p., ph.d.-afhandling.

Avhandlingen begynner med å konstatere at norsk klimapolitikk ikke vil løse klimakrisen, og undersøker potensialet for kritikk av og alternativer til norsk klimapolitikk i mediene: hos bloggere i Norge, i VG og Aftenpostens dekning av Balitoppmøtet (2007), i Dagsrevyen og Klassekampens dekning av Københavntoppmøtet (2009) og hos 9 av Norges fremste klimajournalister. Funnene viser at medienes representasjon av norsk klimapolitikk er motstridende og motsetningsfull, og disse motsetningene fortolkes ved hjelp av begrepene hegemoni og god forstand utviklet fra Antonio Gramsci. Hegemoni forstås som ledelse og Ytterstad legger derfor særlig vekt på det lederskapet i norsk klimapolitikk som har blitt utøvd av Stoltenbergregjeringen. God forstand

er et mye mindre kjent begrep hos Gramsci som denne avhandlingen søker å gi mer innhold. Særlig viktig for hvordan klimakrisen oppleves av folk flest er «en oppfatning av nødvendighet». Særlig relevant for journalistikken er søken etter sannhet, noe som kan gjøre journalister til skapere av god forstand i klimakampen. Hovedargumentet er at det aktuelle hegemoniet og den gode forstand utgjør to hovedkilder til «commonsense», det folk flest tar for gitt. Der hvor Jens Stoltenberg søker å

forene et olje- og markedshegemoni med en god forstand understøttet av klimavitenskapene, viser avhandlingen at sider av den gode forstand kan dras sammen og utgjøre grunnlaget for det systemskiftet som klimakrisen objektivt sett krever. Journalister kan best bidra til et slikt systemskifte hvis de forstår objektivitet som søken etter sannhet. Medieforskere på sin side bør legge større vekt på hva som er objektivt sant og mindre vekt på hvordan klimakrisen rammes inn språklig.

Annan ny litteratur

Artikler

Allern, Sigurd: Journalistiken och kommersialiseringen. In: *Medierna och demokratin*. Nord, Lars; Strömbäck, Jesper (eds.). Lund, Studentlitteratur, 2012, p. 233-262, ISBN 978-91-44-07666-9.

Allern, Sigurd; Kantola, Anu; Pollack, Ester; Blach-Ørsten, Mark: Increased scandalization: Nordic Political Scandals 1980-2010. In: *Scandalous!: the mediated construction of political scandals in four Nordic countries*. Allern, Sigurd; Pollack, Ester (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 29-50, ISBN 978-91-86523-27-5.

Andersen, Øivind: Kairos and 'the rhetorical situation'. In: *Scandinavian studies in rhetoric: Rhetorica Scandinavica 1997-2010*. Kjeldsen, Jens E.; Grue, Jan (eds.). Retorikforlaget, 2012, p. 234-243, ISBN 978-91-86093-09-9.

Bakøy, Eva: Kvalitet, filmkonsulentrollen og "dritten i midten". In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, p. 15-42, ISBN 978-82-7147-353-2.

Berge, Kjell Lars: Rhetoric and the study of texts, text norms and text cultures. In: *Scandinavian studies in rhetoric: Rhetorica Scandinavica 1997-2010*. Kjeldsen, Jens E.; Grue, Jan (eds.). Retorikforlaget, 2012, p. 88-105, ISBN 978-91-86093-09-9.

Birkvad, Søren: Ikke alltid skjønt, men sant og godt: festivalisert kvalitet i dokumentarfilmen. In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, p. 43-70, ISBN 978-82-7147-353-2.

Brandtzæg, Petter Bae: Social networking sites: their users and social implications — a longitudinal study. In: *Journal of Computer-Mediated Communication*. 2012; Vol. 17, No 4, p. 467-488, ISSN 1083-6101.

Eide, Ove: Vurdering av digitale forteljingar: for læring og for danning. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 227-240, ISBN 9788202364366.

Fladmoe, Audun: Education in the news and in the mind: PISA, news media and public opinion in Norway, Sweden and Finland. In: *Nordicom Review*. 2012; Vol. 33, No. 1, p. 99-116, ISSN 1403-1108.

Grønstad, Asbjørn: Ekphrasis refigured: writing seeing in Siri Hustvedt's What I Loved. In: *Mosaic. A journal for the interdisciplinary study of literature*. 2012, p. 33-48, ISSN 0027-1276.

Gjelsvik, Anne: "It's not television, it's DVD": new and old ways of representing the world in The Wire. In: *Film in the post-media age*. Pethö, Ágnes (ed.). Cambridge Scholars Publishing, 2012, p. 329-342, ISBN 9781443837538.

Gynnild, Astrid: Living the ideas: a biographical interview with Barney G. Glaser. In: *Grounded theory: the philosophy, method and work of Barney Glaser*. Gynnild, Astrid; Martin, Vivian B. (eds.). Boca Raton, BrownWalker Press, 2012, p. 237-253, ISBN 978-16-12335-15-5.

Gythfeldt, Mai; Ohlmann, Carsten: Er Beethoven en hund?: refleksiv dannelselse i et nytt perspektiv. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 77-89, ISBN 9788202364366.

Halse, Rolf E. p: Negotiating boundaries between Us and Them: ethnic Norwegians and Norwegian muslims speak out about the 'next door neighbour terrorist' in 24. In: *Nordicom Review*. 2012; Vol.33, No.1, p. 37-52, ISSN 1403-1108.

Hanssen, Eirik Frisvold: "This image, which I have never seen. Which I still remember": DVDs and the memory and loss of materiality. In: *Film in the post-media age*. Pethö, Ágnes (ed.). Cambridge Scholars Publishing, 2012, p. 329-342, ISBN 9781443837538.

Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten: Digital historiefortelling: en introduksjon. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 13-27, ISBN 9788202364366.

Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten: Juss og etikk: hvordan unngå å trå feil?. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 91-98, ISBN 9788202364366.

Haug, Kristin Holte: Digitale fortellinger i barnehagens dokumentasjonsarbeid. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 115-128, ISBN 9788202364366.

Haug, Inger; Mølster, Terje: Digital historiefortelling og interkulturell kommunikasjon. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 127-142, ISBN 9788202364366.

Helseth, Tore: Filmarkivene og filmhistorien: om kvalitet og arkivplass. In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, p. 71-92, ISBN 978-82-7147-353-2.

Holsvik, Bjørg; Tofte, Hege Hauge: Minneinnsamling og digitale fortellinger. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 213-226, ISBN 9788202364366.

Høyer, Svennik; Nossen, Hedda: Spor etter det store hamskiftet: enkelte stiltrekk ved Aftenpostens journalistikk gjennom et halvt århundre. In: *Norsk medietidsskrift*. 2012; Vol. 19, No. 2, p. 88-106, ISSN 0804-8452.

Jamissen, Grete: Når erfaring blir fortelling: studenters praksisrefleksjon. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 101-114, ISBN 9788202364366.

Jamisson, Grete; Dahlsveen, Heidi: Fortellinger: fra Hollywood til Homer. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Ohlmann, Carsten; Jamissen, Grete (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 101-114, ISBN 9788202364366.

Johansen, Anders: On thinking in writing, and with style. In: *Scandinavian studies in rhetoric: Rhetorica Scandinavica 1997-2010*. Kjeldsen, Jens E.; Grue, Jan (eds.). Retorikforlaget, 2012, p. 198-218, ISBN 978-91-86093-09-9.

Kjeldsen, Jens E.: Scandinavian research in rhetoric: challenges of the media society to two demarcations of the study of rhetoric. In: *Scandinavian studies in rhetoric: Rhetorica Scandinavica 1997-2010*. Kjeldsen, Jens E.; Grue, Jan (eds.). Retorikforlaget, 2012, p. 108-125, ISBN 978-91-86093-09-9.

Larsen, Peter: Dokumentasjon og estetikk: pressefotografiets dilemma. In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012, p. 146-162, ISBN 978-82-7147-353-2.

Larsen, Peter: From figure to figuration: on film and rhetoric. In: *Scandinavian studies in rhetoric: Rhetorica Scandinavica 1997-2010*. Kjeldsen, Jens E.; Grue, Jan (eds.). Retorikforlaget, 2012, p. 250-265, ISBN 978-91-86093-09-9.

Lied, Liv Ingeborg: Religious change and popular culture: with a nod to the mediatization of religion debate. In: *Mediatization and religion: Nordic perspectives*. Hjarvard, Stig; Lövheim, Mia (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 183-201, ISBN 978-91-86523-44-2.

Lund, Maria Theresa Konow; Puijk, Roel: Rolling news as disruptive change: a managerial perspective on TV 2 and VG in Norway. In: *Nordicom Review*. 2012; Vol. 33, No. 1, p. 67-81, ISSN 1403-1108.

Lundby, Knut; Thorbjørnsrud, Kjersti: Mediatization of controversy: when the security police went on Facebook. In: *Mediatization of religion: Nordic perspectives*. Hjarvard, Stig; Lövheim, Mia (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 95-108, ISBN 978-91-86523-44-2.

Lundby, Knut: Selvrepresentasjon i digitale fortellinger. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 31-44, ISBN 9788202364366.

Moe, Hallvard; Larsson, Anders Olof: Twitterbruk under valgkampen 2011. In: *Norsk medietidsskrift*. 2012; Vol. 19, No. 2, p. 151-160, ISSN 0804-8452.

Moe, Hallvard: Det underforståtte i mediepolitikken: eksempelet formidlingsplikt. In: *Nordicom-Information*. 2012; Vol. 34, No. 1, p. 23-35, ISSN 0349-5949.

Normann, Anita: Det var en gang ei jente som ikke ville snakke engelsk. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 185-198, ISBN 9788202364366.

Normann, Anita; Kopreitan, Ane Opdøl: Digitale fortellinger fra andre verdenskrig. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 199-212, ISBN 9788202364366.

Nyre, Lars; Bjørnstad, Solveig; Tessem, Bjørnar; Øie, Kjetil Vaage: Locative journalism: designing a location-dependent news medium for smartphones. In: *Convergence. The International Journal of Research*

into *New Media Technologies*. 2012; Vol. 18, No. 3, p. 297-314, ISSN 1354-8565.

Orgeret, Kristin Skare: Intercultural educational practices: opening paths for dialogue. In: *New Media, Mediated Communication and Globalization. Intercultural Communication Studies*. 2012; Vol. XXI, No. 1, p. 189-204.

Puijk, Roel: Kvalitet i NRK: ledelsens håndtering av kvalitet i fjernsynet. In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012. p. 93-128, ISBN 978-82-7147-353-2.

Sjøvaag, Helle; Stavelin, Eirik: Web media and the quantitative content analysis: methodological challenges in measuring online news content. In: *Convergence. The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2012; Vol. 18, No. 2, p. 215-229, ISSN 1354-8565.

Sjøvaag, Helle: Revenue and branding strategy in the Norwegian news market: the case of TV 2 news channel. In: *Nordicom Review*. 2012; Vol. 33, No. 1, p. 53-66, ISSN 1403-1108.

Staksrud, Elisabeth; Olafsson, Kjartan; Livingstone, Sonia: Does the use of social networking sites increase children's risk of harm?. In: *Computers in human behaviour*. 2012, ISSN 0747-5632.

Sørum, Kathrine Ytterdal; Rasmussen, Terje; Amarloui, Katrine Helstad; Alnæs, Åste Sandve: Presseetikk og autonomi: pressenormers bidrag til journalistikkens selvstendiggjøring. In: *Norsk medietidsskrift*. 2012; Vol. 19, No. 2, p. 130-150, ISSN 0804-8452.

Tønnessen, Elise Seip: Digitale fortellinger som multimodal tekst. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristine Holte; Jamissen, Grete; Ohlmann, Carsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 61-75, ISBN 978-82-02-36436-6.

Undheim, Marianne: Digitale fortellinger i barnehagen. In: *Digitalt fortalte historier: refleksjon for læring*. Haug, Kristin Holte; Jamisson, Grete; Ohlmann, Crsten (eds.). Oslo, Cappelen Damm AS, 2012, p. 171-184, ISBN 9788202364366.

Waler, Dag; Hardeberg, Jon Yngve: Zen og kunsten å kvalitetsvurdere bilder: et forsøk på brobygging mellom subjektiv og objektiv bildekvalitet. In: *Kvalitet i praksis: film, fjernsyn og foto*. Bakøy, Eva; Puijk, Roel (eds.). Kristiansand, IJ-forlaget, 2012. p. 163-181, ISBN 978-82-7147-353-2.

Sverige Dokumentalist: Maria Edström

Alternativ television

Former av kritik i konstnärlig TV-produktion

Linus Andersson, Södertörns Högskola, Institutionen för kultur och kommunikation, Medie- och kommunikationsvetenskap, 2012, 222 p., ISBN 978-91-7668-885-4, (Södertörn Doctoral Dissertations; 71), (Örebro Studies in Media and Communication; 15). Doctoral dissertation.

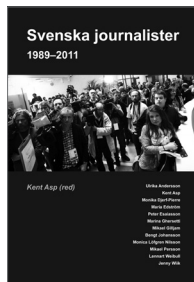
This dissertation analyses social critique, communication critique and aesthetic critique in television produced by artists. Theoretically it draws on research on alternative media, TV studies, especially genre analysis and narratology, and media aesthetics. It conducts a text-production study of three examples of alternative television from the period 2004-

2008: Contemporary Art Center TV (CAC TV): A show produced by the CAC in Vilnius, Lithuania and aired on a commercial TV-channel; Good TV who aired video art on a local public access channel in Stockholm, Sweden; and Candyland TV, a pirate transmission from an art gallery in central Stockholm. Empirically it builds on TV-texts, web sites and documents, as well as interviews with participants. Through a study of form and stylistics, relation to conventional genres and modes of narration, it engages in a discussion about the features of a critical, alternative media text.

The study shows how these televisions work in a tradition of alternative television and connects them to tactics and aesthetic forms as found in historical examples, but also how this type of formalist media critique might inform an understanding of alternative media. From the analysis of relations between social and formalist aspects of alternative television, a distinction between alternative as "alternative worldview" and as "alternative expressions" is suggested, a distinction that contributes to the development of theory in the study of alternative media.

Svenska journalister 1989-2011

Kent Asp (ed.), Göteborgs universitet, Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), 2012, 141 p., ISBN 978-91-88212-51-1.

Svenska journalister 1989–2011 bygger på JMG:s journalistundersökningar, SOM-institutets undersökningar samt enkätundersökningar med riksdagsledamöter. Resultaten presenteras mer kortfattat och mer tätt inpå fältarbetet, som avslutades i februari 2012. Beskrivningen är lika bred som tidigare, men görs på ett färre antal sidor. Boken ger en bild

av journalisterna till vardags, hur de ser på sitt yrke, sig själva och sin yrkesutövning, och beskriver och analyserar journalisternas åsikter och värderingar.

Innehåll: *Svenska Journalister – en introduktion* (Kent Asp), *Journalisternas sociala bakgrund* (Monika Djerf-Pierre) *Arbete och utbildning* (Maria Edström), *Vad gör journalisterna efter jobbet – om journalister och deras livsstilar* (Bengt Johansson), *Yrkesideal* (Jenny Wiik), *Ändamålet helgar medlen?* (Monica Löfgren Nilsson), *Publikens betydelse för nyhetsvärdering* (Marina Ghersetti), *Sociala medier* (Monika Djerf Pierre), *Synen på journalistikens drivkrafter* (Ulrika Andersson och Jenny Wiik), *Synen på publikorientering* (Ulrika Andersson), *Samhällsförtroende* (Lennart Weibull), *På folkets sida? Synen på demokrati bland journalister, politiker och medborgare* (Peter Esaïasson, Mikael Gilljam & Mikael Persson), *Vänster-högerinställning hos journalister, allmänhet och folkvalda* (Kent Asp), *Journalistkårens partisympatier* (Kent Asp), *Synen på journalisternas makt* (Kent Asp), *Metoddokumentation* (Ulrika Andersson).

Journalism in a Network

The Role of ICTs in Egyptian Newsrooms

Ahmed El Gody, Örebro universitet, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, 2012, 282 p., ISBN 91-76668-807-6, (Örebro Studies in Media and Communication; 12). Doctoral dissertation.

The utilisation of ICTs in Egypt has irrevocably changed the nature of the traditional public sphere. One can see the Egyptian online society as a multiplicity of networks. These networks have developed, transformed and expanded over time, operating across all areas of life. Nonetheless, in essence they are socio-political and cultural in origin. Audiences started to provide detailed descriptions of Egyptian street politics, posting multimedia material, generating public interest, and reinforcing citizen power and democracy. This trend changed the

way audiences consumed news, with traditional media started to access online information to develop their media content and to escape government control. Several media organisations also started to expand their presence online so that, as well as providing news content to attract audiences, they also provided them with a 'space' to interact amongst themselves and with media organisations. This dissertation aims to study the diffusion and utilization of Information Communication Technologies (ICTs) in Egyptian newsrooms. Furthermore, the study examines whether/to what extent and in what way Egyptian newsrooms incorporate ICTs in their daily routine. Such a study will assist in understanding the role of journalism in the Egyptian network sphere. While studying Egyptian newsrooms this dissertation has integrated qualitative ethnographic participant observation, structured and semi-structured interviews and document analysis with quantitative longitudinal surveys and website content analysis.

Varumärkenas fält

Produktion av erkännande i Stockholms reklamvärld

Raoul Galli, Stockholm, Acta Universitatis Stockholmiensis, Almqvist, 2012, 353 p., ISBN 978-91-86071-96-7, (Stockholm studies in social anthropology; 5). Doctoral dissertation.

Hur vinner man erkännande i Stockholms reklamvärld? Hur säljer reklamproducenter detta erkännande till sina uppdragsgivare? Vad för slags erkännande är statliga reklamköpare ute efter att vinna genom sitt samarbete med prisbelönta och erkända reklamproducenter? I kontrast till en spridd föreställning att reklamen "speglar samhället" är grundantagandet i denna studie att reklamen i första hand speglar

den värld som skapar den, dvs. reklamvärlden. Det är människorna i detta mikrokosmos vars föreställningar och idéer om samhället som reklamen primärt reflekterar – men först efter att prismatict ha brutits genom ett fält. Frågan är därför hur detta fält är socialt och mentalt strukturerat. Utkikspunkten är en globalt verksam amerikansk reklambyrås Stockholmskontor, där dagliga deltagarobservationer utförts under ett års fältarbete.

Voicing the Slum

Youth, Community Media and Social Change in Nairobi

Jessica Gustafsson, Stockholms universitet, Institutionen för mediastudier, 2012, 324 p., ISBN 978-91-7447-524-1, (Doktorsavhandlingar från JMK; 42). Doctoral dissertation.

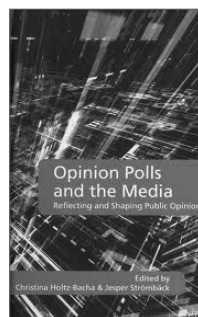
Since late 2006, several small media projects have emerged in the slums of Nairobi with the aim to coun-

terbalance the ignorance from mainstream media, provide the slums residents with news, information and an opportunity to voice their needs and discuss relevant issues. These media are best labelled community media, since their main concern is to serve the interests of the community, in this context the slums. The aim of this project is to assess the potential impact community media have on the community in which they operate. Moreover, it considers the role community media play in promoting community development and democracy, especially in relation to young people living in the slums of Nairobi. Through ethnographic fieldwork in Nairobi (January 2007 to April 2010) including interviews with producers and audience, the study not only maps the establishment of the community media landscape in the slums of Nairobi but the advent of community broadcasting. The study reveals that community media and community radio in particular play an important role in the local youth's identity construction. By promoting a "slum identity" and ascribing to it positive connotations they help the youth strengthening a sense of pride in who they are and where they come from. Moreover, community media and especially community broadcasting provide the audience with information and a platform for debate where the community can interact directly or indirectly with civil society group, local power holders and experts whether in health, law and finance. This can improve the living situations of the audience but also their engagement as citizens. On a macro level, community media's biggest contribution to social change is their proactive work to combat tribalism by encouraging their audiences to perceive themselves as Kenyans rather than clinging on to identities based on tribal belonging, which is further reflected in their use of Swahili. The political economy of community media is the biggest challenge that prevents the media projects from fully fulfilling their objectives and being a progressive force for social change. The weak financial situation not only affects their output negatively, it makes them dependent on external funding and (mis) use youth as unpaid labour.

Opinion Polls and the Media

Reflecting and Shaping Public Opinion

Christina Holtz-Bacha & Jesper Strömbäck (eds.), Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2012, 312 p., ISBN 978 0 230 27889-9.

Opinion Polls and the Media analyze the relationship between the media, opinion polls, and public opinion. Looking at the extent to which the media, through their use of opinion polls, both reflect and shape public opinion, it brings together a team of leading scholars and analyzes theoretical and methodological approaches to the media and their use of opin-

ion polls. The contributors explore how the media use opinion polls in a range of countries across the world, and analyze the effects and uses of opinion polls by the public as well as political actors.

Problempartiet

Mediernas villrådighet kring SD valet 2010

Björn Häger, Stockholm, Stiftelsen Institutet för mediestudier (Simo), 2012, 315 p., ISBN 9789197889476.

Några medier har mött Sverigedemokraternas frammarsch med restriktivitet och tystnad. Andra med granskning och kritik. Få har betraktat SD som ett parti bland andra. Finns det en rättvis och opartisk valbevakning av ett parti som journalisterna tycker är främlingsfientligt? Björn Häger har intervjuat reportrar och chefer på de stora redaktionerna i Stockholm och i Skåne. Boken sammanfattar de

dilemman och problem som uppstod inför valet 2010. Den kan med fördel användas som underlag för diskussioner om publicistisk etik och mediernas roll i demokratin.

Öppenhetsindustrin

Peter Jakobsson, Örebro universitet, Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, 2012, 209 p., ISBN 978-91-7668-853-3, (Södertörn Doctoral Dissertations; 65), (Örebro Studies in Media and Communication; 13). Doctoral dissertation.

Over recent decades several competing descriptions of the media and cultural industries have been put forward. The media and cultural industries have been described as creative industries, copyright industries, and as constitutive of an experience economy. One key element in these descriptions has been the importance of copyright law in a postindustrial economy.

The present study is an analysis of an emerging idea of an industry that functions, in part, outside of the market created by copyright law, and by exploiting, or by building markets on top of, digital, cultural and informational commons. The study is about how this idea is expressed in various forms by business organisations, companies, consultants and policymakers. I have invented the concept of the openness industry to denote the businesses that these organisations and policy makers claim are forerunners and promoters of the idea of 'openness' as a business model for the media industry. The purpose of the thesis is to analyse the governmentality and ideology

of the openness industry. A key element in the idea of the openness industry is that internet users can be persuaded to produce symbolic products for it by other means than the economic incentives provided by copyright. Another key element is the high value placed on single individuals in the creation of economic value; but in contrast to how the copyright industries are thought to be dependent on 'authors', the openness industry relies on the 'entrepreneur'. Previous notions of the media and cultural industries have given publishers and producers of film, music and games a central role. The companies that are seminal to the idea of the openness industry are internet and technology companies.

Understanding Media Accountability

Media Accountability in Relation to Media Criticism and Media Governance in Sweden 1940-2010

Torbjörn von Krogh, Mitthögskolan, Institutionen för informationsteknologi och medier, Sundsvall, 2012, 68 p., ISBN 978-91-87103-26-1, (Mid Sweden University doctoral thesis; 131). Doctoral Dissertation.

The concepts of media accountability, media criticism and media governance are analysed and discussed in a Swedish setting; how they relate to each other and interact. This is achieved by using various methods – a survey to editors, analyses of parliamentary debates, interviews, direct observation and document studies – in studying different stakeholders, media representatives and governance conditions in Sweden during the last 70 years. The findings point in a direction of dynamic complexities with a central role for media criticism. The type, level and intensity of media criticism may affect the functioning of the media governance structure and is a vital part of the media accountability process. The media governance structure – which in addition to media criticism is influenced by international conditions, technological developments and political factors – may in turn affect the media accountability process. In this process, media representatives aim to defend obtained positions of societal influence, achieve and maintain positive PR and enhance editorial quality at the same time. Media criticism may start a substantial media accountability process if the discontent is widespread and not countered by market approval or political inertia. The process is facilitated if the critique is connected to more than one frame of accountability and if stakeholders see opportunities for dual objectives. Very strong and widespread media criticism may be difficult for media organizations to neglect. The accountability process in Sweden has become less dependent on corporative negotiations between organized interests and political assemblies. Instead, two other tendencies seem to have emerged: on the one hand a possibility for media organizations to favour such accountability processes that they are able to control, and on the other hand the rise of a rich variety of sometimes short-lived accountability instruments that may develop for specific occasions and are difficult to control.

Global Lifestyles

Constructions of Places and Identities in Travel Journalism

Emilia Ljungberg, Göteborg och Stockholm, Makadam Förlag, 2012, 271 p., ISBN 978-91-7061-117-9. Doctoral dissertation.

Avhandlingen handlar om nutida resejournalistik och globaliseringsdiskurser. Sedan slutet av 1900-talet har världen genomgått drastiska förändringar, bland annat genom den tekniska utvecklingen som har möjliggjort ökad kommunikation, interkulturella kontakter och en global mediemarknad. Vi reser som aldrig förr, både som turister och affärsresenärer. Samtidigt har antalet flyktingar ökat. Globaliseringen är en ojämnhet som även skapar ökad polarisering och ökad segregering. Det är långt ifrån alla som kan ta del av globaliseringens löften om en gränslös kosmopolitisk värld. Globaliseringen är också en myt, och att kunna definiera vad globalisering innebär är ett sorts privilegium. Genom att analysera material ur resemagasinerna RES och British Traveler Asia/Pacific undersöker författaren bland annat hur globaliseringsdiskurser konstrueras i resejournalistik, hur idéer om globalisering används för att skapa identitet och grupptillhörighet, och hur bilder av genus påverkas av globaliseringsdiskursen.

Kultursidan

Kulturjournalistik i Dagens Nyheter 1864–2012

Åke Lundqvist, Stockholm, Albert Bonniers Förlag, 2012, 475 p., ISBN 978-91-0-012773-2.

Det var under starkt inre motstånd som kulturmaterialet omsider erövrade en plats i Dagens Nyheter. Politik och samhällsdebatt hade förtur. Inte förrän under Olof Lagercrantz som kultur- och sedan chefredaktör fick DN landets ledande kultursida, där de stora debatterna fördes och de stora kritikerna skrev. Men det låg i linje med

DN-traditionen att dess kultur-

journalistik spände över hela fältet, konsten såväl som politiken. Om Dagens Nyheter har flera böcker skrivits. Ingen av dem har uppmärksammat kultursidorna. Författaren berättar historien om DN-kulturens framväxt – från dess förste kulturskribent, August Strindberg, till dagens populärkulturella krönikörer som Fredrik Strage och Jonas Thente. Om hur tidningen förändrats genom decennierna och varit ömsom kulturkonserver, kulturradikal och vänsterradikal. Om idéerna som skapat sidorna och

om raden av skribenter som format den svenska kulturdebatten: Edvard Alkman, Wilhelm Peterson-Berger, John Landqvist, Torsten Fogelqvist, Knut Jaensson, Bengt Holmqvist, Ulf Linde, Ruth Halldén, Sven Lindqvist, Lars Gyllenstein, Leif Zern, Per Wästberg, Arne Ruth, Horace Engdahl, Macei Zarembo, Stefan Jonsson och otaliga andra. Några av dem har omsider i vredesmod vänt tidningen ryggen. Kulturjournalistiken är de heta temperamentens och de stridiga viljornas fält.

Civic Experiences and Public Connection

Media and Young People in Estonia

Anne Kaun, Södertörn Högskola, Institutionen för kultur och kommunikation, 2012, 209 p., ISBN 978-91-7668-863-2, (Södertörn Doctoral Dissertations 67), (Örebro Studies in Media and Communication; 14). Doctoral dissertation.

How do young people in Estonia experience the political, politics and citizenship? How are these civic experiences connected to young peoples' experiences with the media? Anne Kaun's thesis *Civic Experiences and Public Connection* presents a theoretical and empirical investigation of how civic experiences, particularly public connection, emerge in the context

of contemporary Estonia. Employing open-ended online diaries and in-depth interviews, she aims to develop an in-depth understanding of how young people experience democracy today, and how they express themselves as citizens; expression not only through the physical performance of citizenship, but also through orientation, interest in, and reflection about issues that are of common concern or should be seen as such. The empirical investigation of public connection as critical media connection, playful public connection and historical public connection, is based on narrative analysis and embedded in a theoretical exploration of key concepts in the context of civic culture studies, namely the political, politics and citizenship. Combining Chantal Mouffe's conflict theory with Paul Ricoeur's narrative identity, Kaun aims to shed light on contemporary democracy from the citizens' perspective. The author proposes a holistic approach to both civic experiences and the role that media might play in relation to them. Following a non-media-centric approach, she shows that media, despite their ubiquity, are an important but not exclusive source of the civic experiences of young adults in Estonia.

Bridging the Blocked River

A Study on Internet and Mobile Phone Practices Within an Environmental Movement Between 2005 and 2006 in Argentina and Uruguay

Virginia Melián, Stockholms universitet, Institutionen för mediastudier, 2012, 302 p., ISBN 978-91-7447-569-2, (Doktorsavhandlingar från JMK; 43). Doctoral dissertation.

In recent years mobile phones and the internet have played an increasingly significant role, assisting in the organization of dissent worldwide. Only a few studies have dealt with the interplay between social movements and these digital media in Latin America so far. The aim of this PhD thesis is to investigate the empowering potential of internet and mobile phones with regard to mobilization as well as the organization and the dissemination of collective action in an environmental movement opposing the construction of pulp mills and the forest exploitation model in Argentina and Uruguay from 2005 to 2008, a period that coincides with the beginning of the popularization of these digital technologies in these countries. The study relies on interviews with key activists, website analysis of homepages and interviews with key journalists. Drawing on theories on civic engagement and ICTs, social movements media, social movements and collective action as well as public sphere, this thesis reveals that internet and mobile phones supported mobilization and the organization and communication of collective action. Even though the internet and mobile phones functioned as a means facilitating the interplay between key activists and journalists, the dominating event-centered journalistic logic was not challenged. Personalized forms of action and new ways of engaging in action from the private towards the public were beginning to be negotiated among these activists.

Medierna och demokratin

Lars Nord & Jesper Strömbäck (eds.), Lund, Studentlitteratur, 2012, 448 p., ISBN 9789144076669.

I den moderna demokratin är mediernas ställning central. Demokratins vitalitet och kvalitet är i hög grad beroende av hur den politiska kommunikationen mellan det politiska systemet, medierna och medborgarna ser ut. Demokratins ideal om en fri informationsförmedling, granskning och debatt ställer stora krav på medierna och journalistiken.

Samtidigt finns starka ekonomiska, teknologiska och kulturella villkor som i realiteten påverkar mediernas möjligheter och sätt att fungera. I denna andra upplaga diskuterar ledande forskare på ett djupgående och nyanserat sätt mediernas villkor, journalistikens roll och innehåll samt mediernas förhållande till publiken för att belysa hur den politiska kommunikationen fungerar och

påverkar demokratins kvalitet och funktionssätt. Varje kapitel introducerar centrala teoretiska perspektiv och den senaste forskningen på området.

Innehåll: *Demokrati, medier och journalistik* (Lars Nord & Jesper Strömbäck), *De globala mediesystemen*, (Elisabeth Stür), *De nationella mediesystemen* (Lars Nord), *Mediernas teknologiska villkor* (Michael Karlsson), *Mediernas ekonomiska villkor* (Mart Ots), *Medierna och kampen om innehållet* (Jesper Falkheimer), *Journalistiken och journalisterna* (Monika Djerf-Pierre & Jenny Wiik), *Journalistikens nyhetsvärdering* (Marina Ghersetti), *Journalistiken och kommersialiseringen* (Sigurd Allern), *Journalistiken och politiken* (Jesper Strömbäck), *Medierna och den svårfångade publiken* (Ingela Wadbring), *Medierna och makten över publiken* (Adam Shehata) och *Medierna och publikens makt* (André Jansson).

Presshistorisk årsbok 2012

Ellinor Melander (ed.), Vällingby, Svensk Presshistorisk Förening, 2012, 194 p., ISSN 0282-020X.

Innehåll: *Den svenska pressens historia* (Per Rydén), *Boktryckaren Widblad och ett tryckfrihetsmål i Karlstad 1775* (Pelle Räf), *Diverseannonser i Dagens Nyheters historia* (Carl-Johan Svensson och Oscar Svensson), *Journalisten som ville bli bokhandlare. Startade ententevänlig nyhetsbyrå* (Louise Brodin), *Tidningskvarteret Loen* (Lars Lagerstedt), *Idrottsbladet 1910–1967 ... och lite till* (Ove Karlsson), *Veckotidningar med ambitioner. Idun under Eva Hökerbergs ledning* (Marianne Rydh), *Annonsobjekten mot Segerstedt. Politiskt intressant men ekonomiskt betydelselöst* (Sverker Jonsson & Lars-Åke Engblom), *Mellan organisationspress och sensationell nakenhet. Nudist och naturistpressen i Sverige 1951–1968* (Klara Arnberg), *Sveriges Pressarkiv 65 år. Arkiv, bibliotek och samlingar* (Ellinor Melander) och *Förfärliga fel fortsätter i dödsannonser. Vems är ansvaret?* (Charlotte Reimerson).

Journalism in Russia, Poland and Sweden

Traditions, Cultures and Research

Gunnar Nygren (ed.), Södertörns Högskola, Institutionen för kommunikation, medier och IT, 2012, 96 p., ISBN 978-91-979140-3-1.

In the research project Journalism in Change at Södertörn University, Stockholm, three countries with different media systems are included: Sweden, Russia and Poland. This design means it will be possible to analyze the changes in journalism that different types of societies have in common, and what kinds of differences can be connected to the characteristics of a society. Are journalistic cultures becoming less national, and if so, what is changing and what is not?

This first report gives a point of departure – a brief overview on research on professional journalistic cultures in the three countries. The report also makes an attempt to analyze strive for autonomy as a crucial part of profes-

sionalization in different kind of media systems.

Contributions: *The research project Journalism in change* (Gunnar Nygren), *Journalists in Russia* (Maria Anikina), *Journalists in Poland – some previous research* (Boguslawa Dobek-Ostrowska), *Swedish journalism – a long struggle for autonomy* (Jöran Hök) and *Autonomy – a crucial element of professionalization* (Gunnar Nygren).

Den goda boken

Samtida föreställningar om litteratur och läsning

Magnus Persson, Lund, Studentlitteratur, 2012, 230 p., ISBN 9144082630.

Man kan inte längre ta litteraturläsningens nytta och värden för givna. Ändå möts vi i många sammanhang av en närmast religiös tro på att den goda boken skapar goda människor. I den här boken görs en kritisk granskning av vilka föreställningar som förknippas med litteratur och läsning i vår tid. Exempelen är hämtade från en mängd vän-

tade och oväntade sammanhang både inom och utanför utbildningssystemet: svenskämnets styrdokument, handböcker i konsten att läsa litteratur, skönlitterära författares försvarstal för litteratur. Vilka värden tillskrivs litteraturen och läsningen i dessa vitt skilda sammanhang? Vad kännetecknar egentligen den goda boken? Författarens syfte är att inbjuda till fördjupad reflektion över litteraturens värderingsfrågor, och att i förlängningen uppmuntra till nya kreativa svar på frågan vad läsning ska vara bra för.

Läsandets Kultur

Slutbetänkande av Litteraturutredningen

Stockholm, Fritzes, 2012, 627 p., (SOU 2012:65), ISBN 978-91-38-23798-4.

I betänkandet görs en bedömning av litteraturens ställning i dag och viktigare utvecklingstendenser. Utredningen sammanfattar med att litteraturens ställning på många sätt är god i dagens Sverige. Befolkningens läsvanor ligger tämligen stabilt på en hög nivå, det publiceras mer litteratur än någonsin och Sverige har för att vara ett litet språkområde stora exportframgångar på litteraturområdet.

Däremot kan litteraturens ställning försämrats framöver på grund av de unga generationernas läsfärdighet och läsvanor som det finns tydliga belägg för att de har försämrats. Utredningen föreslår bland annat att ett läsläsf

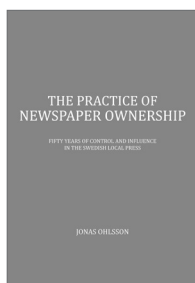
för Sverige initieras utifrån konkreta målsättningar om vilka förändringar som ska ha åstadkommit till 2018.

Betänkandet utgår till stor del från den forskningsantologi som Nordicom på Litteraturutredningens uppdrag utarbetade – *Läsarnas marknad, marknadens läsare*. Utkom i SOU-serien (SOU 2012:10) och publicerades senare av Nordicom med ytterligare kapitel.

The Practice of Newspaper Ownership

Fifty Years of Control and Influence in the Swedish Local Press

Jonas Ohlsson, Göteborgs universitet, Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), 2012, 425 p., ISBN 978-91-88212-98-6, (Göteborgsstudier i journalistik, medier och kommunikation; 65). Doctoral dissertation.

This dissertation deals with a perennial theme in both public and academic debate: how ownership is exercised in the news media. It does so by exploring the main agency through which ownership control is expected to be exerted in the individual media firm: the board of directors. Establishing the board as an intermediary between owners and the executive and editorial

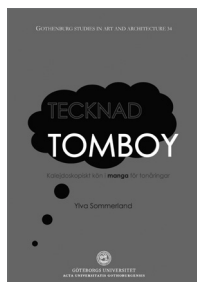
management, the study addresses a number of questions pertaining to the role of media boards: who is elected to the boards; which decisions are made in the boardroom, and which are not; who influences them, and who does not. The empirical results come from a historical study of the Swedish newspaper industry. The Swedish press has long been characterized by close ties to the political arena. A more recent characteristic is the growing dominance of not-for-profit foundations as owners of newspapers. It is the consequence of this particular ownership form that is the main focus of the dissertation. The study analyzes the boards of three local, foundation-owned newspapers between 1955 and 2005. The newspapers are Barometern (Kalmar), Borås Tidning (Borås) and Sundsvalls Tidning (Sundsvall). The study builds primarily on two sources: minutes from over twelve-hundred board meetings and meetings of shareholders, and interviews with twenty-three former and current board members. The study shows that the governance processes, including both the role played by the individual board and the relative autonomy of the editorial department, have differed significantly between the three cases. The distinct characteristics have been reinforced not only by the fact that the newspapers are old and exceedingly mature institutions, but also as a result of a very slow circulation of members of the top echelons of the newspaper organizations. Consequently, the most noticeable shifts in the activities and power structures of the companies have followed from the entering of new decision-makers into the organizations. A basic conclusion is thus that there is no single answer concerning

the ramifications of foundation ownership in the press. As a result of an increasingly competitive market situation, the companies have since the early 1990s nevertheless come to be increasingly dominated by professional managers and board members, making the traditional governance features less distinct. The process has been spurred by the fact that all three newspapers have been transformed from independents to parts of expanding newspaper groups. As a result, much of the allocative control previously enjoyed by the local boards has been transferred to central levels of the corporate hierarchy.

Tecknad tomboy

Kalejdoskopiskt kön i manga för tonåringar

Ylva Sommerland, Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis, 2012, 251 p., ISBN 978-91-7346-720-9, (Gothenburg studies in art and architecture; 34). Doctoral dissertation.

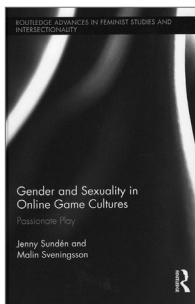
En tecknad tomboy föreställer en flicka som rör sig i maskulint stämde situationer. Det svenska begrepp som ligger närmast för att beskriva denna figur är pojkflicka. Genom att studera tomboyfiguren i manga, tecknade serier skapade i Japan, argumenterar författaren för att tomboyfiguren förkroppsligar queera situationer. Begreppet queer lyfts fram som en process

där kön som synbar identitet materialiserar kalejdoskopiska kroppsliga stilar. Materialet är avgränsat till sportmanga och fantasymanga för tonåringar. Sportmanga är oerhört populärt i Japan och korsar med sitt innehåll de två största genreindelningarna, när det gäller tecknade serier skapade i Japan, nämligen ålder och kön. Boken ger dessutom läsaren en introduktion till mangans historia, eftersom detta är den första avhandlingen i Sverige där bilderna i manga för tonåringar utgör huvudmaterial.

Gender and Sexuality in Online Game Cultures

Passionate Play

Malin Sveningsson & Jenny Sundén, New York, Routledge/Taylor and Francis Group, 2012, 234 p., ISBN 978-0-415-89766-2.

How do gender and sexuality come to matter in online game cultures? Why is it important to explore “straight” versus “queer” contexts of play? And what does it mean to play together with others over time, as co-players and researchers? Gender and Sexuality in Online Game Cultures is a book about female players and their passionate encounters with the

online game World of Warcraft and its player cultures. It takes seriously women’s passions in games, and as such draws attention to questions of pleasure in and desire for technology. The authors use a unique approach of what they term a “twin ethnography” that develops two parallel stories. Sveningsson studies “straight” game culture, and makes explicit that which is of the norm by exploring the experiences of female gamers in a male-dominated gaming context. Sundén investigates “queer” game culture through the queer potentials of mainstream World of Warcraft culture, as well as through the case of a guild explicitly defined as LGBT. Academic research on game culture is flourishing, yet feminist accounts of gender and sexuality in games are still in the making. Drawing on feminist notions of performance, performativity and positionality, as well as the recent turn to affect and phenomenology within cultural theory, the authors develop queer, feminist studies of online player cultures in ways that are situated and embodied.

Postproduction Agents

Audiovisual Design and Contemporary Constraints for Creativity

Thorbjörn Swenberg, Västerås, Mälardalens University 2012, 58 p., ISBN 978-91-7485-057-4, (Mälardalen University Press Licentiate These; 148). Licentiate dissertation.

Moving images and sounds are processed creatively after they have been recorded or computer generated. These processes consist of design activities carried out by workers that hold 'agency' through the crafts they exercise, because these crafts are defined by the Moving Image Industry and are employed in practically the same way regardless of company. This thesis explores what material constraints there are for such creativity in contemporary Swedish professional moving image postproduction. The central aspects concern digital material, workflow and design work as distributed activities. These aspects are coupled to production quality and efficiency at the postproduction companies where production takes place. The central concept developed in this thesis is 'creative space' which links quality and efficiency in moving image production to time for creativity, capacity of computer tools, user skills and constitution of digital moving image material. Creative spaces are inhabited by design agents, and might expand or shrink due to material factors. Those changes are coupled to parallel changes in quality and efficiency.

Journalistikens kommersialisering – mera myt än sanning?

Innehålllets förändring i svensk dagspress 1960-2010

Ingela Wadbring, Stockholm, Stiftelsen Institutet för mediestudier (Simo), 2012, 156 p., ISBN 9789197889483.

Kommersialisering anges ofta som orsak till journalistikens och mediernas förflackning. Såväl i vetenskapliga artiklar som i allmän debatt hävdas att ökad konkurrens leder till slätstruket innehåll för att locka en stor publik. Finns det en självklar koppling mellan mediemarknadens förändring och journalistikens utveckling? Medieforskaren Ingela Wadbring analyserar ämnet utifrån en granskning av

Dagens Nyheter, Norrländska Socialdemokraten, Nya Wermlands-Tidningen och Smålandsposten åren 1960-2010. En slutsats är att diskussionen snarare bör handla om professionaliseringens effekter än om kommersialisering.

Annan ny litteratur

Artiklar

Aalberg, Toril; Jesper Strömbäck, Claes de Vreese: The framing of politics as strategy and game: A review of concepts, operationalizations and key findings. In: *Journalism – Theory, Practice & Criticism*, 2012; Vol. 13, No. 2, p. 162-178. ISSN 1464-8849.

Abalo, Ernesto: First hegemony, then democracy: on ideology and the media discourse on the coup against Hugo Chávez. In: *Observatorio*. Vol. 6, No. 3, p. 105-128. ISSN 1646-5954.

Andersson, Annika; Grönlund, Åke; Wikander, Gudrun: Development as Freedom: How the Capability Approach can be used in ICT4D Research and Practice. In: *Information Technology for Development*. 2012; Vol. 8, No. 1, p. 1-4. ISSN 0268-1102.

Bengtsson, Stina: Imagined used modes: Media morality in everyday life. In: *International journal of cultural studies*. 2012, Vol. 15, No. 2, p. 181-196, ISSN 1367-8779.

Bennerstedt, Ulrika; Ivarsson, Jonas; Linderöth, Jonas: How gamers manage aggression: Situating skills in collaborative computer games. In: *International Journal*

of Computer-Supported Collaborative Learning. 2012; Vol. 7, No. 1, p. 43-61. ISSN 1556-1607.

Bergkvist, Lars: The Flipside of the Sponsorship Coin: do you still buy the beer when the brewer underwrites a rival team? In: *Journal of Advertising Research*. 2012; Vol. 52, p. 65-73. ISSN 0021-8499.

Bergström, Annika, Wadbring, Ingela: Strong Support for News Media: Attitudes Towards News on Old and New Platforms. In: *c*. 2012, No. 144, p. 118 -126.

Boholm, Max; Boholm, Åsa: The many faces of nano in newspaper reporting. In: *Journal of Nanoparticle Research*. 2012; Vol. 14, No. 2, p. 722-740. ISSN 1388-0764.

Bolin, Göran: The Forms of Value: Problems of Convertibility in Field Theory. In: *TripleC – Cognition, Communication, Co-operation: Journal for a Global Sustainable Information Society*. 2012; Vol. 10, No. 1, p. 33-41. ISSN 1726-670X.

Bäcke, Maria: Make-Believe and Make-Belief in Second Life Role-Playing Communities. In: *Convergence. The International Journal of Research into New Media*

Technologies. 2012; Vol. 18, No. 1, p. 85-92. ISSN 1354-8565.

Carlsson, Ulla: Några inledande ord i spåren av tidigare utredningar om förändrade medielandskap, läsning och kulturpolitik. In: *Läsarnas marknad, marknadens läsare: En forskningsantologi utarbetad för litteraturutredningen*. Carlsson, Ulla; Johannisson, Jenny (eds.). Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 9-22. ISBN 978-91-86523-42-8.

Dimitrova, Daniela, Strömbäck, Jesper: Election News in Sweden and the United States: A Comparison of Sources and Media Frames. In: *Journalism – Theory, Practice & Criticism*. 2012; Vol. 13, No. 5, p. 604-619. ISSN 1464-8849.

Djerf-Pierre, Monika: Green metacycles of attention: Reassessing the attention cycles of environmental news reporting 1961–2010. In: *Public Understanding of Science*. ISSN 0963-6625,

Djerf-Pierre, Monika: The crowding-out effect: issue dynamics and attention to environmental issues in television news reporting over 30 years. In: *Journalism Studies*. 2012; Vol. 13, No. 4, p. 499-516. ISSN 1461-670X.

Edström, Maria: Is There a Nordic Way? A Swedish perspective on Achievements and Problems with Gender Equality in Newsrooms. In: *Medijske Studije/Media Studies*. 2011, Vol. 2, No. 3-4, p. 64-75. ISSN 1847-9758.

Ekström, Anders: Exhibiting Disasters: Mediation, historicity and spectatorship. In: *Media Culture and Society*. 2012; Vol. 34, No. 4, p. 472-487. ISSN 0163-4437.

Ekström, Mats: Gaze work in political media interviews. In: *Discourse and Communication*. 2012; Vol. 6, No. 3, p. 249-271. ISSN 1750-4813.

Ekström, Ylva; Høg Hansen, Anders; Boothby, Hugo: The Globalization of the Pavement. A Tanzanian Case Study. In: *Nordicom Review: Special Issue. Communication, Media and Development*. Florencia Enghel; Karin Wilkins (eds.). Göteborg, Nordicom, 2012, 240 p., ISBN 978-91-86523-48-0, p. 163-175. ISSN 1403-1108.

Eriksson, Mats: On-line strategic crisis communication: in search of a descriptive model approach. In: *International Journal of Strategic Communication*. 2012; Vol. 6, No. 4, p. 309-327. ISSN 1553-1198.

Esser, Frank; de Vreese, Claes; Strömbäck, Jesper: Political Information Opportunities in Europe: A Longitudinal and Comparative Study of Thirteen Television Systems. In: *The International Journal of Press/Politics*. 2012; Vol. 17, No. 3, p. 247-274. ISSN 1940-1612.

Facht, Ulrika: Aktuell statistik om e-böcker. In: *Läsarnas marknad, marknadens läsare: En forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*. Carlsson, Ulla; Johannisson, Jenny (eds.). Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 231-240. ISBN 978-91-86523-42-8.

Fuchs, Christian: Google capitalism. In: *TripleC – Cognition, Communication, Co-operation: Journal for a Global Sustainable Information Society*. 2012; Vol. 10, No. 1, p. 42-48. ISSN 1726-670X.

Fuchs, Christian: Introduction: Marx is back – the importance of Marxist theory and research for Critical Communication Studies today. In: *TripleC – Cognition, Communication, Co-operation: Journal for a Global Sustainable Information Society*. 2012; Vol. 10, No. 2, p. 127-140. ISSN 1726-670X.

Fuchs, Christian: The political economy of privacy on Facebook. In: *Television and New Media*. 2012; Vol. 13, No. 2, p. 139-159. ISSN 1527-4764.

Fuchs, Christian: Towards Marxian Internet Studies. In: *TripleC – Cognition, Communication, Co-operation: Journal for a Global Sustainable Information Society*. 2012; Vol. 10, No. 2, p. 392-412. ISSN 1726-670X.

Fuchs, Christian: Una contribución la crítica de la economía política del capitalismo informacional transnacional. In: *Nómadas*. 2012; Vol. 36, p. 27-41. ISSN 0121-7550.

Giritli-Nygren, Katarina: The pastoral power of technology. Rethinking alienation in digital culture. In: *TripleC – Cognition, Communication, Co-operation: Journal for a Global Sustainable Information Society*. 2012; Vol. 10, No. 2, p. 509-517. ISSN 1726-670X.

Gunnarsson Payne, Jenny: The Logics of Sisterhood: Intra-Feminist Debates in Swedish Feminist Zines. In: *The European Journal of Women's Studies*. 2012; Vol. 19, No. 2, p. 187-202. ISSN 1350-5068.

Jalakas, Anders; Wadbring, Ingela: Diversified research about magazines: a map by databases of magazine research. In: *Journal of Media Business Studies*. 2012; Vol. 9, No. 2, p. 81-96. ISSN 1652-2354.

Johannisson, Jenny; Lindsköld, Linnéa; Sandin, Amira Sofie: Litteraturpolitik som demokratipolitik. In: *Läsarnas marknad, marknadens läsare: En forskningsantologi utarbetad för Litteraturutredningen*. Carlsson, Ulla; Johannisson, Jenny (eds.). Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 231-240. ISBN 978-91-86523-42-8.

Johannisson, Jenny: Från Kulturpolitik till bibliotekspolitik? Folkbiblioteken och Kultursamverkansmodellen. In: *Styra eller stödja. Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Frenander, Anders; Lindberg, Jenny (eds.). 2012, 354 p. ISBN 919787681X.

Johansson, Catrin; Stohl Cynthia: Cultural Competence and Institutional Contradictions: The Hydropower Referendum. In: *Journal of Applied Communication Research*. 2012; Vol. 40, No. 4, ISSN 0090-9882.

Johnen, Thomas: "Don't expect me to repair in four years what you have destroyed in four hundred years": On the ethos in (inter)action of Lula and Alckmin in an election TV debate. In: *Stockholm Review of Latin American Studies*. Stockholm, Stockholm University, Institute of Latin American Studies, 2012; Vol. 8, p. 83-99. ISSN 1654-0204.

Karlsson, Michael: Charting the Liquidity of Online News: Moving towards a method for content analysis of online news. In: *International Communication Gazette*. 2012; Vol. 74, No. 2, p. 385-402. ISSN 1748-0485.

Kaun, Anne: Mapping civic experiences in Estonia Communications: In: *Communications: the European Journal of Communication Research*. 2012; Vol. 37, No. 3, p. 253-274. ISSN 0341-2059.

Kondo, Karoruko; Sjöberg, Ulrika: Children's Perspectives Through the Camera Lens: Reflections of Meaning-making Processes and Participatory Research. In: *Nordicom Review* 2012; Vol 33, No 1, p. 83-98. ISSN 1403-1108.

Ladendorf, Martina: Freelance Journalists' Ethical Boundary Settings in Information Work.

In: *Nordicom Review* 2012; Vol 33, No 1, p. 83-98. ISSN 1403-1108.

Larsson, Anders Olof; Moe, Hallvard: Studying political microblogging: Twitter users in the 2010 Swedish election campaign. In: *New Media and Society*. 2012; Vol. 14, No. 4, p. 729-747. ISSN 1461-4448.

Lindell, Johan: Beyond 'Distant suffering' and Pity-Compelled Cosmopolitanism: Examining the Relation Between the Consumption of Ordinary News, General Media Consumption and Cosmopolitan Outlooks in Scandinavia. In: *Observatorio*. 2012; Vol. 6, No. 1, p. 47-62. ISSN 1646-5954.

Lindgren, Simon: 'It took me about half an hour, but I did it!': Media circuits and affinity spaces around how-to videos on YouTube. In: *European Journal of Communication*. 2012; Vol. 27, No. 2, p. 152-170. ISSN 0267-3231.

Lindroth, Tomas: The laptop as an alibi: Use patterns of unfocused interaction. In: *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2012, No 2, p. 132-144. ISSN 1891-943X.

Lövheim, Mia: A Voice of Their Own: Young Muslim Women, Blogs and Religion. In: *Mediatization and Religion: Nordic Perspectives*. Hjarvard, Stig; Lövheim,

Mia (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 129-145. ISBN 978-91-86523-44-2.

Moe, Hallvard; Larsson, Anders Olof: Methodological and Ethical Challenges Associated with Large-scale Analyses of Online Political Communication. In: *Nordicom Review* 2012; Vol 33, No 1, p. 83-98. ISSN 1403-1108.

Mårtensson, Lena: Health literacy – a heterogeneous phenomenon: a literature review. In: *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. 2012; Vol. 26, No. 1, p. 151-160. ISSN 0283-9318.

Normak, Peeter: An Ecological Approach to Learning Dynamics. In: *Journal of Educational Technology & Society*. 2012; Vol. 15, No. 3, p. 262-274. ISSN 1176-3647.

Ohlsson, Jonas: From Family Affair to Corporate Subsidiary: The Contradictory Fortune of Sundsvalls Tidning. In: *Journal of Media Business Studies*. 2012; Vol. 9, No. 2, p. 65-79. ISSN 1652-2354.

Ots, Mart: Competition, Collaboration and Cooperation: Swedish provincial newspaper markets in transition. In: *Journal of Media Business Studies*. 2012; Vol. 9, No. 2, p. 43-63. ISSN 1652-2354.

Ots, Mart: Out of control?: How online papers are both shaping and being shaped by user generated content. In: *Romanian Journal of Journalism and Communication*. 2012; Vol. 7, No. 1, p. 51-58. ISSN 1842-256X.

Rasmussen, Joel; Kroon Lundell, Åsa: Understanding "communication gaps" among personnel in high-risk workplaces from a dialogical perspective. In: *Safety Science*. 2012; Vol. 50, No. 1, p. 39-47. ISSN 0925-7535.

Raviola, Elena: Exploring Organizations Framings. Journalism and business management in newspaper organizations. In: *Information Communication & Society*. 2012; Vol. 15, No. 6, p. 932-958. ISSN 1369-118X.

Skågeby, Jörgen: The irony of serendipity: disruptions in social information behaviour. In: *Library hi tech*. 2012; Vol. 30, No. 2, p. 321-334. ISSN 0737-8831.

Sjöberg, Ulrika: A response to "The Cultural Opportunity of Children's TV: Public Policies in Digital Television". In: *Communication Research Trends*. 2012; Vol. 31, No. 3, p. 16-22. ISSN 0144-4646.

Steiner, Ann: Läsarnas marknad, marknadens läsare. Reflektioner över litteraturens materiella villkor. In: *Läsarnas marknad, marknadens läsare: En forskningsantologi utarbetad för litteraturutredningen*. Carlsson, Ulla; Johannisson, Jenny (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 23-38. ISBN (elektronisk) 978-91-86523-42-8.

Strand, Cecilia: Homophobia as a barrier to comprehensive media coverage of the Ugandan Anti-Homosexual Bill. In: *Journal of Homosexuality*. 2012; Vol. 59, No. 4, p. 564-579. ISSN 0091-8369.

Strömbäck, Jesper: *The Media and Their Use of Opinions Polls: Reflecting and Shaping Public opinion*. In: *Opinion Polls and the Media: Reflecting and Shaping Public Opinion*. Strömbäck, Jesper; Holtz-Bacha, Christina (eds.). London, Palgrave Macmillan, 2012, p. 1-22. ISBN 978-0-230-27889-9.

Strömbäck, Jesper: Published Opinion Polls, Strategic Party Behavior and News Management. In: *Opinion Polls and the Media: Reflecting and Shaping Public Opinion*. London, Palgrave Macmillan, 2012, p. 246-266. ISBN 978-0-230-27889-9.

Sundin, Staffan: Ökad integration och koncentration. Den svenska bokmarknaden i förändring. In: *Läsarnas marknad, marknadens läsare: En forskningsantologi utarbetad för litteraturutredningen*. Carlsson, Ulla; Johannisson, Jenny (eds.). Göteborg, Nordicom, Göteborgs universitet, 2012, p. 259-294. ISBN 978-91-86523-42-8.

Susha, Iryna; Åke Grönlund: eParticipation research: systematizing the field. In: *Government Information Quarterly*. 2012; Vol. 29, No. 3, p. 373-382. ISSN 0740-624X.

Svensson, Jakob: Social Media and the Disciplining of Visibility: Activist Participation and Relations of Power in Network Societies. In: *European Journal of ePractice*. 2012; Vol. 16, p. 16-28. ISSN 1988-625X.

Säljö, Roger: Literacy, digital literacy and epistemic practices: The co-evolution of hybrid minds and external memory systems. In: *Nordic Journal of Digital Literacy*. 2012; Vol. 12, No. 1, p. 5-20. ISSN 1891-943X.

Vigsø, Orla: Moralpolitik og marketing – Dansk Folkepartis brug af pressemeddelelser. In: *Mediekultur*. 2012; Vol. 28, No. 52, p. 153-172. ISSN 0900-9671.

Westerlund, Michael: The production of pro-suicide content on the Internet: A counter-discourse activity. In: *New Media and Society*. 2012; Vol. 14, No. 5, p. 764-780. ISSN 1461-4448.

Östman, Johan: Information, expression, participation: how involvement in user-generated content relates to democratic engagement among young people. In: *New Media and Society*. 2012; Vol. 14, No. 6, p. 1004-1021. ISSN 1461-4448.